

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI**

**VELİLERİN İLKÖĞRETİMDEN BEKLENTİLERİ
(OSMANIYE ÖRNEĞİ)**

İSLAM CAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
DOÇ. DR. MUSTAFA AYDIN**

Konya- 2010

T.C
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

İSLAM CAN

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

İslam CAN tarafından hazırlanan VELİLERİN İLKÖĞRETİMDEN BEKLENTİLERİ (OSMANİYE ÖRNEĞİ) başlıklı bu çalışma 28/ 06 / 2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi	Jüri Üyesi	Danışman
Doç.Dr. Köksal ALVER	Doç.Dr.Ertan ÖZENSEL	Doç.Dr.Mustafa AYDIN

ÖNSÖZ

Sosyal bir kurum olarak eğitim, bireyin davranışlarını değiştirmeyi ve içinde yaşadığı topluma göre onu şekillendirmeyi amaçlamaktadır. Eğitim kurumu aynı zamanda diğer sosyal kurumlarla olan ilişkisi bakımından da, toplumun temel yapılarından birini oluşturmaktadır. Eğitimin diğer sosyal kurumlarla - ekonomi, siyaset, kültür- olan girift etkileşimi ve eğitimin bu kurumlar açısından yaşamsal değere sahip olduğu gerçeği, eğitim sistemleri üzerine araştırma yapmayı gerekli kılmaktadır. Eğitim sistemimiz içinde yer alan İlköğretim Okulları, tarihsel süreçte devlet kurumunun beklentileri çerçevesinde şekillenmiş ve halkın bu okullardan beklentileri dikkat dışı tutulmuştur. Türkiye'nin yarınlarını biçimlendirecek olan ilköğretim öğrencilerinin velilerine yönelik yapılan bu çalışma, velilerin ilköğretim okullarından ne tür beklentiler içerisinde olduğunu algılamamızı ve anne-babaların yerine kendimizi koyarak sosyal bir empati kazandırmayı bir nebze olsun sağlamayı amaçlamaktadır.

Günümüz eğitiminin popüler işlevi olan meslek edindirme ve bu işlevle paralel olarak gelişen sınav sistemleri velilerin beklentilerini farklı kılmaktadır. Bilgi öğrenmenin pragmatik yönünün çok daha fazla öne çıkması başka bir deyişle bilginin araçsallaşması hali, bir kısım velilerin ilköğretimden beklentilerini “iyi bir eğitim sonucunda iyi bir meslek” düşüncesini oluştururken bir kısım veli de ise; sınav endeksli eğitim-öğretim hayatının yerine öğrencinin kişilik ve karakter gelişimini önceleyen, öğrenciyi hayata hazırlayan bir anlayışın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ancak veliler arasında, ilk olarak zikredilen veli tutumu günümüz toplumunda baskın durumdadır. Bu düşünceden hareketle çalışmamızda, veli beklentilerini ölçmeye çalıştığımız bir alan araştırması da yer almaktadır.

Bu çalışmada burada adını zikredemeyecek kadar çok sayıda kişinin emeği bulunmaktadır. Öncelikle bu çalışmanın her aşamasında bana destek olan ve değerli fikirlerini benden esirgemeyip ilk kez çıktığım bu akademik çalışma yolunda bana

her zaman deniz feneri olan danışman hocam Doç. Dr. Mustafa AYDIN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışmanın yapılmasının gerekliliği fikrini bana kazandıran ve çalışmanın manevi fikir babası olarak gördüğüm çok değerli hocam Prof. Dr. Yasin AKTAY'a, ayrıca bu çalışmayla ilk defa tecrübe ettiğim saha çalışması konusunda beni yüreklendiren çok kıymetli hocam Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU'na minnettarım.

Bu çalışmanın oluşumunda yardımlarını esirgemeyerek bilgi ve tecrübelerini bana sunan Arş. Gör. M. Ali AYDEMİR ve Arş. Gör. Gamze AKSAN'a, saha çalışması sırasında gösterdikleri kolaylık ve yardımseverlikle bu çalışmaya katkı sağlayan ilköğretim okullarının idarecileri ve meslektaşım olan rehber öğretmenlere özellikle Rehber Öğretmen Esin İNCE'ye ne kadar teşekkür etsem azdır. Son olarak bugüne kadar gelmemde ve yetişmemde en çok emeği olan, benim için tartışmasız en önemli insan annem Saime CAN'a ve varlığını her zaman yüreğimde hissettiğim rahmetli babam Ekrem CAN'a sayısız şükranlarımı sunarım.

İslam CAN

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	İSLAM CAN	Numarası: 074205001004
	Ana Bilim / Bilim Dalı	SOSYOLOJİ	
	Danışmanı	DOÇ. DR. MUSTAFA AYDIN	
Tezin Adı		VELİLERİN İLKÖĞRETİMDEN BEKLENTİLERİ (Osmaniye Örneği)	

ÖZET

İlköğretim okullarında eğitim-öğretim hayatını sürdüren öğrencilerin velilerine yönelik yapılan bu çalışma, velilerin ilköğretimden ne tür beklentiler içerisinde olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma genel olarak, teorik ve uygulamalı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde, eğitim kavramını ve bir sosyal kurum olarak eğitimin; tarihsel ve toplumsal zeminde, kültürel, ekonomik, siyasal, popüler ve gizil işlevleri tartışılmıştır. Ayrıca Türk Eğitim Sistemi içerisinde yer alan eğitim kurumları, M.E. B. 2010–2014 Stratejik Planı, İlköğretim okullarının Cumhuriyet'in ilanı ile başlayan ve günümüze kadar devam eden tarihsel dönüşümü ile Seviye Belirleme Sınavı'nın (SBS) yapısı çalışmamızın ilk bölümünde değindiğimiz konuları oluşturmaktadır.

Çalışmanın diğer bölümünde ise, ilköğretim velilerinin ilköğretim okullarından, eğitim-öğretim, sosyal, siyasal boyutlarıyla beklentilerini ortaya koymaya çalışan bir alan araştırmasına yer verilmiştir. 677 adet veliyle yapılan bu çalışmada, verilerin analizi ve yorumlanması da, yine bu bölüm içerisinde bulunmaktadır. Bu bölümdeki veriler, veli beklentilerinin belirlenmesinde çok önemli destek sağlamaktadır.

Anahtar kavramlar: Eğitim, İlköğretim, Veli, Eğitim Sosyolojisi, Türk Eğitim Sistemi, Mesleki Edindirme, Beklenti, Seviye Belirleme Sınavı (SBS)

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	İSLAM CAN	Numarası: 074205001004
	Ana Bilim / Bilim Dalı	SOSYOLOJİ	
	Danışmanı	DOÇ. DR. MUSTAFA AYDIN	
Tezin İngilizce Adı		PARENTS' EXPECTATIONS FROM PRIMARY SCHOOLING (Example of Osmaniye)	

SUMMARY

This study, directed towards the parents of the pupils continuing their educational life at the primary schools, aims to reveal what kind of expectations the parents have on primary education. The study is composed of two sections: theory and application. In the first section of the study the concept of education and education as a social institution and its cultural, economical, political, popular and hidden functions are discussed on the historical and social grounds. The subjects we referred to in the first part also include the educational institutions within the Turkish Education System, 2010 – 2014 Strategic Plan of the Ministry of the National Education, the evolution of the primary schools beginning with the declaration of the Republic and going on up to now, and structure of the Level Determination Exam (SBS)

In the other section of the study, a field research is included, aiming to bring forward the expectations of the primary school parents in terms of educational and instructional, social and political dimensions. In this study, conducted with 677 parents the analysis and review of the data also exist. The data in this section provide a momentous support in determining parents' expectations.

Key Words: Education, Primary Schools, Parents, Educational Sociology, Turkish Education System, Vocational Training, Expectation, the Level Determination Exam (SBS)

KISALTMALAR

- DP:** Davranış Puanı
KPSS: Kamu Personeli Seçme Sınavı
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
METK: Milli Eğitim Temel Kanunu
LGS: Liselere Giriş Sınavı
LYS: Lisans Yerleştirme Sınavı
OGES: Ortaöğretime Geçiş Sistemi
OKS: Ortaöğretim Kurumları Sınavı
OYP: Ortaöğretim Yerleştirme Puanı
ÖSS: Öğrenci Seçme Sınavı
ÖSYS: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi
PİO: Pansiyonlu İlköğretim Okulu
SBS: Seviye Belirleme Sınavı
SP: Sınıf Puanı
YBP: Yılsonu Başarı Puanı
YGS: Yükseköğretime Geçiş Sınavı
YİBO: Yatılı İlköğretim Bölge Okulu

TABLolar LİSTESİ

Tablo – 1: Türkiye’de Yıllara Göre İşgücü Değişkenleri.....	33
Tablo – 2: 2006 Yılı Eğitim Seviyesine göre İş Gücü Oranları.....	34
Tablo – 3: 1995 – 2005 Yılları Arasında Özel Dershanelerin Sayısal Verileri	37
Tablo – 4: Türk Milli Eğitim Sistemi.....	39
Tablo – 5: Milli Eğitim Bakanlığı Örgüt Şeması.....	41
Tablo – 6: 2008 – 2009 eğitim-öğretim yılı okul öncesi eğitimin yıllara göre okul, öğretmen ve öğrenci dağılımı.....	42
Tablo – 7: 2008- 2009 eğitim-öğretim yılı İlköğretimin okul, öğretmen, öğrenci ve mezun öğrenci sayısı.....	46
Tablo – 8: 2008 – 2009 eğitim-öğretim yılı Ortaöğretim okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı.....	50
Tablo – 9: Yükseköğretimin yıllara göre değişen okul/birim, öğretmen, öğrenci ve mezun öğrenci Sayısı.....	55
Tablo – 10: 1924’ten Günümüze Türkiye’ye Gelen Yabancı Uzmanlar ve Ele Aldıkları Temel Konular.....	63
Tablo – 11: 2005 – 2006 Öğretim Yılı itibarıyla Uygulanan İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi.....	68
Tablo – 12: Alınan SP’lerin OYP Oluşumu Üzerindeki Yüzdeler Etkisi	73
Tablo – 13: SBS’ nin Sınıf Düzeyinde Soru Dağılımı.....	74
Tablo – 14: SBS’deki Derslerin Ağırlık Katsayı Puanının Dağılımı.....	74
Tablo – 15: Yeni Ortaöğretime Geçiş Sisteminin Değerlendirilmesi.....	78
Tablo – 16: Veli Yaş Dağılımı.....	86
Tablo –17: Velinin Öğrenciye Yakınlığı.....	87
Tablo – 18: Öğrencinin Cinsiyeti.....	87
Tablo – 19: Öğrencinin Sınıfı.....	88
Tablo – 20: Öğrencinin Anaokuluna Gönderilme Durumu.....	89
Tablo – 21: Velinin Eğitim Durumu.....	90
Tablo – 22: Eşinin Eğitim Durumu.....	91

Tablo – 23: Velinin Mesleği.....	92
Tablo – 24: Eşinin Mesleği.....	93
Tablo – 25: Ailenin Aylık Ortalama Geliri.....	94
Tablo – 26: Aile Çocuk Sayısı.....	95
Tablo – 27: Velinin Annesinin Eğitim Durumu.....	96
Tablo – 28: Velinin Babasının Eğitim Durumu.....	97
Tablo – 29: Ailenin Tek Çocuğu İçin Aylık Eğitim Harcaması.....	98
Tablo – 30: Eğitim Harcamalarının Aile Bütçesine Etkisi.....	99
Tablo – 31: Çocuğunuzu Dershaneye Gönderiyor musunuz?.....	99
Tablo – 32: Çocuğunuza Özel Ders Aldırıyor musunuz?.....	100
Tablo – 33: Eğitim ile İlgili Etkinliklere (konferans, seminer, panel) katılır mısınız?.....	101
Tablo – 34: Hükümetin Eğitim Politikalarını Takip eder misiniz?.....	101
Tablo – 35: Velilerin Çocuklarının Öğrenim Görmelerini Tercih Ettiği Birinci Sıradaki Liseler.....	102
Tablo – 36: Velilerin Çocuklarının Öğrenim Görmelerini Tercih Ettiği İkinci Sıradaki Liseler.....	103
Tablo – 37: Velilerin Çocuklarının Öğrenim Görmelerini Tercih Ettiği Üçüncü Sıradaki Liseler.....	104
Tablo – 38: Velilerin Çocuklarının Olmalarını İsteddiği Birinci Sıradaki Meslekler	105
Tablo – 39: Velilerin Çocuklarının Olmalarını İsteddiği İkinci Sıradaki Meslekler	106
Tablo – 40: Velilerin Çocuklarının Olmalarını İsteddiği Üçüncü Sıradaki Meslekler	107
Tablo – 41: Velinin Seviye Belirleme Sınavı Hakkındaki Bilgi Durumu.....	108
Tablo – 42: Velinin Veli Toplantılarına Katılma Durumu.....	108
Tablo – 43: Velilerin Çocuklarına Derslerinde/Ödevlerinde Yardımcı Olma Durumu.....	109
Tablo – 44: Velilerin İlköğretimden Beklentilerinin Dağılımı.....	110
Tablo – 45: Velilerin İlköğretim Hakkında Görüş ve Önerilerinin Dağılımı.....	112
Tablo – 46: Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitim ile İlgili Görüşlerin Dağılımı.....	114
Tablo – 47: Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitim Olmasaydı Çocuğun Eğitimini Yönlendirme.....	115
Tablo – 48: Velinin Okula Hangi Sıklıkla Gittiğinin Dağılımı.....	116
Tablo – 49: Velinin Çocuğu hakkında Rehberlik Servisi ya da Öğretmenlerle çok sık görüştüğü problemler içerisinde Birinci Sıradaki Problem.....	117

Tablo – 50: Velinin Çocuğu hakkında Rehberlik Servisi ya da Öğretmenlerle çok sık görüştüğü problemler içerisinde İkinci Sıradaki Problem.....	118
Tablo – 51: Velinin Çocuğu hakkında Rehberlik Servisi ya da Öğretmenlerle çok sık görüştüğü problemler içerisinde Üçüncü Sıradaki Problem.....	119
Tablo – 52: Siz Öğrenciyken Veliniz Hangi Sıklıkta Gelirdi?.....	120
Tablo – 53: Sizin Veliniz Öğretmenlerinle Hangi Probleminizi Çok Sık Görüşürlerdi.....	121
Tablo – 54: Kendinizi Çocuğunuzun Yerine Koyduğunuzda Okul, Ders Çalışma ve Öğrencilik Hakkındaki Düşünceleriniz.....	122
Tablo – 55: S.B.S.'nin Getirilmesiyle Birlikte Çocuğumun Eğitimi İçin Harcadığım Para Miktarı Arttı.....	123
Tablo – 56: İyi Bir Eğitim Almak İçin Ekonomik Durumunuzun İyi Olması Gerekir	124
Tablo – 57: Okul Eğitimi Olmadan da Hayatta Başarılı Olunabilir.....	124
Tablo – 58: İlköğretim Okulları Öğrencileri S.B.S.'ye Hazırlamalıdır.....	125
Tablo – 59: İyi Meslek Sahibi Olmak İçin İlköğretimde İyi Bir Eğitim Almak Gerekir.....	126
Tablo – 60: Çocuğum İyi Bir Lise Kazanamasa Bile Ahlaklı ve Karakterli Olması Benim İçin Daha Önemlidir.....	127
Tablo – 61: Her Geçen Gün Eğitimin Önemi Artmaktadır.....	127
Tablo – 62: Dershaneye Göndermezsem Çocuğum İyi Bir Lise Kazanamaz.....	128
Tablo – 63: Çocuğumun İyi Bir Meslek Sahibi Olması Her şeyden önemlidir.....	129
Tablo – 64: Okul Eğitimi Çocukların Yaratıcılıklarını Engellemektedir.....	129
Tablo – 65: Çocuğuma Okulda Okuma yazma ve Günlük Hayatta Kullanacağı Kadarıyla Matematik Öğretilmesi Benim için yeterlidir.....	130
Tablo – 66: Sosyal Bir İnsan Olarak Yetiştirilmesi için, Okulun Çocuğuma Kitap Okuma Alışkanlığını Kazandırması Gerekir.....	131
Tablo – 67: Özel Ders Aldırmazsam Çocuğum Derslerinde Başarılı Olamaz.....	131
Tablo – 68: Okulda Çocuğuma Dini, Milli ve Ahlaki Değerler Mutlaka Kazandırılmalıdır.....	132
Tablo – 69: Şimdiki Veliler Bizim Anne Babalarımıza göre Çocuğunun Eğitimi Konusunda Çok Daha İlgilidir.....	133
Tablo – 70: Katsayı problemi olmasaydı çocuğumu imam-hatip lisesine gönderirdim.....	133
Tablo – 71: Yoğun Ders Çalışma Temposu ve Sınavların Çok Olmasından Dolayı Bu Zamanda Öğrenci Olmak İstemem.....	134

Tablo – 72: Çocuğumun Deneme Sınavı Sonuçlarını Yakından Takip etmek Benim İçin Çok Önemlidir.....	135
Tablo – 73: Çocuğum Yazılılarında/Sınavlarında Başarısız Olursa Moralim Bozulur.....	136
Tablo – 74: Çocuğum Derslerinde Başarısız Olduğunda Moralim Bozulur.....	137
Tablo – 75: Okulda Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetlere Derslerden Daha Çok Önem verilmelidir.....	138
Tablo – 76: S.B.S. ve Deneme Sınavları Çocuğumda Psikolojik Sorunlara Neden Oldu.....	138
Tablo – 77: Çocuklar Sürekli Ders Başarılarına Göre Değerlendirildiği için Birer Yarış Atına Dönüştüler.....	139
Tablo – 78: Para Kazanabilmek için Eğitim Gereklidir.....	140
Tablo – 79: Eğitim, Ahlaki Davranışları Kazandırmak için Önemli Bir Etkendir.....	141
Tablo – 80: Çocuğum İyi bir Eğitim Alırsa Anne Baba Olarak Görevimi Yerine Getirmiş Olurum...141	
Tablo – 81: S.B.S.’den Öğrencilerine Yüksek Puan Aldıran Okullar Daha Kalitelidir.....	142
Tablo – 82: Çocuğumun Bireysel Becerilerinin Gelişmesi için Onu Özel Kurslara(müzik, resim, yabancı dil, bilgisayar) Gönderirim.....	143
Tablo - 83: Öğrencinin Sınıf Düzeyi X Çocuğunuzu Anaokuluna Gönderdiniz mi?.....	144
Tablo – 84: Velinin Mesleği X En çok Tercih edilen Birinci Sıradaki Liseler.....	145
Tablo – 85: Velinin Eğitim Durumu X En çok Tercih edilen Birinci Sıradaki Liseler.....	146
Tablo – 86: Velinin Mesleği X En çok istenilen Birinci Meslek Tercihi	147
Tablo – 87: Sekiz yıllık kesintisiz eğitim zorunlu olmasaydı X Çocuğum dini, milli ve ahlaki değerleri ilköğretimde kazanmasını isterim.....	148
Tablo – 88: Öğrenci Sınıf Düzeyi X SBS ile birlikte harcadığım para miktarı arttı.....	149
Tablo – 89: Velinin mesleği X Önceki sistem (5 yıl + 3 yıl) daha etkiliydi.....	151
Tablo – 90: Veli eğitim durumu X Çocuğunuzun ödevine yardımcı olur musunuz?.....	152
Tablo – 91: Öğrenci sınıf düzeyi X çocuğunuzu dershaneye gönderiyor musunuz?.....	154
Tablo – 92: Öğrenci Sınıf Düzeyi X SBS’den Yüksek Puan Aldırmayı İlköğretimden Beklemek.....	155

Tablo – 93: En çok tercih edilen birinci sıradaki liseler X İlköğretimden çocuğunu kaliteli bir liseyi kazandırmasını beklemek.....	156
Tablo – 94: En çok Tercih edilen Birinci Sıradaki Liseler X İyi bir meslek sahibi olmak için İlköğretimde İyi bir eğitim almak gerekir.....	157
Tablo – 95: SBS ile birlikte eğitim için harcanan para miktarının artması X Öğrencinin dershaneye gitme durumu.....	158
Tablo – 96: Öğrenci Sınıf Düzeyi X Yoğun Ders çalışma temposu ve Sınavlardan dolayı bu dönemde öğrenci olmak istemezdim.....	159
Tablo – 97: Öğrenci Sınıf Düzeyi X SBS hakkında tam ve net olarak bilginiz var mı?.....	160
Tablo – 98: Öğrenci Sınıf Düzeyi X Çocuğum yazılılarında/sınavlarında başarısız olursa moralim bozulur.....	162
Tablo – 99: Öğrenci Sınıf Düzeyi X SBS ve deneme sınavları çocuğumda psikolojik sorunlara neden oldu.....	164
Tablo – 100: Ailenin Ortalama Aylık Geliri X Para Kazanabilmek için Eğitim Gereklidir.....	166

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası	İ
Tez Kabul Formu	İi
Önsöz	iii
Özet	V
Summary	Vi
Kısaltmalar	Vii
Tablolar Listesi	Viii
GİRİŞ	3
BİRİNCİ BÖLÜM	7
EĞİTİME VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE PANORAMİK BİR BAKIŞ.....	7
1.1. TÜRK EĞİTİM SOSYOLOJİSİ’NİN İMKANI.....	7
1.1.1. Kavramsal Açıdan Eğitim.....	9
1.1.2. Toplumsal Bir Sistem Olarak Okul ya da Okulsuz Toplumun Varlığı.....	11
1.2. Eğitimin Toplumsal İşlevleri.....	15
1.2.1. Siyaset – Eğitim İlişkisi Bağlamında Milli Eğitim İdeolojisi.....	17
1.2.2. Modernleşme Sürecinde Ekonominin Araçsalı: Eğitim İşletmesi.....	23
1.2.3. Eğitimin Gizil İşlevleri.....	29
1.2.4. Meslek Edindirme: Eğitimin Popüler İşlevi.....	31
1.3. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN YAPISI.....	37
1.3.1. Örgün Eğitim.....	38
1.3.1.1. Okul öncesi Eğitim.....	40
1.3.1.2. İlköğretim.....	43
1.3.1.3. Ortaöğretim.....	45
1.3.1.4. Yükseköğretim.....	51
1.3.2. Yaygın Eğitim.....	55
1.4. OSMANLI’DAN CUMHURİYET’E İLKÖĞRETİM.....	56
1.4.1. Osmanlı’nın Son Döneminde Şekillenen Eğitim Anlayışı.....	57
1.4.2. İlköğretimin Dünü ve Bugünü.....	60
1.4.3. Günümüz İlköğretiminin Sorunları.....	69
1.4.4. Seviye Belirleme Sınavı ve Üretilen Yarış Atları.....	72
1.4.5. Milli Eğitim Bakanlığı 2010 – 2014 Stratejik Planı’nda İlköğretim.....	79
İKİNCİ BÖLÜM.....	82
METODOLOJİ.....	82
2.1. Araştırmanın Amacı.....	82

2.2. Araştırmanın Evreni.....	83
2.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	84
2.4. Araştırmanın Tekniği.....	84
2.5. Örneklem Tekniği Tasarımı.....	85
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	86
ARAŞTIRMA BULGULARININ ANALİZİ.....	86
3.1. Frekans Tabloları.....	86
3.2. Çapraz Tablolar.....	144
SONUÇ.....	168
KAYNAKÇA.....	174
EK – 1: ANKET FORMU.....	184
EK – 2: İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ANKET YAPILABİLMESİ İÇİN OSMANİYE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ'NDEN ALINAN İZİN.....	191
EK – 3: ARAŞTIRMA İÇİN OSMANİYE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ'NE SUNULAN DİLEKÇE	192
EK – 4 : ÖZGEÇMİŞ	193

GİRİŞ

Eğitim; her çağ ve dönemde toplumlarda kendi bireyini yetiştirme ihtiyacını karşılama amacıyla yapılan bir etkinliktir. Toplumunu bir canlı organizma olarak düşündüğümüzde eğitim, her toplumun davranışlarından biridir. Eğitim denildiğinde koşulsuz olarak insanın aklına “okul” gelmektedir. Fakat birey sadece okulda eğitilmemektedir. Önce ailede sonra hem okulda hem de okul-dışı ortak paylaşım alanlarında eğitilmektedir: Cadde, sokak, sinema, kulüp, cami, dernek, vakıf vs. gibi yerler bireyi eğiten öğretmenleri olmaktadır. Bireyin kişiliğinin oluşumunda *kalıtımın* önemli bir yer tutmasının yanı sıra, *sosyal çevre*’nin de kalıtım kadar önemli olduğunu bilmekteyiz. Dolayısıyla bireye rengini veren her şey onun aynı zamanda öğretmeni olmaktadır. Kısacası toplumsallaşmanın en temel örüntülerinden biri olarak eğitim, sadece okullarda değil hayatın her aşamasında ve her yerinde gerçekleşen bir faaliyettir (Aktay, 2002: 1).

Eğitim sosyolojisi, eğitimi kurumsal olarak ele alan bir disiplindir. Kurumsallık ile öne çıkarılan durum, soyut düzeyde bir eğitim, bilim ya da pedagojik bir uygulamadan farklı olduğunu vurgulamak amaçlıdır. Toplumsal bağlam çerçevesinde eğitimin neliğini ve sorunlarını tartışma, eğitim sosyolojisinin ilgi alanına girmektedir. Eğitim sosyolojisi iki alanın yani toplum ve eğitim alanlarının bileşkesinden oluşmaktadır (Aydın, 1997: 187). Bu alan eğitim ve toplum arasındaki bağlantısallığı ve etkileşimi ortaya koymayı aynı zamanda bu durumu anlamlandırmamızı sağlar. Bu anlamlandırma haritasının bir parçası olan bireyin sosyal beklentileri, eğitimin yapısına ve işleyişine yön vermektedir.

Türk Eğitim Sistemi, Osmanlı Devleti’nin son dönemiyle başlayan, Cumhuriyet dönemi ile devam eden ve günümüz Türkiye’inde bile alışıktığımız yapısal problemlerle karşı karşıyadır. Avrupa ülkeleri gibi gelişmişlik düzeyine çıkma isteği, eğitim sistemimizin kurtuluş reçetesi olarak gördüğümüz Batı tipi eğitim modellerini hayata geçirme tecrübeleriyle gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun çıkarılması, eğitim alanındaki köklü değişimleri başlatmış ve eğitim sistemini laik, pozitivist bir renge

bürümeye çalışmıştır. Cumhuriyet'in resmi ideolojisi, cumhuriyet tarihi boyunca eğitim kurumunu, inkılâpların toplumsal zeminde yerleştirilmesi için dizayn etmiştir. Günümüz eğitim sisteminde ise hala resmi ideolojiye endekli tartışmalar devam etmektedir. Sekiz yıllık zorunlu eğitim, üniversitelere girişlerde yaşanan katsayı meselesi, üniversitelerde yıllardır süregelen kılık kıyafet yasağı *beklentiler çatışmasının* gösterge alanları olarak karşımızda öylece durmaktadır. Cumhuriyet'in ilanından günümüze Türk Eğitim Tarihi, bazı eğitim modellerinin farklı kesimler tarafından değişik şekilde yorumlanmasının tarihi olarak görülebilir. Köy Enstitüleri ve İmam-Hatip Okulları, bu eğitim modellerine örnek olarak gösterilebilir. Devlet kurumunun, toplumda Cumhuriyet İnkılâpları'nın pekiştireci olarak rol yapması beklentisiyle kurulan Köy Enstitüleri, toplumun genelinin beklentilerine karşılık vermediği için benimsenen bir eğitim modeli olmazken, yine toplumun genelinin beklentilerine cevap verdiğine inanılan İmam-Hatip Okulları, devlet kurumunun siyasi rejim beklentilerini tehlikeye attığı iddiasıyla ortaokul kısmı kapatılmış ve lise kısmı ise meslek lisesi bünyesinde tanımlandığı için öğrencilerinin sınırlı sayıda bölümlere gitmelerine izin verilmiştir.

İlköğretimler, okul öncesi eğitimi dışarıda bırakıldığında, öğrenciye okuma-yazmanın ve gündelik yaşamda gerekli olan basit matematik bilgisinin öğretildiği zorunlu sekiz yıllık temel eğitim kurumlarıdır. M.E. B Temel Kanunu'nda açıklandığı gibi devletin ilköğretimden beklentileri, milli eğitimin genel amaçlarına ve ilkelerine uygun olarak;

- Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak, onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek,
- Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyet yönünden yetiştirerek, hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır (Akçay, 2006: 34).

Kanunlarla belirlenen devletin bu beklentilerine karşılık, vatandaşın ilköğretimden beklentileri açıklık kazandırılması gereken bir problemdir. Günümüz Türkiye'sinde ilköğretim velileri, bir yandan 28 Şubat 1997'de gerçekleşen ve birçok

entelektüelin *post-modern darbe* olarak adlandırdığı 28 Şubat Kararları'ndan sonra getirilen sekiz yıllık zorunlu eğitim karmaşası ve bir yandan da çocuğunun iyi bir mesleğe sahip olması için iyi bir eğitim alması gerekliliği gibi durumlar karşısında farklı beklentiler içerisine girmektedir. 2007 yılında değişen Ortaöğretime Geçiş Sistemi (OGES), 6,7 ve 8. sınıfta öğrencilerin her yıl sınava girme mecburiyetini getirmiş ve öğrencileri ciddi bir ders yükü altına girdirmiştir.

Bu çalışma, Türkiye'nin mevcut siyasi konjonktürü ve sağlam bir zemin bulamamış eğitim sistemi bağlamında ilköğretim velilerinin, ilköğretimden beklentilerini ortaya koyma amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada velilerin ilköğretimden eğitsel, siyasal ve sosyal beklentilerinin neler olabileceği tartışılmıştır. Ülkemizde son beş yılda, velilerin eğitim kurumlarından beklentilerine yönelik çalışmaların sayısının arttığı görülmektedir.

Genel olarak üç bölümden oluşan çalışmamızın ilk bölümünde, eğitimin kavramsal açıdan değerlendirilmesine yer verilmiş olup eğitimin kültürel, siyasal, ekonomik ve gizil işlevleri, yer yer tarihsel süreçlerle de ilişkilendirilerek açıklanmıştır. Yine ilk bölümde Türk Eğitim Sistemi'ni oluşturan eğitim-öğretim kurumlarının genel olarak tasviri yapılırken özelde ilköğretimlerin genel yapısına ayrıca yer verilmiştir. Birinci bölümün sonunda ise, Osmanlı Devleti'nin son döneminden başlayarak günümüze kadar gelen ilköğretim okullarının tarihsel sürecine, OGES'in yapısına ve Seviye Belirleme Sınavı'nın (SBS) içeriğine ve son günlerde açıklanan M.E. B.'nin 2010–2014 Stratejik Planına değinilmiştir.

Metodoloji bölümü ise bu çalışmanın ikinci bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde ise, velilerin ilköğretimden beklentileri ile ilgili alan araştırmasına yer verilmiştir. Alan araştırmasının amacı, evreni, sınırlılıkları, tipi ve tekniği, örneklem tekniğinin belirlenmesinin yanı sıra araştırmada kullanılan anket çalışmasının özellikleri de bu bölümde yer almıştır.

Son olarak üçüncü bölümde, alan araştırması sonucunda ortaya çıkan bulgular, teorik bölümde tartışılan konular bağlamında tartışılmıştır. Tespit edilen sınırlılıklar çerçevesinde, Osmaniye ilinin çeşitli semtlerinde bulunan, eğitim seviyesi ve sosyo-

ekonomik durum bakımından farklı olan beş ilköğretim okulunun toplam 677 velisine uygulanan anketlerin verileri, SPSS programı yardımıyla analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

EĞİTİME VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE PANORAMİK BİR BAKIŞ

1.1. TÜRK EĞİTİM SOSYOLOJİSİNİN İMKÂNI

Eğitim sosyolojisi, eğitim kurumlarını ve okullaşmayla modern endüstri toplumlarında okullaşma sistemlerini, okul ile toplumsal yapı arasındaki ilişkileri konu alan, eğitim kurumunun toplumun diğer kurumlarıyla; kültür, ekonomi, siyaset, din vb. ile olan ilişkilerini sosyolojinin yöntem ve bakış açılarıyla araştıran sosyolojinin bir dalı olarak tanımlayabiliriz (Cevizci, 2002: 341). Eğitim sosyolojisinin günümüzdeki araştırmaları, eğitimin öncelikle, eğitimin yeniden üretilecek bir kültürü, bir bilgi ve beceriyi aktarmak, ekonomik ve toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmak gibi işlevlerini ortaya koyar. Son zamanlarda, özellikle eğitimin söz konusu iki işlevi bağlamında yapılan eleştirel çalışmaların temel tezi, okul eğitiminin egemen sınıflar tarafından saptanmış olan toplumsal ve kültürel koşulların yeniden üretilmesine yardımcı olduğu ve yeni eğitim anlayışının, hâkim kültürün kurumsallaşmasında ve toplumsal tabakalaşmanın pekişmesinde önemli bir rol oynadığıdır (Tezcan M, Eğitim Sosyolojisi, 1999 akt. Cevizci, 2002: 341).

Eğitim sosyolojisinin temel sorunsalı, toplumsal değişimin gerektirdiği, toplumsal ve bireysel ihtiyaçlara, eğitimin çözüm üretme durumunu ortaya koymasıdır. Eğitim sosyolojisi genel olarak şu konu başlıklarına göre sorunsallarını oluşturur: a) Okul kurumunun özellikleri b) Bölgesel değişiklikler c) Toplumsal eşitsizlik d) Sınav sistemleri (Ergun, 1990: 152). Eğitim sosyolojisinde bu sorunsallar araştırılırken çeşitli yöntemlerden yararlanır. Öztürk'e göre (1993: 56), günümüzde eğitim sosyolojisinde genel olarak şu yöntemler kullanılır:

- Monografi yöntemi
- İstatistik yöntemi
- Anket yöntemi
- Sosyometri yöntemi

Eđitim sosyolojisinin doğuşu, 19. yūzyılın sonlarına rastlamaktadır. Klasik sosyologlardan Lester Ward, 1883 yılında yayımlanan “Dinamik Sosyoloji” isimli eserinde ilk kez eğitim sosyolojisinden söz etmektedir. Ward, toplumsal gelişmede bir öđe olarak eğitimin önemine değinmektedir. Daha sonra John Dewey, 1899 yılında “Okul ve Toplum” isimli kitabıyla eğitim sistemini, toplumsal değışmenin doğrudan aracı olarak görerek eğitim sosyolojisi alanını güçlendirdi. Eđitim sosyolojisini, sosyolojinin bir araştırma alanı olarak gören ve sosyolojinin bir alt dalı olarak gelişmesine katkıda bulunan sosyolog Durkheim’dir. Durkheim’in eğitim sosyolojisine temel katkısı, eğitime bir toplumsal olay olarak bakmasıdır. Ona göre eğitim olgusu, temel olarak toplumsaldır. Kökeni, işlevi ve eğitim kuramı bakımından sosyoloji ile çok sıkı ilişkilidir. Durkheim, eğitimde bilimsel metodolojinin kullanılabilceğini savunarak, özellikle Fransa’da toplumsal düzensizlikle ilgilendi ve okulların bu durumu önleyebileceğini savundu. Çocuđun toplumsallaşmasında okulun artan önemi üzerinde durdu ve okulun, çocuğun grup yaşamındaki dayanışma duygusunu diri tutan gerekli hemen her şeye sahip olduğunu ortaya koydu. Max Weber ise, eğitim sosyolojisinde sonradan kullanılan birçok kavramların gelişmesinde önemli rol oynadı. Weber, sanayileşmiş ve teknolojik bir toplum içerisinde eğitimi ele aldı ve bu çerçevede Weber, örgün eğitimi, bireyleri özel bir yaşam biçimine hazırlayan bir *farklılaşma kurumu* olarak gördü. Ayrıca Weber’in bürokrasi ve toplumsal tabakalaşma kavramları ise bugünkü eğitim sosyolojisi araştırmalarında ölçülen değışkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz edilen sosyologlar dışında, Karl Manheim, William James ve C. S. Pierce gibi sosyologların da eğitim sosyolojisine önemli katkıları olmuştur (Tezcan, 1997: 11-15).

İlerleyen bölümlerde, eğitim sosyolojisinin temel argümanlarını baz alarak, eğitim kavramı ve eğitimin diğer toplumsal kurumlarla olan işlevlerinden hareketle Türk Eğitim Sistemi tartışılacaktır.

1.1.1. Kavramsal Açıdan Eğitim

Kavramsal açıdan irdelendiğinde, bazı Avrupa dillerinde *education* terimine karşılık gelen eğitim, etimolojik olarak Latince'den gelen bir terim olarak karşımıza çıkar. *Education*'ın, Latince iki kök kelimeden türediği düşünülmektedir: Bunlardan ilki olan *educere*, “çıkarmak, dışarıya koymak” anlamına gelirken ikinci kök kelime olan *educare* ise, “hayvanları ya da bitkileri yetiştirme, giderek çocuklara özen gösterme” anlamına gelmektedir (Tanilli, 2007: 11- 12). Etimoloji, kavramları tanımlamamızda çoğu zaman bize fikir vermektedir. Latince bu iki kelimeye baktığımızda, eğitimin tanımlanmasında bize yardımcı olduğunu görmekteyiz: *Educere*, bireyin doğuştan getirdiği, kalıtsal özellikleri olan yetenek ve kabiliyetlerin ortaya çıkarılması, *educare* ise, bireyin sosyal çevreye uyum sağlaması yani toplumsallaştırılması şeklinde yorumlanabilir. Çağdaş eğitimbilimcilerin yaptığı eğitim tanımları ise, bu iki kelimenin temel alındığı kombinasyonlardan oluşmaktadır.

Türkçede eğitim kavramı, yaygın olarak kullanılmayan fakat bununla yakından ilgili terbiye, irfan, talim, tedris, maarif gibi kavramları da kapsayan bir kavramdır. Sosyal hayatta insanlar, evde, işyerinde, sokakta, sosyal öğrenme sürecinde birbirinden öğrenir. Bu öğrenme sürecinde bireyler, aynı zamanda karşılıklı bir öğrenme kaynağı ve rol modeli olmaktadır. Böylece eğitim, insani bir faaliyet olup insanın bütün yönleriyle geliştirilmesi olarak görülebilir. Geleneksel yaklaşımlarda eğitim, bir toplumda insanların ortak değerler çevresinde bütünleştirilmesiyle erdemli bir toplum oluşturma süreci olarak değerlendirilirken, günümüzde ise eğitim; sosyal, kültürel, politik, ekonomik boyutları ve işlevleri olduğu kadar milli ve uluslar arası boyutları da olan bir konu ve sistem olarak algılanmaktadır (Şişman ve Taşdemir, 2008: 4).

Eğitim bir insanın doğumundan hayatının sonuna kadar geçen sürede davranışlarını değiştiren öğrenme edimleridir. Genellikle her eğitimci, eğitimi değişik ifadelerle farklı biçimlerde tanımlamışlardır. Bu farklılaşmada, eğitimcilerin değişik amaçları temel almaları rol oynamaktadır. Eğitim, bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği

süreçler toplamıdır. Başka bir biçimdeki tanıma göre eğitim, “Bireyin toplumsal yeteneğinin ve en elverişli düzeyde kişisel gelişmesinin elde edilmesi için seçilmiş ve denetimli bir çevreyi (özellikle okulu) içine alan toplumsal bir süreçtir (Tezcan, 1997: 3). Eğitimi o halde davranışları değiştirme sanatı olarak şu şekilde kodlayabiliriz: Bireyde istendik davranışların yerleşmesini ve istenmeyen davranışların sonlandırılmasını amaçlayan sistematik bir program. Eğitim bireyi hayata, topluma hazırlar. Eğitim sürecinin başlamasıyla birlikte birey, sosyalleşmeye, toplumsal mekanizma içerisinde kimlik oluşturmaya, toplumun değer yargılarını, ahlak kurallarını, sosyal kültürü kısaca vatandaş olmayı öğrenir. Eğitimin türü ve niteliği elbette toplumdaki farklılıklarla gösterir. Ancak bütün eğitime dair kaygıların temelinde insanı şekillendirmek, dönüştürmek ve topluma kazandırmak yatar.

Durkheim'a göre eğitim, fizik ve toplumsal çevrenin insan üzerinde meydana getirdiği etkilerdir. Fakat eğitim söz konusu olduğunda, okulda gerçekleşen, belirli bir program, içerik ve öğretim modeli sağlanarak devam ettirilen etkinlikler olarak anlaşılmaktadır. Örneğin bireyin kalıtım yoluyla getirdiği özelliklerin ve yeteneklerinin keşfedilip geliştirilmesi; çocuğun, gencin ve yetişkinin, içerisinde yaşadığı toplumun ve sosyal çevrenin kurallarına göre şekillendirilmesi, genç kuşaklara sosyo-kültürel değerlerin kazandırılması; bireyin toplumun değişen şartlarına ayak uydurabilmesi için yeterli bilgi, görgü, beceri ve alışkanlıklarla donatılması gibi etkinlikler de eğitim süreci içerisinde yer almaktadır. Dolayısıyla eğitim, sadece sosyal çevreden sonradan kazanılan edimler topluluğu olmamakla birlikte aynı zamanda doğuştan getirilen, kalıtsal yeteneklerinin de geliştirilmesi olarak anlaşılmalıdır. Bu açıdan bakıldığında bazı felsefi akımlara, filozof ve sosyologlara göre eğitim, farklı anlamlar ifade edebilmektedir. *İdealistler* eğitimi Tanrı'ya ulaştırma süreci için yapılan etkinlikler, *Realistler* insanı toplumun başat değerlerine göre yetiştirme süreci, *Marxistler* çelişkiyi en aza indirip üretimde bulundurma süreci, *Pragmatistler*, yaşantılar yoluyla kişide istendik davranış değişikliği oluşturma süreci, *Varoluşçular* ise, insanı sınır durumuna getirme süreci olarak ele almışlardır (Sönmez, 2001: 2). *Kant* eğitimi, “insanın mükemmelleştirilmesi” olarak tanımlarken, *J.S. Mill*, “bireyin kendisi ve başkaları

için bir mutluluk aracı” ve *H. Spencer* ise eğitimi; “iyi yaşama olanaklarını sağlayan etkinliklerin tümü” olarak formüle etmiştir. Ancak *Durkheim*, eğitime toplumsal bir içerik kazandırmıştır (Tezcan, 1997: 4).

Eğitim, genel olarak örgün, örgün olmayan ve yaygın eğitim olmak üzere üç gruba ayrılır. Örgün eğitim, okulda yapılan, planlı programlı ve düzenli bir eğitimidir. Belli yöntemlere ve modellere göre bu eğitim şekillenir. Eğitim yapılan bina, öğretim hedefleri ve içerik, öğrenim gören bireyler ve bu öğretimi veren öğretmenler yasalara göre düzenlenmiş olup öğrenim sırası eğitim kademelerine göre belirlenmiş eğitim biçimidir. Ülkemizde okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim, örgün eğitim grubu içerisinde eğitim vermektedir. Yaygın eğitim ise; örgün eğitim gibi planlı ve programlıdır fakat örgün eğitimden farkı her yaş kademesine öğretimin açık olmasıdır. Örgün eğitimde eğitim göreceği birey, kanunla belirtilen yaş ve gelişim döneminde olması zorunlu iken yaygın eğitimde bu koşul değildir. Örgün eğitim kurumlarından faydalanmamış ve okuldan erken ayrılanlara ya da meslek dallarında daha yeterli olmak isteyenlere yöneliktir. Açık öğretim eğitimi, Halk Eğitim Merkezleri'nin meslek dallarında bireyin kendini geliştirmesini sağlayan kursları, İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun meslek edindirmeye yönelik planladığı kurslar, yaygın eğitim türüne örnek teşkil edebilir. Örgün olmayan eğitim ise; plansız ve belli bir program dâhilinde olmayan eğitim şeklidir. Yaşamın her anında meydana gelebilen, yaş zorunluluğu olmayan ve gelişigüzel gerçekleşen eğitimidir. Kişinin anne babasından, çevresinden ve arkadaş grubundan öğrendiği bilgiler bu eğitim içerisinde yer almaktadır. Örneğin ergenlik dönemindeki bir gencin kendisinde oluşan fizyolojik ve psikolojik değişimin nedenlerini ve merak ettiği cinsel konuları öğrenmek için akranlarına soru sormak örgün olmayan eğitim olarak ifade edilebilir.

1.1.2. Toplumsal Bir Sistem Olarak Okul ya da Okulsuz Toplumun Varlığı

Eğitim, insana dönük bir hizmet; okul ise eğitim hizmeti üreten bir örgüt ve yapı olarak tanımlanabilir. Grekçe “*Schole*” sözünden gelen okul, başlangıçta ahlaki şekillendirmeyi ifade ediyordu. Günümüzde kullandığımız anlamıyla okul, belirli bir

mekânda, belirli zaman aralığında devam eden, öğrenci ve öğretmeni değişen, geniş bir çevreye hitabeden, eğitim faaliyetlerini planlı ve programlı bir şekilde sürdüren yani öğrenme çabasını organize bir ders faaliyeti olarak devam ettiren, genel ve mesleki çeşitler içerisinde şekillenen bir kuruluş olarak tanımlanır. Aynı zamanda okul, küçük çaplı bazı fonksiyonların genel bir eğitim ve öğretim amacı çerçevesinde toplandığı bir alt kurumdur. Bir başka deyişle farklı öğelerin bir araya gelerek oluşturduğu bir yapıdır. Bu yapıyı oluşturan öğelerin en önemlileri ise; amaç, muhteva, metot, bina, laboratuvar, okul bahçesi gibi cansız unsurlar öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler, memurlar, hizmetliler, aile birlikleri gibi canlı unsurlardır. Bunlar bir sistem içerisinde birlik oluşturmuşlardır (Akyüz'den akt. Aydın, 1997: 200). Okul açısından eğitim sistemi şu şekilde sınıflandırılabilir:

- **Okul öncesi eğitim:** Genel olarak ailede verilen eğitimdir.
- **Okul eğitimi:** Dar anlamıyla formal eğitim.
- **Okul sonrası eğitim:** Yaygın eğitim ve daha çok da informal eğitim biçimini içermektedir.

Okul eğitimi de kendi içerisi genel anlamda, kreş-anaokulu, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim basamaklarına ayrılmaktadır (Aydın, 1997: 201).

Okullar ve eğitim sistemleri, kitlesel eğitimin yapıldığı yerler olarak modernleşme ve sanayileşme süreciyle birlikte gelişmeye başlamıştır. Bu süreçte işbölümü ve uzmanlaşmaya bağlı olarak okullar, insanların hayattaki çeşitli rollere ve uzmanlık alanlarına hazırlandığı yerler olarak görülmeye başlanır. Sanayileşme döneminde “fabrika” imajına bağlı olarak okullar, adeta bir fabrika gibi düşünülmüş, bir takım girdileri kullanarak üretimde bulunan bir işletme olarak görülmüştür. Ayrıca okul, çeşitli rollere sahip insanlardan meydana gelen ve rasyonel kurallara göre oluşturulup işleyen “bürokratik” bir yapı olarak görülmüştür (Şişman ve Taşdemir, 2008: 184). Okulu sadece bir takım girdileri kullanarak üretim gerçekleştiren bir örgüt veya işletme olarak görmek, eğitimin ve okulun fonksiyonlarını basite indirgemek olur. Okul her şeyden önce toplumsal bir sistem ve bir yaşam alanıdır.

Okulun tarihi ve değişik toplumlardaki işlevleri her zaman için eğitimin işlevindeki okul ile iktidar arasındaki ilişki, okulun hangi türden bilgiyi artırdığı, hayatın her alanına yayılan bir davranış örüntüsü olarak eğitime, okulun ne kattığı gibi ihtilafları ve tartışmaları beslemiştir (Aktay, 2002: 1). Bu nedenle okul ve okullaşma farklı şekilde algılanmış ve bu ekseninde teoriler geliştirilmiştir. Okullaşma kuramları arasında¹; Bernstein'in *Dil Kodları* kuramı, Bowles ve Gintis'in, okulları sanayi girişiminin zorunlu kıldığı teknik ve toplumsal beceriyi sağlamaya yardımcı, işgücüne, otoriteye saygıyı ve disiplini aşılama mekanizması olarak gördüğü *Okullar ve Sanayi Kapitalizmi* kuramı sayılabilir. Okullaşma kuramları içerisinde sosyal bilimciler tarafından daha çok dikkate değer olarak görülen popüler kuram ise, Ivan Illich'in *Okulsuz Toplum*² kuramıdır.

Giddens'a (2000: 442) göre, eğitim kuramı konusundaki en tartışmalı kuramcılardan birisi, Ivan Illich'tir. Illich, daha önce kendine yeterli olan insanların geleneksel becerilerini yitirerek, sağlıklara için doktora, okumak için öğretmenlere, eğlence için televizyona ve geçimleri için işverenlere bağımlı duruma gelmesine neden olan bir süreç olarak betimlediği çağcıl ekonomik gelişmeye yönelttiği eleştirisiyle dikkati çekmektedir. Illich, artık dünyanın her yerinde kabul edilmiş olan zorunlu eğitim kavramının sorgulanması gerektiğini ileri sürmektedir.

Illich, okulların dört temel görevi yerine getirmek üzere ortaya çıktığını iddia eder: çocukların himaye edilmesi, insanların mesleki rollere göre dağıtılması, baskın kültürün değerlerinin öğrenilmesi ve toplumsal bakımdan onaylanmış beceri bilgisinin edinilmesidir. Illich'e göre okul bir himaye örgütüdür. Çünkü okula devam zorunlu olduğundan çocuklar, çocukluklarının erken bir döneminden işe başlayana kadar "sokaklardan uzak tutulmaktadır". Okulda öğrenilen pek çok şeyin derslerin biçimsel içeriğiyle ilişkisi olmamasıyla birlikte; okullar, içerdiği disiplin ve düzenlemenin yapısı gereği, Illich'in *edilgen tüketim* adını verdiği, var olan toplumsal düzenin isteyerek kabul edilmesini aşılama eğilimindedir. Bu dersler,

¹ Okullaşma Kuramları için bkz. Anthony GIDDENS, Sosyoloji, Ayraç yay. syf: 440 – 443, 2000, Ankara

² Ivan Illich'in okul hakkındaki aykırı düşünceleri için bkz. I. Illich, Okulsuz Toplum, Şule yay. 2009, İstanbul

bilinçli olarak öğretilmeyip okul uygulamaları ile örgütlenmesinde üstü kapalı olarak yer almaktadır. İşte bu *gizli müfredat*, çocuklara yaşamdaki rollerinin “yerlerini bilip orda oturmak” olduğunu öğretir (Giddens, 2000: 443).

Illich’in düşünceleri 1990’larda, yeni iletişim teknolojilerinin ortaya çıkışıyla ve özellikle internet kullanımının hızlı bir şekilde artmaya başlaması ile yeniden popüler hale gelmiştir. Ancak şu anki durum Illich’in tasavvurlarının çok ötesindedir. Aktay (2002: 19 – 21), küreselleşme ve eğitim ilişkisini tartışırken Illich’in Okulsuz Toplumu’nu şu şekilde ifade eder:

“Illich’in yine 1971’de yayınlanan kitabında, esasen hayatın her safhasında herkesin zaten almakta olduğu eğitimin okul kurumunun onayına ve rütbelendirmesine bağlanmasında toplumdaki güçlü hiyerarşilerin üretim ve sürdürümünün önemli bir rolü olduğuna dikkat çekiliyordu. Üstelik eğitim, insanların bastırılması ve baskıcı/bastırıcı disiplinler altında eğilip bükülmesine yarıyordu ve esas itibarıyla hiçbir olumlu işlev görmüyordu. Illich’in eleştirilerinin akabinde önerdiği alternatif, okul dışı ve hayatın her evresine yayılmış eğitim imkânlarının keşfedilip geliştirilmesiydi. Bu açıdan bakıldığında internetin bugün sağladığı imkânlar, kuşkusuz okullaşmanın negatif etkilerine karşı bir çözüm olarak düşünülebilirdi. Oysa Illich’in önerileri insanların okulsuz da yapabilecekleri ve okulda öğrendiklerinin çok daha fazlasını ve faydalısını okul dışı yollarla da öğrenebileceklerini salık verirken, önerdiği mekanizmaların hiçbir toplumsal eşitsizliği giderici hiçbir çare içermiyordu... Bugün internet, Ivan Illich’in bile hayal edemeyeceği kadar, okuldan bağımsız olarak insanların bilgilenme sürecine ciddi katkılar sunabilen, insanları en azından öğrenim bakımından okula bağımlılıktan kurtaran, hatta okuldakinden çok daha verimli ve etkili imkânlar sunan bir ortamdır.”

Okula ilişkin olumlu ya da olumsuz teoriler geliştirilmiş olsa bile okul, eğitim sistemlerinin somut hali ya da sistemin ete kemiğe büründüğü mekân olarak görülebilir. Okul toplumun bir parçası ve yaşantımızın bir kesitidir. Eğitimin kalitesini ve özgürlüğünü arttırmak, okulların siyasi ve ideolojik tahakkümlerden arındırmakla mümkün olabilir.

1.2. EĞİTİMİN TOPLUMSAL İŞLEVLERİ

Toplumsal bir kurum olarak eğitim; siyasal, ekonomik ve kültürel olmak üzere birçok yapıyı değiştiren ve dönüştüren bir işleve sahiptir. Eğitime yüklenen misyon, bu işlevselliğin şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Aslında eğitimin işlevleri, bir toplumda eğitimin amaçları ile bağıntılı olup onun tarafından biçimlenir. Tarihsel süreçte birçok devlet, kendi varlığını devam ettirmek, siyasal erkini korumak ve halkını *resmi ideolojinin müridi* haline getirmek amacıyla eğitimi araçsallaştırmışlardır. Fransız filozof Montesquieu, *Kanunların Ruhu*³ adlı kitabında, bir ülkede kanunların oluşturulmasında devletlerin, rejimlerinin çeşidine göre kanunlara kendi ruhlarından üflediklerini, rejimin boyasıyla makyaj yaptıklarını ortaya koymuştur. Eğitime ilişkin temel kanunların ve düzenlemelerin de makyajdan nasibini aldıkları açıktır.

Eğitim kurumunun birçok sosyal işlevi vardır. Bu işlevleri açık ve gizli işlevler olarak iki kısımda değerlendirebiliriz (Tezcan, 1997: 52). Eğitimin açık işlevlerinin başında **kültürel işlevi** sayabiliriz. Eğitim, toplumun kültür mirasının birikimini ve sürekliliğini sağlamak ve bu kültür mirasını kuşaktan kuşağa, yeni nesillere aktarmak görevini yerine getirmektedir. Kültürel mirasın aktarılması, bireyde örf, adet, gelenek, görenek, toplumsal bilinç gibi değerlerin yerleşmesini sağlamaktadır. Bu değerlerin kazanılması, bireyi toplumsallaştırmakla birlikte ona *vatandaş olma bilincini* vermektedir. Kültürel mirasın aktarılmasında, toplumun değerlerinin ve toplumsal normların öğretilmesi, doğru alışkanlık ve tutumların geliştirilmesi bir yandan da zararlı olabilecek toplum-dışı etkenlere karşı koyabilmenin içselleştirilmesi başlıca kurallardır. Tezcan' a göre (1997: 53) Osmanlı

---

³ Kanunların Ruhu adlı eserinde Montesquieu, farklı politik toplumlardaki farklı pozitif hukuk sistemlerinin çok çeşitli faktörlere örneğin halkın karakterine, ekonomik koşullarla iklimle vb. göreliliğini söylemiştir. Bütün bu temel koşullara *kanunların ruhu* adını vermiştir (Cevizci, 2002: 725). *Kuvvetler ayrılığı* prensibini de ortaya atan Montesquieu, kitabında siyaset sosyolojisi geliştirmeye çalışmıştır. Bütün kurumların kanunlarının olması gerektiğini temellendiren Montesquieu, eğitim kanunlarını da belirlemiştir. Ona göre eğitim kanunları hayatta uyduğumuz ilk kanunlar olup bu kanunlar hepimizi vatandaş olamaya hazırlamaktadır. Dolayısıyla her yönetim şeklinde eğitim kanunları farklı olmalıdır: Saltanat hükümetlerinde bu kanunların konusu şeref; cumhuriyet rejiminde fazilet; istibdat, baskıcı yönetimlerde ise; korkudur. Montesquieu'nun eğitim hakkındaki düşünceleri için bkz. Montesquieu, Kanunların Ruhu Üzerine, çev: Fehmi Baldaş, , İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1998.

İmparatorluğu'nda 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar eğitim, İslam kültürünü kuşaklara aktaran bir işlev görmüştür. II. Mahmut dönemi ile II. Meşrutiyet döneminde ise, toplumsal ilişkilerde dönüşümlerin başlamasıyla birlikte, eğitimin yeni kültürel işlevlerin miraslarını yeni kuşaklara aktarmaya başlamıştır⁴. Medreselere karşı kurulan mekteplerde gelişen ve yayılan Yeni Osmanlılık anlayışı, eski kültüre alternatif olarak yeni bir kültür oluşturmayı amaçlıyordu.

Eğitimin diğer bir toplumsal işlevi ise, **sosyalizasyondur**. Öztürk (1993: 106) sosyalizasyonu (toplumsallaşma), bireyin insana özgü nitelik ve özellikleri elde etmesi olarak tanımlamaktadır. İnsanın bir toplum içinde yaşayabilmesi için kazanması gereken her çeşit bilgi, beceri, alışkanlık, konuşma, düşünme, tavır ve davranış gibi insana özgü nitelikler toplumsallaşmanın özellikleridir. Akdeniz'e göre (1990: 24) ilkel toplumlarda eğitim ile sosyalizasyon temelde birbirinden farklı olmayan ve aynı anlama gelen kavramlardır. İlkel toplumlarda eğitim ya da sosyalizasyon başlıca üç temel beceriyi öğretmek görevini yerine getirmektedir:

- Karnını doyurmayı (geçimini sağlamayı)
- Çevresindekilerle ilişki kurmayı
- Varlığını, soyunu korumayı (kendinin-grubunun varlığını koruma)

İlkel toplumda eğitim, bireyi içinde doğduğu topluma kazandırmayı, hayatta kalabilmek için yeterli düzeyde gıda sağlamayı ve çevresiyle iletişim kurabilme yollarını öğretmektedir. Bireyin sosyalizasyonu, *sosyal etkileşimin* bir sonucudur. Çünkü birey, doğal ve zorunlu bir şekilde başkalarıyla karşılıklı sosyal ilişkiler kurarak sosyal etkileşim süreci içerisine girmekte ve bu süreç sayesinde sosyalleşmektedir. Her birey, ailesinin, akrabalarının, arkadaşlarının, ulusal ve

---

⁴ Osmanlı'nın son dönemlerinde oluşturulmaya çalışılan modern devlet ve aydınlanmış bir halk tipolojisi, fermanların ve meşrutiyetlerin ilanlarıyla desteklenmeye çalışılmıştır. Üstel'e (2001: 168) göre, modern merkezi devletin "yurttaşlar cemaati" nin inşasında özel bir önem taşıyan iki kurum, yani ordu ve okul, II. Meşrutiyetin siyasal kadrolarının üzerlerinde durdukları kurumlardı. Bu kurumlardan okul, vatandaşlık ve yurttaşlığın yerleştirilmesinde, aydınlanmacı pozitivist düşünceyle içselleştirilmiş eğitim programlarıyla Avrupa insanının düşünce ve yaşayış biçimini yani kültürünü halka benimsetmesiyle önemli işlevlere sahip olmuştur. II. Mahmut'un ilköğretimi zorunlu hale getirmeye çalışması ve 1908 tarihinden itibaren yapılan müfredat değişiklikleri, devletin özellikle geleceğin vatandaşlarına yönelik toplumsal mühendislik kaygıları çerçevesinde anlam kazanmaktadır.

evrensel kültürün etkisi altında kalarak ve aynı zamanda bunları etkileyerek sosyalleşir. Sosyal etkileşimin niteliği ve buna bağlı olarak sosyalleşmenin alacağı biçim, ailenin ve toplumun gelişim düzeyine, nitelik ve özelliklerine bağlıdır. Gelişmemiş toplumlarda basit ve ilkel bir sosyal etkileşim süreci, gelişmiş toplumlarda ise, karmaşık ve ileri bir sosyal etkileşim süreci vardır. Dolayısıyla sosyal etkileşimde bireyler birbirlerinin *eğitmeni-öğretmeni* olmak durumundadırlar.

Eğitimin diğer toplumsal işlevlerini ise siyasal, ekonomik ve gizil işlevler olarak sıralayabiliriz.

1.2.1. Siyaset – Eğitim İlişkisi Bağlamında Milli Eğitim İdeolojisi

Eğitimin siyasal niteliği, onun devletin işlevi olmasından kaynaklanmaktadır. Tezcan'a göre (1997: 54) siyasal anlamda eğitime yüklenen başlıca iki misyon vardır. Birincisi, halkın mevcut siyasal düzene sadakatini sağlamaktır. Bütün siyasal sistemler, çocuklara ve yurttaşlarına bir *siyasal eğitim* ya da *siyasal eğilim* vermek isterler. Böylece topluma birlik ve dayanışma ruhu kazandırılmaya çalışılır. Marksist siyasal sistemde okullar, çocuklara Marksizm'in ilkelerine sadakati öğretirlerken, demokratik rejimlerde ise demokratik ilkelere bağlılık öğretilir. Mevcut düzene sadakatin sağlanması, gerek örgün eğitimde çeşitli derslerde, gerekse yaygın eğitimle ya da örgün eğitimde ayrı bir siyasal eğitim ile yurttaşın kamu işlerinin yürütülmesine etkin bir biçimde katılmasını sağlayacak hüneler, tutumlar ve yeteneklerle donatılması şeklinde gerçekleştirilir. Bu yurttaşlık akdinin oluşması sürecinde öğretmenler aktif rol almaktadırlar. Atatürk'ün Türk İnkılâplarını halka benimsetmesinde kendini *başöğretmen* olarak lanse etmesi, eğitim-siyaset ilişkisinde öğretmenlerin aktif rol alması gerekliliğinin vurgulanması açısından önemlidir.

Eğitimin ikinci siyasal işlevi, önderlerin (Elit zümre, seçkin entelektüel lider) seçimi ve eğitilmesi ile ilgilidir. Önderlerin seçimi ve eğitilmesinde de yine okullar birinci derecede rol oynarlar. Osmanlılarda şehzadelerin yetiştirilmesine büyük önem verilmeyle birlikte, Osmanlı eğitim sisteminde bu amaçla kurulan özel eğitim

ağırlıklı “Şehzadegan Mektebi” ülkeyi yönetecek liderlerin hazırlanmasında önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca devletin memur ihtiyacını ise, “Enderun Mektebi” karşılamaktadır. Ülkemizde Cumhuriyetten sonra siyasal önderler yetiştirmek üzere bir önderlik eğitimi görülmemektedir. Bizde eğitimin siyasal işlevi, birinci anlamda kullanılan rejime sadakati oluşturmak olarak anlaşılmaktadır (Tezcan, 1997: 55).

Eğitim tarihine bakıldığında devletin değişen her siyasal rejimiyle birlikte, eğitim politikalarının da değişime ve dönüşüme uğradığını rahatlıkla görebiliriz. Her siyasal rejim kendi argümanlarını, eğitim politikalarını yeniden dizayn ederek oluşturmaktadır. Bir önceki yönetiminin eğitim anlayışından hiçbir kısıntı dahi bırakmamak kaydıyla tekrardan ve yeni öğretiler sunarak kendi eğitimini ve hatta eğitimcilerini yeniler.

Devletler için eğitim kurumu, devletin bekası için kontrol altında tutulması ve denetlenmesi gereken son derece önemli bir kurumdur. Çünkü bireylerini vatandaş olarak şekillendirmek, milli eğitim ideolojisini araç olarak kullanıp devletin siyasi ideolojisini halkının benimsemesini sağlamak dolayısıyla “milli kimlik” oluşturmak şarttır. Milli bilinci oluşmamış birey, devletin siyasi ideolojisine zarar verebilme dolayısıyla siyasal rejimi tehlikeye atabilme potansiyeline sahiptir.

Smith (1999: 23- 30), milli kimliğin oluşturulma sürecinde insanlara kabul ettirilen *olmazsa olmaz* şartlar üzerinde durmaktadır. Milli kimlik, dinsel, coğrafi ve kültürel kimliklerden farklı bir zeminde, ulusun teşekkülü için halkın aidiyet duygusunun geliştirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Milli kimlikle kastedilen durum, belli anlamda siyasi bir topluluğu gerektiren ve bu topluluğun bütün fertleri için en azından belli ortak kurumların, hak ve görevlere dair geçerli, boyun eğilen biricik yasanın varlığını kabul etmektir. Dolayısıyla milli kimliğin kazanılması, halkın üzerinde yaşadığı toprakların “vatan “ olarak kurgulanması, ortak dilin kullanılması, insanların yasa önünde eşit sayılmaları ve devletin söylemleri olarak ortak bir ülkü etrafında halkın birleşmesi yani resmi ideolojinin benimsenmesine bağlıdır. Milli kimliğin kazanılması, öncelikle millet olabilmeyi başarmakla mümkündür.

Eğitimin toplumsallaşma ile uygunluk içinde olması, eğitimi ideolojilerin önemli bir bileşeni haline getirmekle birlikte toplumsal, siyasal ve kültürel değerlerin ve kodların iletilmesi görevi de eğitim aracılığıyla mümkün olmuştur. Modern toplumlarda, yapılandırılmış eğitim pratiği, nüfusun çok önemli bir kesimini aynı anda kapsayan ve herkesi çok yakından ilgilendiren bir sistem haline dönüşmüştür. Tarihsel süreçte hiçbir çağda, günümüzde olduğu kadar çok sayıda insan böylesine yapılandırılmış bir eğitim sisteminde eğitim görmüyordu. Aynı şekilde önceki çağlarda, günümüzde olduğu gibi uzun bir eğitim süreci için uzun süreli okullarda kalmıyorlardı. Louis Althusser, baskıcı devlet aygıtları (hükümet, idare, ordu, polis, mahkemeler, hapishaneler vb.) ile ideolojik devlet aygıtları (eğitim, kültür, din, iletişim, aile vb. devlet aygıtları) ayrımı yapar ve bu olguları dikkate alarak eğitsel devlet aygıtını, yani okul sistemini, kapitalist toplumlardaki modern devletin hakim ideolojik aygıtı olarak tanımlar. Althusser'e göre, eğitim sistemi, kapitalist düzende sömürü ilişkilerinin yeniden üretilmesinde, kimi becerilerin öğretilmesi kılıfı altında hâkim sınıfın ideolojisini aşılama yoluyla başrolü oynamaktadır (Kaplan, 2005: 15-16).

Eğitimin siyaset ilişkisi bağlamında Cumhuriyet döneminin ilk yıllarına baktığımızda hâkim ideolojinin; aydınlanmacı, pozitivist, dinsel inançlardan ziyade akli temel alan rasyonel ve militarist bir niteliğe sahip olduğunu görmekteyiz. Osmanlı'nın son dönemlerinde yapılan toplumsal, askeri ve siyasal ıslahatların kaynağında Avrupa tarzı devlet ve toplum yapısı inşa etme gayesi olduğunu biliyoruz. Dinsel içerikli eğitimden laik eğitime geçme isteği, çağa ayak uyduramayan ve gerileme dönemine giren imparatorluğu *Osmanlılık* kimliği altında birleştirme çabaları Osmanlı İmparatorluğu'nu çökmekten kurtaramamıştır. Osmanlı'nın mirasını alan Türkiye Cumhuriyeti, muasır medeniyete Avrupa'nın düşünce yapısını, eğitim sistemini ve kanunlarını model alarak ulaşmayı denemiştir. Avrupa tarzında yeniden kurgulanmaya çalışılan Cumhuriyet, Batı tipi insan yetiştirmeyi eğitim kurumlarının sırtına yüklemiştir. Akyüz (2008: 331), Cumhuriyet döneminde eğitimin başlıca amacının, her düzeydeki okullarda Cumhuriyet rejiminin gerektirdiği ve yeni Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu nesiller yetiştirmeyi hedeflediğini ve bu eğitimin siyasi bir eğitim olduğunu ifade etmektedir. Cumhuriyet döneminin

ilk yıllarında hazırlanan *eğitimin temel amaçlarına* baktığımızda, üretilmeye çalışılan Cumhuriyet İnsanı'nın niteliklerini görebilmekteyiz:

Eğitim Bakanı İsmail Safa Özler'in 8 Mart 1923 tarihli bir genelgesinde “eğitimin amaçları” şu şekilde gösterilmiştir.

- Nesillerin, milli varlıkları ile çatışmayan her fikre saygılı olarak yetiştirilmesi
- Okulların ülkeyi iktisadi esaret altında bırakmayacak kafalar yetiştirmesi
- Her şeyde güçlü ve azimli nesiller yetişmesi

Eğitim Bakanı Vasıf Çınar'ın 8 Eylül 1924 tarihli genelgesinde ise, eğitim ve öğretimin temel amaçlarının siyasi boyutu daha belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Eğitimin milli esaslara ve Batı Medeniyeti'nin yöntemlerine dayanması
- Okulların insan ilişkileri, toplumsal yaşama kuralları, temizlik, düzen vs. gibi hususlarda medeni ve örnek alınacak bir eğitim yapmaları
- Çocukların kalplerinde ve ruhlarında Cumhuriyet için fedakâr olmak ülküsünü taşımaları
- Okulların çocuklarda hür ve makul bir disiplin oluşturması
- Okulların beden ve fikrin dengeli gelişimini sağlaması
- Okulların ilim ve okuma zevkini vermesi

Yukarıdaki 1923 ve 1924 tarihli amaç ve ilkeler, Cumhuriyet'in başlarında kabul edilmesi ve Atatürk'ün bilgisi dâhilinde hazırlandığı için büyük önem taşımaktadır (Akyüz, 2008: 331).

Eğitimin temel amaçları doğrultusunda Ankara'dan hazırlanıp Anadolu'daki bir ilkokulun 5. sınıfına gönderilen “Hayat Rehberi” başlıklı ve Türk çocuğunun sağlık, ahlak, sosyal dayanışma, meslek, çevre gibi yaşam ilkelerinin yer aldığı

belge, Cumhuriyet'in yaratmaya çalıştığı *yurttaş tipolojisini* anlamamız açısından önemlidir. Belgenin 48. maddesi şu şekildedir: “Hak yeme, haksız olma, haksızlığa sükût etme!” (Akyüz, 2008: 332).

Cumhuriyet'in eğitim ideolojisi, insanların düşünce yapısını ve inançlarını yeniden şekillendirmeye çalışmış ve bu formatlama işlemini eskiyi kötüleyerek yapmayı ilke edinmiştir. Çünkü sosyal bir yapının yeniden yapılandırılması, ideolojik hafızanın kaybettirilmesiyle mümkündür. Cumhuriyet'in Milli Eğitim İdeolojisi, çocukların ve gençlerin *pozitivist ve pragmatik* bir dünya görüşüne göre yetiştirilmesini amaçlamıştır. Akyüz (2008: 332), 1926–29 yılları arasında ülkenin en önemli fikir dergisi olan ve aynı zamanda Cumhuriyet devrimlerinin felsefesini yapan Hayat'da, MEB Talim ve Terbiye Dairesi'nin ilk başkanı olan Prof. M. Emin Erişirgil'in yazılarında savunduğu görüşlerden bazılarını sunmuştur. Bu görüşler şunlardır:

- Geçmiş nesillerin değer yargılarının bir işe yaramadığı artık anlaşılmıştır.
- İnsanlığı yükselten sadece düşünme değil, irade ve eylemdir.
- Bir fikir, bizi tabiat ve toplum üzerinde etkili olmamızı sağlıyorsa doğru kabul edilebilir.
- Hayatın yoğun biçimde yaşanmasını azaltan her inanış zararlıdır.
- Türk öğrencileri zeki ve çalışkandır ancak araştırma, düşünme, kişisel bir görüş ortaya koyma konularında başarısızdır.

Yukarıda ifade edilen temel amaçlar ve görüşler, Cumhuriyet insanının, düşünce yapısını, inanç sistemini, değer yargılarını ve hatta biyolojik gelişimini dönüştürmeyi amaçlayan bir işlevi savunmaktadır. Aydınlanmacı filozofların savunduğu doğaya tahakkümü öngören ve dini inançlardan arındırılmış anlayış, Cumhuriyet'in eğitim amaçları içerisinde de yer almaktadır. Prof. Erişirgil'in düşüncelerinde yer alan “hayatın yoğun biçimde yaşanmasını azaltan her inanış

zararlıdır” ilkesi, yüzyıllar boyunca “dünya ahiretin tarlasıdır”⁵ şiarını yaşamının temeline koyan bu topraklarda yaşayan insanların dini inançlarını da *sekülerleştirmeye* yönelik bir girişimdir. Sevil’e göre (1999: 114), laikliğin eğitim yoluyla millet üzerinde egemen kılınma isteğinin en önemli amacı, “değerler dönüşümünü” sağlamak ve Comte’un anlayışı çerçevesinde “pozitif evre”de bilimi hayata “egemen bir inanç sistemi” olarak yerleştirmektir. Nitekim “hayatta en hakiki mürşit ilimdir” şiarı, pozitivist düşünceyle yoğrulmuş bir anlayışı göstermektedir.

1924 yılı eğitimin amaçları içerisinde yer alan “Çocukların kalplerinde ve ruhlarında Cumhuriyet için fedakâr olmak ülküsünü taşımaları” maddesi, eğitimin ideolojik bir aygıt olarak kullanıldığını göstermekle birlikte Cumhuriyet’e ve İnkılâplarına yüklenen kutsaliyeti de ifşa etmektedir. Yeni nesilden beklenen kendi benliğinden ve mevcudiyetinden önce Cumhuriyet Devrimleri’nin varlığını muhafaza etmektir⁶.

Connerton (1999: 7- 11), toplumların nasıl anımsadığı sorusuna *tören sosyolojisiyle* cevap bulmaya çalışır. Ulusçuluğun inşasında kolektif bellek ya da toplumsal bellek mutlaka oluşturulmalıdır. Çünkü toplumun belleği üzerinde kurulacak denetim, erk hiyerarşisinin koşullarını yerleştirecektir. Örneğin proleterya, parti, devrim gibi tarihin büyük “özneleri”ne inanmıyor olmamız, bu büyük anlatıların yok oldukları anlamına gelmemektedir. Sadece bilinçdışı toplumsal bellek biçiminde varlıklarını sürdürdüklerini göstermektedir. Ancak bu büyük anlatılar, her gün toplumsal bellek tarafından yeniden anımsanmış olsalar elbette bilinçdışı olmaktan çıkıp kolektif belleğin bilinç seviyesine yükselmiş olacaktır. İdeolojilerin ve anlatıların bilinç seviyesinde olmasını ise, tören geleneği sağlamaktadır. Tören sadece araçsal bir eylem olarak var olanı dile getirmekle kalmaz, dile getirici yani söyleme dönüştürücü özellikler de taşır.

⁵ Hz. Muhammed’in bir hadisi şerifi

⁶ Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi’ni de bu anlayış çerçevesinde değerlendirebiliriz. Ülkemizde ilköğretim ve ortaöğretimde okutulan bütün ders kitaplarında bu hitabe yer almaktadır. Atatürk hitabede, gençliğin birinci vazifesini Türk istiklalini ve Türk cumhuriyetini her zaman korumak olarak ifade ederken, var olabilmesinin tek şartının bu muhafaza ve müdafaa sürecinin devam etmesiyle mümkün olabileceğini belirtmektedir. Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi için bkz. Mumcu, Ahmet ve Su, Mükerrerem, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (Lise ve Dengi Okullar için), Milli Eğitim Basımevi, 2003, İstanbul

Ülkemizde Cumhuriyet insanının sürekli yeniden üretimini sağlayacak pek çok tören ve ritüeller yapılmaktadır. Kurtuluş, egemenlik, zafer bayramlarında yapılan törenler ve bu törenlerde sahnelenen oyunlar, tekrardan toplumsal hafızayı yenilemek ve kolektif belleği pekiştirmek adına önemlidir. Eğitim kurumlarımızda ise bu pekiştirme okullarımızda her gün tekrar etmektedir. 1932 yılında ilkokulda başlatılan “öğrenci andı”, 28 Şubat 1997 tarihinde yapılan “post-modern darbe”den sonra alınan kararlarla ortaokul kısmını da içine alıp ilköğretim okullarında her sabah okutularak cumhuriyete olan bağlılığı tazelemeyi amaçlamaktadır. Okullarımızda okutulan öğrenci andı şu şekildedir:

“Türküm, doğruyum, çalışkanım.

İlkem, küçüklerimi korumak, büyüklerimi saymak,

Yurdumu, milletimi, özümden çok sevmektir.

Ülküm yükselmek, ileri gitmektir.

Ey Büyük Atatürk! Açtığın yolda, gösterdiğin hedefe

Durmadan yürüyeceğime and içerim.

Varlığım, Türk varlığına armağan olsun.

Ne mutlu Türküm Diyene” (Kaplan, 2005: 354)

1.2.2. Modernleşme Sürecinde Ekonominin Araçsalı: Eğitim İşletmesi

Eğitim sisteminin ekonomik işlevi, ekonominin gereksinimlerine yönelik nitelikli bireyler yetiştirerek, devletini kalkınmasını sağlamak ve vatandaşa meslek olanakları sunmaktır. Ekonominin temelini üretim güçleri (çalışan insan veya emek, ham maddeler, üretim araçları) ve üretim ilişkileri (üretilen metanın bölüşümü ve dağıtım) oluşturmaktadır. Bir toplumun üretim güçlerinin ve üretim ilişkilerinin yapısı, topluma belirli bir sosyo-ekonomik biçim verir (Öztürk, 1993: 63). Marksist Kuram’ın ekonomiyi toplumun temel yapısı olarak sunması ve bu temel yapının

üstüne, üst yapı kurumlarını (hukuk, eğitim, din, devlet, yönetim, ahlak, sanat vb.) yerleştirmesi, eğitimin araçsal bir zemine oturtulmasını anlamamızı sağlayacaktır.

Ekonomik modernleşme 18. yüzyıl İngiltere’inde yaşanan sanayi inkılâbının ardından bütün ülkelerde aynı istikamet ve merhalelerde cereyan etmiştir. Binlerce yıldır tarımda istihdam edilmiş olan çalışanlar kitlesi, önce imalat sanayisine ardından ticaret, nakliye ve hizmet sektörlerine ve daha sonrasında bilgi temeline dayalı yani daimi olarak yeni bilgi akışına, araştırma ve yenilenmeye bağlı faaliyetlerden oluşan – high-tech sanayi, sağlık, bankacılık, kamu yönetimi gibi- sektörlere kaydırılmıştır. Bu gelişmeler de tabii ki “eğitim devrimi” sayesinde sağlanabilmiştir. “Eğitim devrimi”, sadece cehaleti gidermekle kalmaz aynı zamanda imalat sanayisi ve hizmet sektörünün de muazzam ölçüde yaygınlaşmasını sağlamaktadır (Habermas, 2002: 47- 48). Habermas’ın Parsons’tan ödünç aldığı “Eğitim devrimi”, modern dünyayı niteleyen “sanayi devrimi” ve “demokrasi devrimi”yle birlikte anılan üçüncü devrimdir. Parsons’a göre bu devrim cehaleti azaltarak hem bireylerin hem de toplumların insanlığın amaçlarının yerine getirilmesi doğrultusunda bilgi kullanma kapasitesini arttırmıştır. Öğrenme süreçlerinin kurumsal formalleşmesi anlamında eğitim, kitleye ve genele yayılan okur-yazarlığın oluşumuyla devrimsel niteliğini kazanmıştır. Sanayi devriminden sonra okur-yazarlığın nüfusu hedefleyen bir kampanyaya dönüşmesi, eğitimin artık pragmatik ve araçsal yönünü ön plana çıkarmayı sağlamıştır (Aktay, 2002: 10- 12). Ekonominin eğitim üzerindeki bu güçlü tahakkümünü daha önce fark eden uluslar, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak için güçlü eğitim sistemleri kurmuş ve eğitimi zorunlu hale getirerek okulları birer *eğitim işletmesi haline* dönüştürmüşlerdir (Drucker, 1993: 253- 270). Modern dönemde bu üç devrimi gerçekleştiren devletler, uluslaşma sürecini hızlandırmış ve çağın değişen koşullarına göre vatandaşına istihdam alanları oluşturmuştur.

Kalkınma ve ekonomik büyüme⁷, iyi yetişmiş bir insan gücü ile iş piyasası arasında bir uyum olduğu zaman gerçekleşmektedir. Dünyada neredeyse bütün

⁷ Ulusların modernleşme sürecinde ekonomik kalkınma üzerine kuramsal bir yaklaşım için bkz. A.TOPÇUOĞLU, Girişimcilik ve Kalkınmadaki Rolü, www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/dergi/sayi1-8/2/topcuoglu. pdf, erişim tarihi: 26. 10. 2009

lkeler, eğitim sistemlerinde küçük ya da büyük çaplı reformlara gitmektedirler. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler *geri kalmışlıklarının* faturasını – haklı ya da haksız olarak- eğitim sistemlerinde aramaktadırlar. Ekonomik anlamda ileri ülkeler, uluslar arası rekabeti nde sürdürebilmek için eğitime önemli roller atfetmektedirler. Birçok ülkede hükümet programları, “küresel bilgi ekonomisi” denen sistemde iyi yetişmiş, nitelikli insanlara büyük ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadırlar (zhan, 2009: 8).

şişman’a göre (2008: 6), bugün modern toplumların genelinde eğitim sistemleri ve okullar, ekonomik kavramlarla tanımlanmakta, ekonomiyle ilişkilendirilmekte, eğitimin ekonomik amaç, işlev ve sonuçlarına önem verilmektedir. Aslında endüstrileşme sürecinde eğitimin daha çok teknik ve ekonomik işlevleri ne çıkmış; eğitim sistemleri, endüstri toplumunun ve ekonomik sistemin insan gücü ihtiyaını karşılayacak şekilde düzenlenmeye alıřılmıřtır⁸. Geleneksel açıdan kar amaçlı olmayan, ilim bilmenin kendini bilmekle ve hikmetin sırrına erişmekle eş değer tutulduğu sosyal bir girişim ve hizmet olarak görülen eğitim, giderek adeta bir sektör ya da bir mal olarak görülmeye ve böylece giderek bir eğitim piyasası oluşmaya başlamıştır. Eğitim kurumları ve okullar, adeta bir işletme olarak tanımlanmakta buna bağlı olarak eğitimin getirileri, ekonomik kavramlarla ifade edilir hale gelmektedir.

Türk Eğitim Sistemi’nin sanayi ve iktisadi *paradigmanın* hegemonyasına girmesi, diğer devletlerde olduğu gibi sanayi devriminden sonra ve özellikle ulus-devlet yapısının oluşmaya başladığı döneme rastlar. Türk ulusçuluğunun inşası, koca bir imparatorluğun mirasını üstlenme, yaratılmaya çalışılan farklı kimliklerin bu imparatorluğu ayakta tutmak adına kullanılmak istenmesi- bu süreçte yaşanan ideoloji ve *kimlikilerin* savaşları- ardından meydana gelen dünya ve kurtuluş savaşları gibi sebeplerden dolayı gecikmiştir (Karakaş, 2000: 150- 162). Düşünsel altyapısı Osmanlının son döneminde hazırlanan Türk ulusçuluğu, Cumhuriyet’in kurulmasından sonra ete kemiğe brnmştir. Cumhuriyet’in kurucularının ilk

⁸ Eğitimin kalkınmadaki işlevsel rolü için bkz. Zakir SAMİ, Milli Eğitim Dergisi, sayı: 159, Yaz 2003
Ankara

hedefleri, benimsetilmeye çalışılan inkılâpların yanında iktisadi kalkınmayı da incelemekti. Çünkü iktisadi gücü olmayan bir siyasi rejimin, ayakta ve hayatta kalabilmesi mümkün değildi. Türk devrimi üzerine yaptığı araştırmalarıyla ve Türk inkılâpları'nın savunuculuğuyla tanıdığımız Celal Nuri (İleri) (1877- 1938), eğitime neden önem vermemiz gerektiğini ekonomik bağlamda şu şekilde değerlendirmektedir:

“Bir uygarın uygar olmayandan farkı, onun okur-yazar olmasında kendini belli eder. Demek ki uygarlaşmak için eğitim gerekli... Yaklaşık on üç milyondan oluşan halkımız arasında ne kadar okur-yazar vardır? İstatiksel bilgimiz olmadığı için bu sayıyı ne yazık ki bilmiyoruz. Ama yanılmaktan korkmadan diyebiliriz ki halkımızın pek büyük çoğunluğu ilköğretim görmemiştir. Artık durum açıklık kazanıyor. Devrimimizin tam olabilmesi için ayrıksız her Türk'ün hiç olmazsa okur-yazar olması koşuldur... Yapacağımız yaşa bakmadan hızlı bir yöntemle herkesi okutmak, deyim yerindeyse ulusun yapısını değiştirmektir. Bayındırlık işlerinden bile önce gelmesi gereken bir iş! İnsanların sayıyla anlatılır bir değeri, her nasılsa, yoktur. Ama böyle değer biçilecek olursa, emek ve işte okur-yazarla bilgisizin maddi değeri bir olmaz. İsterse sabanın başında bir köylü, çekici elinde bir işçi olsun. İlköğrenim gören kuşkusuz görmeyenden biraz daha çok kazanır, yeteneği varsa o ufak öğrenim yardımıyla kendi kendini geliştirir. Böylelerine kendi kendini yetiştiren (autodidacte) denir.”(2002: 171- 172)

Eğitim yapılanmasını iktisadi kalkınmanın aracı olarak sistematize etmeye çalışan genç cumhuriyet, model olarak 1917 Bolşevik Devrimi'ni gerçekleştiren Rusya'yı seçmiştir. Türk Eğitim Tarihi'nde birçok yönüyle tartışma konusu olan Köy Enstitüleri, ideolojik boyutunun yanı sıra, ekonomik kalkınmayı önceleyen düşüncenin eğitimsel kurtuluş reçetesi olarak da karşımıza çıkar. Cumhuriyet'in ilan edildiği 1923 yılında, Türkiye'de *kapital birikimini* gerçekleştirmesi amacıyla yapılan İzmir İktisat Kongresi'nde (17 Şubat- 4 Mart 1923) alınan kararların bazıları, eğitim sisteminin hangi amaçla formüle edildiğini göstermesi açısından önemlidir.

Madde 2 – Tüm ilk ve ikinci dereceli okullarda, ileri ülkelerde olduğu gibi, sanayi ve tarımın da uygulamalı olarak üretilmesi.

Madde 3 – Her bölgede, birbirine yakın köyler için yeteri kadar toprağı olan yatılı birer ilkokul açılması ve ilkokul dersleri yanında, uygulamalı ve teorik, basit tarım derslerinin gösterilmesi.

Madde 4 – Her bölgenin büyüklüğüne göre, birden ikiye kadar, teorik olmaktan daha çok, uygulama yapmak amacıyla, bazı bucaklarda örnek çiftlikler durumunda okullar yapılması.

Madde 6 – Köylerdeki ilkokulların, kesinlikle beş dönümlük bir bahçesi, tekniğıne uygun iki inekli ahır ve kümesi, yeni tarzda bir ağırlığı ve öğretmenler için iki odalı bir evi olması. Toprağın bir kısmı sebze, bir kısmı çiçek ve bir kısmının da fidanlığına ayrılarak, öğretmenlerin kontrolü altında, toprağın öğrenciler tarafından işlenmesi; harcama ve gelirin köy öğretmenlerine ait olması ve bu yolla çocuklara uygulamalı olarak, çiftçiliğın öğretilmesi ve aydın kişilerin köylerde yerleşmelerinin özendirilmesi

Madde 8 – Kışlalarda askeri eğitim sırasında uygulamalı tarım öğretiminin yapılması.

Madde 9 – Ahlak kurallarına engel olunmamak koşuluyla, tarım sanayisi, coğrafya, ekonomi ve sağlıkla ilgili sinema filmleriyle köylere gerekli görülen yararlı bilgiyi verecek ve köylerden istatistik bilgiler derleyerek uygulamalı konferanslar vermek amacıyla her bölgede gezici tarım okulu açılması (Ekinci, 1997: 53- 55).

Türk Eğitim Sistemi yapılandırılırken Avrupa'dan getirilen yabancı eğitimci ve uzmanlar⁹, ekonomik kalkınmanın tarım ve çiftçilik sektörüyle mümkün olabileceğini düşünen devlet adamlarının da önerisiyle, *okula eklenmiş çiftçilik* olarak adlandırabileceğimiz eğitim projelerini sunarak ekonomik kalkınmayı sağlayabileceklerine inandılar. Cumhuriyet'in ilk yıllarında şehirlere değil de köylere yapılan eğitim yatırımlarının altında *köylünün, milletin efendisi olmasından* ziyade

---

⁹ İzmir İktisat Kongresi'nde çiftçi eğitimi ile ilgili kararların alınmasının hemen ardından 1924 yılında Cumhuriyet hükümetinin davetlisi olarak Amerikan eğitimci John Dewey, 1925 yılında ise, Alman Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın eğitim danışmanı Prof. Köhne Türkiye'ye gelmişlerdir(Ekinci, 1997: 92- 94).

iktisadi kalkınmanın tek çıkış yolunun¹⁰ tarım sektörü olarak görülmesidir. Atatürk'ün 1937 yılında T.B.M.M.'nde yaptığı açılış konuşmasının girişi bu gerçeği bize sunmaktadır.

“Milli ekonominin temeli ziraattir. Bunun içindir ki, ziraatte kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar, bu maksada erişmeyi kolaylaştıracaktır” (Ekinci, 1997: 119)

Küreselleşen günümüz dünyasında eğitim, ekonomik gelişmelerle eş zamanlı olarak, 20. yüzyılın başlarındaki kadar evcil ve evcimen değildir artık. Kapitale nispet edilen vahşiliğin boyasından kendine yetecek kadar makyaj boyasını ister istemez kullanır hale gelmiştir. Gelişmiş ülkelerde, eğitimde demokrasi ve demokratik eğitim uygulamaları da gelişmiş olmakla birlikte bu durum, sosyal eşitlik ve sosyal adaletle ilgili sorunların ortadan kalkması için yeterli olmamış, hatta geçen zaman içerisinde toplumlardaki eşitsizlikler sürekli artmış ve yeniden üretilmiştir (Aktay, 2002: 13- 15). Artık küreselleşen dünyada okullardan, vatandaş yetiştirmekten ziyade küresel ekonominin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirmesi beklenmektedir. Eğitimle demokrat vatandaşlar yetiştirme yerine, bilgi ekonomisine uyum sağlayacak işgücü yetiştirme olgusu önem kazanmıştır.

Günümüzde politik ve ekonomik alanlarda gündeme gelen eğitim konusu, neo-liberal ekonomiye endeksli neo- liberal politikaların, üretim merkezli olarak eğitimde öğrencilerin ihtiyaçlarından çok performansı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Böylelikle eğitim politikaları piyasa merkezli biçimde oluşturulmaya çalışılmaktadır. Piyasa merkezli politikalar, diğer alanlarda olduğu gibi eğitimde de temel değer olarak rekabet çerçevesinde şekillenmektedir. Söz konusu rekabet ise, öğrenciler arasında olduğu gibi eğitim kurumları, okullar ve ülkeler arasında da gözlenebilmektedir (Şişman, 2007 akt. Şişman, 2008: 6- 8)

¹⁰ 1923 yılında yapılan İzmir İktisat kongresi, 1930 yılında yapılan Sanayi Kongresi gibi sanayileşme atılımlarının ya da Sanayi-i Teşvik Kanunu gibi yasaların bekleneni verememesinden sonra ülkenin iktisadi kalkınmasının nihai çözümü olarak tarım sektörü görülmüştür.

1.2.3. Eğitimin Gizil İşlevleri

Eğitimin kültürel, ekonomik ve siyasal işlevlerinin yanı sıra gözle görülmeyen ancak dolaylı olarak fayda sağlayan örtük toplumsal işlevleri de vardır. Gizil işlevler olarak adlandırılan bu işlevler, daha çok modern toplumlarda, sanayinin gelişimi sonucunda ortaya çıkan ve buna bağlı olarak dönüştürülen eğitimin sonuçları olarak da okunabilir.

Eğitimin gizil işlevlerinin başında, *çocuk bakıcılığı* gelmektedir. Sanayileşmiş toplumlarda kadınların da iş hayatına atılmasıyla bu konu daha da çok önemli hale geldi. *Kadının ekonomik özgürlüğünün sağlanması* söylemi altında daha ucuz iş gücü sağlayabilmek ve üretimi arttırmak için ekonomi sektörüne dahil edilen kadınlar, *işçi rolünü* üzerine giydiğinde *annelik rolünün* yerini doldurabilecek kurumlara ihtiyaç duyuldu. Anaokulu, kreş ve bakımevlerinin ortaya çıkmalarında bu durumun temel etken olduğu görülmektedir. Okulun çocuk bakıcılığı görevi sadece okul öncesi eğitim ile sınırlı değildir. Özellikle anaokuluyla ilgili ancak temel eğitim ve ortaöğretim için söz konusu olabilen okulun bu görevi, günün belirli saatlerinde çocuğun bakımını, korunmasını sağlamaktadır. Bu yönüyle okul, bir çeşit kurumlaşmış çocuk bakıcılığı görevini yapmaktadır (Tezcan, 1997: 63). İş yaşamında çocuklarını kontrol edemeyen ya da sürekli takip altında tutamayan veliler, yeterli bilgiyi almasalar bile çocuklarının güvenilir bir mekanda bulunmaları onları rahatlatmaktadır. Özellikle ergenlik dönemi sürecinde, kendini gerçekleştirmeyi amaçlayan ve dolayısıyla kendi sosyal kurallarını oluşturmaya çalışan ergenin davranışlarından kaygılanan velilerin güvenilir eğitim kurumlarını - hatta ergene istenildiği zaman kolay ve rahat ulaşılabilmesi için özel okulların tercih edilmesi – seçtiği görülmektedir (Can, 2007: 37- 39).

Eğitim, ekonomik kalkınmanın bir araçsalı olarak değerlendirilirken ekonominin işleyişine zemin hazırlama gibi işlevleri vardır. Eğitimin başka gizil görevlerinden birisi de, geçici bir süre işsizliği önlemesidir. Özellikle ortaöğretim, lise ve yüksekokul ya da üniversite öğrencileri bakımından düşünürsek eğer, bu okullara devam eden binlerce öğrenci, belirli bir süre zamanlarını okulda geçirmektedirler. Ancak bu öğrenciler okul yerine erken bir yaşta hayata atılma

gereksinimi içerisine girmiş olsalar hayatlarını idame ettirmek için hemen iş piyasasına girmek zorunda kalacaklardır. Mevcut ekonomik düzen ise, bu kişileri eritemeyeceğinden ekonomik bir kaos oluşacaktır. Şuan Türkiye’de ekonominin bu gizil işlevinin bariz bir şekilde görevini yerine getirmekte olduğunu görmekteyiz. Özellikle üniversite mezunlarını, gerekli istihdam seviyesine çekmek ve işsizliği biraz daha ötelemek için yapılan KPSS gibi sınavlar eğitimin gizil işlevinin bariz örneklerindedir. Ayrıca eğitimin, çocukların ekonomik olarak sömürülmesini engellemesi gibi söylemler de ekonominin sağlıklı işlemesi için eğitim kurumlarının üstlendiği perdeleme görevleridir.

Tezcan (1997: 64), eğitimin gizil işlevlerinden birisinin de *temizleyicilik* olduğunu belirtir. Okul, suç işlemekten, uyuşturucu madde alışkanlığına, doğum denetimine kadar toplumun bütün patolojik durumlarına çözüm yolu bulan bir yapı olarak değerlendirilir. Okulun suçu önleme, uyuşturucu madde alışkanlığı, kötü araç kullanma, aşırı nüfus artışı ve hava kirlenmesi gibi konuları öğrencileri eğiterek davranış değişikliğine dönüştürme gücü bulunmaktadır.

Eğitimin diğer gizil işlevlerinden bazıları da şunlardır:

- **Eş seçme:** Eğitim uygun eş seçme olanaklarını hazırlar. Başka bir deyimle eğitim, toplumun aile kurumuna bir evlenme pazarı olarak katkıda bulunur. Özellikle yüksekokul ve üniversitelerde öğrencilerin bir kısmının yüksek öğrenimleri süresince eşlerini kendi arkadaşları arasından seçtiği görülmektedir.
- **Tanıdık Sağlama:** Eğitim, öğrencinin arkadaş çevresini genişletmek imkânı sağlar. Bireyin aldığı eğitim düzeyi yükseldikçe bu çevre genişler ve oluşan bu sosyal çevre, gelecekte iş ya da mesleki bakımdan ilişki kuracak ve birbirlerine yardım edeceklerdir.
- **Statü Kazandırma:** Eğitim, bir statü kazandırma yoludur. Çünkü bireyin sosyal tabakalaşma yapısındaki durumu iki şekilde değerlendirilir. Birincisi, bireyin gördüğü eğitimin derecesi ve ne çeşit bir eğitimden geçtiği, ikincisi

ise, meslek, gelir, yaşam biçimi bakımından değerlendirilmesi (Tezcan, 1997: 62- 64).

1.2.4. Meslek Edindirme: Eğitimin Popüler İşlevi

Meslek, “bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan bilgi ve becerilere dayalı etkinlikler bütünü” olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 1994 akt. Yeşilyaprak, 2003: 191). Meslek kazanç elde etmek için yürütülen etkinlikler bütünü olarak tanımlanmış olsa bile, meslek sahibi olma isteği sadece para kazanma amacı gütmeyiz. Yeşilyaprak (2003: 192), insanlara “elinize yaşamınızı sağlayacak bir para geçse, yine de çalışmak ister misiniz?” sorusu yöneltildiğinde insanların %80- 85’inin “evet” yanıtını verdiklerini belirtmektedir.

“Çünkü biz sadece para kazanmak için iş sahibi olmayız. Bir meslek edinmenin temelinde para kazanarak fizyolojik ihtiyaçları karşılamının dışında, sosyal ve psikolojik ihtiyaçların doyumu söz konusudur... İnsanın doğuştan getirdiği yetenekleri, potansiyeli, gizil güçleri vardır. Biz yaşam içinde bunları ortaya koyma, kullanma ve geliştirmek isteriz. İşte sahip olduğumuz bu yetenekleri kullanma ve geliştirme olanağı sağlayacak alan, meslek alanlarıdır, işimizdir. Biz çalışırken aynı zamanda bu yetenekleri ifade etme, bu güçlerimizi arttırma fırsatı elde ederiz. Böylece birey, var oluşunun anlamını yakalar. Sahip olduğu yetileri, güçleri kullanarak doyuma ulaşır. Kendini bir iş yaptığı, üretken olduğu için de daha değerli ve önemli görür. Böylece kendisine saygısı ve güveni gelişir. Toplum içinde yararlı olma, hizmet verme yoluyla toplumsal saygınlık kazanma söz konusudur.” (Yeşilyaprak, 2003: 192)

Bireyin tüm olarak gelişmesi ve yaşamdaki bütün rollerini en iyi şekilde yerine getirmesi için gerekli olan nitelikleri kazandırmaya yönelik bir süreç olarak eğitim, günümüz dünyasında meslek sahibi olabilmenin gerekli en önemli şartı sayılabilir. Geleneksel toplumların aksine sanayileşmeyle birlikte zorunlu hale getirilen ve her bireyi belirli bir kalıp sistemden geçirmeyi hedefleyen eğitim anlayışı, Durkheimci sosyolojide yer alan *işbölümü*¹¹ kavramıyla birlikte

¹¹Durkheim düşüncesindeki işbölümü, toplumsal dayanışma şekillerinin sonucudur. Durkheim, iki tür dayanışmadan bahseder. 1. Mekanik dayanışma 2. Organik dayanışma. Mekanik dayanışma,

düşünüldüğünde meslek sahibi olmayı zorunlu hale getirmektedir. Çünkü ileri sanayi toplumu, yüksek motivasyonlu, başarıya yönelmiş işgücüne ihtiyaç duymaktadır. Böylece okullardan itibaren oluşturulmaya çalışılan başarıya göre ödüllendirme sistemi, hayatın idamesi için mutlaka meslek sahibi olunması gerektiğini modern insanın kulağına fısıldamaktadır. Parsons'un da (Aktay, 2002: 13) ifade ettiği gibi, bireylerin toplumdaki müstakbel rollerine seçilmesinin önemli bir mekanizması olarak eğitim sistemi, bireyin hangi mesleğe gitmek istediğine göre dizayn edilen ve beraberinde eşitsizliği de üreten bir araçsallığa dönüşmektedir.

Son 20- 25 yılda işsizlik oranları birçok ülkede yükselmekle birlikte İngiltere'de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki çeyrek yüzyılın bir kısmında işsizlik oranı % 2'nin altındaydı. 1980'lerin başlarında bu oran % 12'ye yükselirken, 1995'te ise % 11 olmuştur (Giddens, 2000: 348). Türkiye'de ise işsizlik sorunu, devletin ve toplumun ilk sırada gelen sorunu olmakla birlikte istihdamda arz- talep dengesi yakalanmış değildir. Dolayısıyla meslek sahibi olmanın da buna bağlı olarak ölçütleri yükselmektedir. Türkiye'de işsizlik oranı 2006 yılı verilerine göre yaklaşık % 9,9 dur (TÜİK, 2007: 17). 2009 yılının Ekim ayı istatistik sonuçlarına göre, işsizlik oranı (15- 64 yaş grubu) % 12,3 iken bu oran bir yıl öncesinde Ekim 2008 tarihinde % 10,6'dır. Genç nüfus arasındaki (15- 24 yaş) işsizlik oranı ise, genel işsizlik oranı seviyesinden çok daha yüksektir. 2008 yılı Ekim ayı istatistiklerinde genç nüfusun işsizlik oranı % 21 iken, 2009 yılı Ekim ayı istatistiklerinde bu oran % 24 seviyelerine çıkmaktadır (TÜİK, 2010). İşsiz kalan genç nüfus her yıl biraz daha artmakta ve buna bağlı olarak işsiz kalmak istemeyen insanlar, eğitim aracılığıyla niteliklerini yükseltmek istemektedirler. Çünkü meslek sahibi olmak her geçen yıl biraz daha zorlaşmakla birlikte kişinin nitelik seviyesinin yükselmesini de zorunlu hale getirmektedir.

---

benzerlikten ileri gelen bir dayanışma olup bu toplumlarda bireyler arası farklılaşma azdır. Bireyler aynı duygulara ve değerlere bağlıdır. Bu tür dayanışmalar, ilkel ya da eski toplumlarda gözlemlenir. Organik dayanışma ise, işbölümünden ileri gelen dayanışmadır. Mesleklerin farklılaşması, üretici çalışmalarının çoğalması toplumsal farklılaşmanın sonucudur. Durkheim'e göre işbölümü, toplumsal bir olgudur ve bu yüzden başka bir toplumsal olguyla açıklanması gerekir. Bu başka toplumsal olgu ise, nüfus yoğunluğudur. Nüfus arttıkça yani beraber yaşayan bireylerin sayısı arttıkça yaşamak için savaş da şiddetlenmektedir (Ergun, 1990: 57- 59).

Tablo – 1: Türkiye’de Yıllara Göre İşgücü Değişkenleri

Yıl	Kurumsal olmayan sivil nüfus	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	(Bin kişi)				İşgücüne katılma oranı	%		
			İşgücü	İstihdam	Eksik istihdam	İşsiz		İşsizlik oranı	İstihdam oranı	Eksik istihdam oranı
1988	53 284	33 746	19 391	17 755	1 281	1 638	57.5	8.4	52.6	6.6
1989	54 047	34 315	19 931	18 222	1 389	1 709	58.1	8.6	53.1	7.0
1990	55 294	35 601	20 150	18 539	1 309	1 612	56.6	8.0	52.1	6.5
1991	56 407	36 869	21 010	19 288	1 513	1 723	57.0	8.2	52.3	7.2
1992	57 521	37 984	21 264	19 459	1 748	1 805	56.0	8.5	51.2	8.2
1993	58 478	38 957	20 314	18 500	1 568	1 815	52.2	9.0	47.5	7.7
1994	59 455	40 038	21 877	20 006	1 856	1 871	54.6	8.6	50.0	8.5
1995	60 585	41 176	22 286	20 586	1 568	1 700	54.1	7.6	50.0	7.0
1996	61 724	42 243	22 697	21 194	1 539	1 503	53.7	6.6	50.2	6.8
1997	62 871	43 299	22 755	21 204	1 398	1 552	52.6	6.8	49.0	6.2
1998	64 008	44 295	23 385	21 779	1 449	1 607	52.8	6.9	49.2	6.2
1999	65 139	45 311	23 878	22 048	2 164	1 830	52.7	7.7	48.7	9.1
2000	66 187	46 211	23 078	21 581	1 591	1 497	49.9	6.5	46.7	6.9
2001	67 296	47 158	23 491	21 524	1 404	1 967	49.8	8.4	45.6	6.0
2002	68 393	48 041	23 818	21 354	1 297	2 464	49.6	10.3	44.4	5.4
2003	69 479	48 912	23 640	21 147	1 143	2 493	48.3	10.5	43.2	4.8
2004	70 556	49 906	24 289	21 791	995	2 498	48.7	10.3	43.7	4.1
2005	71 611	50 826	24 565	22 046	817	2 520	48.3	10.3	43.4	3.3
2006	72 606	51 668	24 776	22 330	890	2 447	48.0	9.9	43.2	3.6

Kaynak: TÜİK, 2007: 47

Milli Eğitim Temel Kanunu’nda yer alan ve Milli Eğitimin genel amaçlarına bağlı olarak Yükseköğretimin amacı, “Ülkenin bilim politikasına, toplumun yüksek düzeyde ve çeşitli kademelerde insan gücü ihtiyacına göre öğrencileri ilgi ve yeteneklerine göre yetiştirmek” olarak açıklanmaktadır (Taşdemir ve Şişman: 2008: 98). Ancak yükseköğretimden mezun olanların, kendi yeteneklerine ya da yetenek

dışı kadrolara yerleştirilebilmeleri durumu eğitim sisteminin başlıca sorunları arasında yer almaktadır. Akyüz'e (2008: 424) göre, üniversite kapılarına öğrencilerin yığılması ve üniversite mezunlarının çoğunun iş bulamaması, eğitim tarihimizin son yirmi yılında çok ciddi bir problem haline gelmiştir. Çünkü son yirmi yılda işe alımlarda, eğitim seviyesinin yüksek olması aranan şartlar arasındadır. Örneğin devletin hizmet sektörüne alınacak bir memur kadrosu için 15–20 yıl önce ortaöğretim mezunu olmak yeterliyken şuan aynı kadroya yerleşebilmek için yükseköğretim mezunu olmak ayrıca girilen KPSS (Kamu Personeli Seçme Sınavı) gibi bir sınavdan yüksek puan almak gerekmektedir. Üstelik KPSS'ye giren aday sayısı, Öğrenci Seçme Sınavı'na (ÖSS) giren öğrenci sayısını ikiye katlamıştır. 2009 ÖSS'ye 1 milyon 349 bin 782 öğrenci girerken, 2008 KPSS'ye 2 milyon 408 bin 379 aday katılmıştır.¹² Meslek sahibi olmanın zor olduğu bir ülkede insanlar, eğitim almayı “ilim öğrenmek ya da eşyanın hakikatine vakıf olmak için” değil de iş sahibi olabilmek için istemektedirler. Türkiye'deki iş istihdam oranlarına bakıldığında üniversite mezunlarının ortaöğretim mezunlarına göre iş sahibi olma olasılığının daha yüksek olduğunu görebilmekteyiz.

Tablo – 2: 2006 Yılı Eğitim Seviyesine göre İş Gücü Oranları

	İş Gücü	İş Sahibi Olanlar	İşsizler	İş Gücü Katılım Oranları (%)	İşsizlik Oranları (%)
Toplam	24.196	21.754	2.442	51,1	10,1
Okur Yazar Olmayanlar	1.045	992	53	24,8	5,1
Orta Öğretim Seviyesi Altındakiler	14.752	13.343	1.409	49,0	9,6
Orta Öğretim	5.343	4.656	687	57,8	12,9
Üniversite	3.056	2.764	293	80,3	9,6
Erkekler	17.870	16.097	1.773	75,5	9,9

¹² Son dört yıl içerisinde herhangi bir memur kadrosuna yerleşebilmek için KPSS'ye giren adayların istatistiği için bkz. http://www.universitehaber.com/article.php?article_id=6972

Okur Yazar Olmayanlar	326	285	41	53,6	12,7
Orta Öğretim Seviyesi Altındakiler	11.360	10.215	1.145	75,1	10,1
Orta Öğretim	4.181	3.750	431	74,6	10,3
Üniversite	2.004	1.848	156	86,4	7,8
<i>Kadınlar</i>	<i>6.326</i>	<i>5.656</i>	<i>669</i>	<i>26,7</i>	<i>10,6</i>
Okur Yazar Olmayanlar	718	707	12	20,0	1,6
Orta Öğretim Seviyesi Altındakiler	3.392	3.128	264	22,6	7,8
Orta Öğretim	1.162	906	257	31,9	22,1
Üniversite	1.053	916	137	70,8	13,0

Kaynak: TÜİK, 2006 akt. [www. bitlismemarge. com](http://www.bitlismemarge.com), 10.07.2009

TÜİK'in hanehalkı anketine göre çıkardığı bu istatistik, üniversite mezunlarının ortaöğretim mezunlarına göre meslek sahibi olmada daha avantajlı olduğunu göstermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı, ortaöğretime geçiş sistemini (OGES) 2007 yılında değiştirmiştir. Bu yeni düzenleme, Ortaöğretime geçişte altıncı sınıftan itibaren uygulanmaya başlayan üç basamaklı bir sınav sistemi getirmiştir. Seviye Belirleme Sınavı (SBS) olarak adlandırılan bu yeni sistem, eleme mekanizmasını daha fonksiyonel hale getirmekle birlikte Fen Liselerine ve Anadolu Liselerine geçişi zorlaştırmaktadır. Çocuklarının daha iyi bir gelecek ve hayatını daha rahat kazanabilmeleri için bir meslek sahibi olmalarını isteyen veliler, onların eğitimine çok daha fazla zaman ve ekonomik kaynak ayırmaya başladılar. Aynı durum, üniversiteye girişlerde de görülmektedir. Öğrenci Seçme Sınavı'na (ÖSS) son

yıllarda bir buçuk milyon civarında öğrenci girmekte ve bu öğrencilerin sadece % 20'si dört yıllık fakülterlere yerleşebilmektedirler. Fakat üniversiteyi kazanmış olmak da herhangi bir meslek sahibi olmak için yeterli görünmemektedir. Çağa uygun olarak revaçta olan mesleklerin tercih edilmesi, üniversite eğitimini tamamladıktan sonra meslek sahibi olmayı garantilemek isteyen öğrencileri ve onların velilerini, işi şansa bırakmayacak çözümler üretmeye itmektedir.

Eğitim sisteminde yaşanan işlevselliğin dönüşümü, okullarda ya da diğer eğitim kurumlarında verilen rehberlik hizmetinin, daha çok mesleki rehberliğe doğru kaymasını sağlamıştır. Yeşilyaprak (2003: 190), mesleki rehberliği, “gençlerin çeşitli meslekleri tanımaları ve kendi özelliklerine uygun olan meslekleri seçmeleri, seçtikleri mesleklere hazırlanmaları ve mesleki yönden gelişmeleri amacıyla yapılan yardım hizmetleri” olarak tanımlamaktadır.

Türkiye’de velilerin eğitimden beklentilerini anlamada, özel dershanelerin sayılarının hızla artması bize kapı aralamaktadır. Veliler, çocuklarının eğitim sisteminin *elme mekanizmasında kalbur altı* durumuna düşmelerini istemediğinden erken bir dönemde çocuğunu dershaneye göndermektedir. 10- 15 yıl öncesinde daha çok üniversite hazırlık için gidilen bir eğitim kurumuyken dershane, şimdi neredeyse bütün eğitim kademesinde yer alan öğrencilerin bulunduğu bir mekân haline gelmiştir. SBS ile birlikte dershanede öğretim ilköğretim 4. sınıf seviyesine kadar düştü. İlköğretim 4. ve 5. sınıftaki öğrenciler derslerinde yardımcı olması için, ilköğretim 6. 7. ve 8. sınıftaki öğrenciler girecekleri SBS’den yüksek puan almak için, Lise 1,2 ve 3. sınıftaki öğrenciler derslerine yardımcı ve ÖSS’ye hazırlık için, Lise 4. sınıftaki öğrenci üniversiteye yerleşebilmek için, üniversite mezunları KPSS’den yüksek puan almak için ve hatta Liseden mezun olmuş ancak üniversiteye yerleşemeyenler uzman çavuş ya da polis olabilmek için dershaneye gitmektedirler. Dershaneler tıpkı Türk Milli Eğitim Sistemi’nin bir binada minimize edilmiş hali gibi durmaktadır. Çünkü aynı binadaki öğrenim gören öğrencilerin yaş aralığı ortalama 10 ile 25 arasındadır. Bu tablo ise, eğitimin son dönemlerde popüler olan işlevini ortaya koymaktadır.

Tablo – 3: 1995 – 2005 Yılları Arasında Özel Dershanelerin Sayısal Verileri

ÖĞRETİM YILI	KURUM SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRETMEN SAYISI		
		T	E	K	T	E	K
1995-1996	1.496	379.463	216.466	162.997	12.430	8.521	3.909
1996-1997	1.664	432.714	246.329	186.385	13.722	9.412	4.310
1997-1998	1.710	433.847	248.639	185.208	14.395	9.914	4.481
1998-1999	1.727	484.229	275.736	208.493	15.030	10.075	4.955
1999-2000	1.808	500.464	284.368	216.096	17.073	11.465	5.608
2000-2001	1.864	523.244	295.358	227.886	18.175	12.189	5.986
2001-2002	2.002	588.637	325.735	262.902	20.112	20.112	13.333
2002-2003	2.122	606.522	330.282	276.240	19.881	13.097	6.784
2003-2004	2.568	668.673	361.503	307.170	23.730	15.085	8.645
2004-2005	2.984	784.565	420.979	363.586	30.537	18.517	12.020

Kaynak: MEB, Araştırma Planlama Koordinasyon Başkanlığı, 02.08.2006.
www.meb.gov.tr, akt. Dağlı, 2006: 24

1.3. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ'NİN YAPISI

Eğitim kurumlarının temel birimi okuldur. Eğitim süreci okul merkezli bir eğitim-öğretim sürecidir. Eğitim sistemimiz içerisinde yer alan okulların her biri belirli yasa ve yönetmeliklere göre örgütlenmekte ve amaçları doğrultusunda hizmetlerini sürdürmektedir.

Milli Eğitim sisteminin genel yapısı, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu (M.E. T.K.) ile tespit edilmiştir. Türk eğitim sisteminin genel yapısını okullar oluşturmaktadır. Okul, önceden belirlenmiş eğitim amaçlarına uygun olarak, eğitmek istediği öğrencilere, yeni davranışlar kazandırmak ya da istenmedik davranışları ortadan kaldıracak yaşantılar hazırlayıp sunan bir sistemdir. Örgütsel anlamda okulun amacı, belirli yaş dönemindeki ve belli bir bölgedeki bireylerin tamamına

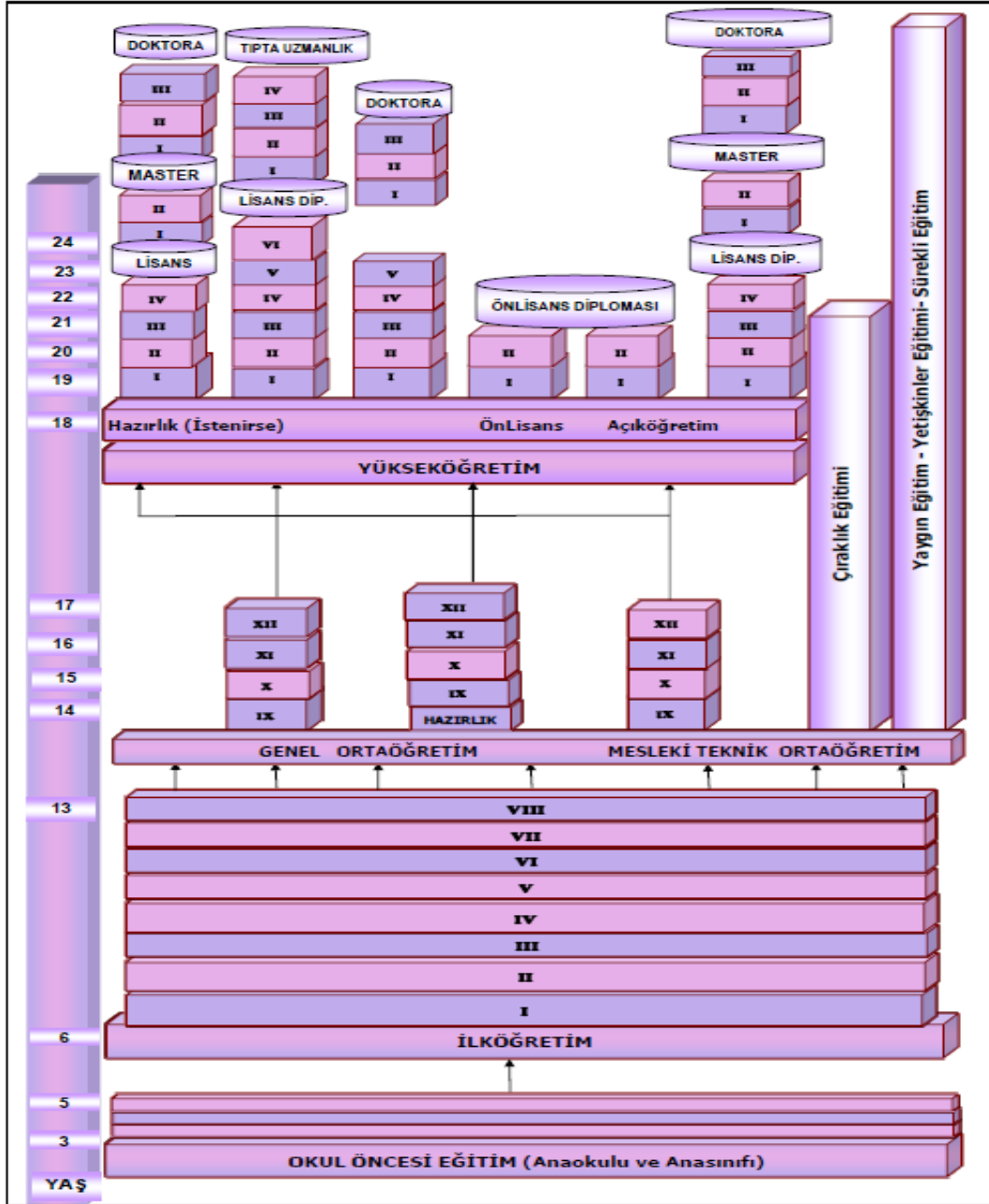
nitelikli eğitim vermektir. Eğitim yönetiminin amacı, eğitimin niceliğini ve niteliğini arttırmaktır. Okulun eğitsel amacı ise, önceden hazırlanmış belirli planlar ve programlar dâhilinde öğrencilere eğitimin amaçlarına uygun olarak davranışlar kazandırmak ve yaşantılar oluşturmaktır (Başaran'dan akt. Akçay,2006: 113). Türk Milli Eğitim sistemi, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.

1.3.1. Örgün Eğitim

Okçabol'a (2005: 114) göre, 1739 M.E. T.K. sistemin genel amaçları yanında, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve yaygın eğitim alt sistemlerinin amaçlarını da belirlemiştir. Bu yasaya göre sistemin genel amacı; bireyleri ilgi, istidat ve kabiliyetlerine göre bir meslek sahibi olacak biçimde, T.C.'ye karşı görev ve sorumluluklarını bilen, hür ve bilimsel düşünce gücüne ve geniş dünya görüşüne sahip insan haklarına saygılı insanlar olarak yetiştirmektir.

Belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla, bir okul çatısı altında yapılan düzenli eğitim olarak örgün eğitim; okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır

Tablo – 4: Türk Milli Eğitim Sistemi

Kaynak: MEB İstatistikleri Örgün Eğitim 2008 – 2009, 2009: 20. www.meb.gov.tr

1.3.1.1. Okul öncesi Eğitim

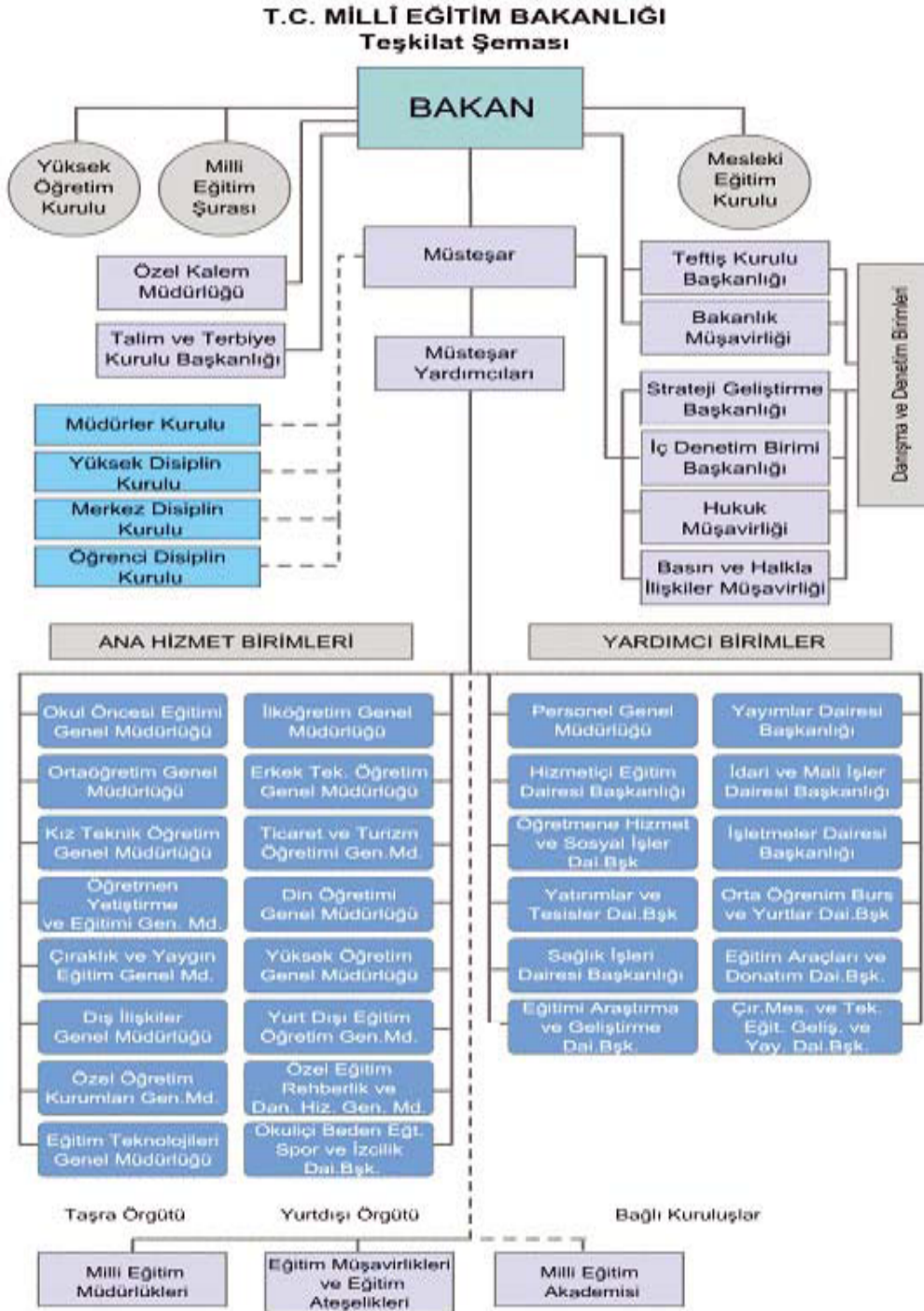
Zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini içeren okul öncesi eğitiminin amacı,

Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak; onları ilköğretime hazırlamak; şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak, çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır (MEB 2010 – 2014 Stratejik Planı, 2009: 45).

Akçay (2006: 114); okul öncesi eğitim kurumlarını, hizmet verdikleri çocukların yaş sınırlarına ve gelişim alanlarına uygun olarak dört grupta toplamıştır. Okul öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nde bu kurumlar şu şekilde açıklanmaktadır:

- **Kreş:** 0–36 aylık çocuklara sağlıklı bakım vermek amacıyla çalışan annelere yardımcı olan okul öncesi eğitim kurumlarıdır.
- **Anaokulu:** 37–72 aylık çocukların eğitimi amacıyla açılan bağımsız okul öncesi eğitim kurumlarıdır.
- **Anasınıfı:** 61–72 aylık çocukların eğitimi amacıyla örgün ve yaygın eğitim kurumları bünyesinde açılan okul öncesi eğitim kurumlarıdır.
- **Uygulama Sınıfı:** 37–72 aylık çocukların eğitimi amacıyla açılan M.E.B.'na bağlı diğer öğretim kurumları bünyesindeki okul öncesi eğitim kurumlarıdır.

Tablo – 5: Milli Eğitim Bakanlığı Örgüt Şeması

Kaynak: MEB 2010 – 2014 Stratejik Planı, 2009: 30. www.meb.gov.tr

M.E. B. 2010–2014 Stratejik Planı'nda okul öncesi eğitim kurumlarıyla ilgili problem alanları belirlenerek, bu sorunlara çözüm üretmek için bazı öneriler getirilmiştir¹³.

Tablo – 6: 2008 – 2009 eğitim-öğretim yılı okul öncesi eğitimin yıllara göre okul, öğretmen ve öğrenci dağılımı

Eğitim kademesi (Level of education)	Okul/ Kurum/ School/ Institution	Öğrenci sayısı Number of students			Öğretmen Teacher				
		Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females	Toplam Total	Kadrolu Permanent	Sözleş- meli Cont- ractual	Usta öğretici Master trainer	Derslik Classroom
Okul öncesi eğitim Pre-primary education	23 653	804 765	421 033	383 732	29 342	28 848	494	18 291	39 481
Anaokulları toplamı (resmi+özel) Total number of kindergartens (public+private)	1 698	141 392	74 606	66 786	4 939	4 939	494	3 106	6 306
Bağımsız ana okulu Independent kindergartens	1 024	117 153	61 879	55 274	4 066	4 066	494	2 834	4 432
Özel anaokulları toplamı Total number of private kindergartens	674	24 239	12 727	11 512	873	873	-	272	1 874
Türk Turkish	670	24 128	12 680	11 448	860	860	-	270	1 863
Azınlık Minority	4	111	47	64	13	13	-	2	11
Yabancı Foreign	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uluslararası International	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anasınıfın toplamı (resmi+özel) Total number of nursery classes (public+private)	20 128	618 526	322 417	296 109	16 789	16 789	-	15 185	24 559
Anasınıfın toplamı (resmi) Total number of nursery classes (public)	19 545	601 416	313 341	288 075	15 976	15 976	-	15 122	23 323
Anasınıfın Nursery classes	19 545	594 467	309 470	284 997	15 976	15 976	-	15 122	23 323
Yaz anaokulları ve anasınıfları Summer kindergartens and nursery classes	-	6 221	3 487	2 734	-	-	-	-	-
Mobil anaokulları Mobile kindergartens	-	728	384	344	-	-	-	-	-
657 Sayılı Kan.191.mad.göre açılan kurumlar - Institutions opened in accordance with Law no. 657, article 191	322	15 206	7 969	7 237	1 242	1 242	-	-	895
Özel okullar bünyesindeki anasınıfları Nursery classes within private schools	583	17 110	9 076	8 034	813	813	-	63	1 236
Türk Turkish	567	16 581	8 785	7 796	790	790	-	60	1 207
Azınlık Minority	12	365	181	184	14	14	-	2	18
Yabancı Foreign	3	76	56	20	3	3	-	-	5
Uluslararası International	1	88	54	34	6	6	-	1	6
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu - Institution of Social Services and Child Protection	1 505	29 641	16 041	13 600	5 878	5 878	-	-	7 721

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2008 – 2009, 2009: 47 www.meb.gov.tr

¹³ Bu öneriler için bkz. MEB 2010 – 2014 Stratejik Plan, 2009: 73- 79. kaynak: www.meb.gov.tr

1.3.1.2. İlköğretim

M.E. B. 2010- 2014 Stratejik Planı'na göre (2009: 46) ilköğretim, 6- 14 yaş grubundaki çocukların eğitim-öğretimini kapsar. İlköğretimin amacı; milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, her Türk çocuğunun iyi bir vatandaş olabilmesi için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamaktır. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlarımız için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. İlköğretim okulları¹⁴ sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir. İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servisinde gerekli çalışmalar yapılır (ME İstatistikleri Örgün Eğitim 2008–2009, 2009: XII)

İlköğretimde ana hedef çocuğa vatandaşlık bilinci kazandırılmasıdır. Bunun yanı sıra bu eğitim kademesinde, çocuğun toplum içindeki diğer fertlerle uyum içerisinde yaşamasına yönelik tutum ve becerilerle donatılmasına dair eğitim verilmektedir. Çocuklara hayatını daha iyi sürdürmeleri için gerekli temel bilgi ve becerilerin kazandırıldığı bu evre, tüm ülkelerde çocuklar için zorunlu hale getirilmiştir. 18 Ağustos 1997 tarih ve 23084 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 4306 sayılı kanun gereği, 1997- 1998 öğretim yılından itibaren ülke genelinde kesintisiz sekiz yıllık zorunlu ilköğretime geçilmiştir. Böylelikle mecburi ilköğretim çağı, 6- 14 yaş grubundaki çocukları kapsamaktadır. İlköğretimde net okullaşma oranı, % 96,49 olarak görülmektedir. Ancak ilköğretim yaş aralığında olmasına rağmen çeşitli sebeplerle ortaöğretim kademesine geçmiş olan öğrencilerimizin bu orana eklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle 2009 Şubat ayı itibarıyla ilköğretimde

¹⁴ Bu kısımda ilköğretim okulları hakkında genel bilgiler sunulmaktadır. Çalışmamızın ilerleyen kısımlarında ilköğretimle ilgili geniş kapsamlı tartışmalar yer alacaktır.

net okullaşma oranı % 98,20 olarak ortaya çıkmaktadır (M.E.B. 2010- 2014 Stratejik Plan, 2009: 83).

İlköğretim kurumlarını beş okul türü altında toplayabiliriz¹⁵.

- **İlköğretim Okulu:** Zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim-öğretim gördükleri ve öğretim süresi sekiz yıl olan ilköğretim okulu.
- **Pansiyonlu İlköğretim Okulu (PİO):** Merkezi durumda olan yerleşim birimlerinde, öğrencilerin parasız yatılı ve gündüzlü olarak eğitim-öğretim görmeleri için açılan ilköğretim kurumu.
- **Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO):** Nüfusu az veya dağınık yerleşim birimlerinde aynı yönetim altında kurulan, sekiz yıllık parasız yatılı ilköğretim kurumu.
- **Taşıma Merkezi İlköğretim Okulu:** Çevredeki yerleşim birimlerinden taşınan öğrencilerin eğitim-öğretim gördükleri ilköğretim okulu.
- **Açık İlköğretim Okulu:** Daha önce ilkokuldan mezun olan ancak herhangi bir nedenle ortaokula devam edememiş yurttaşlara yönelik olarak uzaktan öğretim yöntemi ile ilköğretimi tamamlama olanağı sağlayan kurum (Akçay, 2006: 115).

Nüfusun az ve dağınık olduğu yerleşim birimlerindeki öğrenciler, zorunlu sekiz yıllık eğitime geçildikten sonra *taşınmalı ilköğretim* adı altında belirli merkezlere taşınmaya başlanmış, böylece kaynakların daha rasyonel kullanılması, eğitimde kalitenin yükseltilmesi, *birleştirilmiş sınıf* uygulamasının da en aza indirilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsama alınamayan öğrenciler de yatılı ilköğretim bölge okullarında (YİBO) ve pansiyonlu ilköğretim okullarında (PİO) öğrenime devam etmektedirler.

---

¹⁵ Bu beş tür ilköğretim okulunun dışında ülke çapında çok fazla yaygın olmayan ilköğretimler de vardır. Bunlar, İşitme Engelliler İlköğretim Okulu, Görme Engelliler İlköğretim okulu, Ortopedik Engelliler İlköğretim okulu, Zihinsel Engelliler İlköğretim okulu, Özel Türk, Yabancı, Azınlık Uluslar Arası İlköğretim okulu (Şişman ve Taşdemir, 2008: 88)

İlköğretimlerde şuan uygulanan müfredat, 2004 – 2005 eğitim ve öğretim yılında 9 il ve 120 okulda pilot uygulama olarak başlamış ve 2005 – 2006 öğretim yılı ile birlikte tüm ilköğretim okullarında uygulamaya geçilmiştir. Yapılandırmacı eğitim anlayışına göre dizayn edilen yeni ilköğretim müfredatı, öğrenmenin gerçekleşebilmesi için bireyin öğrenme sürecine aktif olarak katılmasını ve bilgiyi inşa etmesini içermektedir. İlköğretimdeki bu yeni müfredatın getirilme sebebi olarak¹⁶, mevcut sistemde ciddi sorunların tespit edilmesi ve mevcut sistemden duyulan toplumsal rahatsızlık olarak gösterilmektedir (Gür ve Çelik, 2009: 30 – 31).

1.3.1.3. Ortaöğretim

Ortaöğretim, zorunlu sekiz yıllık ilköğretim sonunda yer alan ve dört yıllık¹⁷ okullardan oluşan öğretim kademesidir. Ortaöğretim, genel ortaöğretim ile mesleki ve teknik ortaöğretim olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Genel ortaöğretim; Genel liseler, Anadolu liseleri, Fen liseleri, Sosyal Bilimler liseleri, Anadolu öğretmen liseleri, Güzel sanatlar liseleri ve Spor liselerinden oluşmaktadır. Mesleki ve Teknik ortaöğretim ise; iş ve meslek alanlarına işgücü yetiştiren ve öğrencileri yükseköğretime hazırlayan erkek teknik öğretim, kız teknik öğretim ticaret ve turizm öğretimi ve din öğretimi okullarından oluşmaktadır (M.E. B. 2010- 2014 Stratejik Plan, 2009: 93). Mesleki ve teknik ortaöğretim içerisinde;

- Endüstri Meslek Liseleri
- Teknik Liseler
- Anadolu Teknik Liseleri
- Anadolu Meslek Liseleri
- Kız Meslek Liseleri
- Anadolu Kız Meslek Liseleri
- Anadolu Kız Teknik Liseleri

¹⁶ Yeni ilköğretim müfredatının getirilme gerekçelerinin detaylı bilgisi için bkz. Bekir S. Gür ve Zafer Çelik, SETA Raporu, 2009: 31, www.setav.org

¹⁷ Daha önce üç yıl olan lise eğitimi, 2005 – 2006 öğretim yılından itibaren dört yıla çıkmıştır (Şişman ve Taşdemir, 2008: 90)

Tablo – 7: 2008- 2009 eğitim-öğretim yılı İlköğretim okul, öğretmen, öğrenci ve mezun öğrenci sayısı

Eğitim kademesi (Level of education)	Okul/ Kurum School/ Institution	Öğrenci sayısı Number of students			Öğretmen Teachers			Derslik Classroom	
		Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females	Toplam Total	Kadrolu Permanent	Sözleş- meli Contractual		
İlköğretim Primary Education		33 769	10 709 920	5 553 871	5 156 049	453 318	419 340	33 978	320 393
Açık ilköğretim Open primary education	1	346 475	187 351	159 124	-	-	-	-	-
İlköğretim (Resmi) Primary education (public)	32 861	10 123 457	5 236 381	4 887 076	428 429	394 451	33 978	305 420	
Özel ilköğretim okulları Private primary schools	907	239 988	130 139	109 849	24 889	24 889	-	14 973	
İlköğretim Genel Müdürlüğü (resmi) General Directorate of Primary Education (public)	32 594	10 107 614	5 226 610	4 881 004	424 050	390 189	33 861	302 506	
İlköğretim okulu Primary school	32 001	9 844 776	5 077 559	4 767 217	411 083	378 756	32 327	292 525	
Yatılı ilköğretim bölge okulu Regional boarding primary school	593	262 838	149 051	113 787	12 967	11 433	1 534	9 981	
Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü (Resmi) General Directorate of Special Education Guidance and Counselling Services (Public)	267	15 843	9 771	6 072	4 379	4 262	117	2 914	
Eğitilebilir zihinsel engelliler ilköğretim okulu - Primary School for the educable mentally impaired	50	2 881	1 857	1 024	918	901	17	537	
Görme engelliler ilköğretim okulu Primary school for the visually-impaired	15	1 354	775	579	396	391	5	278	
İşitme engelliler ilköğretim okulu Primary school for the hearing impaired	48	4 821	2 756	2 065	1 113	1 067	46	675	
Ortopedik engelliler ilköğretim okulu Primary school for the orthopedic impaired	3	461	253	208	81	81	-	62	
Otistik çocuklar eğitim merkezi (İlköğretim) - Autistic children training center (Primary education)	25	580	478	102	278	264	14	253	
Öğretililebilir zihinsel engelliler eğitim uygulama okulu (ilköğretim) Mentally impaired capable of learning training imp.school (primary education)	125	5 706	3 612	2 094	1 579	1 544	35	1 099	
Uyum güçlüğü olanlar ilköğretim okulu Primary school for children with adaptation problems	1	40	40	0	14	14	-	10	
İlköğretim (özel) Primary education (private)	907	239 988	130 139	109 849	24 889	24 889	-	14 973	
Özel Türk ilköğretim okulu Private Turkish primary school	694	232 971	126 143	106 828	22 883	22 883	-	13 252	
Özel özel eğitim ilköğretim okulu Private special education primary school	171	4 302	2 620	1 682	1 461	1 461	-	1 446	
Özel azınlık ilköğretim okulu Private minority primary school	34	2 356	1 156	1 200	363	363	-	238	
Özel uluslararası ilköğretim okulu Private international primary school	7	338	204	134	178	178	-	31	
Özel yabancı ilköğretim okulu Private foreign primary school	1	21	16	5	4	4	-	6	

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2008 – 2009, 2009: 53
www.meb.gov.tr

- Anadolu Ticaret Meslek Liseleri
- Anadolu İletişim Meslek Liseleri
- Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri
- Ticaret Meslek Liseleri
- İmam Hatip Liseleri
- Anadolu İmam Hatip Liseleri
- İşitme Engelli Çok Programlı Liseler
- Ortopedik Engelliler Meslek Liseleri
- Çok Programlı Liseler
- Sağlık Meslek Liseleri
- Anadolu Sağlık Meslek Liseleri (Akçay, 2006: 116).

Türk eğitim tarihinde, bugünkü liseler düzeyinde eğitim vermek amacıyla açılan okullar *sultani* adını taşımaktadır. 1922’de sultaniler, lise adını almıştır (Akyüz, 2008: 273). Liseleri kapsayan ortaöğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak şunları içermektedir:

- Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanıtmak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,
- Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır. Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplum ihtiyaçları arasında denge sağlanması esastır (Şişman ve Taşdemir, 2008: 89).

Şişman ve Taşdemir’e (2008: 93) göre ortaöğretim, eğitim sisteminin en sorunlu kademelerinden biridir. Hükümet politikaları sürekli ortaöğretimde mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaştırılmasını ve özendirilmesini öngörmekle birlikte bu kademedeki en fazla öğrenci normal liselerde toplanmaktadır. Mezuniyet sonrası

üniversite kapılarındaki yığılma, bu okul kademesiyle ilgili en önemli sorunlardan biridir.

Ortaöğretimdeki diğer önemli problem alanlarından birisi de, meslek lisesi öğrencilerinin maruz kaldığı yanlış eğitim politikalarıdır. Mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması adına uygulanan politikalar, ulaşılmaya çalışılan eğitim hedeflerinden uzaklaştırarak hedef sapmasını beraberinde getirmiştir. SETA'nın (2009: 6) raporuna göre, ortaöğretimden yükseköğretime geçiş sisteminde yapılan değişiklikler, ortaöğretim üzerinde ve dolayısıyla yükseköğretim üzerinde telafisi mümkün olmayan sorunlara neden olmuştur. Örneğin 1999 yılında üniversite giriş sisteminde yapılan değişiklikler sonucunda, meslek liseleri cazip olmaktan çıkmış, pahalı bir yatırım olan meslek liselerine kayıt yaptıran yeni öğrenci sayısı azalmış ve genel liselerdeki sınıf mevcutları kalabalıklaşmıştır. Benzer bir şekilde, Ortaöğretim Başarı Puanının ağırlık kazandırılması, bireysel başarıyı önemsizleştirmiş ve okul türünün ön plana çıkarmıştır. Ortaöğretimde okul türünün ön plana çıkması, ilköğretimden ortaöğretime geçiş üzerindeki baskıyı daha da arttırmıştır. Ayrıca meslek liselerinin sınavsız geçiş yoluyla, Meslek Yüksek Okullarına yerleştirilmesi, yükseköğretimin niteliğinin düşmesine ve toplumsal saygınlığın zedelenmesine yol açmıştır.

Yükseköğretime geçişte yaşanan *katsayı problemi*, meslek lisesi mezunlarını adeta kader mahkûmu haline getirmiştir. Özellikle İmam Hatip okullarında öğretim gören öğrenciler, sadece İlahiyat fakültelerine gittiklerinde ÖSS puanları kırılmazken diğer fakülte tercihlerinde puan kırılmasıyla karşılaşmaktadırlar. Dolayısıyla çocuğunun hem dini eğitim almasını hem de farklı alanlarda meslek sahibi olmasını isteyen veliler, katsayı probleminden sonra bu okullara artık çocuklarını göndermek istememişlerdir. Böylelikle sekiz yıllık kesintisiz eğitimle birlikte ortaokul kısmı da kapatılan İmam Hatip okulları, ciddi sayıda öğrenci kaybetmiş ve eskisi kadar talep edilen bir okul olmaktan çıkmıştır. Ayrıca belirli sayıda lisans programlarını seçmek zorunda bırakılan meslek liseliler, eğitim süreci boyunca hem okullarını, hem de girmek istedikleri lisans programlarını değiştirme şansına sahip

olamamışlardır. Bu durum Aktay'a (Tercih Kurbanları ve Meslek Nefreti, Yenişafak Gazetesi, 07.08.2006) göre şu şekilde değerlendirilmektedir:

“...Gerçekten de bugün insanların meslek tercihi alanı kendilerine çok az seçme imkânı bırakacak kadar dar. Özellikle meslek okullarına yönelik katsayı uygulaması daha küçük yaştan itibaren insanları muhtemelen kendilerine ait olmayan (kuvvetle muhtemel, ebeveynlerine ait) tercihlerin kurbanı haline getiriyor. Hayatlarının sonuna kadar insanlar kendileri adına başkalarının vermiş olduğu bu kararı değiştiremiyorlar. Ortaokulda girdikleri bir yol hayatlarının tamamını belirliyor. Mesleğe merhamet sahibi Allah'ın bir takdiri olarak değil, ideolojik vehimlerinin peşinden giden gaddar politikacıların bir kararıyla mahkûm oluyorlar. Bu da hayatlarına bir mağduriyet hissiyle başlamalarına yol açıyor. N. Bağçeci isimli bir okuyucunun çok haklı olarak ifade ettiği gibi, katsayı uygulamasının en acı sonuçlarından biri, bir adaletsizliğin bir norm olarak eğitimin daha ilk aşamasında benimsetilmesidir. '... ister mağdur-ister yararlanan olsun, gençlerin (ve tabii tüm toplumun) böylesi bir "ayrımcılık" deneyimini daha bu yaşlarda yaşamaları ve bu deneyimin "adalet ve fırsat eşitliği" konusundaki "değer ve tutumları" üzerindeki yıkıcı etkisidir" diyor Bağçeci. Daha orta öğretim aşamasında maruz kalınan, giderilemeyen, yargılanamayan ve mahkûm edilemeyen bir adaletsizlik hayatın normu haline gelir. Kendisine merhamet etmemiş bir eğitim sürecinin sonucunda hiç kimseye merhamet etmeyen, yaptığı işten nefret eden, işi kaytarılacak bir mecburiyet olarak gören, yaptığı işi başkaları üzerinde bir üstünlük aracı olarak gören bir neslin yetişmesi garip gelmiyor. Böylece hiç kimse yaptığı işi iyi yapmıyor. Çünkü hiç kimse yaptığı işi severek yapmıyor.”

Ortaöğretimin diğer başlıca sorunlarını da şu şekilde sıralayabiliriz:

- Öğretmen kaynağıyla ilgili sorunlar,
  - Okul türlerinin çok fazla çeşitlenmiş olması,
  - İkili öğretim yapan okullar ve sınıfların kalabalık olması,
  - Fiziki altyapı ve eğitim ortamlarıyla ilgili sorunlar,
  - Okullar arası yatay ve dikey geçişlerle ilgili sorunlar,
  - Finansmanla ilgili yetersizlikler,
  - Okul, toplum ve aile arasındaki işbirliğiyle ilgili yetersizlikler,
  - Mesleki ve teknik ortaöğretimle ilgili çeşitli sorunlar
- (Şişman ve Taşdemir, 2008: 93).

Tablo – 8: 2008 – 2009 eğitim-öğretim yılı Ortaöğretim okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı

Eğitim kademesi (Level of education)	Okul/ Kurum School/ Institution	Öğrenci sayısı Number of students			Öğretmen Teacher			Derslik Classroom	
		Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females	Toplam Total	Kadrolu Permanent	Sözleşmeli Contractual		
Ortaöğretim - Secondary Education		8 675	3 837 164	2 079 941	1 757 223	196 713	193 255	3 458	109 042
Ortaöğretim (resmi) Secondary education (public)		7 864	3 216 847	1 729 940	1 486 907	181 688	178 230	3 458	99 797
Ortaöğretim (özel) Secondary education (Private)		810	112 275	61 472	50 803	15 025	15 025	-	9 245
Açıköğretim lisesi Open secondary education		1	508 042	288 529	219 513	-	-	-	-
Genel ortaöğretim toplamı Total of general secondary education		4 053	2 271 900	1 186 244	1 085 656	107 789	106 138	1 651	65 859
Genel ortaöğretim(resmi) General secondary education (public)		3 269	1 799 127	909 950	889 177	93 073	91 422	1 651	56 795
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü General Directorate of Secondary Education		3 076	1 739 261	878 397	860 864	88 616	86 966	1 650	53 643
Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü General Directorate of Teacher Training		193	59 866	31 553	28 313	4 457	4 456	1	3 152
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (Özel) General Directorate of Private Education Institutions (Private)		783	110 896	60 634	50 262	14 716	14 716	-	9 064
Açıköğretim lisesi Open secondary education		1	361 877	215 660	146 217	-	-	-	-
Mesleki ve teknik ortaöğretim toplamı Total of vocational and technical secondary		4 622	1 565 264	893 697	671 567	88 924	87 117	1 807	43 183
Mesleki ve teknik lise (resmi) Vocational and technical high school (public)		4 595	1 417 720	819 990	597 730	88 615	86 808	1 807	43 002
Erkek Teknik Öğretimi Genel Müdürlüğü General Directorate of Technical Education for Boys		1 925	608 414	519 899	88 515	37 762	37 023	739	14 516
Kız Teknik Öğretimi Genel Müdürlüğü General Directorate of Technical Education for Girls		915	283 166	39 661	243 505	17 709	17 278	431	7 887
Ticaret Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü General Directorate of Commercial and Tourism Education		921	324 655	175 919	148 736	17 256	16 845	411	10 039
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü General Directorate of Religious Education		458	143 637	65 916	77 721	9 846	9 661	185	7 444
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü General Directorate of Special Education and Guidance Services		80	4 728	3 327	1 401	584	577	7	265
Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı Department of Health Affairs		279	50 585	13 627	36 958	4 778	4 744	34	2 355
Diğer Bakanlık ve Kur. Bağlı Meslek Lisesi Vocational High Schools (Dependent on the other Ministries or Institutions)		17	2 535	1 641	894	680	680	-	496
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (Özel) General Directorate of Private Education Institutions (Private)		27	1 379	838	541	309	309	-	181
Açıköğretim lisesi Open secondary education			146 165	72 869	73 296	-	-	-	-

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2008 – 2009, 2009: 73

www.meb.gov.tr

1.3.1.4. Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumları, genel anlamda toplumun yüksek düzeydeki insan gücü gereksinimini karşılamak, kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamak, bilimsel araştırmalar yoluyla toplum sorunlarının çözüme kavuşturulmasında yardımcı olmak görevlerini üstlenmiş kurumlar olarak tanımlanmaktadır (Baskan'dan akt. Akçay, 2006: 124). Yükseköğretim, 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası'na göre, milli eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim ve öğretimin tümüdür. 1981 yılında çıkarılan bu kanunla birlikte yükseköğretim, akademik, kurumsal ve idari yönden yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Böylelikle ülkemizdeki tüm yükseköğretim kurumları, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında toplanmış, akademiler üniversitelere, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine dönüştürülmüş ve konservatuarlar ile meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmıştır (Akçay, 2006: 124).

Türk eğitim sisteminde yer alan yükseköğretimin amacı, milli eğitim temel kanununda yer alan milli eğitimin genel amaçlarına bağlı olarak şu şekilde ifade edilmiştir:

- Ülkenin bilim politikasına, toplumun yüksek düzeyde ve çeşitli kademelerde insan gücü ihtiyacına göre öğrencileri ilgi ve yeteneklerine göre yetiştirmek,
- Bilimsel araştırmalar yapmak, araştırma sonuçlarını yayınlamak,
- İstendiğinde araştırma sonuçlarını hükümete bildirmek,
- Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici, kamuoyunu aydınlatıcı bilimsel verileri söz ve yazıyla halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetinde bulunmaktır (Şişman ve Taşdemir, 2008: 98).

YÖK'e (2007: 43 – 53) göre, Türkiye'de yükseköğretim kurumları, en az iki yıllık yüksek eğitim veren aşağıdaki yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır: Fakülteler, Enstitüler, Yüksekokullar, Meslek Yüksekokulları, Konservatuarlar,

Uygulama ve Araştırma Merkezleri ve Yüksek Teknoloji Enstitüleri. Üniversitelerde eğitim kademeleri ise şu birimlerden oluşmaktadır:

- **Ön Lisans Eğitimi:** Ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyıllık bir programı kapsayan, ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan veya lisans öğretiminin ilk kademesini oluşturan bir yükseköğretimdir.
- **Lisans Eğitimi:** Ortaöğretime dayalı, en az sekiz yarıyıllık bir programı kapsayan bir yükseköğretimdir.
- **Lisans Üstü Eğitim:** Yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlilik eğitimini kapsar ve aşağıdaki kademelere ayrılır:
  - **Yüksek Lisans Eğitimi** (Bilim uzmanlığı, yüksek mühendislik, yüksek mimarlık, mastır): Bir lisans öğretimine dayalı eğitim-öğretim ve araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretimdir.
  - **Doktora Eğitimi:** Lisansa dayalı en az altı veya yüksek lisansa, eczacılık, fen fakültesi mezunlarınca Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından düzenlenen esaslara göre bir laboratuvar dalında kazanılan uzmanlığa dayalı en az dört yarıyıllık programı kapsayan ve orijinal bir araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretimdir.
  - **Tıpta Uzmanlık Eğitimi:** Sağlık Bakanlığı tarafından düzenlenen esaslara göre yürütülen ve tıp doktorlarına belirli alanlarda özel yetenek ve yetki sağlamayı amaçlayan bir yükseköğretimdir.
  - **Sanatta Yeterlik Eğitimi:** Lisansa dayalı en az altı, yüksek lisansa dayalı en az dört yarıyıllık programı kapsayan ve orijinal bir sanat eserinin ortaya konulmasını, müzik ve sahne sanatlarında ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığı amaçlayan doktora düzeyinde lisansüstü bir yükseköğretim eşdeğeridir.

- **Açık Eğitim:** Öğrencilere radyo, televizyon ve eğitim araçları vasıtasıyla yapılan bir eğitim-öğretim türüdür.
- **Dışarıdan Eğitim (Ekstern Eğitim):** Yükseköğretimin belirli dallarında, devam zorunluluğu olmaksızın sadece yarıyıl içi ve sonu, sınavlarına katılma zorunluluğu bulunan bir eğitim-öğretim türüdür. Bu eğitimi izleyen öğrenciler ortak zorunlu dersler ile gerekli görülen bazı dersleri, ilgili yükseköğretim kurumlarınca mesai saatleri dışındaki uygun saatlerde düzenlenecek derslerde alırlar.

Türkiye’de milli eğitim sisteminde yer alan eğitim kurumları gibi yükseköğretim de kurumsal ve yapısal problemlerle karşı karşıyadır. Bu problemlerden ilki yükseköğretimin idaresine ilişkindir. Anayasa gereği, Türkiye’de yükseköğretimden MEB değil, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) sorumludur. Milli Eğitim Bakanı’nın yükseköğretimin yönetimi konusunda doğrudan bir yetkisi yoktur. Yükseköğretimin idaresi ile eğitim sisteminin diğer bölümlerinin idaresinin farklı kurumlara bağlı olması, eğitim sisteminin işleyişinde bazı sorunlar doğurmuştur. Öteden beri MEB ve YÖK ortak hareket ve karar alma konusunda çekingen davranmışlardır. Dolayısıyla ortak hareket edilemediği için, ortaöğretimden yükseköğretime geçişte sistem üzerindeki baskı azaltılamamıştır. Özellikle 1999 ve sonrasında alınan birçok kararda, yükseköğretime giriş sisteminde yapılan değişikliklerin ortaöğretim üzerindeki olumsuz etkileri öngörülemediği veya göz ardı edilmiştir (Gür ve Çelik, 2009: 12). Aydın’a (2007: 25 – 30) göre, Üniversitelerin önünde toplanan milyonlar, bir yığın aksaklıkları bünyesinde taşıyan sınav sistemi, Anadolu insanının önündeki katsayı dayatması, öğretmen sorunları, meslek liselerinin dramı, serbestçe yarışma ortamının dinamiklerinden yoksun bırakılmış ortaöğretim, din eğitiminin çözümsüzlüğü, İmam Hatip liselerine uygulanan ayrımcılık, bölgeler arasındaki giderilemeyen farklılık, rektör sultas, totaliter YÖK yapılanması, değişik alanlarda hukuk dışı uygulamalar, düşünce özgürlüğünün önündeki hegemonik engeller, yüksek öğretim gençliğinin kendini ifade edip geliştirebileceği örgütsel yapı yoksunluğu, sosyal hayatın farklı alanlarına yönlendirilemeyen üniversite mezunu gençlerin istihdam sorunları, sistemin kutsallarını temsil eden kurumlar tarafından ablukaya alınmış halk ayaklı siyasetin iktidarsızlığı ve dolayısıyla bu konulara

yeterince el atamayışı, eğitimin sorunlarını çözmekle görevli bazı kurumların işi olmayan siyasetle uğraşırken beklenen çözümlerin bir türlü ortaya konamaması gibi vb. problemler, eğitimin ve özelinde yükseköğretimin her birinin ayrı bir konu başlığı altında ve geniş çaplı tartışılması gereken problem alanlarıdır.

Akçay'a (2006: 206 – 216) göre, yükseköğretimin kurumsal olarak sorunlarını ise, kısaca şu şekilde sıralayabiliriz:

- Yükseköğretimin talebi karşılayamaması,
- Öğretim elemanı sayısındaki yetersizlikler,
- Alt yapı ve kaynak yetersizlikleri,
- Yatay ve dikey geçişle ilgili sorunlar,
- Eğitim ortamları, teknoloji ve kaliteyle ilgili sorunlar,
- Organizasyon ve yönetimle ilgili sorunlar,
- İstihdamla ilgili sorunlar,
- Barınma, burs ve kredi sistemleriyle ilgili sorunlar

Tablo – 9: Yükseköğretimin yıllara göre değişen okul/birim, öğretmen, öğrenci ve mezun öğrenci sayısı

Okul Türü	Öğretim Yılı	Okul/Birim	Öğretmen	Öğrenci	Mezun Sayısı
Fakülteler ve Yüksekokullar	2002/03	1 203	76 090	1 798 623	289 579
	2003/04	1 248	78 804	1 841 546	296 113
	2004/05	1 283	82 096	1 969 086	316 128
	2005/06	1 306	84 785	2 181 217	340 569
	2006/07	1 339	89 329	2 291 762	378 818
	2007/08	1 387	98 766	2 372 136	-

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2008 – 2009, 2009: 73 www.meb.gov.tr

1.3.2. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim¹⁸, örgün eğitimin yanında ya da dışında düzenlenen tüm eğitim etkinliklerini içermektedir. Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş veya örgün eğitim sisteminin herhangi bir kademesinde bulunan ya da bu kademelerden birinden ayrılmış olan bireylere, ilgi ve gereksinim duydukları alanda örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar. Yaygın eğitim; halk eğitimi, çıraklık eğitimi ve uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmektedir. Halk eğitim merkezlerinde meslek edindirme kursları, ana-

¹⁸ Bu çalışma örgün bir eğitim kurumu olan ilköğretim temalı olduğu için yaygın eğitim konusunda detaylı bir tartışma yapılmayacaktır.

çocuk eğitimi ve okuma-yazma kursları gibi değişik eğitim hizmetleri sunulmaktadır (Gür ve Çelik, 2009: 11).

Yaygın eğitimin amacı; okuma-yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkânları hazırlamak; çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkânları hazırlamak; milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak; toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak... Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır(1739 METK'dan akt. Okçabol, 2005: 129)

1.4. OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E İLKÖĞRETİM

Eğitim konusu 19.yüzyılın sonlarından itibaren düşünsel, siyasal ve askeri alanda sürekli tartışılan problemlerden birisi olmuştur. Osmanlı Devleti'nin Batı'dan neden geri kaldığının sorgulanması, bu problemin kaynağının araştırılmasını ve çıkış yolları bulunmaya çalışılmasını sağlamıştır. Askeri alanda Batının ilmini ve tekniğini kullanarak Osmanlıyı ayakta tutma düşüncesi, yapılan ıslahatlara ve yeniliklere rağmen maalesef geçerliliğini koruyamamıştır. Islahat ve yenilikler, ülkede eğitim sisteminde çift başlı işleyişi beraberinde getirmiş ve ne toplumun ne de devletin ihtiyaçlarına cevap verememiştir. Cumhuriyet'in ilanıyla eğitim sistemi başlı başına yeniden dizayn edilmiş ve kadim Osmanlı eğitim modellerinin yerine Avrupa eğitim modelleri ikame edilmiştir.

1.4.1. Osmanlı'nın Son Döneminde Şekillenen Eğitim Anlayışı

Osmanlı devleti; Tanzimat ve Islahat Fermanıyla sosyal, askeri, ekonomik ve eğitim alanında Avrupa tarzında birçok yenilikler yapılmıştır. Özellikle Islahat Fermanıyla¹⁹, kız öğrencilerinin sanat ve öğretmen okullarına gönderilmesine olanak tanınması, Darü'l Fünun, Mekteb-i Sultani (Lise dengi okul) ve Mekteb-i Mülkiye'nin açılması, Batı dillerinden çeviriler yapılması ve ilk özel gazete olan "Tercüman-ı Ahval"ın çıkartılması; II. Mahmut döneminde ortaokul seviyesinde Rüştiye okullarının açılması, medreselerin yanında Avrupa tarzı okulların açılması, Enderun kaldırılarak yerine devlet adamı yetiştiren okulların açılması, ilk defa Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi ve en önemlisi de İlköğretimin zorunlu hale getirilmesi eğitim alanında yapılan ve Avrupa'nın bilim ve kültürünü içselleştirilmesini öngören ıslahatlardır. Böylelikle Osmanlıda bir yandan kadim eğitim sistemini içeren eğitim modelleriyle, Avrupa tarzı eğitimi önceleyen yeni eğitim modelleri birlikte toplumun ihtiyacını karşılamaya çalışmıştır. Ancak bu ikilik uzun bir süre devam etmemiştir. Cumhuriyetin kurulmasıyla çift başlılık sona ermiş ve tamamen yeni eğitim modelleri sunulmuştur. Bu çift başlılığı ortadan kaldıran ise, Osmanlı'nın Batı tarzı okullarından mezun olan rasyonalist ve pozitivist bilim anlayışına sahip devlet adamlarının bunu yapmalarıdır.

Her alandan fikir adamının, toplum olarak geri kalmamızın nedenlerini sorgulamanın elzem olarak görmesi, kurtuluş reçetelerinin ve çıkış yollarının bulunması için düşünce akımlarının ve ideolojilerin *yardıma çağırılması* bu dönemin en bariz özelliklerindedir. Bu zor zamanda yaşamış, eğitim ve toplumsal sorunlar üzerine kafa yoran önemli şahsiyetlerden birisi de M.Satı Bey²⁰'dir. Kültür Bakanlığı yayınlarından çıkan ve Satı Bey'in yaptığı konferanslardan derlenen "Eğitim ve Toplumsal Sorunlar Üzerine Konferanslar" adlı kitapta Satı Bey, Avrupa toplum

¹⁹ Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce; Cumhuriyete Devreden Düşünce Mirası, Tanzimat ve Meşrutiyet'in Birikimi, cilt:1, İletişim yayınları, İstanbul, 2001

²⁰ Satı Bey, 1879–1968 yılları arasında yaşamış, 2.Meşrutiyet dönemi eğitim düşüncesi tarihinin dikkat çekici isimlerindedir. Avrupa ve Asya'da birçok ülke gezmiş ve buradaki toplumsal yapıyı ve eğitim modellerini müşahade etme şansı yakalamış bir eğitimcidir. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerin Suriye, Mısır ve İstanbul'da İttihat ve Terakkinin etkisiyle eğitim kurumlarında önemli görevler yapmış bir fikir adamıdır. Namık kemal'in *vatan sevgisi* kavramını öne çıkartan Satı Bey, Ziya Gökalp'le de toplumsal konular üzerine tartışmalarda ciddi polemiklere girmiştir.

tahlili ve eğitim modeli, Japonya gibi ülkelerde edindiği izlenimlerden hareketle, Türk toplumunun ve eğitim sistemimizin tahlilini yapmaya, eğitim sisteminin nasıl olması gerektiğinden başlayarak öğretmenlerin tutumuna kadar eğitim sistemimize yön verme çabasında bulunmaktadır. Dönemin vatanseverlik vurgusu, Avrupa'ya karşı kendi kimliğimizle ve kültürümüzle dimdik ayakta durabilme arzusu Satı Bey'in ifadelerinde de yerini almaktadır.

Satı Beyle aynı dönemde yaşayan, yayıncılık ve matbaa işiyle uğraşan, *ilk yayıncımız* unvanına sahip tarih, edebiyat, siyaset ve din konularında önemli yazarların kitaplarını yayınlayan ve eğitim, kültür alanındaki düşüncelerini kitaplarıyla sistematize etmeye çalışan önemli fikir adamlarında birisi de Tüccarzade İbrahim Hilmi Efendidir. Kitabına²¹ Satı Bey'in "Yarıncı Osmanlılık bugünkü mekteplerde hazırlanacaktır" sözüyle başlayan Tüccarzade, sadece bizim değil İslam memleketlerini en şiddetli zelzelelerden, en vahşi savaşımlardan, en müthiş kasırgalardan daha çok sarsan ve tahrip eden şeyin toplumsal cehaletimiz ve toplumsal eğitimsizliğimizden kaynaklandığını belirtmiştir (Tüccarzade,2000:1). Tüccarzade, Osmanlı'nın altı yüz yıllık geleneğini ve eğitim sistemini bir kalemde çizmiş, eğitimsizliğin ve cehaletin yüzyıllar boyu devam ettiğini ileri sürerek yaşadığı dönemin makûs durumunu altı asırdan beri var olan Osmanlı cehaletine bağlamıştır. Tüccarzade de Satı Bey gibi Avrupa devletlerinden örnekler vererek- özellikle Fransa, Almanya, İsviçre, Romanya- bu ülkelerdeki yönetimin akıl iradesiyle gerçekleştiğini ve sürekli çalıştıklarını, yöneticilerinin memleketlerini felakete uğratacak macera ve olaylara atılmaktan nefislerini koruduklarını ifade etmektedir. Tüccarzade, geri kalmışlığın temel nedenini *batılılaşamayışımız* olarak görmekte, Avrupalıların sosyal hayatta yaptıklarını ve bütün kurumlarını ülkemizde pratik hayata geçirerek *cahilliğimizi* yenebileceğimizi anlatmaya çalışmaktadır. Birçok siyasi ve düşünce adamı gibi *akıl tutulmasına* maruz kalan Tüccarzade, milletimizin kurtuluşu için Batı'nın her şeyini almamız gerektiğini düşünmektedir. Hem Doğulu, hem de Batılı olarak yaşayamayacağımızı söyleyen Tüccarzade, dini ve milli terbiyeden başka işlerde bir Avrupalı gibi düşünülmesi gerektiği, onlar gibi

²¹ Maarifimiz ve Servet-i İlimiyemiz, Tüccarzade İbrahim Hilmi, T.C Kültür Bakanlığı yay. Haz: Melek Dosay Gündoğan, Ankara 2000

çalışmaya ve onların silahlarıyla silahlanmaya çalışılmasına, okullarda, idari düzende, hayat mücadelesinde, iktisadi hayatta, savaş durumunda Batılılıktan zerre kadar dışarı çıkılmaması gerektiğine kanaat getirmiştir (Tüccarzade, 2000: 102). Kız çocuklarına tenis, kriket gibi Batı tarzı oyunlar öğretilmesini ve kızlar için jimnastik salonlarının oluşturulması gerektiğini savunan bu şekilsel görüş, cahillikten yakınmasına rağmen kendi cahilliğini maalesef gizleyememiştir.

Eğitim konusundaki tartışmalar, devlet-siyaset ve toplumsal bilinç-kültür de diyebiliriz- ekseninde devam etmiş ve yeni söylemler üretmek adına *eskiye* dair birçok yapı ve bu yapının figürleri sert eleştirilere maruz kalmıştır. Her kurumuyla Batı'yı taklit etmeyi ilerlemecilik ve çağdaşlık olarak anlayan aydın ve siyasiler, söylemlerinde totoloji yapmaktan öteye geçememişlerdir. Tartışılan bütün sorunsalların nedeni, farklı argümantasyonlar kullanılsa bile temelde aynıdır: Batıya ayak uyduramamak ve yüzümüzü Batı'ya değil Doğu'ya çevirmek, Batı'nın ilmini, tekniğini ve kültürünü alamamak. Bu *occidentalizm*(*Batıcılık*) orijinli düşünce, aydınların sorunlara objektif ve analitik bakış açısıyla yaklaşamamasına neden olmuş, ellerinde sihirli bir değnek gibi tuttıkları Batıcılık silahını, bütün problemleri çözme kudretine sahip kutsal bir öğreti, topyekûn sınımsız sarılmılması gereken kutsal bir ip gibi algılamalarına neden olmuştur. Eğitim problemi tartışılırken de kullanılan yöntem bundan çok farklı değildi. Eğitim sisteminin esaslı bir eleştirisinden ziyade, yüzeysel, naif ve istatistik sosu eklenmiş temelsiz tespitlerle²² tahlil yapılmaya çalışılmıştır. Çünkü onlar reçeteyi zaten keşfetmişlerdi ve bir kurumun değişmesi gerekiyorsa sistemli ve disiplinli eleştiri yapmaya ihtiyaç olmadan, eskiyi yıkıp yerine Batı tipi sistem ikame edilmeliydi. Bu akıl tutulması bütün aydınlar ve siyasiler tarafından kabul gören bir düşünce olmamakla birlikte bu fikir buhranlarını, körü körüne Batı hayranlığının toplumsal ve siyasal zararlarını ortaya koymaya çalışan toplum tahlilcileri de olmuştur. Bu isimlerin başında gelen Sait Halim Paşa²³, Batı hayranlığı taşıyanların, ne kadar köklü bir medeniyet kurmuş olduğumuzun

²² Bkz. Tüccarzade İbrahim Hilmi, Maarifimiz ve Servet-i İlmiyemiz, Haz: Melek Dosay Gündoğan, Kültür Bakanlığı yayımları, Ankara 2000 syf:16–18

²³ Fikir Buhranımız; Sait Halim Paşa, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, cilt:1 Tanzimat ve Meşrutiyetin Birikimi, syf:462–465, İletişim yay. İstanbul 2001

farkında olmadıklarını ve bu düşünceye sahip olanların vatandaki her şeyi ıslah ve düzeltmelerle kurtulamayacak kadar bozuk gördüklerini belirtiyor, kendi memleketinin kültürünü, medeniyetini, irfanını inkâr eden veya hakir görenlerin ise, milliyetini kaybedeceğini dolayısıyla bu millet ve milliyet adına konuşma hakkına sahip olamayacağını ortaya koymaya çalışıyordu. Halim Paşa'ya göre ise; bundan sonra izlenilmesi gereken yol, *Avrupa medeniyetinin millileştirilmesi* yani medeniyetimizin gelişmesi için gerekli ve ona uyabilecek şeyleri Batı'dan alarak kendimize tatbik etmekten ibaret olmalıydı.

1.4.2. İlköğretimin Dünü ve Bugünü

İlköğretimin tarihini anlamada, Osmanlı dönemi ilköğretim sistemini fayda vardır. Osmanlılar, Selçuklular ve öteki İslam Ülkelerindeki mektep, küttap denen ilköğretim düzeyindeki okulları örnek aldılar. Vakfiyelerde bunların adı Daruttalim, Mektep, Mektephane ve Darulilm şeklinde geçmektedir. Halk ise bu eğitim kurumlarına; Mahalle Mektepleri ya da Sıbyan Mektebi derdi. Bu okullar her mahallede ve hemen her köyde mevcuttu ve genelde camilere bitişik olarak yapılırdı hatta bazen de caminin bir köşesinde yer alırdı. Bu okulları, devlet adamları ya da varlıklı insanlar vakıf yoluyla kurarlardı ve giderleri vakıf gelirleriyle karşılanırdı. Köylerde ve mahallelerde de halk, elbirliği ile mektepler yapardı ve böyle durumlarda ise, öğretmenlerin ücretlerini veliler öderdi (Akyüz, 2008: 88; Sakaoğlu, 2003: 12; Ergün, t.y: 1).

Akyüz'e (2008: 151) göre; Osmanlı'da ilköğretimin zorunluluğu ile ilgili bir girişim eğitimde ilk yenileşme dönemine rastlar. Bu yenileşme süreci II. Mahmut'un 1824'te yayınladığı bir fermanla başlar. Daha önceki dönemde okuma yazmanın gereği üzerinde duran fermanlar çıkarılmışsa da, 1824 fermanı bu konuyu geniş olarak ele aldığı için zorunluluğu getiren ilk belge olarak kabul edilmektedir. Bu belgenin günümüz Türkçesiyle ifadesi şu şekildedir:

“Bütün Müslümanlar için önce dinini öğrenip sonra dünya işlerine yönelmek gerekir. Oysa bir zamandan beri halkın çoğu, ana babalarının yüzünden kendileri cahil kaldığı gibi, çocuklarının da cahil kalacağını düşünmeyerek, dünyanın rızkını veren (Rezzak-ı

Alem) Allah'a da güven duymayarak para kazanma derdine düşüp çocuklarını 5 – 6 yaşında iken okuldan alıp sanatkar yanına çırak olarak (şakirtliğe) verdiklerinden çocukları cahil kalıyor ve bunlar sonra da okuyup öğrenmeye bir arzu duymuyorlar. Bunun günahı ana babaların boynunadır; onlar kıyamet gününde sorumlu olacaklardır. Bu yüzden halkın çoğu dininden habersizdir ve bu Allah'ın yardımının kesilmesine ve O'nun şiddetli bir ceza vermesine yol açabilir. Din yolunda utanmak doğru olmadığı için yetişkin cahiller dini bilgilerini arttırmaya çalışmalıdırlar ve kimse çocuğunu bülüğa ermeden (12 yaşından önce) ve İslami- dini bilgileri gereği gibi öğrenmeden okuldan alıp usta yanına vermemelidir... Eğer ana babalar ve ustalar buna uymazlarsa, okulun hocası yahut mahallenin imamı doğrudan kadılara durumu bildireceklerdir. Kadılar durumu araştırıp fermana uymayanları ceza görmeleri için hükümete getireceklerdir.”

Ülke çapında bu fermanla birlikte tam olarak ilköğretim zorunluluğu sağlanamamış olsa bile 1824 fermanı eğitim tarihimiz açısından büyük önem taşır. Padişah II. Mahmut'un fermanına benzer ve hatta onu tasdik eden ikinci bir ferman ise, 23 Mayıs 1863'te yayınlanmıştır(Koçer, 1991: 74; Erdem, t.y: 2). Bu fermana göre:

“Herkesin bileceği şekilde dünyada bilgi kazanmak ve ilim sahasında ilerlemek her müslümanın birinci vazifesi olmalıdır... Teb'asının refah ve saadetini düşünen, memleketini ilerlemiş ve aydınlanmış görmek isteyen Padişahımız Efendimiz onların iyi bir terbiye almalarını ve iyi bilgilere ve hünerlere sahip olmalarını ister. Bu yüzden gerek İstanbul'da gerekse taşrada çeşitli rüşdiye ve sıbyan mektepleri açarak halkın ilim ve hüner öğrenmelerini istemektedir. Herkes çocuklarını şurada burada dolaştıracağına, onları bilgi ve sanat öğrenmeleri için okula gönderse elbette daha iyi olur.”

Her iki fermanla da ortaya çıkan yaygın kanaat, çocukları okula göndermenin gerekliliğinden bahsetmektedir. Eğitim ve öğrenilecek bilgidir. Osmanlı'da temel eğitim almak, 1824 fermanında da özellikle belirtildiği gibi, iyi bir Müslüman olmanın eğitimini almaktır. Cehalet, fen bilimlerini ya da matematiği bilmemekle değil dini bilgilere vakıf olmamakla alakalıdır.

1913'de Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-i Muvakkati yani İlköğretim Geçici Kanunu çıkartılmıştır. Bu kanun geçici başlığına rağmen Cumhuriyet yıllarında da birçok maddeleri yürürlükte kalmıştır. Bu kanun ilköğretimin zorunlu ve devlet okullarında parasız olduğunu hükme bağlamıştır.

Parasız ilköğretim ilk kez bu kanunla kabul edilmiştir. Kanun, okulların örgütsel yapısı bakımından da önemli değişiklikler getirmiştir. O zamana kadar İptidai ve Rüşdi adlarıyla mevcut olan okullar birleştirilmiş ve Mekatib-i İptidaiye-i Umumiye adını almıştır. İlköğretim bu şekilde altı yıl olarak belirlenmiş ve her biri iki yıl süreli üç devreye ayrılmıştır(Ergün, t.y: 14; Akyüz, 2008: 268).

Cumhuriyet döneminde genel olarak eğitimde ciddi dönüşümler yaşanmıştır. Osmanlı'nın son döneminde başlayan eğitimde modernleşme adımları, ülkede iki farklı eğitim modelinin eş zamanlı olarak işlemesine neden oldu. Bu farklılaşma toplumsal ve siyasal anlamda çatışmalara ve çok başlılığa yol açmaktaydı. Bundan dolayı 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat kanunu çıkartılarak hem eğitimdeki kargaşa önlenmeye çalışıldı hem de modernleşme sürecinde örnek aldığımız Avrupa'ya bir adım daha yaklaşmış olundu.

İlköğretimin zorunluluğu ve devlet okullarında parasız olması 1924 Anayasası'nda tekrar edilmekle birlikte 1926 yılında çıkarılan Maarif Teşkilatı Kanunu ile "İlköğretim çağını geçirmiş ve hiç öğrenim görmemiş çocukları alan kurumlar bu şahıslara ilk öğrenimi de vermeye mecburdur" maddesi, ilköğretimin zorunlu olması gerektiği düşüncesini vurgulamaktadır. Cumhuriyet döneminde köylerin çoğuna uzun yıllar okul yapılamamış, öğretmen sağlanamamıştır. Eğitim Bakanı Saffet Arıkan'ın Mayıs 1936'da TBMM'de söylediğine göre o yıllarda kırk bin köyden otuz beş bininde okul ve öğretmen yoktur. Okulu olan köylerin bazılarında da ilköğretim ancak üç yıl sürelidir. 1939 yılında ise, I. Eğitim Şurasında tüm köy okulları beş yıla çıkartılmıştır. İlköğretim okullarında resmi ideolojiyi yerleştirme adına ve ilkokul program ve talimatnamelerin öngördüğü amaçlar doğrultusunda 1933 yılında Devlet Bakanı Dr. Reşit Galip, ilkokullarda her sabah öğrencilerin hep bir ağızdan okumaları için bir and yazmıştır. Bu yemine 1972 yılında bazı eklemeler yapılmıştır(Akyüz, 2008: 346).

Eğitim politikamızın Batı tandanslı eğitim anlayışına sahip olmasının en bariz göstergesi Atatürk'ün Avrupa'dan ve bazı yabancı ülkelere eğitimcilerin Türkiye'ye davet ederek Türk Eğitim Sistemi'ni yapılandırmasını istemesidir. A.Kühne, John Dewey gibi eğitimciler, ülkemize gelerek savundukları faydacı ve

yeniden yapılandırmacı “pragmatist eğitim anlayışını” uygulamaya koyulmuşlardır. Bu eğitim anlayışı, sadece gerekli olan programı almak ve diğer eğitim programlarını elemine etmek üzerine kurulmuş bir anlayıştır. 1924 yılında başlayan bu davetler, 1998 yılına kadar devam etmiş ve gelen uzmanlar hazırladıkları raporlarla eğitim sistemimizin şekillenmesi konusunda etkili olmuşlardır.

Tablo – 10 1924’ten Günümüze Türkiye’ye Gelen Yabancı Uzmanlar ve Ele Aldıkları Temel Konular

Çağrıldığı yıl	Adı	Ülkesi	Verdiği raporun konusu
1924	Prof. John Dewey	ABD	Daha çok genel eğitim sistemi (2 rapor)
1925	Kühne	Almanya	Daha çok teknik öğretim
1927	Omer Buyse	Belçika	Teknik öğretim
1932	Prof. Albert Malche	İsviçre	Üniversiteler
1934	Mis Parker	ABD	Daha çok genel eğitim sistemi ve ilköğretim
1933-1934	Bir grup uzman	ABD	Genel eğitim sistemi
1933-1952 arası kalmıştır	Ord. Prof. Philippe Schwartz	(Macaristan doğ.) Almanya'dan geldi.	Üniversiteler
1951	Prof.W.Dickermann	ABD	Halk eğitimi
1951	K.V. Wofford	ABD	Köy okulları
1952	Prof. John Rufi	ABD	Orta öğretim
1952-1953	E. Tompkins	ABD	Orta öğretim
1952-1953	Prof. L. Beals	ABD	Okullarda rehberlik
1953	Prof. R.J. Maeske	ABD	Öğretmen yetiştirme
1955-1956	Dr. E.S. Gorvine	ABD	Teknik öğretim
1957	Bir grup uzman	ABD	Ticaret eğitimi
1957'den günümüze kadar MEB hemen hepsi ABD'den pek çok uzman çağırıştır. Bunlar, rapor vermiş veya görüş bildirmiştir. Ancak, bunlardan dikkate değer olanına rastlanmamıştır.			
1995'lerden günümüze kadar Yükseköğretim Kurulu (YÖK) öğretmen yetiştirme, Eğitim Fakültelerinin programları, Üniversitelerde standart belirleme ve kontrolü konularında ABD ve İngiliz uzmanlarına da başvurmuştur. 1998'de bunların 11'i ABD'den, 8'i İngiltere'den gelmişti.			

Kaynak: Akyüz, 2008: 409

Cumhuriyet'in ilk yıllarından İnönü dönemine geldiğimizde, ilköğretimde bazı değişimlerin yer aldığını görmekteyiz. 1940 yılında açılmaya başlayan Köy

Enstitüleri, Cumhuriyet İnkılâplarının toplum üzerinde pekiştireci rol oynamasını sağlamıştır. Bunun yanı sıra Milli Eğitim Şuralarının toplanması kararı 1933 yılında alınmış olsa da, ilk şura 1939 yılında ilköğretim ile ilgili konuları tartışmak üzere toplanmıştır (Okçabol, 2005: 53). İnönü döneminde de cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi ilköğretimde okullaşma çok fazla değildi. İnönü'nün 1944'de yaptığı açıklamaya göre, o tarihte ilkokul birinci sınıflarına 224.000 – 247.000 arası öğrenci girmekte fakat bunlardan sadece 75.000'i ilkokulu bitirebilmektedir. Verilen fire % 65 gibi çok yüksek bir orandadır. İnönü'ye göre bunun nedeni; ilköğretim davasının vatandaşa anlatılamaması, kız çocuğunun okula verilmesindeki sorunlar, köylü çocukların iş zamanı gelince okulu bırakmaları, yoksul olanların vaktinden önce okulu terk edip çalışmaya gitmeleri ve maddi kaynak yetersizliğidir (Akyüz, 2008:348). Buradan çıkarılan sonuç, ilköğretim zorunlu hale getirilmiş olsa bile toplumun maddi kaynaklı ya da sosyal problemleri, çocuğunu okula göndermesine kısmi ya da tamamen engel olmaktadır.

Türkiye 1946 yılında Çok Partili döneme geçmiştir. Bu dönemle birlikte tek parti olan Cumhuriyet Halk Partisi dönemi (CHP), 1950 yılında Demokrat Parti'nin (DP) iktidara gelmesiyle sona ermiştir. Demokrat Parti, iktidara gelmesiyle dilde eskiye önem vermiştir.²⁴ 1953'te ilkokullardaki seçmeli din dersi için, bu dersi almak istemeyenlerin dilekçe vermesi koşulunu getirmiştir. 1950'li yılların başlarında ilkokullarda "Amerikan yardımı" adı altında araç-gereçler dağıtılmış ve 1956'da ilkokullarda beslenme izlencesi başlatılmıştır(Okçabol, 2005: 59).

Çok Partili Dönemle birlikte günümüze kadar ülkenin siyasi rejimi zaman zaman kesintiye uğrayacak müdahaleler yaşamıştır. 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971, 12 Eylül 1980 ve son olarak 28 Şubat 1997'de yaşanan darbeler, siyasete ve dolaylı olarak da eğitim sistemine çeşitli yönden etki etmiştir. Bu müdahalelerden sonra yönetimi ele geçiren ordu ya da ordu yanlısı hükümetler, merkezinden kaydığınan inanılan siyasi rejime yeniden ayar vermeyi ve Cumhuriyet Devrimi'nin ruhunu tekrardan diriltmeyi hedeflemişlerdir. Türkiye'de iktidar olan siyasi görüşe göre yön

²⁴ Demokrat Parti iktidara geldikten sonra Eğitim Bakanlığı'nın ismini Maarif Vekâleti'ne, Genelkurmay Başkanı adını Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi'ne dönüştürmüş, ezanın Türkçe yerine yeniden Arapça olarak okunması uygulamasını başlatmış; imam, hatip ve Kur'an kursu öğretmeni yetiştirmek amacıyla bir meslek okulu niteliğinde İmam Hatip Okulu'nu açmıştır (Okçabol, 2005: 59).

değiştiren eğitim politikası, bu çalkantılı dönemlerden olumsuz bir biçimde nasibini almıştır.

1973 yılında, Milli Eğitim Temel Kanunu ile birlikte ilköğretim sekiz yıl şeklinde düzenlenmiştir. Bu uygulamaya 1981 – 82 öğretim yılında pilot uygulama olarak başlanmıştır. Buna göre, temel eğitim 7 – 14 yaşlarındaki çocukların eğitimini kapsar ve zorunludur. Beş yıllık birinci kademe sonunda ilkokul, üç yıllık ikinci kademe sonunda ortaokul diploması verilmesi kararlaştırılmıştır. 1983 yılında çıkarılan 2917 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile ilkokullar ve ortaokulların bağımsız okullar olarak kurulabileceği gibi imkân ve şartlara göre birlikte de kurulabileceği belirtilmiştir. 1974 – 75 öğretim yılında, CHP – Milli Selamet Partisi (MSP) koalisyon hükümeti tarafından 4. ve 5. sınıflara zorunlu *Ahlak Dersi* konmuştur. 1980 darbesinden sonra ise, 1982 – 83 öğretim yılından itibaren *Ahlak Dersi, Din ve Ahlak Dersi* adı altında birleştirilmiş ve 4. sınıftan itibaren haftada iki saat ilköğretimde zorunlu olarak okutulmaya başlanmıştır. 1982 Anayasası 42. maddesinde de 1961 Anayasasının 50. maddesinde olduğu gibi ilköğretimin zorunlu ve devlet okullarında parasız olduğu ilkesi vurgulanmaktadır (Sakaoğlu, 2003: 282; Akyüz, 2008: 348).

1992 – 93 eğitim-öğretim yılından itibaren ilkokulların tüm sınıflarına haftada bir saat “Çevre, Sağlık, Trafik, Okuma” dersi konmuştur. 1997 yılına gelindiğinde, Türkiye’nin siyasi tarihinde ciddi dönüm noktası olan ve bazı aydınların “postmodern darbe” olarak adlandırdığı *28 Şubat Kararları*, eğitim sistemimizde özellikle ilköğretim açısından farklı yapılanmalara kapı aralamıştır. Milli Güvenlik Kurulu’nun 28 Şubat 1997 tarihinde Refah Partisi – Doğruyol Partisi koalisyon hükümetine müdahalesiyle bu hükümet yıkılmış yerine ANAP – Demokratik Sol Parti – Demokrat Türkiye Partisi koalisyon hükümeti kurulmuştur. Bu yeni koalisyon 18. 08. 1997 tarihli kanunla ilköğretimi kesintisiz olarak sekiz yıla çıkartmıştır (Akyüz, 2008: 351). Sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulaması, halkın geneli tarafından talep edilen bir eğitim modeli olmamasına rağmen günümüzde hala uygulanan bir model olarak devam etmektedir. Bu uygulama gerekli altyapı çalışmalarının önceden yapılmamasından dolayı eğitim sisteminin tıkanmasına, tümünden toplum tarafından destek görmemesinden dolayı da halkın içselleştiremediği

bir modeldir. Toplumsal desteğin tamamen sağlanamamasındaki en büyük etken, sekiz yıllık kesintisiz eğitimin getirilmesiyle birlikte ortaokulların kapatılmasıdır. Birinci kademedeki eğitimini tamamladıktan sonra, aynı zamanda dini bir eğitim alması için çocuğunu İmam Hatip Okulunun orta kısmına gönderen veliler, sekiz yıllık kesintisiz eğitime tamamen karşı çıkmışlardır.

1997 – 98 öğretim yılından itibaren, ilköğretim1, 2 ve 3. sınıfa “Bireysel ve Toplu Etkinlikler”; 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıfa “Seçmeli”; 6. ve 8. sınıfa “Trafik ve İlk Yardım Eğitimi”, 7. ve 8. sınıfa “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi”; 4. ve 5. sınıfa “Yabancı Dil” dersleri konmuştur. 2000 – 01 öğretim yılından itibaren ise, “Fen Bilgisi” ile “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” dersleri programları 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıfta uygulamaya konmuştur (Akyüz, 2008:351).

14. 07. 2005 tarihli Talim ve Terbiye Kurulu'nun 192 sayılı kararına göre ilköğretimlerde yeni ilköğretim programına geçilmiştir. Böylelikle sekiz yıllık kesintisiz eğitimin başlamasıyla uygulamaya konan 1997 İlköğretim Programı yürürlükten kaldırıldı ve yerine 2005 İlköğretim Programı uygulamaya kondu. Akçay'a (2006: 142 – 149) göre, ilköğretim programının yenilenme düşüncesiyle eğitimde şu amaca ulaşılmaya çalışılmıştır: Bilginin hızla yenilendiği çağımızda birey ve toplumların geleceği, bilgiye ulaşma, kullanma ve onu üretme becerilerine bağlı bulunmaktadır. Bu becerilerin kazanılması ve hayat boyu sürdürülmesi ezberlemeyi değil, bilgi üretimine dayalı çağdaş bir eğitimi gerektirmektedir. Yenilenen eğitim programında geleceğe yönelik vizyon belirtilmiştir. Bu vizyon; “Atatürk ilkeleri ve inkılaplarını benimsemiş, temel demokratik değerlerle donanmış, bireysel farklılıkları ne olursa olsun, araştırma-sorgulama, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme becerileri gelişmiş; yaşam boyu öğrenen ve insan haklarına saygılı, mutlu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmektir.” 2005 yılından bu yana uygulanan ilköğretim programının özellikleri ve programda yapılan bazı değişiklikler şunlardır:

- Öğrenmede davranışçı program yaklaşımından çok bilişsel ve yapılandırmacı öğrenme yaklaşımları dikkate alınmıştır.

- Konuların farklı sınıflarda, daha üst düzey hedefler göz önüne alınarak öğretilmesi (sarmallık ilkesi) esas alınmıştır.
- Derslerin ezbercilikten uzak, eğlenceli, hayatın içinde ve kullanılabilir olmasına, bilgi ve becerilere öncelik verilmiştir.
- Okuma-yazma öğretiminde “ses temelli cümle yöntemi” getirilmiştir.
- Birinci sınıftan başlayarak “bitişik eğik yazı” kullanma zorunluluğu getirilmiştir.
- İlkokul ve ortaokul mantığına göre düzenlenmiş olan parçalı program anlayışı yerine, programlar sekiz yıllık kesintisiz ilköğretime uygun hale getirilmiştir.
- Dünya ile entegrasyon ve Avrupa Birliği standartları dikkate alınmıştır.
- Spor kültürü ve olimpiik eğitim, sağlık kültürü, rehberlik ve psikolojik danışma, kariyer bilincini geliştirme, girişimcilik, afet ve güvenli yaşam, özel eğitim ile insan hakları ve vatandaşlık ara disiplinleri programlara yerleştirilmiştir.
- Davranış ifadesi yerine bilgi, beceri, anlayış ve tutumları içerecek şekilde “kazanımlar” ifadesi kullanılmıştır.
- Ölçme ve değerlendirmede sonuçla birlikte süreci de dikkate alan bir anlayış benimsenmiştir.

Cumhuriyet döneminde ilköğretim oldukça önemsenen bir eğitim kurumu olmuştur. Çünkü ilköğretim inkılâpları, laikliği topluma benimsetecek, özellikle geniş kırsal kesimin davranışlarını değiştirecek bir araç olarak görülmüştür. Fakat bütün çabalara rağmen, 1927’de % 11 olan okuryazar oranı, 1981’de *okuma yazma seferberliği* öncesinde % 69’a yükselbilmiş, 1985’te % 75’e çıkmıştır. 1990 nüfus

**Tablo – 11 2005 – 2006 Öğretim Yılı itibarıyla Uygulanan İlköğretim Okulları
Haftalık Ders Çizelgesi**

DERSLER		SINIFLAR							
		1	2	3	4	5	6	7	8
ZORUNLU DERSLER	Türkçe	12	12	12	6	6	5	5	5
	Matematik	4	4	4	4	4	4	4	4
	Hayat Bilgisi	5	5	5					
	Fen ve Teknoloji				4	4	4	4	4
	Sosyal Bilgiler				3	3	3	3	3
	T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük								3
	Yabancı Dil				2	2	4	4	4
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi				2	2	2	2	2
	Görsel Sanatlar	2	2	2	1	1	1	1	1
	Müzik	2	2	2	1	1	1	1	1
	Beden Eğitimi	2	2	2	1	1	1	1	1
	Teknoloji ve Tasarım						2	2	2
	Trafik ve İlk Yardım				1	1			
	Rehberlik/Sosyal Etkinlikler	1	1	1	1	1	1	1	1
	ZORUNLU DERS SAATİ TOPLAMI	28	28	28	26	26	28	28	28
SEÇMELİ DERSLER	Yabancı Dil				2	2	2	2	2
	Sanat Etkinlikleri(Drama, Tiyatro, Halk Oyunları, Enstrüman, Resim, Fotoğrafçılık, Heykel)	1	1	1	2	2	2	2	2
	Spor Etkinlikleri(Güreş, Futbol, Basketbol Voleybol, Masa Tenisi vb.)	1	1	1	2	2	2	2	2
	Bilgisayar	1	1	1	1	1	1	1	1
	Satranç	1	1	1	1	1	1	1	1
	Düşünme Eğitimi						1	1	1
	Halk Kültürü						1	1	1
	Tarım/Hayvancılık Uygulamaları						1	1	1
	Takviye Etüt Çalışmaları	1	1	1					
	SEÇMELİ DERS SAATİ TOPLAMI	2	2	2	4	4	2	2	2

Kaynak: <http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen'den akt. Akçay, 2006: 144>

sayımına göre ise okuma yazma bilenlerin oranı, 15 ve daha yukarı yaş grubunda % 80'dir. Bu oran Rusya'da % 98, Bulgaristan'da % 95, Yunanistan ve Suriye'de % 93, Irak'ta % 60, İran'da % 52'dir. Okul yaşındaki çocukların tümü henüz okula gidememektedir. 1999'da 12 yaş ve üstü okuma yazma oranı erkeklerde % 94,2, kadınlarda ise, % 74,4 ve ülke ortalaması % 85,7'dir. Resmi olmayan istatistiklere göre 2004 yılında Türkiye'de altı ve üstü yaş grubunda okuryazarlık oranı erkeklerde % 95,3, kadınlarda % 79,6 ve genel ortalama ise % 87,4'tür (Akyüz, 2008: 351). M.E. B. 2009 yılında açıkladığı 2010 – 2014 Stratejik Plan'da okuma yazma ve okullaşma oranının arttırılması ile ilgili yeni stratejiler hedeflemektedir.

1.4.3. Günümüz İlköğretiminin Sorunları

Günümüzde ilköğretim okullarının birçok sorunu bulunmaktadır. Bu sorunları konu başlığı olarak değerlendirdiğimizde, şunları sayabiliriz: öğrencilerin hayata değil üst eğitim kurumlarına ya da sınavlara hazırlanması, sınıfların aşırı kalabalık olması, sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmesiyle birlikte sistemde oluşan ciddi aksaklıklar, 1996 yıllarında elli bin civarında lisans mezunlarının ciddi bir hizmet içi eğitime tabi tutmadan öğretmen olarak alınmaları ve taşınmalı eğitim gibi sorunlar ilköğretimin belli başlı sorunları arasında yer alır (Gürkan ve Gökçe'den akt. Akyüz, 2008: 352). Şişman ve Taşdemir'e (2008: 88 – 89) göre bakanlıkça uygulanan çeşitli projelere ve düzenlenen bazı kampanyalara karşılık ilköğretimde öngörülen % 100 okullaşma henüz sağlanamamakla birlikte ilköğretimdeki sorunlar genel olarak şunlardır:

- Öğretmen dağılımı konusunda bölgeler ve okullar arası dengesizlik
- Okulların altyapı ve eğitim ortamları yönünden yetersiz olması
- Eğitim teknolojisi yönünden yetersizlik
- Eğitimin niteliği yönünden bölgeler arası yetersizlik
- Birleştirilmiş sınıflarda devam eden öğretim
- İkili öğretim yapılan okullar

Türk Eğitim Sistemindeki sorunlar ve siyasi düşünceye göre eğitim politikalarını şekillendirme çabaları, ilköğretim üzerinde ciddi sorun alanları oluşturmaktadır. Gür ve Çelik'e (2009: 12 – 13) göre, Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı'nın kısa süreli aralıklarla el değiştirmesi ve yeni hükümetlerle birlikte eskisinden farklı eğitim politikalarının izlenmesi, eğitimde istikrarsızlığı beraberinde getirmiştir. Kendisinden beklenen hizmetleri asgari düzeyde yerine getirebilen, oturmuş bir eğitim sistemine sahip olunmadığından, her yeni gelen iktidar, bazı değişikliklere gitme gereği duymuştur. Buradaki asıl sorun, milli eğitim sisteminin, öteden beri çok sayıda değişikliğin; velilere, öğrencilere ve diğer paydaşlara yeterince danışılmadan, plansız ve programsız bir şekilde uygulandığı bir alan olmasıdır. Bu tür değişiklikler, öğrenci ve velilerin yaşamlarını önemli ölçüde etkilemekte ve eğitimin asıl öznelere karar verici konumdan uzaklaştırmaktadır. Milli eğitimdeki birçok problemin temelinde eğitim politikalarının partizanca veya ideolojik tavırların sergilendiği bir alan haline dönüştürülmesi yatmaktadır. Özellikle son on beş yılda eğitim sisteminde yapılan değişikliklerin incelenmesi, eğitime ideolojik nedenlerle yapılan yapısal müdahalelerin toplumsal ve pedagojik olarak neden olduğu olumsuz sonuçların ne kadar ciddi boyutta olduğunu ortaya koymaktadır. 28 Şubat sonrası 1997 yılında uygulamaya konan temel eğitim reformuyla birlikte, sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmiştir. Zorunlu eğitimin beş yıldan sekiz yıla çıkarılması, elbette olumlu bir gelişmedir. Ancak, ciddi bir plan yapılmaksızın ve alelacele “reform” a girilmesi, ciddi bir derslik ve öğretmen açığı doğurmuştur. Dahası İmam Hatip Liselerinin orta kısımlarının kapatılması adına yapılan bir değişikliğin, sistemin diğer uzuvlarını nasıl etkileyeceği hesaba katılmamış ve bu değişikliğin neden olacağı sorunları telafi edici önlemler alınmamıştır. Örneğin sekiz yıllık kesintisiz eğitimle birlikte, ülkenin esnaf ve sanatkârlarının insan kaynağı olan çıraklık müessesesi ciddi darbe almıştır(OECD Raporu, 2007: 43). Ayrıca İmam Hatip Liselerinin orta kısımlarının kapatılması, toplumun önemli bir kesimi tarafından ciddi bir tepkiyle karşılanmıştır.

İlköğretimde okullaşma oranlarının % 100' e yaklaştırılması konusunda son on yılda iyi bir mesafe kat edilmiş fakat henüz bu amaca ulaşılammıştır. 2008 – 2009 itibarıyla ilköğretimde okullaşma oranı % 96.49 olarak tespit edilmiştir. “Haydi

Kızlar Okula” gibi kampanyalarla kızların okullaşma oranlarının artırılmasında iyileşmeler gerçekleştirilmiştir. Ancak eğitim kalitesinde yaşanan hem bölgeler arası hem de okullar arası eşitsizlikler devam etmektedir. Türkiye’de ortalama sınıf mevcudu, OECD ülkeleri ortalamasına kıyasla hala yüksektir. 2007 itibarıyla Türkiye’de ilköğretim düzeyinde kamu okullarında ortalama sınıf mevcudu 27 iken, OECD ortalaması 21,4’tür. Benzer şekilde, eğitimin bütün kademelerinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısında Türkiye, Meksika hariç bütün OECD ülkeleri içerisinde en üst düzeydedir (Gür ve Çelik, 2009: 18).

İlköğretimdeki mevcut mevzuat, her ne kadar öğrencilerin performanslarının ölçüm ve değerlendirilmesi yapılırken eleştirel ve yaratıcı düşünme, araştırma, sorgulama, problem çözme ve benzeri becerileri ölçen hususların öne çıkarılması gerektiğini belirtse de, bunun uygulandığını söylemek zordur. Öncelikle, ilköğretimde neredeyse bütün öğrencilerin, yeterli bilgi ve becerileri edinmeden bir üst sınıfa geçirildiği görülmektedir. Bu anlamda Türkiye’de mevcut sınıf geçme uygulaması, verilen eğitimi niteliksizleştirmektedir. Çünkü öğrenci temel bilgileri edinmeden bir üst sınıfa geçirildiği için, üst sınıfta verilecek eğitimin genel düzeyi de düşürülmektedir. Dolayısıyla öğrencinin hak etmeden bir üst sınıfa geçirilmesi, domino etkisi oluşturarak bütün eğitim sisteminin niteliğinin düşmesine neden olmaktadır. Böylece ilköğretimdeki sorunlar ortaöğretime, ortaöğretimdeki sorunlar yükseköğretime, yükseköğretimdeki sorunlar ise iş piyasasına yansımaktadır. Eğitimde böyle bir nitelik düzeyiyle, Türkiye’nin bir gelecek perspektifine sahip olması zordur (Gür ve Çelik, 2009: 19).

Türkiye’de ilköğretim sorunları içerisinde yer alan en dikkat çeken sorun, 1997 yılında geçilen sekiz yıllık kesintisiz eğitimin yol açtığı sorunlardır. Toplumun büyük bir kısmı tarafından ciddi tepkilere neden olan kesintisiz eğitim, aslında bir insan hakkı olan eğitim alma hakkının niteliğini, gelişmiş demokrasiye sahip ülkelerin aksine vatandaş tarafından değil devlet tarafından belirlenen bir eğitim olarak sunulmuştur. Bu durum Aktay’a (2006: 31) göre, “Modern ulus-devletin zorunlu eğitimle ilgili uygulamaları, halen eğitimi gerçekten çocukların temel bir hakkı olarak mı almaya dayanıyor olduğu, yoksa çocukların gerek sahipliği üzerinde bir

hak talebi mi olduğu konusunu birbirine karışmaya çok eğilimli görünüyor. Özellikle Türkiye’de sekiz yıllık eğitim tartışmaları esnasında şekillenen politikalar, çocuğun sekiz yaşına kadar hangi okulu okuyacağı, bu okul içinde hangi müfredatı ne ölçüde takip edeceği sorusuna devletin mutlak bir otoriterlikle verdiği cevabın bütün tartışmaları kesmiş olması, insanlara bu gerçeği hatırlatmayı hedefliyordu: Hiç kimse kendi çocuklarına sahip olduğunu düşünmesin. Devlet bütün çocukların babasıdır ve aslında herkes bir bakıma da devlet adına çocuk yapmakta ve yetiştirmektedir. Sekiz yıllık eğitimde karar kılınan politika, aslında Türk halkının kahir bir çoğunluğunun muhalefetini celp etmiştir. Buna rağmen bu politikanın bir türlü değiştirilememesi, aksine buna en şiddetli muhalefet edenlerin bile bir süre sonra dayatmaları kanıksayarak kendi çocuklarının eğitimi yeni duruma uygun bir şekilde ve mevcut seçeneklerin arasında en iyiyi, en kaliteliyi arayarak sağlamaya yönelmesi de eğitimde *devletin babalık iddiasının* sorgulanamayan temel bir hakka dönüşmesine katkıda bulunmuştur”.

İlköğretimin yapısal ve işleyişi bakımından sorunlarının dışında bir üst kuruma yani ortaöğretim kurumlarına geçişlerde de birçok sıkıntı bulunmaktadır. Özellikle 2007 yılında değiştirilen OGES ile birlikte sadece ilköğretim 8. sınıfta girilen OKS’ nin yerine 6, 7 ve 8. sınıfta her yıl girilen üç aşamalı SBS sistemi getirildi. Halen devam etmekte olan bu sistem; öğrencileri sınav ve test merkezli öğrenim görmeye kanalize ederken, velileri de çocuklarının bu zorlu sınav maratonlarında başarılı olmaları için farklı çözüm arayışlarına itmektedir.

1.4.4. Seviye Belirleme Sınavı ve Üretilen Yarış Atları

Seviye Belirleme Sınavı, 2007 yılında getirilen ve 2008 yılında uygulanan ortaöğretime geçişte temel alınan sınav sistemidir. OGES özünde sınavların artırılmasıyla dikkat çekti. Yeni OGES, daha önce tek olan sınav sayısını üçe çıkardı. OGES’in iskeletini şu şekilde oluşturabiliriz: Her yıl yapılan SBS’lerin % 70’i ve YBP’ nin (Yılsonu Başarı Puanı) % 25’i ve DP’nin de (Davranış Puanı) % 5’i

alınıyordu. Ancak geçen yıl Danıştay DP'nin öğrencinin karakteri ve kişilik özellikleriyle ilgili olduğunu ve ortaöğretime yerleşirken bunun bir kriter olarak alınamayacağına karar verip DP'yi etki eden puan türü olmaktan çıkardı. Gerekçe olarak: “İlköğretimin 6, 7 ve 8. sınıflarında ders yılı sonunda yapılan seviye belirleme sınavlarının aslında öğrencilerin başarılarını yıllara yayan bir süreçte ölçerek, bu sonuçlara göre liselere yerleştirmek amacıyla yapıldığı düşünülürse, bu sınavlara katılacak olan 11–14 yaş grubundaki yetişme çağındaki çocukların, kişiliklerini oturtmaya çalıştıkları ve bu aşamada pek çok faktörden etkilendikleri davranışlarının, başarı ya da başarısızlık olarak değerlendirilmesi kamu yararına uygun bulunmamıştır”(Gür ve Çelik, 2009: 20). Şuan sadece SBS puanı ve YBP etki etmektedir. Böylece 6, 7 ve 8. sınıfta bu sisteme göre puanlar oluşmaktadır. Oluşan bu yeni puana ise Sınıf Puanı (SP) adı verilmektedir. 6. sınıfta SP6, 7. sınıfta SP7, 8. sınıfta SP8 puanı oluşturulur (MEB, 2007: 7).

Yeni OGES yapısı itibarıyla karmaşık bir sistemdir. Yukarıda ana hatlarıyla verilen OGES'de SP'lerin de kendi içinde sınıflara göre etki yüzdesi farklılaşıyor. İlköğretim 6. sınıfta oluşan SP6'nın % 25'i, 7. sınıfta oluşan SP7'nin % 35'i ve 8. sınıfta oluşan SP8'in % 40'ı alınıyor. 8. sınıfın sonunda bu üç puan hesaplanıyor ve Ortaöğretim Yerleştirme Puanı (OYP) oluşturuluyor.

Tablo – 12 Alınan SP'lerin OYP Oluşumu Üzerindeki Yüzdeler Etkisi

<i>İlköğretim Sınıfları</i>	<i>Sınıf Puanın (SP)</i>	<i>Sınıf Puanına Göre Ortaöğretime Yerleştirme Oranları</i>
<i>6. Sınıf</i>	SP6	%25
<i>7. Sınıf</i>	SP7	%35
<i>8. Sınıf</i>	SP8	%40
<i>Ortaöğretime Yerleştirme Puanı</i>		OYP

Kaynak: MEB, 64 Soruda Ortaöğretime Geçiş Sistemi, 2007: 7, www.meb.gov.tr

SBS’lerde 6, 7 ve 8. sınıflarda farklı sayıda sorular sorulmaktadır. Ayrıca soruların çözümü için öğrencilere verilen sınav süresi de her sınıf düzeyine göre değişmektedir. 6. sınıf öğrencilerine SBS’de 90 dakika süre verilirken, 7. sınıf öğrencilerine 100 dakika ve 8. sınıf öğrencilerine 120 dakika süre verilmektedir. Bu sınavların sınıf düzeyinde soru dağılımı ve sınavda çıkan derslerin ağırlık katsayı puanı aşağıda verilmektedir.

Tablo – 13 SBS’ nin Sınıf Düzeyinde Soru Dağılımı

<i>TESTİN ADI</i>	<i>HAFTALIK DERS SAATI</i>	<i>6. Sınıf SORU SAYISI</i>	<i>7. Sınıf SORU SAYISI</i>	<i>8. Sınıf SORU SAYISI</i>
<i>Türkçe</i>	5	19	21	23
<i>Matematik</i>	4	16	18	20
<i>Fen Bilimleri</i>	4	16	18	20
<i>Sosyal Bilimler</i>	3+2	16	18	20
<i>Yabancı Dil</i>	4	13	15	17
<i>TOPLAM</i>	22	80	90	100

Kaynak: MEB, 64 Soruda Ortaöğretime Geçiş Sistemi, 2007: 6, www.meb.gov.tr

Tablo – 14 SBS’deki Derslerin Ağırlık Katsayı Puanının Dağılımı

<i>TESTİN ADI</i>	<i>AĞIRLIK KAT SAYISI</i>
<i>Türkçe</i>	4
<i>Matematik</i>	4
<i>Fen Bilimleri</i>	3
<i>Sosyal Bilimler</i>	3
<i>Yabancı Dil</i>	1
<i>TOPLAM</i>	15

Kaynak: MEB, 64 Soruda Ortaöğretime Geçiş Sistemi, 2007: 6, www.meb.gov.tr

Seviye Belirleme Sınavı, üç yıldır eğitimciler tarafından birçok yönüyle tartışma konusu olmaktadır. Bu tartışmalarda SBS' nin olumsuz yönü, olumlu yönüne göre çok daha ağır basmaktadır. On yılı aşkın bir süredir özel kurumlarda rehber öğretmen olarak çalışan, SBS'nin veliler ve öğrenciler üzerindeki etkisini yakından gözlemlene şansına sahip olan Eğitimci H. Esin İnce'ye (2010) göre:

“SBS' nin olumlu ya da olumsuz yönleri çok tartışıldı ve hala tartışılmaya devam ediyor. MEB, bu yeni sistemin daha işlevsel olduğunda kararlı görünüyor. MEB'in hazırladığı “64 Soruda OGES” adlı kitapçıkta SBS' nin OKS' ye göre daha avantajlı olduğu anlatılıyor. Daha önce sadece tek bir sınava göre liselere geçişte ister istemez sorunlar yaşanabiliyordu. Bütün ilköğretim müfredatı tek bir sınava sığdırılmaya çalışılıyordu ve öğrenci bu sınavda ne yapmışsa ona göre değerlendiriliyordu. Diyelim ki öğrenci sınav günü hasta oldu, başarılı bir öğrenci olmuş olsa bile sınavda gerçek başarısını ortaya koyamıyordu. Bu da adaletsizliği sağlayabiliyordu. Bu yönüyle SBS, birden fazla sınav olduğu için OKS'den avantajlı. Fakat sınavın sayısının artması maalesef hem öğrenciler hem de veliler üzerinde kaygıların artması yönünde olumsuz sonuçlar doğurdu. Biliyorsunuz bir insanın kişilik gelişiminde ergenlik dönemi önemli bir safhadır. Öğrenciler 6. sınıfta sınav maratonuna dâhil olmaktadır. Tam da hem kız hem de erkek öğrencilerde ön ergenlik dönemi dediğimiz ergenliğin başlangıcı sayılan bir döneme rastlıyor öğrencilerin sınavla tanışmaları. Öğrenci bir yandan kendi fizyolojik, psikolojik dönüşümlerini anlamlandırmaya çalışırken yani birey olarak toplumda varlığını kabul ettirme savaşı verirken diğer yandan da bir milyonun üzerinde öğrencinin girdiği sınav maratonunda da başarılı olması bekleniyor. Bu gerçekten çok zorlu bir süreç. Öğrenci gerçekten beklentiler dünyasında yaşamaya başlıyor. Anne- babası, okuldaki öğretmenleri, dershanedeki öğretmenleri, akrabaları, komşuları, arkadaşları onun başarılı olması yönünde beklenti içerisindedirler. Bir de ara sıra yapılan öğrenciyi diğer öğrencilerle kıyaslamalar, içe kapanmayı ve bazı psikolojik sorunlar yaşanılmasını beraberinde getiriyor. Öğrencinin başarılı olması konusunda ondan yüksek beklentiler içine girilmesi, onları “bir ders çalışma makinesi” haline dönüştürmekte ve öğrenciler “bir yarış atı” gibi sürekli koşturularak başarılarının artırılması beklenmektedir... Öğrencilerden bana rehberlik hizmeti almak için gelenlerin diyebilirim ki % 50'si anne-baba baskısından kaynaklı psikolojik bozukluk. İnanın çocuklarımız çok farklı yetişiyor. Düşünün ki ilköğretim 8. sınıfta bir öğrenci hatta şuan ki çalıştığım özel okuldaki bir öğrenciyi ele alalım. Öğrencimiz hafta içi sabah 08: 30'da derse girer ve tam gün eğitim verildiği için saat 16: 00'da okuldan servislerle evlerine giderler. Bu öğrencinin hafta içi ortalama iki gün dershane etütleri vardır. Bugünlerde okuldan hemen sonra dershaneye gider ve saat 18: 00 gibi dershaneden çıkar. Eve geldiğinde bir saat kadar yemek ve dinlenme molası verir. En geç saat 19: 00'da dersine başlar. Çünkü kaytarabilme şansı yok ki, evde anne ya da baba, okulda öğretmen zaten öğrenciyi sürekli göz hapsinde tutmaktadır. Bu

öğrenci akşam en az 3 saat ders çalışır, bu çalışma saatleri içerisinde kesinlikle televizyon izleme ve bilgisayarla zaman geçirme gibi bir lüksü yoktur. Konu tekrarı yapılır, günlük ortalama en az 200 farklı derslerden soru çözülür ve kitap okunup yattır (kitap okuma da Türkçe dersine yardımcı olması ve sınavlarda soruları daha rahat okuyup anlaması için, yoksa genel kültürle filan alakası yok). Hafta içi rutin olarak bu şekilde devam eder. Hafta sonu ise genelde cumartesi sabahtan öğleye kadar ve Pazar günü öğleden akşama kadar dershanede ders görür. Eğer anlamadığı konular vs. varsa ders dışında dershanedeki öğretmeninden ya da hafta içi özel ders öğretmeninden bu konuyla ilgili dersler alır.”

OKS sistemi, öğrencilerde stres ve kaygı oluşumuna yol açtığı, sürece göre değil sonuca göre bir ölçme ve değerlendirme sistemi olduğu için kaldırıldı ve yerine öğrenci başarısını daha iyi ölçeceğine inanılan aynı zamanda stres ve kaygı durumlarını en aza indirilebileceği düşünülen SBS sistemi getirildi. Dönemin M.E. B. Hüseyin Çelik’e (MEB, 2007: 2) göre SBS’ nin getirilme gerekçesi şudur: “Ortaöğretime öğrenci akışının yeniden düzenlenerek; öğrencilerimizin psikolojik ve sosyal açıdan gelişimlerini destekleyecek, ülkenin ihtiyaçlarını karşılayacak, doğru temellere dayalı ve adil bir yapının oluşturulması amacıyla, *Ortaöğretime Geçiş Sistemi* uygulamaya konulmuştur... İlköğretimden ortaöğretime geçişte uygulanan OKS sistemi, kendi mantığı içerisinde iyi bir ölçme aracı olmasına rağmen, ailede ve öğrencide oluşturduğu stres ve kaygı, öğrencinin ders dışı kaynaklara yönelmesi, okul ve öğretmenin etkisini ve önemini kaybetmesi gibi sebeplerin yanında Bakanlığımızın vizyonu ve yeni düzenlemelerin paradigmalarına uygun olmaması pek çok sorunu da beraberinde getirmekteydi. Ortaöğretime Geçiş Sistemi(SBS); tek sınav uygulaması yerine sürece dayalı ölçmeyi esas alan, öğrencinin okul içi başarısının da dikkate alınacağı, öğrencinin sosyal gelişimi, yurt ve insan sevgisi, okul kurallarına bağlılığı, çevresi ile ilişkileri gibi önemli unsurların da değerlendirmede göz önünde tutulacağı, yeni öğretim programlarının felsefesine uygun çağa yakışan bir sistem olarak kabul görmüştür.”

Ortaöğretime geçiş sistemi beklenen etkiyi gösterememiş, çözüm olması gereken problem alanlarına çözüm olamamış üstelik deva olmaya çalıştığı derdin biraz daha artmasına neden olmuştur. Gür ve Çelik’e (2009: 21) göre; Milli Eğitim Bakanlığı, OKS’ yi kaldırıp yerine yeni OGES’i getirirken, temel gerekçe olarak,

yenilenen müfredatın farklı bir Ölçme ve değerlendirme yaklaşımını gerektirdiğini vurgulamıştır. Ayrıca OKS' nin sadece sınava hazırladığı fakat hayata hazırlamadığı, sadece sonucu ölçtüğü oysa yeni müfredatın süreci değerlendirdiği, sınavda sorulmayan dersleri önemsizleştirdiği, tek oturumda gerçekleştirilmesi dolayısıyla öğrenci ve veli için ciddi bir stres kaynağı olduğu ve okul disiplinini olumsuz etkilediği ifade edilmiştir. Dahası, aileye ek maliyet getirdiği ve öğrencileri okul dışı kaynaklara (dershane) yönlendirdiği belirtilmiştir... 2005 yılından itibaren uygulanmaya başlanan müfredatın uygulamada ne tür etkileri olduğu daha görülmeden, yeni müfredatın romantik ve “mesiyanik/kurtarıcı” dili kullanılarak, yeni sınav sistemine gereğinden fazla anlam ve sorumluluk yüklenmiştir. Yeni sınav sistemi, yıllardır birikmiş sorunları adeta bir çırpıda çözebilecek sihirli bir formül olarak sunulmuştur. Oysa bu yaklaşım gerçekçi değildir. Öncelikle, yeni sistem, okul müfredatını sınavlara yansıtma gayesi gütmüş ve okul başarı puanlarını yerleştirme puanlarına dâhil ettiği için, öğrencilerin müfredatla ve okulla ilişkileri nispeten sağlamlaştırılmıştır. Ne var ki, Milli Eğitim Bakanlığının en temel vaatlerden olan, yeni sistemle okul dışı kaynaklara (dershane) yönelmenin azalacağı ve dolayısıyla daha eşitlikçi bir sistem oluşturulacağı iddiaları gerçekleşmemiştir. Yeni sistemle, öğrenciler artık daha erken yaştan itibaren dershanelere gitmeye başlamıştır. Çok sayıda dershaneci, ilköğretim öğretmenleri ve idarecileriyle yaptığımız görüşmelerde, dershanelere devam eden ilköğretim ikinci kademe öğrenci sayısında, OKS'den SBS'ye geçildiğinde bir artış söz konusudur. Bu artış, özellikle 6 ve 7. sınıf için oldukça yüksektir. 6 ve 7. sınıfta dershaneye devam eden öğrenci sayısının artmasıyla birlikte, öğrenci ve ailelerdeki stres ve kaygı daha erken yaşlara çekilmiştir. Aileler, çocuklarının hangi liseye ve lise türüne gideceği sorusuyla, çocukları çok daha erken yaşlardayken meşgul olmaktadırlar (İnce, 2010 : 4). Okullar ve bölgeler arası eşitsizlik sorununun yeni sistem ile birlikte büyüme riski vardır. Çünkü tek sınavlı sistemde aileler arası rekabet daha az iken şimdi ekonomik gücü daha yüksek olanlar, çocuklarının daha uzun süre okul dışı destek almalarını sağlamaktadırlar. SBS'de en yüksek puan alan öğrencilere bakıldığında, çoğunluğunun özel okul öğrencileri olduğu ve Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki öğrencilerin performanslarının en düşük olduğu görülmektedir”.

Tablo – 15 Yeni Ortaöğretime Geçiş Sisteminin Değerlendirilmesi

Ortaöğretime Geçiş Sisteminin MEB tarafından açıklanan amaçları	Amaçlar gerçekleşti mi?
Sadece derslerdeki akademik başarıları değil okul içindeki tüm başarıları puana dönüştürmek	o
Öğrencilerin yetenek ve yeterliliklerini daha iyi tespit etmek	x
Yeni müfredatın felsefesine uygun bir değerlendirme yapmak	x
Öğrenciyi tüm özellikleri, ilgi ve yetenekleriyle dikkate alan ve yönlendiren bir yapı (etkin yönlendirme) oluşturmak	x
Kapsamlı verilerle geleceğe dönük sürdürülebilir ve kalıcı eğitim planlamaları yapmak	x
Eğitime yapılan yatırımların daha etkin kullanılması sağlamak	x
Okulda öğrenme ön plana çıkacak ve okul dışı kaynaklara (özel öğretmen, dersane) yönelmeyi azaltmak	x
Öğrencilerin muhakeme ve yorum yapma yeteneklerini geliştirmek	x
Genel liselerin eğitim kalitelerini artırmak	x
Okul kültürü içinde öğretmenin etkinliğini daha güçlü hale getirmek	o
Eğitim ve öğretim sınav merkezli olmaktan çıkarmak	x
Eğitim ve öğretimin okul ve öğrenci merkezli olmasını sağlamak	x
Sınavların zamana yayılması ile öğrencilerin ve ailelerinin yaşadığı sınav stresini en alt seviyede tutmak	x
Öğrencinin tüm derslere ilgisi ve gayretini artırmak	o
Ortaöğretime geçişte objektif bir yerleştirme sistemi getirmek	o

o : Kısmen
x : Hayır

Kaynak: SETA Raporu (2009: 22), www.seta.org

2009 – 2010 eğitim-öğretim yılının son aylarına geldiğimiz bu günlerde, gazete ve televizyonlarda MEB'in SBS'nin yapısını değiştirerek tekrardan OKS formatına dönülmesi hakkında çalışmalar yapıldığına dair haberler yayınlanmaktadır. Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, öğretim programlarına uyumlu olarak geliştirilen; kaygıyı ve stresi önlemeyi amaçlayan ve sürece yönelik ölçme ve değerlendirmeyi getirerek başarı durumlarını yıllara yayması beklenen SBS, ulaşılmaya çalışılan hedefleri yerine getirmekte başarısız olmuştur.

1.4.5. Milli Eğitim Bakanlığı 2010 – 2014 Stratejik Planı’nda İlköğretim

MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından 2009 yılında Türk Eğitim Sisteminin gelecek dört yılına ışık tutacak bir plan hazırlanmıştır. “2010 – 2014 Stratejik Plan” başlığını taşıyan bu çalışma, örgün ve yaygın eğitimdeki mevcut durumdan hareketle bir değerlendirme yaparak sistemin aksayan yönlerinin tespitini ve bu problem alanlarının giderilmesi için hazırlanan plan ve projeleri kapsamaktadır. Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerine dair gerçekleştirilmesi amaçlanan plan ve projeler, stratejik plan içerisinde yer almaktadır. Bu Plan’ın stratejik amacı; “her bireyin iyi bir vatandaş olması için Atatürk ilkelerine bağlı, bilimsel düşünceyi rehber edinmiş, demokrasi kültürü ve değerlerini benimsemiş, insan haklarına saygılı, ruhsal, bedensel ve zihinsel yönden sağlıklı ve dengeli yetişmiş, çevreye duyarlı ve özgüveni gelişmiş bireyler yetiştiren bir ilköğretim eğitimini her Türk vatandaşına fırsat ve imkân eşitliği içinde sunmaktır” (MEB, 2009: 83). 2010 – 2014 Stratejik Plan’da İlköğretim için hazırlanan plan ve projeler ve gerçekleştirilmesi düşünülen hedefler şunlardır:

- İlköğretimde % 98,20 olan net okullaşma oranını plan dönemi sonuna kadar % 100’e çıkarmak
- İlköğretimdeki okul terklerini 2014 yılı sonuna kadar ortadan kaldırmak
- Türkiye genelinde bölgesel farklılıklar dikkate alınarak ilköğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısını plan dönemi sonuna kadar 30’a düşürmek
- İlköğretim programlarında; öğrencilerde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması, kendi kültürünü özümsemesi, millî manevî değerlere bağlı, evrensel değerleri benimseyen nesiller yetiştirilmesine yönelik etkinlikleri ve uygulamaları plan dönemi boyunca arttırmak
- Bütün öğrencilerin, eğitim kurumlarında koruyucu sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak

- İlköğretimde taşınmalı ilköğretim uygulamasının hizmet kalitesini artırmak, yatılı ilköğretim bölge okullarının kullanım kapasitesini 2014 yılı sonuna kadar %90'ın üzerine çıkarmak ve burs hizmetlerinden yararlanan öğrenci sayısını her yıl % 5 oranında artırmak
- Okullaşma oranlarının artırılmasına ilişkin çalışmaların yanı sıra “Haydi Kızlar Okula Kampanyası” çalışmaları sürdürülecektir
- Her okulun kayıt alanı içinde bulunan ancak kayıtlı bulunmayan öğrencilerin okula kaydı konusunda velileri ikna edici çalışmalar ile okullaşmanın önemi ve devamlılık konularında toplantılar, konferanslar ve diğer çalışmaların sürekli olarak yapılması sağlanacaktır.
- İlköğretimde ikili eğitimden tekli eğitime geçilecektir. Bu durumun önündeki en önemli engellerden biri olan derslik ihtiyacı, plan dönemi içerisinde karşılanarak daha sonraki dönemlerde nicelik sorunu yerine nitelik sorununa ağırlık verilecektir. 2013 yılına kadar illerin ilköğretim derslik ihtiyaçlarının nüfus artışı, göç ve benzeri durumları dikkate alınarak valiliklerce planlanması sağlanacaktır
- Ülke genelinde kapalı bulunan yaklaşık 16 bin okulla ilgili olarak ihtiyaç dışı olanların kamu kurum ve kuruluşlarına devri veya satılması yoluna gidilecektir. İhtiyacı karşılamayan ancak bulunduğu konum itibarıyla çok değerli olan okulların satılabilmesi ve elde edilen gelirle sadece okul yapılabilmesine yönelik ilgili kurumlarla iş birliği içerisinde düzenleme yapılması sağlanacaktır
- Öğrencilerin ulusal veri tabanında belirtilen ikametgâhlarına en yakın ilköğretim okuluna kaydedilmeleri esastır hükmünden hareketle “En İyi Okul, Evine En Yakın Okuldur” prensibi dâhilinde e-kayıt uygulaması sistemiyle kayıt uygulamasına devam edilecektir.
- İlköğretim okullarında rehber öğretmen sayılarının artırılması, atama yapılırken sadece 6–7–8 sınıf öğrenci mevcudu değil ana sınıfları da dâhil olmak üzere tüm öğrenci mevcudu göz önüne alınarak kadro belirlenmesi için çalışmalar yapılacaktır.

- Her öğretmenin en az beş yılda bir hizmet-içi eğitim faaliyetine katılması sağlanacaktır. Öğretmenlerin alanları ile ilgili olarak düzenlenen konferans, kongre ve sempozyumlara katılmaları teşvik edilecektir.
- Öğretmenlerin kendi çalışmalarını sergileyebilecekleri ve diğer meslektaşları ile paylaşabilecekleri sanal ortamlar geliştirilecektir. Ayrıca açık öğretim programı uygulayan üniversiteler ile iş birliği yapılarak personelin alanlarında yüksek lisans derecesi alması teşvik edilecektir.
- İlköğretim öğrencilerine yönelik olarak ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan yarışma, değerlendirme, konferans, kardeş okul uygulaması ve çalışmalarına öğretmen ve öğrencilerin etkin katılımı sağlanacaktır.
- Öğrenci velilerinin öğretim programları konusunda bilinçlendirilmesi için ilköğretim okullarında bilgilendirme toplantısı, panel, konferans vb. faaliyetler yapılacaktır. Okulların sosyal ve kültürel alanlarının çevre halkına açılması sağlanarak velilerle etkin iletişim kurulacaktır. Bunun yanı sıra, okulların çevresindeki huzurevi, rehabilitasyon merkezi vb kurum-kuruluşlara öğrenci, veli ve öğretmenlerle sürekli olarak ziyaretler gerçekleştirilecektir.
- İlköğretim dördüncü sınıftan itibaren mesleki yönlendirme hizmetlerinin sunulmasına ve öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ortaöğretimde bir alana /bölüme yerleştirilmesi sağlanacaktır.
- Millî Eğitim Bakanlığı Taşımali İlköğretim Yönetmeliği ele alınarak günün şartlarına uygun hâle getirilmiştir. Taşımali uygun ve ekonomik olmayan taşımaların yerine öğrencilerin YİBO'larda barınmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır
- İlköğretim kurumlarında eğitimin her kademesinde bilgisayar destekli eğitim yaygınlaştırılacak ve okulların 21'inci yüzyılın gereklerine uygun araç ve gereçlerle donatılması sağlanacaktır (MEB, 2009: 83 – 91)

İKİNCİ BÖLÜM

METODOLOJİ

Çalışmanın ikinci bölümü olan metodoloji bölümünde, sosyolojide uygulamalı çalışmalarda kabul gören ilkeler ve veri analiz tekniklerine bağlı kalınmak suretiyle, teorik olarak ele alınıp farklı boyutlarıyla tartışılan velilerin ilköğretimden beklentilerine yönelik bir araştırma yer almaktadır. Bu bölümde velilerin ilköğretimden beklentileri ile ilgili alan araştırmasının amacı, evreni, tipi ve tekniğinin yanı sıra uygulamada kullanılan anketin özellikleri incelenecektir.

2.1. Araştırmanın Amacı

Eğitim, insanın hayatı boyunca içerisinde bulunduğu bir öğrenme ve davranış değişikliği yaşama serüvenidir. Sosyal bir varlık olarak her birey, mutlaka bir eğitim sürecinden geçmektedir. Elbette eğitim almak demek sadece okulda yapılan eğitimi almak demek değildir. Bireyin yaşadığı toplumda sosyalleşmesi, toplumun kurallarını öğrenmesi de eğitim kavramının içerisinde yer almaktadır. Birey hayatta kalmak için öğrenmek zorundadır. Dolayısıyla birey öğrenmeyi; hayatta kalmayı başarmak için, merak edileni bulmak için, bir eşyanın hakikatini anlamak için gibi birçok sebeplerden ötürü ister. Her eğitim isteğinin başında, mutlaka bir amaç vardır. Amaçlar ise, neyin olmasını istediğimizi yani beklentilerimizin neler olduğunu ortaya koyar. Örneğin karnımız acıktığında, mutfığa gitmenin amacı, yemek bulma beklentisidir.

Türk eğitim sistemi içerisinde yer alan ilköğretim okulları da; devletin, toplumun, öğrencinin ve velinin kendi amaçlarına ulaşabilmeleri için beklentilerin olduğu eğitim kurumlarıdır. Çocuğu için düşündüğü amaçları yerine getirmeye çabalayan veliler, bu amaçlara ulaşmak için ilköğretimden birçok beklenti içerisine girmektedir. Türkiye’de son on beş yılda ilköğretimde yaşanan gelişmeler, velilerin ilköğretimden beklentilerine yeni boyutlar kazandırmıştır. Araştırmadaki amaç; sekiz yıllık kesintisiz eğitim, seviye belirleme sınavları, taşınmalı eğitim, ders çalışmaya

mahkûm öğrenciler gibi problem alanlarının yaşandığı ilköğretimde, velilerin beklentisini ölçmeye yöneliktir. Öncesinde ortaya atılan bir hipotezin olmadığı bu araştırma, bulgulardan hareketle durum tespiti yapmayı amaçlamaktadır.

2.2. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evreni, Akdeniz coğrafi bölgesinde yer alan, Türkiye'nin güneyinde ve Adana, Gaziantep gibi gelişmiş şehirlere komşu olan Osmaniye İli'dir. Türkiye, farklı kültürlere, kimliklere ve etnik kökenlere sahip bir ülke olmakla birlikte Türk toplumu da, farklı sosyo-ekonomik özellikler taşıyan bir toplumdur. Bu açıdan Osmaniye, çeşitli illerden özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan göç almış, farklı kimliklere, kültürlere ve sosyo-ekonomik duruma sahip bir şehirdir. Kısaca Osmaniye, çeşitlilik bakımından Türkiye'nin minyatürü sayılabilecek bir şehirdir. Dolayısıyla araştırmanın Osmaniye'de yapılması, gerçeğe yakın bulgular edinmemizi sağlayacaktır.

Araştırma Osmaniye ilinin merkez ilçesinde yapılmıştır. Merkez ilçede uygulanmasının sebebi, sosyo-ekonomik seviyenin ve velilerin eğitime ilgisinin diğer ilçelere göre çok daha belirleyici olabileceği kanısıdır. Araştırma, 4 tanesi devlet ve 1 tanesi de özel olmak üzere 5 ilköğretim okulunda ve her okulda muhtelif sayılarda uygulanmış anketlerden oluşmaktadır. Anketlerin uygulandığı ilköğretim okulları şunlardır: Atatürk ilköğretim okulu, Yediocak ilköğretim okulu, Özel Osmaniye Bilim ilköğretim okulu, Salih Bahçeli ilköğretim okulu ve Yetmişbeşinci yıl ilköğretim okulu. Anket çalışmaları, bu okulların veli toplantısı günlerinde, tesadüfi olarak seçilen toplam 677 veliye uygulanmıştır.

2.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Türk eğitim sisteminde yer alan ilköğretimler hakkında yapılan bir araştırmadır. Eğitim sisteminde okul öncesi, ortaöğretim ve yükseköğretim gibi örgün eğitim kurumlarının yanı sıra yaygın eğitim kurumları da bulunmaktadır. Araştırmamız eğitim kademeleri içerisinde sadece ilköğretimle sınırlandırılmıştır. Ayrıca eğitim sürecinde öğrenci, öğretmen, veli ve diğer çalışanlar önemli etkenlerdir. Araştırma bu unsurlar içerisinde velilerle sınırlandırılmıştır. Bunun yanı sıra ilköğretimler Türkiye'nin her yerinde mevcut eğitim kurumlarıdır. Araştırma, ilköğretimlerin bulunduğu şehirler ve bu şehirlerde yaşayan veliler içerisinde, Osmaniye ili ve Osmaniye'de yaşayan velilerle sınırlandırılmıştır.

Osmaniye'de birçok ilçe ve ilköğretim okulu olmasına rağmen araştırmamız merkez ilçe ve merkez ilçede bulunan 4'ü devlet 1'i özel olmak üzere beş ilköğretim okuluyla sınırlıdır. Bu beş ilköğretim okulunun, Osmaniye Merkez ilçede veli profili, başarı seviyesi ve veliler tarafından en çok talep edilen okullar olması açısından doğru bulgulara ulaşmada katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.4. Araştırmanın Tekniği

Araştırma tekniği, 60 sorudan oluşan anket uygulamasıdır. Anket sorularının ilk 32 tanesi demografik özellikleri ve velinin eğitimle ilgili düşüncelerini ölçen sorulardan oluşmaktadır. Bu soruların 3 tanesi boşluk doldurma, diğerleri çoktan seçmeli seçeneklerden oluşmaktadır. Çoktan seçmeli soruların ise, 7 tanesi birden fazla maddenin işaretlenebildiği sorulardan oluşurken, 22 tanesi de tek seçeneğin işaretlendiği sorulardan oluşmaktadır.

Anket sorularının 28 sorudan oluşan ikinci kısmı ise, ilköğretimle ilgili tutum ve görüşleri ölçmek amacıyla hazırlanan 5 birimlik ölçeklendirmeden oluşmaktadır.

Anket formundan elde edilen veriler SPSS 15.0 isimli istatistiksel verileri işleme programı aracılığıyla değerlendirilmiştir.

2.5. Örneklem Tekniği Tasarımı

Araştırmanın örneklemi, Osmaniye ilindeki beş ilköğretim okulundan seçilen 677 veliden oluşmaktadır. Osmaniye merkezde Milli Eğitim Müdürlüğü'nün istatistiklerine göre ilköğretimde toplam 32.493 öğrenci öğrenim görmektedir. Fakat bu ifade edilen sayı kadar ilköğretim velisi olduğu düşüncesi, analizlerde bizi yanıltabilir. Çünkü velilerin ilköğretimin farklı sınıflarında öğrenim gören birden fazla çocuğu olabilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARININ ANALİZİ

Bu çalışmanın üçüncü bölümü, ilköğretim velilerine uygulanan anketlerin istatistiksel analiz sonuçlarından ve bu sonuçlarla ilgili yorumlardan oluşmaktadır. Örneklemi oluşturan velilerin; demografik özellikleri, ilköğretime yönelik tutumları gibi veriler frekans tabloları ile gösterilmiştir. Değişkenler arasında yapılan analiz bilgileri ve bu analizlerle ilgili yorumlar da tabloların altında verilmiştir.

3.1. Frekans Tabloları

Tablo – 16: Veli Yaş Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	30 yaş ve altı	25	3.7	3.7	3.7
	31–40 yaş arası	335	49.5	49.5	53.2
	41–50 yaş arası	259	38.3	38.3	91.4
	50 yaş ve üzeri	58	8.6	8.6	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete katılan velilerin; % 3,7'si (25 kişi) 30 yaş ve altı grubu oluştururken, deneklerimizin % 49,5'i (335 kişi) 31 – 40 yaş aralığıyla en geniş yaş grubunu oluşturmaktadır. % 38,3'ü (259 kişi) 41 – 50 arası yaş grubunda yer alırken, % 8,6'sı (58 kişi) ise 50 ve üzeri yaş grubunu oluşturmaktadır. İlköğretim eğitimi, temel eğitim olması ve bireyin okulda aldığı ilk eğitim olmasından dolayı velilerin yaşlarının 31 – 40 aralığında olması olağandır. Yükseköğretimde öğrenim gören öğrencilerin velilerinin yaşları ise ilköğretim velilerine göre daha üst yaş gruplarında yer almaktadır.

Tablo –17: Velinin Öğrenciye Yakınlığı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Annesi	328	48.4	48.4	48.4
	Babası	344	50.8	50.8	99.3
	Diğer Yakını	5	0.7	0.7	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete katılan veliler içerisinde annelerin oranı % 48,4'ü (328 kişi) oluştururken babaların oranı ise, % 50,8'i (344 kişi) oluşturmaktadır. % 0.7'si (5 kişi) ise öğrencinin diğer yakınlarını oluşturmaktadır. Velilere uygulanan anketler veli toplantılarının olduğu günlerde yapılmıştır. Genel olarak gündüz saatlerinde yapılan veli toplantılarına anne ve babaların katılma oranı birbirine yakındır. Dolayısıyla çocuğunun eğitimine babalar kadar annelerin de ilgi gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de 10 – 15 yıl önce veli kavramı genel olarak “babalar”ı ifade eden bir algı iken, günümüzde “anneler” de veli algısını oluşturan profile dahil olmaktadır. Osmaniye muhafazakar bir düşünce alt yapısına sahip olmasına rağmen veli olarak annelerin, öğrencilerin başarı ve eğitim durumlarını yakından takip ettiklerini görebilmekteyiz.

Tablo – 18: Öğrencinin Cinsiyeti

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kız	347	51.3	51.3	51.3
	Erkek	330	48.7	48.7	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Anketi dolduran anne babaların, velisi olduğu öğrencilerin % 51,3'ü (347 kişi) kız, % 48,7'si (330) ise erkek öğrencidir. Anketin okullarda veli toplantısının hemen sonrasında yapıldığı göz önüne alınırsa kız öğrencilerin velilerinin, erkek öğrenci velilerine göre katılımın yaklaşık % 3 fazla olduğu görülebilir. Kız öğrencilerin okula gitme oranının Türkiye genelinde düşük olması ve bu minvalde başlatılan “Haydi Kızlar Okula” kampanyası gibi kampanyaların kız öğrencilerin okula gönderilmesine katkı sağlaması düşüncesine karşın Osmaniye’de kız öğrenci ve velilerinin eğitime ciddi anlamda değer verdiği görülmektedir.

Tablo – 19: Öğrencinin Sınıf Düzeyi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1. Sınıf	42	6.2	6.2	6.2
	2. Sınıf	75	11.1	11.1	17.3
	3. Sınıf	80	11.8	11.8	29.1
	4. Sınıf	76	11.2	11.2	40.3
	5. Sınıf	64	9.5	9.5	49.8
	6. Sınıf	119	17.6	17.6	67.4
	7. Sınıf	83	12.3	12.3	79.6
	8. Sınıf	138	20.4	20.4	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete göre velisi olunan öğrencilerin % 6,2'si (42 kişi) ilköğretim 1. sınıf öğrencisi, % 11,1'i (75 kişi) 2. sınıf öğrencisi, % 11,8'i (80 kişi) 3. sınıf öğrencisi, % 11,2'si (76 kişi) 4. sınıf öğrencisi, % 9,5'i (64 kişi) 5. sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Ankete katılan velilerin, İlköğretim birinci kademedeki öğrenim gören öğrencilerinin oranı % 49,8'i (337 kişi)dir. Velisi olunan öğrencilerin % 17,6'sı (119 kişi) ilköğretim ikinci kademe 6. sınıf öğrencisi, % 12,3'ü (83 kişi) 7. sınıf öğrencisi

ve % 20,4'ü (138 kişi) ise 8. sınıf öğrencisidir. Ankete katılan velilerin, ilköğretim ikinci kademedeki öğrenim gören öğrencilerinin oranı % 50,2'i (340 kişi)dir. İlköğretim birinci ve ikinci kademedeki öğrenci velilerinin ilköğretimden beklentileri bazı konularda farklılık göstereceği için araştırmanın sağlıklı açısından oranlar birbirine yakın tutulmuştur. Çünkü 8. sınıf öğrenci velisinin okuldan beklentisi, çocuğuna SBS'den yüksek puan aldırması olarak düşünülürse, 1. sınıf öğrenci velisinin, çocuğunun SBS ile bağı olmadığı için bu durumu ölçecek sorulara ortak kaygıyı paylaşacak yanıtlar verilmeyecektir. Aynı durum 1. sınıf öğrenci velisi için geçerlidir. Bu veli okuldan çocuğuna okuma yazmayı öğretmesini beklerken, 8. sınıf velisinin böyle bir beklenti içerisinde olması düşünülemez.

Tablo – 20: Öğrencinin Anaokuluna Gönderilme Durumu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Evet	511	75.5	75.5	75.5
	Hayır	166	24.5	24.5	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete katılan 511 kişi (% 75,5) çocuğunu ilköğretime başlamadan önce Anaokuluna göndermiş olup 166 kişi (24,5) ise çocuğunu anaokuluna göndermemiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın okulöncesi eğitime yönelik çalışmalar ve velilerin okulöncesi eğitime önem vermesi, anaokuluna gönderilen öğrenci sayısında artışı sağlamıştır. Özellikle MEB'in okulöncesi eğitimi zorunlu hale getirme düşüncesi ve okulöncesi eğitimin gelişmesi için son birkaç yıl içerisinde yapılan sadece okulöncesine ait okul binalarının inşa edilmesi, uzman eğitimcilerin istihdam edilmesi okulöncesi eğitimin halk tabanında da ilgi uyandırmasını sağlamıştır. Ayrıca okulöncesi eğitimi alan öğrencilerin, okulöncesi eğitimi almayan öğrencilere kıyasla daha sosyal, sorumluluk sahibi, kendini ifade edebilen, ufku geniş ve okul

derslerinde daha başarılı öğrenciler olarak yetişmesi okulöncesi eğitime ilginin temellerini oluşturmaktadır.

Tablo – 21: Velinin Eğitim Durumu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Okur-yazar değil	1	0.1	0.1	0.1
	Okur-yazar	4	0.6	0.6	0.7
	İlkokul	82	12.1	12.1	12.9
	Ortaokul	67	9.9	9.9	22.7
	Lise	210	31.0	31.0	53.8
	Yüksekokul- Üniversite	299	44.2	44.2	97.9
	Yüksek lisans- Doktora	14	2.1	2.1	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Anketi cevaplayan velilerin eğitim durumları şu şekildedir: 1 kişi (% 0,1) okuryazar değil (Bu veli, başka bir katılımcının yardımıyla anket formunu doldurmuştur), 4 kişi (% 0,6) sadece okuryazar, 82 kişi (% 12,1) ilkokul mezunu, 67 kişi (% 9,9) ortaokul mezunu, 210 kişi (% 31) lise mezunudur. 299 kişi (% 44,2) yüksekokul/üniversite, 14 kişi (% 2,1) ise yüksek lisans/doktora eğitimi almışlardır. Örneklemimizde eğitim seviyesi oldukça yüksektir. Örneklemde lise ve üzeri eğitim alanların oranı % 77,3 (523 kişi) olduğu dikkate alındığında, anket sorularını doğru anlamada ve cevaplama gerçeğe yakın cevaplar verildiği düşünülmektedir. Ayrıca yüksekokul/üniversite mezunlarının oranının yüksek olması öğrencilerin meslek ve ortaöğretim hedeflerini belirlemede daha çok önem arz etmektedir. 2009 SBS’de Osmaniye Türkiye genelinde iller arasında 22. sırada yer almaktadır. Dolayısıyla Osmaniye’nin eğitim başarısı yönünden iyi bir konumda olduğu görülmektedir.

Tablo – 22: Eşinin Eğitim Durumu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Okur-yazar değil	7	1.0	1.0	1.0
	Okur-yazar	5	0.7	0.7	1.8
	İlkokul	120	17.7	17.7	19.5
	Ortaokul	105	15.5	15.5	35.0
	Lise	209	30.9	30.9	65.9
	Yüksekokul- Üniversite	218	32.2	32.2	98.1
	Yüksek lisans- Doktora	13	1.9	1.9	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Anketi cevaplayan velilerin eşlerinin eğitim durumları şu şekildedir: 7 kişi (% 1) okuryazar değil, 5 kişi (% 0,7) sadece okuryazar, 120 kişi (% 17,7) ilkokul mezunu, 105 kişi (% 15,5) ortaokul mezunu, 209 kişi (% 30,9) lise mezunudur. 218 kişi (% 32,2) yüksekokul/üniversite, 13 kişi (% 1,9) ise yüksek lisans/doktora eğitimi almışlardır. Anketi cevaplayan velilerin eğitim durumlarının eşlerinin eğitim durumlarından daha seviyeli olduğu görülmektedir. Ayrıca eşlerin eğitim durumu da göstermektedir ki yüksekokul/üniversite mezunu olanların sayısı, diğer öğrenim seviyelerinden daha yüksektir.

Tablo – 23: Velinin Mesleği

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	İşçi	52	7.7	7.7	7.7
	Esnaf-Tüccar	79	11.7	11.7	19.4
	Öğretmen	114	16.8	16.8	36.2
	Memur	102	15.1	15.1	51.3
	Emekli	37	5.5	5.5	56.7
	İşsiz	4	0.6	0.6	57.3
	Ev Hanımı	200	29.5	29.5	86.9
	Diğer Meslek	89	13.1	13.1	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete katılan veliler; % 7,7'si (52 kişi) işçi, % 11,7'si (79 kişi) Esnaf-Tüccar, % 16,8'i (114 kişi) öğretmen, % 15,1'i (102 kişi) Memur, % 5,5'i (37 kişi) Emekli, % 0,6'sı (4 kişi) İşsiz ve % 29,5'i (200 kişi) Ev hanımı olarak mesleklerini belirtmişlerdir. Seçenekler içerisinde olmayan diğer meslek grupları % 13,1'ini (89 kişi) oluşturmaktadır. Meslek grupları içerisinde ev hanımları çoğunluğu oluşturmaktadır. Ayrıca ankete katılan anne veliler 328 kişiyle toplam veli sayısının % 48,4'ünü oluşturmaktaydı. Böylelikle ev hanımı olan veliler, 200 kişi ile anne velilerin % 61'ini oluşturmaktadır. Okullarda yapılan veli toplantıları genelde gündüz saatlerinde yapıldığı için çalışan velilerin katılamamasından dolayı ev hanımı velilerin meslek grubu içerisinde fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca velilerin meslek grupları içerisinde öğretmenler de 16,8 ile ikinci sırada yer almaktadır. İlköğretime yönelik bu çalışmada öğretmenlerin de çoğunlukta olması, çalışmanın gerçeğe yakın sonuçlar vermesi bakımından önem teşkil etmektedir.

Tablo – 24: Eşinin Mesleği

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	İşçi	45	6.6	6.6	6.6
	Esnaf-Tüccar	97	14.3	14.3	21.0
	Öğretmen	78	11.5	11.5	32.5
	Memur	75	11.1	11.1	43.6
	Emekli	26	3.8	3.8	47.4
	İssiz	12	1.8	1.8	49.2
	Ev Hanımı	251	37.1	37.1	86.3
	Diğer Meslek	93	13.7	13.7	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete katılan velilerin eşlerinin; % 6,6'sı (45 kişi) işçi, % 14,3'ü (97 kişi) Esnaf-Tüccar, % 11,5'i (78 kişi) öğretmen, % 11,1'i (75 kişi) Memur, % 3,8'i (26 kişi) Emekli, % 1,8'i (4 kişi) İssiz ve % 37,1'i (251 kişi) Ev hanımı olarak mesleklerini belirtmişlerdir. Seçenekler içerisinde olmayan diğer meslek grupları % 13,7'sini (93 kişi) oluşturmaktadır. Tablo – 23'te de görüldüğü gibi ev hanımlarının oranı diğer meslek gruplarına göre daha çoktur. Veli olarak annelerin ev hanımı olanların sayısı 200, velinin eşi niteliğinde ankete veri olarak giren ev hanımı annelerin sayısı 251'dir. Dolayısıyla 451 öğrencinin (% 66) annesi ev hanımı olup hiçbir meslekte çalışmamaktadır. Ailenin ekonomik durumu bakımından 451 ailede sadece baba çalışmakta ve evin geçimini sağlamaktadır.

Tablo – 25: Ailenin Aylık Ortalama Geliri

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0-500 TL	39	5.8	5.8	5.8
	501-1000 TL	96	14.2	14.2	19.9
	1001-1500 TL	128	18.9	18.9	38.8
	1501-2000 TL	121	17.9	17.9	56.7
	2001-2500 TL	80	11.8	11.8	68.5
	2501-3000 TL	63	9.3	9.3	77.8
	3001-3500 TL	52	7.7	7.7	85.5
	3501-4000 TL	35	5.2	5.2	90.7
	4001-4500 TL	14	2.1	2.1	92.8
	4501-5000 TL	16	2.4	2.4	95.1
	5001 TL ve üzeri	33	4.9	4.9	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Velilere aylık ortalama gelirleri sorulduğunda; % 5,8'i (39 kişi) aylık ortalama gelirini 0 – 500 TL arasında, % 14,2'si (96 kişi) 501 – 1000 TL arasında, % 18,9'u (128 kişi) 1001 – 1500 TL arasında, % 17,9'u (121 kişi) 1501 – 2000 TL arasında olduğunu, % 11,8'i (80 kişi) 2001 – 2500 TL arasında olduğunu, % 9,3'ü (63 kişi) 2501 – 3000 TL arasında, % 7,7'si (52 kişi) 3001 – 3500 TL arasında olduğunu, % 5,2'si (35 kişi) 3501 – 4000 TL arasında, % 2,1'i (14 kişi) 4001 – 4500 TL arasında, % 2,4'ü (16 kişi) 4501 – 5000 TL arasında olduğunu ve % 4,9'u (33 kişi) ise 5001 TL ve üzerinde aylık ortalama gelire sahip olduğunu ifade etmiştir. 2000 TL ve üzerinde geliri olan aileler, örneklemin % 43,4'ünü, 1500 TL ve Üzeri geliri olanlar % 61,3'ünü oluşturmaktadır. Ailenin aylık ortalama gelirinin 1000 – 2000 TL arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Osmaniye'de sanayi alanlarının fazla

gelişmemiş olması ve memur sayısının çoğunluğu oluşturması aylık gelir ortalamasının bu aralıkta olmasını sağlamaktadır.

Tablo – 26: Aile Çocuk Sayısı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Tane	38	5.6	5.6	5.6
	2 Tane	285	42.1	42.1	47.7
	3 Tane	251	37.1	37.1	84.8
	4 Tane	79	11.7	11.7	96.5
	5 Tane	13	1.9	1.9	98.4
	6 Tane	8	1.2	1.2	99.6
	7 Tane	3	0.4	0.4	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete katılan velilerin; 38'i (% 5,6) tek çocuğa sahipken, 285 kişi (%42,1) iki çocuğa, 251 kişi (% 37,1) üç çocuğa, 79 kişi (% 11,7) dört çocuğa, 13 kişi (% 1,9) beş çocuğa, 8 kişi (% 1,2) altı çocuğa ve 3 kişi (% 0,4) yedi çocuğa sahiptir. İki ve üç çocuğa sahip ailelerin oranı % 79,2 ile çoğunluğu teşkil etmektedir. Osmaniye'deki aile yapısı, çekirdek aile tipinin örneğini oluşturmaktadır. Modern aile tipinin gereği olarak çocuk sayısı çoğunlukla bir ya da ikidir.

Tablo – 27: Velinin Annesinin Eğitim Durumu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Okur-yazar değil	189	27.9	27.9	27.9
	Okur-yazar	97	14.3	14.3	42.2
	İlkokul	259	38.3	38.3	80.5
	Ortaokul	48	7.1	7.1	87.6
	Lise	63	9.3	9.3	96.9
	Yüksekokul- Üniversite	21	3.1	3.1	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Velilere annesinin eğitim durumu sorulduğunda; % 27,9'u (189 kişi) annesinin okuryazar olmadığını, % 14,3'ü (97 kişi) sadece okuryazar olduğunu, % 38,3'ü (259 kişi) ilkököl mezunu olduğunu, % 7,1'i (48 kişi) ortaokul mezunu olduğunu, % 9,3'ü (63 kişi) lise, % 3,1'i (21 kişi) yüksekokul/üniversite mezunu olduğu belirtilmiştir. Bu grubun % 79'unun yüksekokul/üniversite eğitimi almamış olduğu görülmektedir.

Ankete katılan velilerin kendi velilerinin eğitim durumlarına bakıldığında, eğitim seviyelerinin çok yüksek olmadığını görmekteyiz. Eğitim seviyesi yüksek olmayan velilerin çocuklarının eğitimi konusunda çok fazla duyarlı olmadıkları görülmektedir. Özellikle Tablo – 52 görüldüğü gibi, velilerin % 29'unun kendi velileri eğitim-öğretim hayatı boyunca hiç okula gelmemiştir. Dolayısıyla günümüzdeki öğrenciler, velilerinin eğitime önem vermelerinden dolayı şanslı olduğu söylenebilir.

Tablo – 28: Velinin Babasının Eğitim Durumu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Okur-yazar değil	34	5.0	5.0	5.0
	Okur-yazar	92	13.6	13.6	18.6
	İlkokul	302	44.6	44.6	63.2
	Ortaokul	79	11.7	11.7	74.9
	Lise	89	13.1	13.1	88.0
	Yüksekokul- üniversite	78	11.5	11.5	99.6
	Yüksek lisans- Doktora	3	0.4	0.4	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Velilere babasının eğitim durumu sorulduğunda; % 5'i (34 kişi) babasının okuryazar olmadığını, % 13,6'sı (92 kişi) sadece okuryazar olduğunu, % 44,6'sı (302 kişi) ilkokul mezunu olduğunu, % 11,7'si (79 kişi) ortaokul mezunu olduğunu, % 13,1'i (89 kişi) lise, % 11,5'i (78 kişi) yüksekokul/üniversite ve % 0,4'ü (3 kişi) ise yüksek lisans/doktora eğitimi aldığı belirtilmiştir. Genel duruma göre velilerin babalarının eğitim durumunun annelerin eğitim durumundan üst seviyelerde olduğu görülmektedir. Tablo – 27 ile karşılaştırdığımızda, annelerin yüksekokul/üniversite eğitimi almış olanların oranı %3,1 iken, babaların ise % 11,5'tir. Okuryazar olmayan anneler % 27,9 iken babalarda bu durum ise % 5'tir.

Tablo – 29: Ailenin Tek Çocuğu İçin Aylık Eğitim Harcaması

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	0–100 TL	147	21.7	21.7	21.7
	101–200 TL	204	30.1	30.1	51.8
	201–400 TL	134	19.8	19.8	71.6
	401–600 TL	105	15.5	15.5	87.1
	601–800 TL	42	6.2	6.2	93.4
	801–1000 TL	18	2.7	2.7	96.0
	1001–1250 TL	13	1.9	1.9	97.9
	1251–1500 TL	4	0.6	0.6	98.5
	1501 TL ve üzeri	10	1.5	1.5	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete katılan velilere sadece bu çocuğu için aylık ne kadar eğitim gideri olduğu sorulduğunda; % 21,7'si (147 kişi) 0 – 100 TL arasında, % 30,1'i (204 kişi) 101 – 200 TL arasında, % 19,8'i (134 kişi) 201 – 400 TL arasında, % 15,5'i (105 kişi) 401 – 600 TL arasında, % 6,2'si (42 kişi) 601 – 800 TL arasında, % 2,7'si (18 kişi) 801 – 1000 TL arasında, % 1,9'u (13 kişi) 1001 – 1250 TL arasında, % 0,6'sı (4 kişi) 1251 – 1500 TL arasında ve % 1,5'i (10 kişi) ise 1501 TL ve üzerinde eğitim için aylık giderleri olduğunu belirtmiştir.

Eğitime önem veren Osmaniye'de yaşayan veliler, çocuklarının iyi bir meslek sahibi olması ve iyi bir eğitim alması için çaba göstermektedirler. Osmaniye Merkez ilçede dört tane özel okul ve yirminin üzerinde özel dersane bulunmaktadır. Bu durum, diğer ilçeler de dahil edildiğinde il genelinde toplam altı özel okul ve elli civarında özel dersane bulunmaktadır. Dolayısıyla tablodan da çıkarılacağı üzere aylık ortalama 0 – 400 TL arasında eğitime para harcayan veli sayısı çoğunluktadır.

Tablo – 30: Eğitim Harcamalarının Aile Bütçesine Etkisi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Bütçede ciddi tasarruflar Yapılmasını gerektiriyor	185	27.3	27.3	27.3
	Bütçeyi etkiliyor fakat ciddi anlamda değil	361	53.3	53.3	80.6
	Bütçeyi etkilemiyor	116	17.1	17.1	97.8
	Bütçeyi hiç etkilemiyor	15	2.2	2.2	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Velilere aylık eğitim harcamalarının aile bütçesine etkisi sorulduğunda; 185 kişi (% 27,3) “bütçede ciddi tasarruflar yapılmasını gerektirdiğini” ifade ederken, 361 kişi (% 53,3) “bütçeyi etkilediğini fakat ciddi anlamda olmadığını” ifade etmektedir. 116 kişi (%17,1) “bütçelerini etkilemediğini”, 15 kişi (% 2,2) ise “bütçelerini hiç etkilemediğini” ifade etmektedir. Velilerin % 80,6’sı (546 kişi) eğitim için harcanan paranın “bütçelerini etkilediğini” belirtmişlerdir.

Tablo – 31: Çocuğunuzu Dershaneye Gönderiyor musunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Evet	308	45.5	45.5	45.5
	Hayır	369	54.5	54.5	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete katılan velilerin; % 45,5'i (308 kişi) çocuğunu dershaneye gönderdiğini belirtirken, % 54,5'i (369 kişi) çocuğunu dershaneye göndermediğini ifade etmiştir. İlköğretim birinci kademedede SBS gibi sınavlar olmadığı için dershaneye gönderme oranı düşüktür. 2007 yılında değişen Ortaöğretime Geçiş Sistemiyle birlikte dershaneye gönderme durumu ilköğretim birinci kademe sınıflarında 4 ve 5. sınıftan itibaren başlamaktadır. İkinci kademe sınıflarında 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin çoğunluğu, 8. sınıf öğrencilerinin ise neredeyse tamamına yakını dershaneye gitmektedir. Dolayısıyla OGES'ten dolayı dershaneye gönderme oranı son yıllarda ciddi oranda artış göstermiştir.

Tablo – 32: Çocuğunuza Özel Ders Aldırıyor musunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Evet	94	13.9	13.9	13.9
	Hayır	583	86.1	86.1	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete katılan velilerin % 13,9'u (94 kişi) çocuğuna özel ders aldırırken % 86,1'i (583 kişi) çocuğuna özel ders aldırılmamaktadır. Osmaniye'deki velilerin aylık ortalama gelirlerinin çok yüksek olmaması dolayısıyla özel ders aldırmanın maddi anlamda daha fazla ekonomik yük yüklemesi çoğu veliyi özel ders aldırmanın dışında bir çözüm üretmeye itmiştir. Bu çözüm ise genel olarak çocuğunu özel dersanelere göndermek olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo – 33: Eğitim ile İlgili Etkinliklere (konferans, seminer, panel) katılır mısınız?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Evet	500	73.9	73.9	73.9
	Hayır	177	26.1	26.1	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Velilerin % 73,9'u (500 kişi) eğitim ile ilgili etkinliklere katıldıklarını ifade ederken % 26,1'i (177 kişi) eğitim ile ilgili etkinliklere katılmadıklarını belirtmişlerdir. Velilerin 16,8'lik kısmının öğretmen olması ve eğitime önem vermeleri eğitim ile ilgili etkinliklere katılmayı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra Osmaniye'de sosyal ve kültürel etkinliklerin sayıca az yapılması, velilerin eğitim ile ilgili etkinliklere katılmamalarını beraberinde getirmektedir.

Tablo – 34: Hükümetin Eğitim Politikalarını Takip eder misiniz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Evet	577	85.2	85.2	85.2
	Hayır	100	14.8	14.8	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete velilerden 577 kişi (% 85,2) hükümetin eğitimle ilgili politikalarını takip ettiğini belirtirken, 100 kişi (% 14,8) hükümetin eğitim ile ilgili politikalarını takip etmediklerini ifade etmişlerdir. Velilerin eğitimi önemsemeleri ve ciddiye almaları, eğitim ile ilgili gelişmeleri de yakından takip etmeyi sağlamaktadır.

Tablo – 35: Velilerin Çocuklarının Öğrenim Görmelerini Tercih Ettiği Birinci Sıradaki Liseler

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	Fen Lisesi	517	76.4	76.4	76.4
	Anadolu Öğretmen Lisesi	35	5.2	5.2	81.6
	Anadolu Lisesi	28	4.1	4.1	85.7
	Askeri Lise	28	4.1	4.1	89.8
	Sağlık Meslek Lisesi	21	3.1	3.1	92.9
	Polis Koleji	19	2.8	2.8	95.7
	İmam Hatip Lisesi	12	1.8	1.8	97.5
	Sosyal Bilimler	4	0.6	0.6	98.1
	Endüstri Lisesi	3	0.4	0.4	98.5
	Normal (Düz) Lise	2	0.3	0.3	98.8
	Diğer Liseler	8	1.2	1.2	100
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete katılan velilere “çocuğunuzun kazanmasını en çok istediğiniz liseler arasında ilk sırada hangi lise olmasını istersiniz?” sorusuna; % 76,4’ü (517 kişi) fen lisesi; %5,2’si (35 kişi) Anadolu öğretmen lisesi; % 4,1’i (28 kişi) Anadolu lisesi; % 4,1’i (28 kişi) askeri lise; % 3,1’i (21 kişi) sağlık meslek lisesi; % 2,8’i (19 kişi) polis koleji; % 1,8’i (12 kişi) imam hatip lisesi; % 0,6’sı (4 kişi) sosyal bilimler lisesi; % 0,4’ü (3 kişi) endüstri meslek lisesi; % 0,3’ü (2 kişi) normal lise; % 1,2’si (8 kişi) ise diğer liseleri istediklerini ifade etmişlerdir. Velilerin baskın çoğunluğu eğitim kalitesi yüksek olan ve üniversite sınavını kazandırmada diğer liselerden daha avantajlı olan fen lisesini tercih etmişlerdir. Dört yıl önce açılan ve Türkiye’nin pek az yerinde bulunan sosyal bilimler lisesi veliler tarafından en çok tercih edilen liseler içerisinde yedinci sıradadır.

Tablo – 36: Velilerin Çocuklarının Öğrenim Görmelerini Tercih Ettiği İkinci Sıradaki Liseler

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Anadolu Öğretmen Lisesi	253	37.4	37.4	37.4
	Anadolu Lisesi	197	29.1	29.1	66.5
	Fen Lisesi	56	8.3	8.3	74.8
	Polis Koleji	35	5.2	5.2	80
	Askeri Lise	24	3.5	3.5	83.5
	Sağlık Meslek Lisesi	23	3.4	3.4	86.9
	Sosyal Bilimler	14	2.1	2.1	89
	İmam Hatip Lisesi	9	1.3	1.3	90.3
	Endüstri Lisesi	3	0.4	0.4	90.7
	Normal (Düz) Lise	2	0.3	0.3	91
	Açıköğretim Lisesi	1	0.1	0.1	91.1
	Diğer Liseler	60	8.9	8.9	100
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete katılan velilere “çocuğunuzun kazanmasını en çok istediğiniz liseler arasında ikinci sırada hangi lise olmasını istersiniz?” sorusuna; % 37,4’ü (253 kişi) Anadolu öğretmen lisesini; %29,1’i (197 kişi) Anadolu lisesini; % 8,3’ü (56 kişi) fen lisesini; % 5,2’si (35 kişi) polis kolejini; % 3,5’i (24 kişi) askeri liseyi; % 3,4’ü (23 kişi) sağlık meslek lisesini; % 2,1’i (14 kişi) sosyal bilimler lisesini; % 1,3’ü (9 kişi) imam hatip lisesini; % 0,4’ü (3 kişi) endüstri meslek lisesi; % 0,3’ü (2 kişi) normal lise; % 0,1’i (1 kişi) açık öğretim lisesini ve % 8,9’u (60 kişi) ise diğer liseleri istediklerini ifade etmişlerdir. En çok istenilen ikinci lise tercihi Anadolu öğretmen lisesi ve Anadolu Lisesi en çok tercih edilen iki lisedir. Eğitim kalitesi ve SBS puanında en yüksek olan fen lisesini ilkin tercih eden velilerin ikinci tercihte Anadolu öğretmen veya Anadolu lisesini tercih ettikleri görülmektedir. Lise eğitimi

aldıktan sonra meslek hayatına başlama şansı olan sağlık meslek liseleri, son üç yılda giderek popüler hale gelen lise oldu. Çocuğunun kısa sürede hayata atılmasını isteyen veliler, sağlık meslek lisesine yönelmeye başladı. Tabloda sağlık meslek lisesi, sosyal bilimler gibi önemli bir liseyi geride bırakarak ve askeri lisesinin tercih edilme sırasına çok yaklaşarak altıncı sırada yer almaktadır.

Tablo – 37: Velilerin Çocuklarının Öğrenim Görmelerini Tercih Ettiği Üçüncü Sıradaki Liseler

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	Anadolu Lisesi	218	32.2	32.2	32.2
	Anadolu Öğretmen Lisesi	183	27.0	27.0	59.2
	Polis Koleji	42	6.2	6.2	65.4
	Sosyal Bilimler	33	4.9	4.9	70.3
	Sağlık Meslek Lisesi	33	4.9	4.9	75.2
	Askeri Lise	27	4.0	4.0	79.2
	Fen Lisesi	21	3.1	3.1	82.3
	İmam Hatip Lisesi	20	3.0	3.0	85.3
	Endüstri Lisesi	5	0.7	0.7	86
	Normal (Düz) Lise	5	0.7	0.7	86.7
	Açıköğretim Lisesi	2	0.3	0.3	87
	Diğer Liseler	88	13.0	13.0	100
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete katılan velilere “çocuğunuzun kazanmasını en çok istediğiniz liseler arasında üçüncü sırada hangi lise olmasını istersiniz?” sorusuna; % 32,2’si (218 kişi) Anadolu lisesini; %27’si (183 kişi) Anadolu öğretmen lisesini; % 6,2’si (42 kişi) polis kolejini; % 4,9’u (33 kişi) sosyal bilimleri; % 4,9’u (33 kişi) sağlık meslek lisesini; % 4’ü (27 kişi) askeri liseyi; % 3,1’i (21 kişi) fen lisesini; % 3’ü (20 kişi) imam hatip lisesini; % 0,7’si (5 kişi) endüstri meslek lisesi; % 0,7’si (5 kişi) normal lise; % 0,3’ü (2 kişi) açık öğretim lisesini ve % 13’ü (88 kişi) ise diğer liseleri istediklerini ifade etmişlerdir. En çok istenilen üçüncü lise tercihinde Anadolu öğretmen lisesi ve Anadolu Lisesi ikinci tercihte de olduğu gibi en çok tercih edilen iki lisedir.

Tablo – 38: Velilerin Çocuklarının Olmalarını İstedığı Birinci Sıradaki Meslekler

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Doktor	355	52.4	52.4	52.4
	Öğretmen	83	12.3	12.3	64.7
	Mühendis	65	9.6	9.6	74.3
	Eczacı	43	6.4	6.4	80.7
	Asker	43	6.4	6.4	87.1
	Diş Hekimi	25	3.7	3.7	90.8
	Devlet Memuru	12	1.8	1.8	92.6
	Esnaf	3	0.4	0.4	93
	İşçi	3	0.4	0.4	93.4
	Diğer	45	6.6	6.6	100
	Total	677	100.0	100.0	

Velilere “çocuğunuzun ilerde olmasını en çok istediğiniz mesleklerden birincisi hangisidir?” diye sorulduğunda; % 52,4’ü (355 kişi) doktor olmasını isterken; % 12,3’ü (83 kişi) öğretmen; % 9,6’sı (65 kişi) mühendis; % 6,4’ü (43 kişi) eczacı; % 6,4’ü (43 kişi) askeri personel; % 3,7’si (25 kişi) diş hekimi; % 1,8’i (12 kişi) devlet memuru; % 0,4’ü (3 kişi) esnaf; % 0,4’ü (3 kişi) işçi; % 6,6’sı (45 kişi) diğer meslekleri tercih etmişlerdir. Velilerin çoğunluğu çocuğunun ilk olarak doktor olmasını isterken, çocuğunun ilkim öğretmen olmasını isteyen veliler de, ikinci sırada yer alarak öğretmenliğin hala saygıdeğer bir meslek olduğu görülmüştür.

Osmaniye’deki velilerin, çocuklarının doktor olmasını istemelerinde, sosyal çevrenin önemli ölçüde etkili olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü doktorluk mesleği halen gelişmiş bir şehir seviyesinde olmayan Osmaniye için, sosyo-ekonomik durum

bakımından yüksek ve prestijli bir meslektir. Velilerdeki bu algı, çocuklarının doktorluk mesleğini tercih etmelerini istemeyi beraberinde getirmektedir.

Tablo – 39 Velilerin Çocuklarının Olmalarını İstedığı İkinci Sıradaki Meslekler

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Mühendis	123	18.2	18.2	18.2
	Eczacı	119	17.6	17.6	35.8
	Öğretmen	101	14.9	14.9	50.7
	Diş Hekimi	91	13.4	13.4	64.1
	Doktor	86	12.7	12.7	76.8
	Asker	29	4.3	4.3	81.1
	Devlet Memuru	19	2.8	2.8	83.9
	Esnaf	7	1.0	1.0	84.9
	Diğer	102	15.1	15.1	100
	Total	677	100.0	100.0	

Velilere “çocuğunuzun ilerde olmasını en çok istediğiniz mesleklerden ikincisi hangisidir?” diye sorulduğunda; % 18,2’si (123 kişi) mühendis olmasını isterken; % 17,6’sı (119 kişi) eczacı; % 14,9’u (101 kişi) öğretmen; % 13,4’ü (91 kişi) diş hekimi; % 12,7’si (86 kişi) doktor; % 4,3’ü (29 kişi) askeri personel; % 2,8’i (19 kişi) devlet memuru; % 1 (7 kişi) esnaf; % 15,1’i (102 kişi) ise diğer meslekleri ikinci sırada yazmışlardır. İkinci tercih olarak ilk sırada mühendis yer alırken, ikinci sırada eczacılık, üçüncü sırada ise öğretmenlik tercihi yer almaktadır.

Velilerin en prestijli meslek olarak gördükleri doktorluk mesleğinden sonra ikinci olarak mühendislik mesleğini tercih etmeleri, bu mesleğin sosyo-ekonomik

durumunun doktorluktan sonra tercih edilebilir avantajlı bir meslek olarak görmeleridir.

Tablo – 40: Velilerin Çocuklarının Olmalarını İsteddiği Üçüncü Sıradaki Meslekler

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Diş Hekimi	131	19.4	19.4	19.4
	Eczacı	124	18.3	18.3	37.7
	Öğretmen	99	14.6	14.6	52.3
	Mühendis	94	13.9	13.9	66.2
	Doktor	45	6.6	6.6	72.8
	Asker	34	5.0	5.0	77.8
	Devlet Memuru	25	3.7	3.7	81.5
	Esnaf	3	0.4	0.4	81.9
	İşçi	1	0.1	0.1	82
	Diğer	121	18	18	100
	Total	677	100.0	100.0	

Velilere “çocuğunuzun ilerde olmasını en çok istediğiniz mesleklerden üçüncüsü hangisidir?” diye sorulduğunda; % 19,4’ü (131 kişi) diş hekimi olmasını isterken; % 18,3’ü (124 kişi) eczacı; % 14,6’sı (99 kişi) öğretmen; % 13,9’u (94 kişi) mühendis; % 6,6’sı (45 kişi) doktor; % 5’i (34 kişi) askeri personel; % 3,7’si (25 kişi) devlet memuru; % 0,4’ü (3 kişi) esnaf; % 0,1’i (1 kişi) işçi; % 18’i (121 kişi) ise diğer meslekleri üçüncü sırada yazmışlardır. Tablo – 38 ve Tablo – 39’da görüldüğü gibi diş hekimli alt sıralarda iken Tablo – 40’da ilk sırada yer almaktadır. İlk sırada doktorluk mesleğini yazanların bu mesleğe alternatif olarak diş hekimliğini gördükleri anlaşılmaktadır. Ancak öğretmenlik her üç tabloda da yerine korumuştur.

Tablo – 41: Velinin Seviye Belirleme Sınavı Hakkındaki Bilgi Durumu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Evet	391	57.8	57.8	57.8
	Biraz Bilgim Var	262	38.7	38.7	96.5
	Hayır, hiçbir bilgim yok	24	3.5	3.5	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Velilere “SBS hakkında her şeyiyle tam ve net olarak bilginiz var mı” sorusuna; % 57,8’i (391 kişi) evet diye cevaplarken; % 38,7’si (262 kişi) biraz bilgisi olduğunu; % 3,5’i (24 kişi) ise hiçbir bilgisi olmadığını ifade etmiştir. Tabloya bakıldığında, örneklemin çoğunluğu SBS’yi tam olarak bilmekte aynı zamanda genel olarak % 96,5’inin de SBS hakkında az ya da çok bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu durum velilerin çocuklarının geleceği konusunda kaygılarının olduğunu göstermektedir.

Tablo – 42 Velinin Veli Toplantılarına Katılma Durumu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Sürekli Katılırız	437	64.5	64.5	64.5
	Çoğunlukla Katılırız	170	25.1	25.1	89.7
	Bazen Katılırız	54	8.0	8.0	97.6
	Çok az Katılırız	14	2.1	2.1	99.7
	Hiç Katılmayız	2	0.3	0.3	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete katılan velilerin % 64,5’i (437 kişi) veli toplantılarına her zaman katıldıklarını; % 25,1’i (170 kişi) çoğunlukla katıldığını; % 8’i (54 kişi) bazen katıldığını; % 2,1’i (14 kişi) çok az katıldığını; % 0,3’ü (2 kişi) ise hiç

katılmadıklarını ifade etmektedirler. Sürekli ve çoğunlukla atılan veliler; örneklemin % 89,7'sini oluşturmaktadır. Bu durum ise velilerin çocuklarının eğitimlerine genel olarak önem verdiklerini göstermektedir.

Tablo – 43: Velilerin Çocuklarına Derslerinde/Ödevlerinde Yardımcı Olma Durumu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Mutlaka yardımcı olurum	210	31.0	31.0	31.0
	Çoğu zaman yardımcı olurum	222	32.8	32.8	63.8
	Bazen yardımcı olurum	184	27.2	27.2	91.0
	Çok az yardımcı olurum	34	5.0	5.0	96.0
	Hiç yardımcı olmam	27	4.0	4.0	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Velilere “çocuğunuzun derslerinde/ödevlerinde yardımcı olur musunuz?” sorusu yöneltildiğinde; % 31’i (210 kişi) mutlaka yardımcı olduğunu; % 32,8’i (222 kişi) çoğu zaman yardımcı olduğunu; % 27,2’si (184 kişi) bazen yardımcı olduğunu; % 5’i (34 kişi) çok az yardımcı olduğunu ve % 4’ü (27 kişi) ise hiç yardımcı olmadığını belirtmişlerdir. Velilerin % 63,8’inin çocuklarına genelde; % 91’inin ise az ya da çok yardımcı olduklarını ifade etmişlerdir. Genelde “yardımcı olmak, çocuğun eğitimine ilgili olmak” anlamına gelirken, başarılı öğrencilerin yardıma ihtiyaç duymaması halinde, velinin yardımcı olmaması onun ilgisiz olduğunu da göstermemektedir.

Tablo – 44: Velilerin İlköğretimden Beklentilerinin Dağılımı

		EVET		HAYIR		TOPLAM (N)
		SAYI	%	SAYI	%	
Valid	Çocuğumu özgüven ve sorumluluk sahibi olarak yetiştirmesi	596	88.0	81	12.0	677
	Kişilik gelişimine olumlu etki ederek çocuğumu karakterli ve kendini gerçekleştiren birey olarak yetiştirmesi	560	82.7	117	17.3	677
	Kaliteli eğitim veren iyi bir lise kazandırması	545	80.5	132	19.5	677
	Çocuğumun insanlarla iyi bir iletişim kurmasını sağlamalı ve onu sosyalleştirmeli	542	80.1	135	19.9	677
	Çocuğumun iyi bir meslek sahibi olması için temel eğitimi vermesi	537	79.3	140	20.7	677
	Dini, milli ve ahlaki değerleri kazandırması	532	78.6	145	21.4	677
	Çocuğumu hayata hazırlamalı	462	68.2	215	31.8	677
	Seviye Belirleme Sınavlarından (SBS) yüksek puan aldırması	453	66.9	224	33.1	677
	Çocuğu sokağın zararlı alışkanlıklarından uzak tutması	414	61.2	263	38.8	677
	Okuma-yazmayı ve hesap yapabilecek kadar basit matematik bilgisini öğretmesi	135	19.9	542	80.1	677
	İlköğretim Okulundan hiçbir beklentim yok	3	0.4	674	99.6	677
	Diğer beklentiler	21	3.1	656	96.9	677

Velilere birden fazla maddenin tercih edilebilirliği de göz önünde tutularak “çocuğunuz için ilköğretimden beklentileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Velilerin % 88’i (596 kişi) ilköğretimden “çocuğumu özgüven ve sorumluluk sahibi olarak yetiştirmesi” beklentisi içerisinde iken; % 82,7’si (560 kişi) “kişilik gelişimine olumlu etki ederek çocuğumu karakterli ve kendini gerçekleştiren birey olarak yetiştirmesi” beklentisi içerisinde; % 80,5’i (545 kişi) “kaliteli eğitim veren iyi bir lise kazandırması” beklentisini; % 80,1’1 (542 kişi) “çocuğumun insanlarla iyi bir

iletişim kurarak onu sosyalleştirmeli” beklentisini; % 79,3’ü (537 kişi) “ çocuğumun iyi bir meslek sahibi olması için temel eğitimi vermesi” beklentisini; % 78,6’sı (532 kişi) ilköğretimin çocuğuna “dini, milli ve ahlaki değerleri kazandırması” beklentisi içerisinde olduğunu; % 68,2’si (462 kişi) “çocuğumu hayata hazırlamalı” beklentisini; % 69,9’u (453 kişi) ilköğretimden çocuğuna “SBS’den yüksek puan aldırması” beklentisini; % 61,2’si (414 kişi) “çocuğumu sokağın zararlı alışkanlıklarından uzak tutması” beklentisini; % 19,9’u (135 kişi) ilköğretimden “okuma yazmayı ve hesap yapabilecek kadar basit matematik bilgisini öğretmesi” beklentisi içerisindeyken; % 0,4’ü (3 kişi) ilköğretimden hiçbir beklentisinin olmadığını ve % 3,1’i (21 kişi) ise diğer beklentilerini belirtmişlerdir.

İlköğretimden beklentilerden en yüksek iki madde ilki “çocuğumu özgüven ve sorumluluk sahibi olarak yetiştirmesi”, ikincisi ise “ kişilik gelişimine olumlu etki ederek çocuğumun karakterli ve kendini gerçekleştiren birey olarak yetiştirmesi” maddesidir. Bu iki beklentinin yüksek oranda çıkması, ilköğretim birinci kademe velilerinin çocuğu için kaliteli bir lise isteme kaygısının daha oluşmamış olması durumu da göz önüne alındığında, velilerin çocuğunun kişilik ve karakter gelişimini önemseydiğini, kendisiyle barışık hedefleri olan bir çocuk yetiştirmek istediğini ve bu konuda ilköğretimden beklentileri olduğu anlaşılmaktadır. Bu beklenti ise, ilköğretimlerde sadece ders başarısının artırılmasına yönelik değil aynı zamanda çocuğun kişilik gelişiminin de önemsenmesi gereken bir mesele olduğu görülmektedir. Şuan ilköğretim okullarının hepsinde rehber öğretmen bulunmamaktadır. 2010 – 2014 Stratejik Plan’da öğrenci sayısına göre rehber öğretmen sayısının artırılması hedefi, gerçekleştirilmesi doğru olacak bir hedeftir. Ayrıca ilköğretim programı hazırlanırken müfredatta öğrencinin kişilik gelişimini sağlayacak etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir. Osmaniye Milli Eğitim Müdürlüğü AR-GE bölümü 2009 – 2010 eğitim-öğretim yılında DEKOP²⁵ (Değerler Eğitimi Projesi) adı altında ve Osmaniye’de tüm ilköğretim ve Ortaöğretim okullarında uyguladığı bir proje başlatmıştır. Her ay için bir karakter konusunun belirlendiği proje, o ayın başında kullanılacak materyalleri sağlayıp okullara

²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. www.osmaniyemem.gov.tr

göndererek ve çeşitli etkinlikler oluşturarak öğrencilerin kişiliğini geliştirmede önemli adımlar atmaktadır.

Velilerin en yüksek beklentileri içerisinde üçüncü ve beşinci sırada yer alan “kaliteli eğitim veren iyi bir lise kazandırmak” % 80,5 ve “iyi bir meslek sahibi olması için temel eğitimin verilmesi” % 79,3 ile çoğunluğun tercih ettiği maddeler içerisinde yer almaktadır.

Velilerin % 78,6’sı ise ilköğretimin çocuğuna “dini, milli ve ahlaki değerleri kazandırması” beklentisi içerisinde yer almaktadır. 1982 – 83 eğitim öğretim yılından itibaren zorunlu olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin ilköğretimlerde verilmesinin velilerin çoğunluğu tarafından uygun görüldüğü anlaşılmaktadır.

Tablo – 45: Velilerin İlköğretim Hakkında Görüş ve Önerilerinin Dağılımı

		EVET		HAYIR		TOPLAM (N)
		SAYI	%	SAYI	%	
Valid	Çocuğuma saygı, doğruluk, dürüstlük vb. gibi ahlaki davranışları kazandırmalı	557	82.3	120	17.7	677
	Çocuğuma verimli ders çalışma alışkanlığı kazandırılmalı	544	80.4	133	19.6	677
	Çocuğuma kitap okuma alışkanlığı kazandırılmalı	542	80.1	135	19.9	677
	Çocuğumun devletine ve milletine bağlı bir insan olarak yetişmesini sağlamalı	537	79.3	140	20.7	677
	Seviye Belirleme Sınavlarına hazırlık için okulda deneme sınavları yapılmalı	454	67.1	223	32.9	677
	Sosyal faaliyetlere (kültürel, sportif) önem verilerek etkinlikler arttırılmalı	422	62.3	255	37.7	677
	Rehberlik Servisi etkin ve etkili olmalı	418	61.7	259	38.3	677
	Seviye Belirleme Sınavı hakkında öğrenciler ve velileri bilgilendirilmeli	375	55.4	302	44.6	677

Kişilik gelişimi (ergenlik, psiko-motor gelişim vs.) konularında veliler bilgilendirilmeli	373	55.1	304	44.9	677
Çocuğumu dini konularda bilgilendirmeli	368	54.4	309	45.6	677
Çocuğumun ders başarısının arttırılması için okul olarak daha çok çaba sarf edilmeli	360	53.2	317	46.8	677
Veli ile iletişim kurmaya daha çok önem verilmeli	334	49.3	343	50.7	677
Diğer	23	3.4	654	96.6	677

Ankete katılan velilere birden fazla maddeyi birlikte seçme durumu da göz önünde tutularak “ ilköğretim okulu hakkında görüş ve önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltildiğinde; % 82,3’ü (557 kişi) “çocuğuma saygı, doğruluk, dürüstlük vb. gibi ahlaki davranışları kazandırmalı” görüş ve önerisini sunarken, % 80,4’ü (544 kişi) “çocuğuma verimli ders çalışma alışkanlığını kazandırmalı” önerisini; % 80,1’i (542 kişi) “çocuğuma kitap okuma alışkanlığını kazandırmalı” önerisini; % 79,3’ü (537 kişi) “çocuğumun devletine ve milletine bağlı bir insan olarak yetişmesini sağlamalı” görüşünü; % 67,1’i (454 kişi) “SBS’ye hazırlık için okulda deneme sınavları yapılmalı” önerisini; % 62,3’ü (422 kişi) “sosyal faaliyetlere (kültürel, sportif) önem verilerek etkinlikler artırılmalı” görüşünü; % 61,7’si (418 kişi) “rehberlik servisi etkin ve etkili olmalı” önerisini; % 55,4’ü (375 kişi) “ SBS hakkında öğrenciler ve velileri bilgilendirilmeli” önerisini; % 55,1’i (373 kişi) “kişilik gelişimi konularında velilerin bilgilendirilmesi” önerisini; % 54,4’ü (368 kişi) “çocuğumu dini konularda bilgilendirmeli” önerisini; % 53,2’si (360 kişi) “çocuğumun ders başarısının arttırılması için okul olarak daha çok çaba sarf edilmeli” görüşünü; % 49,3’ü (334 kişi) “veli ile iletişim kurmaya daha çok önem verilmeli” önerisini ve % 3,4’ü (23 kişi) ise diğer görüş ve önerilerini belirtmişlerdir.

Anketin bu sorusu, velinin okul hakkındaki gözlemlerine dayanarak okulun eksik olduğu alanların neler olduğunun belirlenmesine yönelik sorulmuştur. Velilerin eksik olarak gördüğü durumları görüş ve öneri şeklinde sunduğu bu soruda velilerin % 82,3’ü çocuğunda saygı, doğruluk, dürüstlük vb. gibi ahlaki davranışların yetersiz olduğunu ve okulun bu konuda yardımcı olmasını önermektedirler. Görüş ve öneri sırası bakımından ikinci sırada yer alan verimli ders çalışma alışkanlığının

kazanılması durumu, velilerin kendi çocuklarında göremeyip okulun kazandırması gereken bir davranış olarak görülmektedir. Kitap okuma alışkanlığının kazandırılması, okulda deneme sınavlarının yapılması, rehberlik servisini daha etkin ve etkili olması beklentileri, velilerin olmasını arzu ettiği önerilerdir.

Tablo – 46: Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitim ile İlgili Görüşlerin Dağılımı

		EVET		HAYIR		TOTAL
		SAYI	%	SAYI	%	
Valid	Sekiz yıllık zorunlu eğitim, eğitim kalitesini arttırdığı için mutlaka uygulanmalı	411	60.7	266	39.3	677
	Sekiz yıllık zorunlu eğitim toplumun çağdaşlaşmasını sağladı	271	40.0	406	60.0	677
	Sekiz Yıllık zorunlu eğitimin olumlu etkisinden dolayı zorunlu eğitim sekiz yıldan 12 yıla çıkartılmalıdır	176	26.0	501	74.0	677
	Önceki sistem (5 yıl ilkokul, 3 yıl ortaokul) eğitim kalitesi açısından daha etkiliydi	148	21.9	529	78.1	677
	Sekiz yıllık zorunlu eğitim, eğitimin sorunlarının artmasına neden oldu	139	20.5	538	79.5	677
	Sekiz yıllık zorunlu eğitim, halk tarafından talep edilen bir eğitim modeli değildir	105	15.5	572	84.5	677
	Diğer	43	6.4	634	93.6	677

Ankete katılan velilere birden fazla maddenin işaretlenebilirliği de belirtilerek, “sekiz yıllık zorunlu eğitim size göre ne ifade ediyor?” sorusuna; velilerin % 60,7’si (411 kişi) “sekiz yıllık zorunlu eğitim, eğitim kalitesini arttırdığı için mutlaka uygulanmalı” görüşünü ifade ederken; % 40’ı (271 kişi) “sekiz yıllık zorunlu eğitim toplumun çağdaşlaşmasını sağladı” düşüncesine; % 26’sı (176 kişi) “sekiz yıllık zorunlu eğitimin olumlu etkisinden dolayı zorunlu eğitim sekiz yıldan 12 yıla çıkartılmalıdır” düşüncesine; % 21,9’u (148 kişi) “önceki sistem (5 yıl ilkokul + 3 yıl ortaokul) eğitim kalitesi açısından daha etkiliydi” düşüncesine; % 20,5’i (139 kişi)

“sekiz yıllık zorunlu eğitim, eğitimin sorunlarının artmasına neden oldu” düşüncesine; % 15,5’i (105 kişi) “sekiz yıllık zorunlu eğitimin halk tarafından talep edilen bir eğitim modeli olmadığı” düşüncesine “evet” demişlerdir. % 6,4’ü (43 kişi) ise diğer görüşleri oluşturmaktadır.

Tablo – 46’ya bakıldığında sekiz yıllık zorunlu eğitimle ilgili diğer sorularda olduğu gibi çoğunluğun ortak bir düşüncesi bulunmamaktadır. Sekiz yıllık kesintisiz eğitimin eğitim kalitesini arttırmadığını düşünen velilerin oranı % 39,3; sekiz yıllık kesintisiz eğitimin toplumun çağdaşlaşmasını sağlamadığına inanan velilerin oranı % 60’tır. Günümüzde de hala tartışılan sekiz yıllık kesintisiz eğitimle ilgili toplumsal bir mutabakat hala sağlanmış değildir.

Tablo – 47: Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitim Olmasaydı Çocuğun Eğitimini Yönlendirme

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	İyi eğitim veren bir ortaokula gönderirdim	594	87.7	87.7	87.7
	İmam-hatip lisesinin ortaokul bölümüne gönderirdim	61	9.0	9.0	96.8
	Meslek sahibi olması için çıraklık eğitim merkezlerine Gönderirdim	9	1.3	1.3	98.1
	Kararsızım	13	1.9	1.9	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Velilere “ilköğretim sekiz yıl zorunlu olmasaydı, ilkokuldan sonra çocuğunuzun eğitim hayatına nasıl yön verirdiniz?” şeklinde bir varsayım sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya velilerin % 87,7’si (594 kişi) “iyi eğitim veren bir ortaokula gönderirdim” şeklinde cevaplarırken; % 9’u (61 kişi) “imam – hatip lisesinin ortaokul kısmına gönderirdim” şeklinde; % 1,3’ü (9 kişi) “meslek sahibi olması için çıraklık eğitim

merkezlerine gönderirdim” olarak ve % 1,9’u (13 kişi) ise “kararsız” olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo – 48: Velinin Okula Hangi Sıklıkla Gittiğinin Dağılımı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ayda bir defa giderim	268	39.6	39.6	39.6
	İki haftada bir giderim	155	22.9	22.9	62.5
	Her hafta en az bir defa giderim	124	18.3	18.3	80.8
	İki ayda bir defa giderim	61	9.0	9.0	89.8
	Bir dönemde bir defa giderim	59	8.7	8.7	98.5
	Yılda bir defa giderim	6	0.9	0.9	99.4
	Hiç gitmem	4	0.6	0.6	100
	Total	677	100.0	100.0	

Ankete katılan veliler “ çocuğunuzun okuluna öğretmenleriyle görüşmek için hangi sıklıkla gidirsiniz?” sorusuna, velilerin % 39,6’sı (268 kişi) ayda bir defa gittiğini; % 22,9’u (155 kişi) iki haftada bir gittiğini; % 18,3’ü (124 kişi) her hafta en az bir defa gittiğini; % 9’u (61 kişi) iki ayda bir defa gittiğini; % 8,7’si (59 kişi) dönemde bir defa gittiğini; % 0,9’u (6 kişi) yılda bir defa gittiğini; % 0,6’sı (4 kişi) ise hiç gitmediğini belirtmiştir. Verilen yanıtlara göre, velilerin % 62,5’i iki haftada bir okula giderken; velilerin % 80,8’i çocuğunun öğretmenleriyle görüşmek için her ay okula en az bir defa okula gitmektedirler. Velilerin çoğunluğu ayda mutlaka en az bir defa çocuğunun eğitim başarısı ya da sosyal gelişiminin takibi için okula gitmektedirler. Osmaniye’de yaşayan velilerin eğitime ilgili olmaları ve öğrenci başarısında bir ilke kabul edilen öğrenci – öğretmen – veli sacayağını oluşturmaları, öğrencinin ders ve hayat başarısında da önemli bir etken olmaktadır.

Tablo – 49: Velinin Çocuğu hakkında Rehberlik Servisi ya da Öğretmenlerle çok sık görüştüğü problemler içerisinde Birinci Sıradaki Problem

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	Ders başarı durumu, derslere ilgisi ve ders sorumluluğunu yerine getirme (verimli ders çalışma, ödev yapma vs.)	451	66.6	66.6	66.6
	Okula uyum ve adaptasyon	75	11.1	11.1	77.7
	Kişilik gelişiminden kaynaklı sorunlar (ergenlik, hiperaktiflik, dikkat dağınıklığı vb.)	45	6.6	6.6	84.3
	Ahlaki ve sosyal sorunlar (saygı, doğruluk, dürüstlük vb.)	28	4.1	4.1	88.4
	Arkadaş ilişkileri	22	3.2	3.2	91.6
	Diğer	32	4.7	4.7	96.3
	Cevap Vermeyenler	24	3.7	3.7	100
Total	677	100	100		

Ankete katılan velilere “çocuğunuz hakkında rehberlik servisi ya da öğretmenlerle çok sık görüştüğünüz problemler nelerdir? Bu problemleri en çok görüştüğünüz problemden başlayarak en az görüştüğünüz probleme doğru 1’den başlayarak sıralayınız?” diye soru yöneltildiğinde birinci sıraya, velilerin % 66,6’sı (451 kişi) “ders başarı durumu, derslere ilgisi ve ders sorumluluğunu yerine getirme (verimli ders çalışma, ödev yapma vs.)” problemini görüştüğünü belirtirken, % 11,1’i (75 kişi) “okula uyum ve adaptasyon” problemini, % 6,6’sı (45 kişi) “kişilik gelişiminden kaynaklı sorunları”, % 4,1’i (28 kişi) “ahlaki ve sosyal sorunları”, % 3,2’si (22 kişi) “arkadaş ilişkilerinden kaynaklı” problemleri, % 4,7’si (32 kişi) diğer problemleri görüştiklerini ifade etmişlerdir. Bu soruya velilerin % 3,7’si (24 kişi) ise cevap vermemiştir.

Tablo – 49’da görüldüğü gibi velilerin çocuğunda problem olarak gördüğü durum, çocuğunun ders başarı durumunu ve ders çalışma alışkanlığındaki aksamayı

problem olarak ilk sırada görmektedir. Ayrıca bu soruyu velilerin sadece % 96,3'ü yanıtlamıştır.

Tablo – 50: Velinin Çocuğu hakkında Rehberlik Servisi ya da Öğretmenlerle çok sık görüştüğü problemler içerisinde İkinci Sıradaki Problem

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kişilik gelişiminden kaynaklı sorunlar (ergenlik, hiperaktiflik, dikkat dağınıklığı vb.)	157	23.2	23.2	23.2
	Ahlaki ve sosyal sorunlar (saygı, doğruluk, dürüstlük vb.)	110	16.2	16.2	39.4
	Arkadaş ilişkileri	104	15.4	15.4	54.8
	Okula uyum ve adaptasyon	80	11.8	11.8	66.6
	Ders başarı durumu, derslere ilgisi ve ders sorumluluğunu yerine getirme (verimli ders çalışma, ödev yapma vs.)	62	9.2	9.2	75.8
	Diğer	5	0.7	0.7	76.5
	Cevap Vermeyenler	159	23.5	23.5	100
Total		677	100	100	

Ankete katılan velilere “çocuğunuz hakkında rehberlik servisi ya da öğretmenlerle çok sık görüştüğünüz problemler nelerdir? Bu problemleri en çok görüştüğünüz problemden başlayarak en az görüştüğünüz probleme doğru 1’den başlayarak sıralayınız? ” diye soru yöneltildiğinde ikinci sıraya, velilerin % 23,2’si (157 kişi) “kişilik gelişiminden kaynaklı sorunları” görüştüğünü belirtirken, % 16,2’si (110 kişi) “ahlaki ve sosyal sorunları”, % 15,4’ü (104 kişi) “arkadaş ilişkilerinden kaynaklı” problemleri, % 11,8’i (80 kişi) “okula uyum ve adaptasyon” problemini, % 9,2’si (62 kişi) “ders başarı durumu, derslere ilgisi ve ders sorumluluğunu yerine getirme(verimli ders çalışma, ödev yapma vs.)” problemleri, % 0,7’si (5 kişi) diğer problemleri görüştiklerini ifade etmişlerdir. Bu soruya velilerin % 23,5’i (159 kişi) ise cevap vermemiştir.

Tablo – 50’deki verilere göre; velilerin görüşme sıklığı bakımından ikinci sırada yer alan problem “kişilik gelişiminden kaynaklı” problemlerdir. İlköğretim ikinci kademedeki öğrencilerde, kızlar genel olarak 6. sınıftan, erkekler de 7. sınıftan itibaren ergenlik dönemine girmeye başlamaktadır. Dolayısıyla kişilik gelişimiyle ilgili problemlerin oluşması doğal bir durumdur. Ayrıca bu maddeyi velilerin % 76,5’i cevaplamıştır. Görüldüğü gibi velilerin % 23,5’i öğretmenlerle, çocuğunun sadece tek bir problemi üzerinde görüşmektedir.

Tablo – 51: Velinin Çocuğu hakkında Rehberlik Servisi ya da Öğretmenlerle çok sık görüştüğü problemler içerisinde Üçüncü Sıradaki Problem

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Arkadaş ilişkileri	122	18.0	18.0	18
	Ahlaki ve sosyal sorunlar (saygı, doğruluk, dürüstlük vb.)	101	14.9	14.9	32.9
	Okula uyum ve adaptasyon	91	13.4	13.4	46.3
	Kişilik gelişiminden kaynaklı sorunlar (ergenlik, hiperaktivite, dikkat dağınıklığı vb.)	68	10.0	10.0	56.3
	Ders başarı durumu, derslere ilgisi ve ders sorumluluğunu yerine getirme (verimli ders çalışma, ödev yapma vs.)	54	8.0	8.0	64.3
	Diğer	3	0.4	0.4	64.7
	Cevap Vermeyenler	238	35.3	35.3	100
Total		677	100	100	

Ankete katılan velilere “çocuğunuz hakkında rehberlik servisi ya da öğretmenlerle çok sık görüştüğünüz problemler nelerdir? Bu problemleri en çok görüştüğünüz problemden başlayarak en az görüştüğünüz probleme doğru 1’den başlayarak sıralayınız? ” diye soru yöneltildiğinde üçüncü sıraya, velilerin % 18’i (122 kişi) “arkadaş ilişkileri”nden kaynaklı problemleri; % 14,9’u (101 kişi) “ahlaki ve sosyal sorunlar”dan kaynaklı problemleri; % 13,4’ü (91 kişi) “okula uyum ve adaptasyon”dan kaynaklı problemleri; % 10’u (68 kişi) “kişilik gelişiminden”

kaynaklı problemleri; % 8'i (54 kişi) “ders başarı durumu, derse karşı ilgi ve sorumluluklarını yerine getirme”den kaynaklı problemleri ve % 0,4'ü (3 kişi) ise, diğer problemleri üçüncü en çok konuşulan problem olarak yanıtlamışlardır. Ankete katılan velilerin % 35,3'ü bu maddeyi yanıtlamamışlardır. Dolayısıyla velilerin sadece 64,7'si bu maddeye cevap vermişlerdir.

Tablo – 52: Siz Öğrenciyken Veliniz Hangi Sıklıkta Gelirdi?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok sık gelirdi	28	4.1	4.1	4.1
	Çoğunlukla gelirdi	96	14.2	14.2	18.3
	Bazen gelirdi	150	22.2	22.2	40.5
	Çok az gelirdi	207	30.6	30.6	71.0
	Hiç gelmedi	196	29.0	29.0	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Velilere “siz ilköğretim öğrencisiyken (ilkokul ve ortaokul) veliniz durumunuzu konuşmak için okula hangi sıklıkla gelirdi?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya velilerin % 30,6'sı (207 kişi) “çok az gelirdi” cevabını verirken; % 29'u (196 kişi) “hiç gelmedi” olarak; % 22,2'si (150 kişi) “bazen gelirdi” olarak, % 14,2'si (96 kişi) “çoğunlukla gelirdi” cevabını vermiştir. Velilerden % 4,1'i (28 kişi) ise “çok sık gelirdi” olarak yanıtlamıştır. Velilerden % 29'u anne babasının ya da velisi olarak hiçbir yakınının hiç okula gelmediğini ifade etmişlerdir. Bu durum, velilerin ortalama yaşının Tablo – 16'ya göre 35 yaş olduğunu kabul edersek, 30 yıl öncesinde velilerin çocuklarının eğitimine ne denli önem verdikleri konusunda bize fikir vermektedir. Dolayısıyla 30 yıl öncesinden günümüze doğru veli profiline olumlu yönde değiştiği söylenebilir.

Tablo – 53: Sizin Veliniz Öğretmenlerinle Hangi Probleminizi Çok Sık Görüşürlerdi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ders başarı durumu	396	58.5	58.5	58.5
	Velim Hiç Gelmedi	196	29.0	29.0	87.5
	Arkadaş ilişkileri	21	3.1	3.1	90.6
	Okula uyum ve adaptasyon	22	3.2	3.2	93.8
	Ahlaki ve sosyal sorunlar	16	2.4	2.4	96.2
	Kişilik gelişiminden kaynaklı sorunlar	11	1.6	1.6	97.8
	Diğer	15	2.2	2.2	100
Total		677	100.0	100	

Ankete katılan velilere “ilköğretim öğrencisiyken velileriniz sizin hangi probleminizi öğretmenlerinle görüşürdü?” sorusuna, velilerin % 58,5’i (396 kişi) “ders başarı durumu”ndan kaynaklı problemleri; % 3,2’si (22 kişi) “okula uyum ve adaptasyon”dan kaynaklı problemleri; % 3,1’i (21 kişi) “arkadaş ilişkileri”nden kaynaklı problemleri; % 2,4’ü (16 kişi) “ahlaki ve sosyal sorunlar”dan kaynaklı problemleri; % 1,6’sı (11 kişi) “kişilik gelişimi”nden kaynaklı problemleri görüşmek için velilerinin okula geldiğini ifade etmişlerdir. Velilerin % 2,2’si (15 kişi) diğer tür problemler için velilerinin geldiğini söylerken, Tablo – 52’de de ifade ettiğimiz gibi velilerin % 29’unun velisi ise hiç okula gelmemiştir.

Tablo – 54: Kendinizi Çocuğunuzun Yerine Koyduğunuzda Okul, Ders Çalışma ve Öğrencilik Hakkındaki Düşünceleriniz

		EVET		HAYIR		TOTAL
		SAYI	%	SAYI	%	
Valid	Benim öğrencilik yıllarıma göre eğitim imkânları çok geniş olduğu için çocuğum çok şanslı	526	77.7	151	22.3	677
	Bu zamanda öğrenci olmak zor fakat iyi bir meslek sahibi olmak/ iyi bir lise kazanmak için ders çalışılması lazım	473	69.9	204	30.1	677
	Çocuğumun ders başarısını değil onun kişiliğini, karakterini önemsiyorum. Her şey ders demek değildir	327	48.3	350	51.7	677
	Yoğun ders çalışma temposu ve sınavlardan dolayı (S.B.S ve deneme sınavları) bu zamanda öğrenci olmak istemezdim	230	34.0	447	66.0	677
	Eğitim imkânları çok geniş fakat çocuğum bunun kıymetini bilmiyor	171	25.3	506	74.7	677
	Diğer	17	2.5	660	97.5	677

Ankete katılan velilere birden fazla maddeyi işaretleme durumunu da hatırlatarak “kendinizi çocuğunuzun yerine koyduğunuzda; okul, ders çalışma ve öğrencilikle ilgili objektif olarak görüşleriniz ne olurdu?” sorusuna, velilerin % 77,7’si (526 kişi) “benim öğrencilik yıllarıma göre eğitim imkânları çok geniş olduğu için çocuğum çok şanslı” görüşüne sahipken; % 69,9’u (473 kişi) “bu zamanda öğrenci olmak zor fakat iyi bir meslek sahibi olmak/iyi bir lise kazanmak için ders çalışılması lazım” görüşüne sahiptir. Velilerin % 48,3’ü (327 kişi) “çocuğumun ders başarısını değil onun kişiliğini, karakterini önemsiyorum. Her şey ders demek değildir” görüşüne; % 34’ü (230 kişi) “yoğun ders çalışma temposu ve sınavlardan dolayı bu zamanda öğrenci olmak istemezdim” görüşüne; % 25,3’ü (171 kişi) ise

“eđitim imkânları çok geniř fakat çocuđum bunun kıymetini bilmiyor” dūřüncesine sahiptir. Velilerin % 2,5’i (17 kiři) de diđer görüřlere sahiptir.

Tablo – 54’e göre; eđitim imkânlarının günümüzde daha geniř olduđu veliler arasında baskın olan görüřtür. Ancak iyi bir eđitim ve meslek için öđrenci olmak zor olsa bile mutlaka ders çalıřılmasının gerekmesi dūřüncesi de kabul gören genel bir dūřüncedir. Ancak çocuđunun sadece karakterinin önemli olduđunu ifade eden dūřünce velilerin % 51,7’si tarafından kabul görmeyen bir dūřüncedir. Yani “öđrencinin karakterli olması önemlidir fakat ders bařarısı da bunun yanında önemli olmalıdır” gibi bir dūřünce ortaya çıkmaktadır.

Tablo – 55: S.B.S.’nin Getirilmesiyle Birlikte Çocuğumun Eğitimi İçin Harcadığım Para Miktarı Arttı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	36	5.3	5.3	5.3
	Katılmıyorum	91	13.4	13.4	18.8
	Kararsızım	80	11.8	11.8	30.6
	Katılıyorum	164	24.2	24.2	54.8
	Tamamen katılıyorum	306	45.2	45.2	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

Velilere tutumlarını ölçmek için beş birimlik tutum ölçeği tekniği uygulanmıştır. Tutum sorularının ilkinde; “SBS’nin getirilmesiyle çocuğumun eğitimi için harcadığım para miktarı arttı” maddesini velilerin % 45,2’si (306 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 24,2’si (164 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 13,4’ü (91 kişi) “katılmıyorum” ifadesini; % 5,3’ü (36 kişi) “hiç katılmıyorum” ifadesini işaretlemişlerdir. Velilerden % 11,8’i (80 kişi) kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Velilerin % 69,4’ü SBS ile birlikte eğitim için harcadığı para miktarının arttığını düşünmektedir. Özellikle ilköğretim ikinci kademedede 6, 7 ve 8. sınıflarda getirilen SBS’ler özel dershaneye giden öğrenci sayısında belirgin bir artış olduğunu

göstermektedir. Özel ders verilme durumlarının da buna bağlı olarak arttığı düşünülmektedir.

Tablo – 56: İyi Bir Eğitim Almak İçin Ekonomik Durumunuzun İyi Olması Gerekir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	14	2.1	2.1	2.1
	Katılmıyorum	45	6.6	6.6	8.7
	Kararsızım	56	8.3	8.3	17.0
	Katılıyorum	236	34.9	34.9	51.8
	Tamamen katılıyorum	326	48.2	48.2	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“İyi bir eğitim almak için ekonomik durumunuzun iyi olması gerekir” maddesini ankete katılan velilerin % 48,2’si (326 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 34,9’u (236 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 8,3’ü (56 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 6,6’sı (45 kişi) “katılmıyorum” ifadesini; % 2,1’i (14 kişi) “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır.

Velilerin % 83,1’i iyi bir eğitim için, ekonomik durumun iyi olması gerekir düşüncesine katılmaktadır. Veliler buna göre çocuğunu kaliteli eğitim veren bir okula ya da özel okula, özel dershaneye ve çocuğunun ihtiyaç duyduğu derslerden özel ders aldirmaya ayrıca gerekli eğitim kaynaklarına ulaşmaya ekonomik durumun iyi derecede olmasıyla erişilebileceğini düşünmektedirler.

Tablo – 57: Okul Eğitimi Olmadan da Hayatta Başarılı Olunabilir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	297	43.9	43.9	43.9
	Katılmıyorum	191	28.2	28.2	72.1
	Kararsızım	82	12.1	12.1	84.2
	Katılıyorum	85	12.6	12.6	96.8
	Tamamen katılıyorum	22	3.2	3.2	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Okul eğitimi olmadan da hayatta başarılı olunabilir” maddesine ankete katılan velilerin % 3,2’si (22 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 12,6’sı (85 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 12,1’i (82 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 28,2’si (191 kişi) “katılmıyorum” ifadesini; % 43,9’u (297 kişi) “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır.

Velilerin % 72,1’i hayatta başarılı olmanın yolunu, okul eğitiminden geçtiğini düşünmektedirler. Bu düşünce, birinci bölümde tartıştığımız “toplumsal bir sistem olarak okul ya da okulsuz toplumun varlığı” konulu bölümdeki Ivan Illich’in düşüncesiyle bağdaşmamaktadır.

Tablo – 58: İlköğretim Okulları Öğrencileri S.B.S.’ye Hazırlamalıdır

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	14	2.1	2.1	2.1
	Katılmıyorum	36	5.3	5.3	7.4
	Kararsızım	71	10.5	10.5	17.9
	Katılıyorum	223	32.9	32.9	50.8
	Tamamen katılıyorum	333	49.2	49.2	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“İlköğretim okulları öğrencileri SBS’ye hazırlamalıdır” maddesine ankete katılan velilerin % 49,2’si (333 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 32,9’u (223 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 10,5’i (71 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 5,3’ü (36 kişi) “katılmıyorum” ifadesini; % 2,1’i (14 kişi) “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır.

Velilerin % 82,1’i ilköğretim okullarının öğrencileri SBS’ye hazırlaması gerektiğini düşünmektedir. Bu düşünce özü itibarıyla ilköğretimin yapısını ve işleyişini, milli eğitimin amaçlarını tehlikeye atan bir ifadedir. İlköğretimin amacı; “her Türk çocuğunun iyi bir vatandaş olabilmesi için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını

sağlamaktır.” İlköğretim okulu, özel dershaneler gibi SBS’ye hazırlık amacıyla programını oluşturamaz. Ancak yeni OGES, maalesef öğrencilerde ve velilerde bu tür beklenti oluşturmuştur.

Tablo – 59: İyi Meslek Sahibi Olmak İçin İlköğretimde İyi Bir Eğitim Almak Gerekir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	5	0.7	0.7	0.7
	Katılmıyorum	19	2.8	2.8	3.5
	Kararsızım	37	5.5	5.5	9.0
	Katılıyorum	134	19.8	19.8	28.8
	Tamamen katılıyorum	482	71.2	71.2	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“İyi bir meslek sahibi olmak için ilköğretimde iyi bir eğitim almak gerekir” maddesine ankete katılan velilerin % 71,2’si (482 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 19,8’i (134 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 5,5’i (37 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 2,8’i (19 kişi) “katılmıyorum” ifadesini; % 0,7’si (5 kişi) “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır.

Velilerin % 91’i, baskın çoğunluğu bu düşünceye katılmaktadırlar. Veliler ilköğretimi, temel eğitim olarak görmekte ve öğrencinin üst eğitim kurumlarındaki başarılarını ilköğretime bağlamaktadırlar. Bu düşünceye göre “ iyi bir ilköğretim eğitimi, iyi bir lise eğitimini; iyi bir lise eğitimini, iyi bir üniversite eğitimini ve iyi bir üniversite eğitimi ise iyi bir mesleği beraberinde getirir” anlayışı geçerlidir.

Tablo – 60: Çocuğum İyi Bir Lise Kazanamasa Bile Ahlaklı ve Karakterli Olması Benim İçin Daha Önemlidir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	14	2.1	2.1	2.1
	Katılmıyorum	23	3.4	3.4	5.5
	Kararsızım	86	12.7	12.7	18.2
	Katılıyorum	235	34.7	34.7	52.9
	Tamamen katılıyorum	319	47.1	47.1	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Çocuğum iyi bir lise kazanamasa bile ahlaklı ve karakterli olması benim için daha önemlidir” maddesine ankete katılan velilerin % 47,1’i (319 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 34,7’si (235 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 12,7’si (86 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 3,4’ü (23 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 2,1’i (14 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Velilerin % 81,8’i “çocuğunun iyi bir lise kazanamasa bile ahlaklı ve karakterli olmasının kendileri için daha önemli olduğu” düşüncesine sahiptir.

Veliler çocuklarının ders başarısına önem verip gerekli bütün desteği sağlamaya çalışsalar bile “hayatta her şeyin ders başarısı anlamına gelmediğini” ve çocuklarının ahlaklı ve karakterli olmasını da çok fazla önemsedikleri anlaşılmaktadır.

Tablo – 61: Her Geçen Gün Eğitimin Önemi Artmaktadır

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	1	0.1	0.1	0.1
	Katılmıyorum	6	0.9	0.9	1.0
	Kararsızım	35	5.2	5.2	6.2
	Katılıyorum	138	20.4	20.4	26.6
	Tamamen katılıyorum	497	73.4	73.4	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“ Her geçen gün eğitimin önemi artmaktadır” maddesine ankete katılan velilerin % 73,4’ü (497 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 20,4’ü (138 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 5,2’si (35 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 0,9’u (6 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 0,1’i (1 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin baskın çoğunluğu, % 93,8’i her geçen gün eğitimin öneminin arttığını düşünmektedir.

Eğitimin öneminin her geçen gün artması, meslek sahibi olabilmenin yolunun eğitim seviyesine bağlı olmasıyla alakalı bir hale gelmiştir. Meslek sahibi olmak, kaliteli bir üniversite eğitimi almak gibi koşullar, tamamen eğitime önem vermekle doğru orantılı gözükmektedir.

Tablo – 62: Dershaneye Göndermezsem Çocuğum İyi Bir Lise Kazanamaz

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	65	9.6	9.6	9.6
	Katılmıyorum	146	21.6	21.6	31.2
	Kararsızım	158	23.3	23.3	54.5
	Katılıyorum	192	28.4	28.4	82.9
	Tamamen katılıyorum	116	17.1	17.1	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Dershaneye göndermezsem çocuğum iyi bir lise kazanamaz” maddesine ankete katılan velilerin % 17,1’i (116 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 28,4’ü (192 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 23,3’ü (158 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 21,6’sı (146 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 9,6’sı (65 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır.

Örneklemdaki velilerin % 45,5’i dershaneye gönderilmezse çocuğunun başarısız olacağına inanırken, % 31,2’si dershaneye göndermeden de çocuğunun başarılı olabileceğine inanmaktadır. Bu konuda denekler arasında çoğunluğunun baskınlığını oluşturabilecek bir oran yoktur. Kararsızların oranı ise % 23,3 ile bu düşüncedeki kafa karışıklığını ortaya koymaktadır.

Tablo – 63: Çocuğumun İyi Bir Meslek Sahibi Olması Her şeyden önemlidir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	33	4.9	4.9	4.9
	Katılmıyorum	139	20.5	20.5	25.4
	Kararsızım	131	19.4	19.4	44.8
	Katılıyorum	177	26.1	26.1	70.9
	Tamamen katılıyorum	197	29.1	29.1	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Çocuğumun iyi bir meslek sahibi olması her şeyden önemlidir” maddesine ankete katılan velilerin % 29,1’i (197 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 26,1’i (177 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 19,4’ü (131 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 20,5’i (139 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 4,9’u (33 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 55,2’si çocuğunun iyi bir meslek sahibi olmasını her şeyden önemli olarak görmektedir.

Tablo – 64: Okul Eğitimi Çocukların Yaratıcılıklarını Engellemektedir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	232	34.3	34.3	34.3
	Katılmıyorum	234	34.6	34.6	68.8
	Kararsızım	113	16.7	16.7	85.5
	Katılıyorum	63	9.3	9.3	94.8
	Tamamen katılıyorum	35	5.2	5.2	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Okul eğitimi çocukların yaratıcılıklarını engellemektedir” maddesine, ankete katılan velilerin % 5,2’si (35 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 9,3’ü (63 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 16,7’si (113 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 34,6’sı (234 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 34,3’ü (232 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 68,9’u okul eğitiminin çocukların yaratıcılıklarını engellemediğini ifade etmişlerdir. Velilerin 14,5’i okul

eğitiminin yaratıcılığı engellediğini ifade etmesinin yanında, % 16,7'si ise bu konuda kararsız olduğu belirtmiştir.

Tablo – 65: Çocuğuma Okulda Okuma yazma ve Günlük Hayatta Kullanacağı Kadarıyla Matematik Öğretilmesi Benim için yeterlidir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	324	47.9	47.9	47.9
	Katılmıyorum	246	36.3	36.3	84.2
	Kararsızım	47	6.9	6.9	91.1
	Katılıyorum	31	4.6	4.6	95.7
	Tamamen katılıyorum	29	4.3	4.3	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Çocuğuma okulda okuma yazma ve günlük hayatta kullanacağı kadarıyla matematik öğretilmesi benim için yeterlidir” maddesine ankete katılan velilerin % 4,3’ü (29 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 4,6’sı (31 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 6,9’u (47 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 26,3’ü (246 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 47,9’u (324 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin baskın çoğunluğu olarak % 84,2’si çocuğuna sadece okuma yazma ve günlük hayatta kullanacağı kadarıyla matematik öğretilmesinin yetersiz olduğu kanaatini taşımaktadırlar.

Tablo – 66: Sosyal Bir İnsan Olarak Yetişmesi için, Okulun Çocuğuma Kitap Okuma Alışkanlığını Kazandırması Gerekir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	5	0.7	0.7	0.7
	Katılmıyorum	16	2.4	2.4	3.1
	Kararsızım	39	5.8	5.8	8.9
	Katılıyorum	207	30.6	30.6	39.4
	Tamamen katılıyorum	410	60.6	60.6	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Sosyal bir insan olarak yetişmesi için, okulun çocuğuma kitap okuma alışkanlığını kazandırması gerekir” maddesine, ankete katılan velilerin % 60,6’sı (410 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 30,6’sı (207 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 5,8’i (39 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 2,4’ü (16 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 0,7’si (5 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 91,2’si ilköğretim okulunun çocuğuna kitap okuma alışkanlığını kazandırması gerektiğini ifade etmiştir.

Tablo – 67: Özel Ders Aldırmazsam Çocuğum Derslerinde Başarılı Olamaz

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	146	21.6	21.6	21.6
	Katılmıyorum	282	41.7	41.7	63.2
	Kararsızım	143	21.1	21.1	84.3
	Katılıyorum	77	11.4	11.4	95.7
	Tamamen katılıyorum	29	4.3	4.3	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Özel ders aldırmazsam çocuğum derslerinde başarılı olamaz” maddesine, ankete katılan velilerin % 4,3’ü (29 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 11,4’ü (77 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 21,1’i (143 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 41,7’si (282 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 21,6’sı (146 kişi) ise “hiç

katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 63,3’ü çocuğuna özel ders aldirmazsa başarılı olamaz düşüncesine katılmamaktadır. Buna karşılık % 15,7’si ise özel ders aldirmazsa çocuğunun derslerinde başarısız olacağını ifade etmiştir.

Tablo – 68: Okulda Çocuğuma Dini, Milli ve Ahlaki Değerler Mutlaka

Kazandırılmalıdır

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	2	0.3	0.3	0.3
	Katılmıyorum	6	0.9	0.9	1.2
	Kararsızım	40	5.9	5.9	7.1
	Katılıyorum	191	28.2	28.2	35.3
	Tamamen katılıyorum	438	64.7	64.7	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Çocuğuma okulda dini, milli ve ahlaki değerler mutlaka kazandırılmalıdır” maddesine, ankete katılan velilerin % 64,7’si (438 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 28,2’si (191 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 5,9’u (40 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 0,9’u (6 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 0,3’ü (2 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 92,9’u ilköğretim okulunun çocuğuna dini, milli ve ahlaki değerleri mutlaka kazandırması gerektiğini ifade etmiştir. Araştırmanın evreni göz önüne alındığında Osmaniye, siyasi düşünce, dünya görüşü ve inanç bakımından milliyetçi, muhafazakar ve geleneksel aile yapısına sahip bir şehirdir. Bu maddenin yanıtlanmasında bu durumun etkili olduğu düşünülmüştür.

Tablo – 69: Şimdiki Veliler Bizim Anne Babalarımıza göre Çocuğunun Eğitimi Konusunda Çok Daha İlgilidir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	3	0.4	0.4	0.4
	Katılmıyorum	6	0.9	0.9	1.3
	Kararsızım	32	4.7	4.7	6.1
	Katılıyorum	167	24.7	24.7	30.7
	Tamamen katılıyorum	469	69.3	69.3	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Şimdiki veliler bizim anne babamıza göre çocuğunun eğitimi konusunda çok daha ilgilidir” maddesine, ankete katılan velilerin % 69,3’ü (469 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 24,7’si (167 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 4,7’si (32 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 0,9’u (6 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 0,4’ü (3 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin baskın çoğunluğu, % 94’ü şimdiki anne babaların çocuklarının eğitimi konusunda, kendi anne babalarına göre daha ilgili olduğunu düşünmektedir.

Tablo – 70: Katsayı problemi olmasaydı çocuğumu imam-hatip lisesine gönderirdim

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	172	25.4	25.4	25.4
	Katılmıyorum	184	27.2	27.2	52.6
	Kararsızım	155	22.9	22.9	75.5
	Katılıyorum	91	13.4	13.4	88.9
	Tamamen katılıyorum	75	11.1	11.1	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Katsayı problemi olmasaydı çocuğumu imam hatip lisesine gönderirdim” maddesine, ankete katılan velilerin % 11,1’i (75 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 13,4’ü (91 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 22,9’u (155 kişi)

“kararsızım” ifadesini; % 27,2’si (184 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 25,4’ü (172 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 24,5’i şuan imam hatiplere uygulanan katsayı problemi olmasaydı çocuğunu imam hatibe gönderme düşüncesine sahipken, % 52,6’sı ise bu düşünceye katılmamaktadır. Velilerin 22,9’u ise bu konuda kararsız olduklarını ifade etmektedirler.

Osmaniye’de yaşayan velilerden her dört veliden biri katsayı problemi olmasaydı çocuğunu imam-hatip lisesine göndermeyi düşünmektedir. Bu verilere göre “kararsız” olanların da ciddi bir çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Kararsızları da “katılanlar” ve “katılmayanlar” arasında paylaştığımızda ortalama her üç kişiden biri katsayı problemi olmasaydı çocuğunu imam-hatip lisesine gönderme düşüncesine sahiptir. Osmaniye’nin muhafazakar ve dini hassasiyetlere sahip bir şehir olduğu düşünüldüğünde bu istatistiklerin olağan olduğu düşünülmektedir.

Tablo – 71: Yoğun Ders Çalışma Temposu ve Sınavların Çok Olmasından Dolayı Bu Zamanda Öğrenci Olmak İstemem

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	100	14.8	14.8	14.8
	Katılmıyorum	161	23.8	23.8	38.6
	Kararsızım	128	18.9	18.9	57.5
	Katılıyorum	156	23.0	23.0	80.5
	Tamamen katılıyorum	132	19.5	19.5	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Yoğun ders çalışma temposu ve sınavların çok olmasından dolayı bu zamanda öğrenci olmak istemezdim” maddesine, ankete katılan velilerin % 19,5’i (132 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 23’ü (156 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 18,9’u (128 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 23,8’i (161 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 14,8’i (100 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 42,5’i yoğun ders çalışmalardan dolayı öğrenci olmak istemezdim görüşünü desteklerken, % 38,6’sı bu görüşe katılmamaktadır. Ayrıca velilerin

%18,9’u gibi önemli bir bölümü bu konuda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir. Bu ifadede “bu zamanda öğrenci olmak istemeyen” velilerin çoğunlukta olması, çocuklarının yoğun ders çalışma temposuna sahip olmaları, hafta içi günlerde okul ve hafta sonu günlerinde özel dersanelere gitmesi, başarılı olmak isteyen öğrencilerin öğretmenleri tarafından günde en az üç saatlik bir ders çalışma programı ve 200’ün altında olmayan çözülmesi gereken test sorularıyla görevlendirilmeleri gibi durumlara bağlı görünmektedir.

Tablo – 72: Çocuğumun Deneme Sınavı Sonuçlarını Yakından Takip etmek Benim İçin Çok Önemlidir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	6	0.9	0.9	0.9
	Katılmıyorum	17	2.5	2.5	3.4
	Kararsızım	65	9.6	9.6	13.0
	Katılıyorum	278	41.1	41.1	54.1
	Tamamen katılıyorum	311	45.9	45.9	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Çocuğumun deneme sınavı sonuçlarını yakından takip etmek benim için önemlidir” maddesine, ankete katılan velilerin % 45,9’u (311 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 41,1’i (278 kişi) “katılıyorum” ifadesini; % 9,6’sı (65 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 2,5’i (17 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 0,9’u (6 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin baskın çoğunluğu, % 87’si çocuğunun deneme sınavı sonuçlarını takip etmenin önemli olduğunu düşünmektedirler. Örneklemedeki velilerin % 49,8’i ilköğretim birinci kademe velisi olduğu da göz önünde tutulursa, birinci kademedeki öğrencilerin de, SBS’ye yakın bir zamanda girmeyecek olmalarına rağmen deneme sınavı oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo – 73: Çocuğum Yazılılarında/Sınavlarında Başarısız Olursa Moralim Bozulur

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	16	2.4	2.4	2.4
	Katılmıyorum	62	9.2	9.2	11.5
	Kararsızım	72	10.6	10.6	22.2
	Katılıyorum	293	43.3	43.3	65.4
	Tamamen katılıyorum	234	34.6	34.6	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Çocuğum yazılılarında/sınavlarında başarısız olursa moralim bozulur” maddesine, ankete katılan velilerin % 34,6’sı (234 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 43,3’ü (293 kişi) “katılıyorum” ifadesini; %10,6’sı (72 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 9,2’si (62 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 2,4’ü (16 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 77,9’u çocuğunun yazılılarda ve sınavlarda başarısız olduğunda moralinin bozulduğunu, % 11,6’sı ise bu düşünceye katılmadığını ifade etmektedir. % 10,6 kararsızlar da göz önünde tutulduğunda, çocuğunun ders başarısının düştüğünde morali bozulan, canı sıkılan veli sayısı genel çoğunluğu oluşturmaktadır.

Genelde tüm velilerde özelde ise ilköğretim velilerinde ve özellikle SBS’nin getirilmesiyle birlikte, çocuğunun ders başarısını takip etmek, adeta bir ekonomistin ya da yatırımcının borsayı takip etmesiyle eşdeğer hale gelmiştir. Çocuğunun deneme sınav sonuçlarını ve yazılılarını yakından takip eden velilerin önemli bir kısmı, çocuklarını acımasızca yargılamakta ve oluşan en ufak bir başarı düşüklüğünde, bu durumu kendine ciddi bir problem gibi algılamaktadır. Böylece veliler, moral bozukluğu yaşamakta ve hatta bu durum velide psikolojik sorunlara neden olmaktadır. Bilhassa kendi öğrencilik yıllarında hedefine çeşitli nedenlerden dolayı ulaşmayan veliler, kendi ulaşamadıkları meslek ve başarı hedeflerine çocuklarının ulaşmasını istemekte ve böylece çatışma durumu ya da beklentilerde hayal kırıklığı oluşmaktadır.

Tablo – 74: Çocuğum Derslerinde Başarısız Olduğunda Moralim Bozulur

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	10	1.5	1.5	1.5
	Katılmıyorum	34	5.0	5.0	6.5
	Kararsızım	66	9.7	9.7	16.2
	Katılıyorum	299	44.2	44.2	60.4
	Tamamen katılıyorum	268	39.6	39.6	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Çocuğum derslerinde başarısız olursa moralim bozulur” maddesine, ankete katılan velilerin % 39,6’sı (268 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 44,2’si (299 kişi) “katılıyorum” ifadesini; %9’7’si (66 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 5’i (34 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 1,5’i (10 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 83,8’i çocuğunun derslerinde başarısız olduğunda moralinin bozulduğunu, % 6,5’i ise bu düşünceye katılmadığını ifade etmektedir. % 9,7 kararsızlar da göz önünde tutulduğunda, çocuğunun ders başarısının düştüğünde morali bozulan, üzülen veli sayısı genel çoğunluğu oluşturmaktadır.

Tablo – 73’deki maddeyle karşılaştırıldığında bu madde birbirine yakın anlamlar taşıdığı ve aynı problemi ölçtüğü düşünülebilir. Tablo – 73 deki madde daha çok “ilköğretim ikinci kademedeki öğrenci velilerinin, çocuğunun ders başarısızlığı konusundaki düşüncelerini” ölçmeye yönelikken Tablo – 74 “tüm ilköğretim velilerinin, çocuğunun ders başarısızlığı konusundaki düşüncelerini” ölçmeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

Tablo – 75: Okulda Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetlere Derslerden Daha Çok Önem verilmelidir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	88	13.0	13.0	13.0
	Katılmıyorum	274	40.5	40.5	53.5
	Kararsızım	179	26.4	26.4	79.9
	Katılıyorum	94	13.9	13.9	93.8
	Tamamen katılıyorum	42	6.2	6.2	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Okulda sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere derslerden daha çok önem verilmelidir” maddesine, ankete katılan velilerin % 6,2’si (42 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 13,9’u (94 kişi) “katılıyorum” ifadesini; %26,4’ü (179 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 40,5’i (274 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 13’ü (88 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 53,5’i “okulda sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere daha çok önem verilmemelidir” düşüncesine sahipken, % 20,1’i ise sosyal faaliyetlere, dersten çok önem verilmesi gerektiğini düşünmektedir. % 26,4 kararsızlar da göz önünde tutulduğunda, “derslere daha çok önem verilmelidir” düşüncesine sahip olanların oranı fazla olsa bile, “derslere mi yoksa sosyal faaliyetlere mi önem verilmelidir?” ikilemini yaşayan velilerin oranı ise, küçümsenmeyecek niteliktedir.

Tablo – 76: S.B.S. ve Deneme Sınavları Çocuğumda Psikolojik Sorunlara Neden Oldu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	94	13.9	13.9	13.9
	Katılmıyorum	225	33.2	33.2	47.1
	Kararsızım	153	22.6	22.6	69.7
	Katılıyorum	132	19.5	19.5	89.2
	Tamamen katılıyorum	73	10.8	10.8	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“SBS ve deneme sınavları çocuğumda psikolojik sorunlara neden oldu” maddesine, ankete katılan velilerin % 10,8’i (73 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 19,5’i (132 kişi) “katılıyorum” ifadesini; %22,6’sı (153 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 33,2’si (225 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 13,9’u (94 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 47,1’i bu düşünceye katılmadığını, % 30,3’ü SBS ve deneme sınavlarından dolayı çocuğunun psikolojisinin bozulduğunu ifade etmektedir. % 22,6 kararsızların durumu da göz önüne alındığında, çocuğunun psikolojik rahatsızlığa neden olduğunu söyleyen velilerin % 30,3’nün düşüncesi önemsenmesi gereken bir tespittir. Örneklem grubumuzdan hareketle, ilköğretim öğrencisinden üçte biri SBS ve deneme sınavlarından dolayı psikolojik rahatsızlık yaşamaktadır. İlköğretim ikinci kademe öğrencileri için bu oranın yüksek olması beklenmektedir.

Tablo – 77: Çocuklar Sürekli Ders Başarılarına Göre Değerlendirildiği için Birer Yarış Atına Dönüştüler

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	15	2.2	2.2	2.2
	Katılmıyorum	61	9.0	9.0	11.2
	Kararsızım	73	10.8	10.8	22.0
	Katılıyorum	222	32.8	32.8	54.8
	Tamamen katılıyorum	306	45.2	45.2	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Çocuklar sürekli ders başarılarına göre değerlendirildiği için birer yarış atına dönüştüler” maddesine, ankete katılan velilerin % 45,2’si (306 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 32,8’i (222 kişi) “katılıyorum” ifadesini; %10,8’i (73 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 9’u (61 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 2,2’si (15 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 78’i çocukların sürekli ders başarısına göre değerlendirildiği için birer yarış atına dönüştükleri fikrine katılıyorlarken, % 11,2’si bu görüşe katılmamaktadır.

Velilerin baskın çoğunluğu bu düşünceye katıldıklarını ifade etmişlerdir. SBS'nin getirilmesi ve özellikle ikinci kademe öğrencilerinin ve velilerinin kaliteli bir liseye gitme isteği bu düşüncenin oluşmasına zemin hazırladığı düşünülmektedir.

Tablo – 78: Para Kazanabilmek için Eğitim Gereklidir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	25	3.7	3.7	3.7
	Katılmıyorum	69	10.2	10.2	13.9
	Kararsızım	110	16.2	16.2	30.1
	Katılıyorum	248	36.6	36.6	66.8
	Tamamen katılıyorum	225	33.2	33.2	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Para kazanabilmek için eğitim gereklidir” maddesine, ankete katılan velilerin % 33,2’si (225 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 36,6’sı (248 kişi) “katılıyorum” ifadesini; %16,2’si (110 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 10,2’si (69 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 3,7’si (25 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 69,8’i para kazanabilmek için eğitimin gerekli olduğu fikrine katılırken, % 13,9’u bu düşünceye katılmamaktadır. Velilerin % 16,2’si ise bu konuda “kararsız” olduklarını ifade etmişlerdir.

Velilerin çoğunluğu, para kazanabilmenin yolunun eğitimden geçtiğini düşünmektedir. Dolayısıyla hayatta başarılı olmak isteniyorsa, iyi bir meslek sahibi olunmak isteniyorsa, bu eğitimle mümkün olacaktır. Sonuç olarak eğitim almak, bir eşyanın doğasını anlamak ya da merak edilen bilgiyi öğrenmek için değil sadece iyi bir meslek sahibi olmak ve rahat bir hayat yaşamak için gerekli görülmeyle birlikte eğitim, meslek edinmek için bir araçsal olarak düşünülmektedir.

Tablo – 79: Eğitim, Ahlaki Davranışları Kazandırmak için Önemli Bir Etkendir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	2	0.3	0.3	0.3
	Katılmıyorum	9	1.3	1.3	1.6
	Kararsızım	40	5.9	5.9	7.5
	Katılıyorum	217	32.1	32.1	39.6
	Tamamen katılıyorum	409	60.4	60.4	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Eğitim, ahlaki davranışları kazandırmak için önemli bir etkidir” maddesine, ankete katılan velilerin % 60,4’ü (409 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 32,1’i (217 kişi) “katılıyorum” ifadesini; %5,9’u (40 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 1,3’ü (9 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 0,3’ü (2 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 92,5’i eğitimi ahlaki davranışları kazandırmada önemli bir etken olarak görmekte, buna karşılık % 1,6’sı ise bu görüşe katılmamaktadır. Velilerin baskın çoğunluğu, ahlaki davranışları kazandırmada, eğitimin önemli olduğunu düşünmektedir.

Tablo – 80: Çocuğum İyi bir Eğitim Alırsa Anne Baba Olarak Görevimi Yerine Getirmiş Olurum

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	15	2.2	2.2	2.2
	Katılmıyorum	41	6.1	6.1	8.3
	Kararsızım	74	10.9	10.9	19.2
	Katılıyorum	214	31.6	31.6	50.8
	Tamamen katılıyorum	333	49.2	49.2	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Çocuğum iyi bir eğitim alırsa anne baba olarak görevimi yerine getirmiş olurum” maddesine, ankete katılan velilerin % 49,2’si (333 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 31,6’sı (214 kişi) “katılıyorum” ifadesini; %10,9’u (74

kişi) “kararsızım” ifadesini; % 6,1’i (41 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 2,2’si (15 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 80,8’i çocuğuna iyi bir eğitim sağladığı takdirde, anne baba olarak görevini yerine getirmiş olacağını düşünürken, % 8,3’ü bu görüşe katılmamaktadırlar. Velilerin % 10,9’u ise “kararsız” olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo – 81 S.B.S.’den Öğrencilerine Yüksek Puan Aldıran Okullar Daha Kalitelidir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	55	8.1	8.1	8.1
	Katılmıyorum	103	15.2	15.2	23.3
	Kararsızım	147	21.7	21.7	45.1
	Katılıyorum	222	32.8	32.8	77.8
	Tamamen katılıyorum	150	22.2	22.2	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“SBS’den öğrencilerine yüksek puan aldıran okullar daha kalitelidir” maddesine, ankete katılan velilerin % 22,2’si (150 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 32,8’i (222 kişi) “katılıyorum” ifadesini; %21,7’si (147 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 15,2’si (103 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve %8,1’i (55 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 55’i okulun kaliteli olmasını, SBS’deki başarısına bağlarken, velilerin 23,3’ü ise, okulların kaliteli olmasını SBS başarısına bağlamamaktadır. Velilerin % 21,7’si de “kararsız” olduğunu ifade etmektedir.

Okullar içerisinde bir üst eğitim kurumunu kazandıran okullar genel olarak “kaliteli okul” olarak görülmektedir. Örneğin fen liseleri, eğitim kalitesi bakımından liseler içerisinde ilk sırada yer aldığı için veliler ve öğrenciler bu okulun kazanılmasını ister. Tablo – 35’de velilere çocuğunuzun en çok öğrenim görmesini istediğiniz okullar içerisinde ilk sıradaki lisenin hangisi olduğu sorulduğunda, velilerin % 76,4’ü fen lisesini tercih etmiştir. Dolayısıyla kaliteli okullar, sınavlardan yüksek puan aldıran okullar olarak değerlendirilmektedir.

Tablo – 82: Çocuğumun Bireysel Becerilerinin Gelişmesi için Onu Özel Kurslara (müzik, resim, yabancı dil, bilgisayar) Gönderirim

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hiç katılmıyorum	19	2.8	2.8	2.8
	Katılmıyorum	46	6.8	6.8	9.6
	Kararsızım	115	17.0	17.0	26.6
	Katılıyorum	293	43.3	43.3	69.9
	Tamamen katılıyorum	204	30.1	30.1	100.0
	Total	677	100.0	100.0	

“Çocuğumun bireysel becerilerinin gelişmesi için onu özel kurslara gönderirim” maddesine, ankete katılan velilerin % 30,1’i (204 kişi) “tamamen katılıyorum” ifadesini; % 43,3’ü (293 kişi) “katılıyorum” ifadesini; %17’si (115 kişi) “kararsızım” ifadesini; % 6,8’i (46 kişi) “katılmıyorum” ifadesini ve % 2,8’i (19 kişi) ise “hiç katılmıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Ankete katılan velilerin % 73,4’ü çocuğunun bireysel becerisinin gelişmesi için onu özel kurslara gönderme fikrine katılırken, % 9,6’sı ise bu düşünceye katılmamaktadır.

3.2. Çapraz Tablolar

Tablo - 83: Öğrencinin Sınıf Düzeyi X Çocuğunuzu Anaokuluna Gönderdiniz mi?

			Çocuğunuzu Anaokuluna Gönderdiniz mi?		TOTAL
			EVET	HAYIR	
Öğrencinin Sınıf Düzeyi	1.sınıf	SAYI	40	2	42
		%	95,2%	4,8%	100,0%
	2.sınıf	SAYI	70	5	75
		%	93,3%	6,7%	100,0%
	3.sınıf	SAYI	72	8	80
		%	90,0%	10,0%	100,0%
	4.sınıf	SAYI	62	14	76
		%	81,6%	18,4%	100,0%
5.sınıf	SAYI	53	11	64	
	%	82,8%	17,2%	100,0%	
6.sınıf	SAYI	83	36	119	
	%	69,7%	30,3%	100,0%	
7.sınıf	SAYI	55	28	83	
	%	66,3%	33,7%	100,0%	
8.sınıf	SAYI	76	62	138	
	%	55,1%	44,9%	100,0%	
TOTAL	SAYI	511	166	677	
	%	75,5%	24,5%	100,0%	

Anketten elde edilen verilere göre; “öğrencilerin sınıf düzeyi” ile bu öğrencilerin “anasınıfına gönderilme durumunu çapraz tablo şeklinde değerlendirdiğimizde, 1. sınıf öğrencilerinin % 95,2’si, 2. sınıf öğrencilerinin % 93,3’ü, 3. sınıf öğrencilerinin % 90’ı, 4. sınıf öğrencilerinin % 81,6’sı, 5. sınıf öğrencilerinin % 82,8’i, 6. sınıf öğrencilerinin % 69,7’si, 7. sınıf öğrencilerinin % 66,3’ü ve 8. sınıf öğrencilerinin ise % 55,1’i anaokulunda okul öncesi eğitim almışlardır.

Tabloya göre, ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinden 8. sınıf öğrencilerine doğru anaokuluna gönderilme oranının düştüğü görülmektedir. 1. sınıf öğrencilerinin sadece

% 4,8’i anaokuluna gitmemişken 8. sınıf öğrencilerinde anaokuluna gitmeyen öğrencinin oranı % 44,9’dur. Son yıllarda okul öncesi eğitimin önemli hale gelmesinde, velilerin okul öncesi eğitiminin çocuğunun karakter ve kişilik gelişimine olumlu etki yaptığını ve bu eğitimin çocuğa özgüven, sorumluluk bilinci gibi özellikler kazandırarak onu sosyalleştirdiğini düşünmeleridir. Ayrıca okul öncesi eğitimin gelişmesinde hükümet politikalarının da önemli katkılar sağladığını görmekteyiz. Okul öncesine yönelik hazırlanan programlar, öğretmen alımları ve okul öncesi okullarının yapımının artması, MEB’in hedefleri içerisinde yer almaktadır.

Tablo – 84: Velinin Mesleği X En çok Tercih edilen Birinci Sıradaki Liseler

	Velilerin Çocuklarının Gitmelerini İstedikleri Birinci Sıradaki Liseler												Total
	İşçi Mesleği	Fen Lisesi	Anadolu Lisesi	Anadolu Öğretmen Lisesi	Sosyal Bilimler	Mam Hatip Lisesi	Endüstri Lisesi	Normal (Düz) Lise	Askeri Lise	Polis Koleji	Diğer Liseler		
Velinin Mesleği													
İşçi Mesleği	SAYI 5 %	30 57.7%	2 3.8%	6 11.5%	0 .0%	1 1.9%	0 .0%	2 3.8%	2 3.8%	2 3.8%	2 3.8%	2 3.8%	52 100.0%
Esnaf-tüccar	SAYI 1 %	57 72.2%	2 2.5%	3 3.8%	1 1.3%	4 5.1%	1 1.3%	0 .0%	6 7.6%	2 2.5%	2 2.5%	2 2.5%	79 100.0%
Öğretmen	SAYI 0 %	102 89.5%	1 .9%	5 4.4%	1 .9%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	2 1.8%	2 1.8%	1 .9%	1 .9%	114 100.0%
Memur	SAYI 1 %	81 79.4%	4 3.9%	4 3.9%	1 1.0%	3 2.9%	0 .0%	0 .0%	5 4.9%	3 2.9%	0 .0%	0 .0%	102 100.0%
Emekli	SAYI 2 %	27 73.0%	2 5.4%	2 5.4%	0 .0%	0 .0%	1 2.7%	0 .0%	1 2.7%	2 5.4%	0 .0%	0 .0%	37 100.0%
İşsiz	SAYI 0 %	2 50.0%	1 25.0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	1 25.0%	0 .0%	0 .0%	4 100.0%
Ev Hanım	SAYI 9 %	151 75.5%	10 5.0%	8 4.0%	1 .5%	1 .5%	1 .5%	0 .0%	11 5.5%	6 3.0%	2 1.0%	2 1.0%	200 100.0%
Diğer Meslek	SAYI 3 %	67 75.3%	6 6.7%	7 7.9%	0 .0%	3 3.4%	0 .0%	0 .0%	1 1.1%	1 1.1%	1 1.1%	1 1.1%	89 100.0%
Total	SAYI 21 %	517 76.4%	28 4.1%	35 5.2%	4 .6%	12 1.8%	3 .4%	2 .3%	28 4.1%	19 2.8%	8 1.2%	8 1.2%	677 100.0%

Anketten elde edilen verilere göre; “velilerin mesleği” ile “velilerin çocuklarının kazanmalarını en çok istedikleri birinci sıradaki liseleri” çapraz tablo şeklinde değerlendirdiğimizde; “işçi” mesleğine sahip velilerin % 57,7’si fen lisesini,

% 11,5'i Anadolu öğretmen lisesini, % 9,6'sı da sağlık meslek lisesini birinci sırada tercih etmişlerdir. Bu meslek grubundakiler, en çok fen lisesi tercihinde bulunmuşlar fakat ortaöğretime geçişte fen lisesinden sonra çok geri sıralarda yer alan sağlık meslek lisesi, bu meslektekilerin birinci sırada en çok tercih ettiği üçüncü meslek olmuştur. Sağlık meslek lisesini tamamladıktan hemen sonra üniversite eğitimi almadan bir meslek sahibi olabilme şansı, “işçi” mesleğine sahip velilerin çocuklarının geleceğine yönelik kaygılarla bu tür bir yönelime sahip oldukları düşünülmektedir.

Öğretmenlerin % 89,5'i fen lisesini, % 4,4'ü Anadolu öğretmen lisesi, % 0,9'u Anadolu lisesi ve % 0,9'u da sosyal bilimler lisesini birinci sırada tercih etmişlerdir. Öğretmenlerin tercihinde baskın çoğunluğun fen lisesini tercih ettiği görülmektedir. Eğitim kurumunun bir üyesi olan bu meslekteki velilerin, ortaöğretimdeki kalitesi ve ÖSS'yi kazandırma başarısı bakımından ilk sırada bulunan fen liselerini tercih etmeleri, çocuklarının daha iyi bir eğitim almalarını istemeleri olarak düşünülmektedir.

Diğer meslek gruplarında bulunan velilerin en çok tercih ettiği ilk sıradaki lise, fen lisesi olmuştur. Özellikle ev hanımlarının % 75,5'inin fen lisesini tercih etmesi ortaöğretimde kaliteli eğitim veren liseler hakkında bilgi sahibi olduklarını ortaya koymuştur. Ayrıca genel olarak velilerin askeri liseyi ve polis kolejini birinci sırada tercih etmedikleri görülmektedir.

Tablo – 85: Velinin Eğitim Durumu X En çok Tercih edilen Birinci Sıradaki Liseler

		Velinin Çocuğunun En çok gitmesini istediği Birinci Sıradaki Liseler											Total	
		Sağlık Meslek	Fen Lisesi	Anadolu Lisesi	Anadolu Öğretmen Lisesi	Sosyal Bilimler	İmam Hatip Lisesi	Endüstri Lisesi	Normal (Düz) Lise	Askeri Lise	Polis Koleji	Diğer Liseler		
velinin eğitim durumu	okuryazar değil	SAYI	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
		%	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	okur-yazar	SAYI	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
		%	,0%	100%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	ilkokul	SAYI	5	51	3	5	0	4	1	1	7	4	1	82
		%	6,1%	62,2%	3,7%	6,1%	,0%	4,9%	1,2%	1,2%	8,5%	4,9%	1,2%	100,0%
	ortaokul	SAYI	5	40	5	7	0	0	1	1	5	3	0	67
		%	7,5%	59,7%	7,5%	10,4%	,0%	,0%	1,5%	1,5%	7,5%	4,5%	,0%	100,0%
lise	SAYI	9	150	15	12	1	2	0	0	8	8	5	210	
	%	4,3%	71,4%	7,1%	5,7%	,5%	1,0%	,0%	,0%	3,8%	3,8%	2,4%	100,0%	
yüksekokul-üniver	SAYI	2	259	5	9	3	6	1	0	8	4	2	299	
	%	,7%	86,6%	1,7%	3,0%	1,0%	2,0%	,3%	,0%	2,7%	1,3%	,7%	100,0%	
yükseklisans-dokt	SAYI	0	13	0	1	0	0	0	0	0	0	0	14	
	%	,0%	92,9%	,0%	7,1%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	
Total	SAYI	21	517	28	35	4	12	3	2	28	19	8	677	
	%	3,1%	76,4%	4,1%	5,2%	,6%	1,8%	,4%	,3%	4,1%	2,8%	1,2%	100,0%	

“Velinin eğitim durumu” ve “en çok tercih edilen birinci sıradaki liseler” çaprazlandığında, fen lisesini tercih eden velilerin eğitim durumları değerlendirildiğinde şu ilişki ortaya çıkmaktadır: eğitim seviyesi yükseldikçe fen lisesinin tercih edilebilirliği de artmaktadır. “Okuryazar olmayan” 1 veliyi ve “okuryazar” 4 veliyi analizimizde bizi yanıltabileceği düşüncesiyle değerlendirmeye alınmadığında, ilkokul mezunu velilerin % 62,2’si; ortaokul mezunu velilerin % 59,7’si; lise mezunu velilerin % 71,4’ü; yüksekokul/üniversite mezunu velilerin %86,6’sı; yüksek lisans/doktora eğitimi almış velilerin % 92,9’u fen lisesini en çok tercih edilen birinci sıradaki lise olarak görülmektedir. Eğitim seviyesi yüksek olan veliler, çocuklarının da eğitimlerinin yüksek seviyede olmasını istemektedirler.

Diğer eğitim seviyesine sahip olanlar velilerin de birinci lise tercihleri fen lisesidir. Fakat fen lisesi tercihi yüzdesi (okuryazar olmayan ve okuryazar olanlar hariç), ilkokul, ortaokul ve lise mezunları velilerde, yüksekokul/üniversite ile yüksek lisans/doktora eğitimi alan velilere göre daha düşüktür.

Tablo – 86: Velinin Mesleği X En çok istenilen Birinci Meslek Tercihi

			En çok istenilen BİRinci Meslek Tercihi										Total
			Doktor	Esnaf	Asker	Mühendis	Öğretmen	Eczacı	İşçi	Devlet Memuru	Dişhekimi	Diğer	
VELİNİN MESLEĞİ	İşçi	SAYI	27	0	4	3	8	2	2	3	1	2	52
		%	51.9%	.0%	7.7%	5.8%	15.4%	3.8%	3.8%	5.8%	1.9%	3.8%	100.0%
	Esnaf-tüccar	SAYI	48	0	6	4	11	5	0	0	0	5	79
		%	60.8%	.0%	7.6%	5.1%	13.9%	6.3%	.0%	.0%	.0%	6.3%	100.0%
	Öğretmen	SAYI	58	0	7	16	5	12	0	0	8	8	114
		%	50.9%	.0%	6.1%	14.0%	4.4%	10.5%	.0%	.0%	7.0%	7.0%	100.0%
	Memur	SAYI	58	1	7	9	12	5	0	2	3	5	102
		%	56.9%	1.0%	6.9%	8.8%	11.8%	4.9%	.0%	2.0%	2.9%	4.9%	100.0%
	Emekli	SAYI	19	1	2	4	4	3	0	1	2	1	37
		%	51.4%	2.7%	5.4%	10.8%	10.8%	8.1%	.0%	2.7%	5.4%	2.7%	100.0%
İşsiz	SAYI	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	4	
	%	.0%	.0%	.0%	25.0%	25.0%	.0%	.0%	.0%	.0%	50.0%	100.0%	
Ev hanımı	SAYI	97	0	16	13	35	12	1	4	8	14	200	
	%	48.5%	.0%	8.0%	6.5%	17.5%	6.0%	.5%	2.0%	4.0%	7.0%	100.0%	
Diğer Meslekler	SAYI	48	1	1	15	7	4	0	2	3	8	89	
	%	53.9%	1.1%	1.1%	16.9%	7.9%	4.5%	.0%	2.2%	3.4%	9.0%	100.0%	
Total		SAYI	355	3	43	65	83	43	3	12	25	45	677
		%	52.4%	.4%	6.4%	9.6%	12.3%	6.4%	.4%	1.8%	3.7%	6.6%	100.0%

Anketten elde edilen verilerle, “velinin mesleği” ve “en çok istenilen birinci meslek tercihi” çapraz analizi yapıldığında, “doktorluk” mesleğinin bütün meslekler(işsiz veliler meslek grubu dışında tutulduğunda) içerisinde ilk sırada olduğu görülmektedir. İşçi ve esnaf veliler, “doktorluk” mesleğinden sonra “öğretmenlik” mesleğini tercih etmişlerdir. Öğretmenlerin % 50,9’u doktorluğu, % 14’ü mühendisliği, % 10,5’i de eczacılığı tercih etmişlerdir. Tablodan çıkartılan sonuç, genel olarak öğretmenler çocuklarının öğretmen olmasını istememektedir. Çünkü öğretmenlerin sadece % 4,4’ü çocuklarının en çok birinci tercih olarak öğretmen olmasını istemektedirler.

Veliler, çocuklarının kendi mesleklerinden daha iyi bir meslek sahibi olmalarını istemektedirler. İşçilerin % 2’si, esnafın % 0’ı, öğretmenlerin % 4,4’ü, memurların % 2’si çocuklarının “baba mesleğini” devam ettirmelerini birinci tercih olarak istemektedirler.

Tablo – 87: Sekiz yıllık kesintisiz eğitim zorunlu olmasaydı X Çocuğum dini, milli ve ahlaki değerleri ilköğretimde kazanmasını isterim

Sı

e

			Dini, milli ve ahlaki değere sahip olmasını istemek		Total
			Evet	Hayır	
Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitim Zorunlu Olmasaydı	İyi eğitim veren bir ortaokula gönderirdim	SAYI %	454 76,4%	140 23,6%	594 100,0%
	İmam-hatip lisesinin ortaokul bölümüne gönderirdim	SAYI %	60 98,4%	1 1,6%	61 100,0%
	Meslek sahibi olması için çıraklık eğitim merkezlerine	SAYI %	7 77,8%	2 22,2%	9 100,0%
	Kararsızım	SAYI %	11 84,6%	2 15,4%	13 100,0%
Total		SAYI %	532 78,6%	145 21,4%	677 100,0%

Sekiz yıllık kesintisiz eğitim zorunlu olmasaydı, “çocuğumu iyi eğitim veren bir ortaokula gönderirdim” diyen velilerin % 76,4’ü ilköğretimin çocuğuna dini, milli ve ahlaki değerleri kazandırmasını beklemektedir. “İmam hatip lisesine gönderirdim” diyenlerin % 98,4’ü ilköğretimden çocuğu için dini, milli ve ahlaki değerleri kazandırmasını beklemektedir. “çıraklık eğitim merkezine gönderirim” diyenlerin % 77,8’i; kararsızların ise % 84,6’sı ilköğretimden aynı beklenti taşımaktadır.

Yukarıdaki tablodan anlaşıldığı üzere, çocuğunu iyi eğitim veren ortaokula göndermek, onun dini, milli ve ahlaki değerlere sahip olmasını istememek anlamına gelmemektedir. Çocuğunu imam hatip lisesinin orta kısmına göndermek isteyen velilerin % 98,4’ü çocuğunun dini, milli ve ahlaki değerleri ilköğretimin kazandırmasını beklemektedir. Çocuğunun dini ağırlıklı eğitim görmesini isteyen veliler de, dini, milli ve ahlaki beklentilerin dinsel bir kökenden geldiğine inandıkları için baskın çoğunluğu, ilköğretimden sözü edilen beklenti içerisine girmektedir.

Tablo – 88: Öğrenci Sınıf Düzeyi X SBS ile birlikte harcadığım para miktarı arttı

			SBS ile birlikte eğitim için harcadığım para miktarı arttı					Total
			Hiç katılmıyorum	Katılmıyorm	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	
ÖĞRENCİ SINIF DÜZEYİ	1.sınıf	SAYI	3	4	9	11	15	42
		%	7,1%	9,5%	21,4%	26,2%	35,7%	100,0%
	2.sınıf	SAYI	8	17	11	18	21	75
		%	10,7%	22,7%	14,7%	24,0%	28,0%	100,0%
	3.sınıf	SAYI	8	16	7	18	31	80
		%	10,0%	20,0%	8,8%	22,5%	38,8%	100,0%
	4.sınıf	SAYI	2	10	15	20	29	76
		%	2,6%	13,2%	19,7%	26,3%	38,2%	100,0%
5.sınıf	SAYI	4	7	8	11	34	64	
	%	6,3%	10,9%	12,5%	17,2%	53,1%	100,0%	
6.sınıf	SAYI	5	13	7	30	64	119	
	%	4,2%	10,9%	5,9%	25,2%	53,8%	100,0%	
7.sınıf	SAYI	2	11	11	18	41	83	
	%	2,4%	13,3%	13,3%	21,7%	49,4%	100,0%	
8.sınıf	SAYI	4	13	12	38	71	138	
	%	2,9%	9,4%	8,7%	27,5%	51,4%	100,0%	
Total	SAYI	36	91	80	164	306	677	
	%	5,3%	13,4%	11,8%	24,2%	45,2%	100,0%	

“SBS’nin getirilmesiyle harcadığım para miktarı arttı” düşüncesine 1. sınıf öğrenci velilerinin % 61,9’u, 2. sınıf öğrenci velilerinin % 52’si, 3. sınıf velilerinin % 61,3’ü, 4. sınıf velilerinin % 64,5’i, 5. sınıf velilerinin % 70,3’ü, 6. sınıf velilerinin % 79’u, 7. sınıf velilerinin % 71,1’i ve 8. sınıf velilerinin % 78,9’u katıldığını belirtmektedirler. Tabloya bakıldığında ilköğretim 1. sınıftan itibaren SBS’nin getirilmesi ile eğitim için harcanan para miktarlarının arttığı yönündeki düşünce ağırlık kazanmaktadır. Özellikle ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin velileri, eğitim masrafının arttığını ifade eden velilerin oranının en çok olduğu velilerdir.

SBS’den önce sadece ilköğretim 8. sınıfta girilen OKS sistemi varken öğrenciler, dershaneye gitmeye daha çok 7. sınıfta başlarlar ve 8. sınıfta öğrencilerin çoğunluğu giderdi. Özel ders ihtiyacı da, dershaneye paralel bir şekilde, 8. sınıfta daha çok ihtiyaç duyulurdu. Ancak SBS ile birlikte 6, 7 ve 8. sınıfta sınavlara

girilmesinden dolayı öğrenciler artık 4. sınıftan itibaren dershaneye gitmeye başladılar. Özel ders durumu da yine dershaneye paralel olarak 4. sınıftan itibaren ihtiyaç duyulmaya başladı. Dolayısıyla dersane ve özel ders ihtiyacı arttıkça, öğrencinin velisine olan maliyeti de artmaya başladı. Böylece SBS, velinin omzuna var olandan daha fazla ekonomik bir yükledi.

Tablo – 89: Velinin mesleği X Önceki sistem (5 yıl + 3 yıl) daha etkiliydi

			Önceki Sistem (5 yıl + 3 yıl) daha etkiliydi		Total
			EVET	HAYIR	
Velinin Mesleği	işçi	SAYI	11	41	52
		%	21,2%	78,8%	100,0%
	esnaf-tüccar	SAYI	24	55	79
		%	30,4%	69,6%	100,0%
	öğretmen	SAYI	49	65	114
		%	43,0%	57,0%	100,0%
	memur	SAYI	16	86	102
		%	15,7%	84,3%	100,0%
	emekli	SAYI	8	29	37
		%	21,6%	78,4%	100,0%
işsiz	SAYI	0	4	4	
	%	,0%	100,0%	100,0%	
ev hanımı	SAYI	18	182	200	
	%	9,0%	91,0%	100,0%	
diğer meslek	SAYI	22	67	89	
	%	24,7%	75,3%	100,0%	
TOTAL		SAYI	148	529	677
		%	21,9%	78,1%	100,0%

Sekiz yıllık kesintisiz eğitimle ilgili “önceki sistem daha etkiliydi” görüşü, velilerin meslekleriyle ilişkilendirdiğimiz tabloda; genel olarak bu düşünceye veliler katılmamıştır. İşçi velilerin % 78,8’i, esnaf velilerin % 69,6’sı, öğretmen velilerin % 57’si, memurların % 84,3’ü, emeklilerin % 78,4’ü, işsizlerin % 100’ü, ev hanımlarının % 91’i ve diğer meslek gruplarındakilerin % 75,3’ü bu yargıya

Velinin eğitim seviyesi ile çocuğuna ödevlerinde/derslerinde yardımcı olma durumunun çapraz analizi alındığında; “mutlaka yardımcı olurum” diyen velilerin eğitim seviyesine bakıldığında % 0,5’i okuryazar değil, % 1,4’ü okur yazar, % 10,5’i ilkokul mezunu, % 7,6’sı ortaokul mezunu, % 31,9’u lise mezunu, % 46,2’si yüksekokul/üniversite mezunu ve % 1,9’u ise yüksek lisans/doktora eğitimi almış velilerden oluşmaktadır.

“Çoğu zaman yardımcı olurum” ifadesine sahip velilerin eğitim seviyelerine bakıldığında; % 10,8’i ilkokul mezunu, % 5,9’u ortaokul mezunu, % 35,6’sı lise mezunu, % 45’i yüksekokul/üniversite mezunu ve % 2,7’si ise yüksek lisans/doktora eğitimi almış velilerden oluşmaktadır.

“Bazen yardımcı olurum” ifadesine sahip velilerin eğitim seviyelerine bakıldığında; % 0,5’i okuryazar, % 13’ü ilkokul mezunu, % 14,1’i ortaokul mezunu, % 23,4’ü lise mezunu, % 46,7’si yüksekokul/üniversite mezunu ve % 2,2’si ise yüksek lisans/doktora eğitimi almış velilerden oluşmaktadır.

Çocuklarının ödevlerinde/derslerinde yardımcı olma durumu ile eğitim seviyelerinin ilişkisinin değerlendirildiği tabloda, çocuklarına dersleri konusunda yardımcı olan velilerin eğitim seviyelerinin yüksek olduğu görülmektedir. Velilerin eğitim seviyelerinin yükseldikçe, çocuklarının derslerinde yardımcı olmasında iki önemli etken düşünülmektedir. İlki eğitilmiş veli, kendi sahip olduğu bilgi birikimiyle çocuğunun dersleriyle ilgili sorularına cevap verebilmektedir. Böylelikle öğrenci evdeki çalışmalarında zorlukla karşılaştığında ilk başvuracağı kişi velisi olmaktadır. Eğer velinin eğitim durumu, çocuğunun sorularına cevap verebilecek düzeyde değilse bu talebi karşılayamamaktadır. İkinci etken ise; velilerin eğitim seviyesi yükseldikçe eğitime verilen önem de artmaktadır. Eğitim konusunda bilinçli olan veliler, çocuklarının eğitimlerini ve ders başarılarını önemsemektedirler. Dolayısıyla veli, çocuğunun ders durumlarıyla yakından ilgilenmektedir.

Tablo – 91: Öğrenci sınıf düzeyi X çocuğunuzu dershaneye gönderiyor musunuz?

			Çocuğunuzu Dershaneye Gönderiyor musunuz?		TOTAL
			EVET	HAYIR	
Öğrencinin Sınıf Düzeyi	1.sınıf	SAYI	4	38	42
		%	9,5%	90,5%	100,0%
	2.sınıf	SAYI	10	65	75
		%	13,3%	86,7%	100,0%
	3.sınıf	SAYI	9	71	80
		%	11,3%	88,8%	100,0%
	4.sınıf	SAYI	25	51	76
		%	32,9%	67,1%	100,0%
5.sınıf	SAYI	28	36	64	
	%	43,8%	56,3%	100,0%	
6.sınıf	SAYI	67	52	119	
	%	56,3%	43,7%	100,0%	
7.sınıf	SAYI	58	25	83	
	%	69,9%	30,1%	100,0%	
8.sınıf	SAYI	107	31	138	
	%	77,5%	22,5%	100,0%	
TOTAL	SAYI	308	369	677	
	%	45,5%	54,5%	100,0%	

Öğrencinin sınıf düzeyine göre, dershaneye gitme durumunun sorgulandığı tabloda; 1. sınıf öğrencilerinin % 9,5'i, 2. sınıf öğrencilerinin % 13,3'ü, 3. sınıf öğrencilerinin % 11,3'ü, 4. sınıf öğrencilerinin % 32,9'u, 5. sınıf öğrencilerinin % 43,8'i, 6. sınıf öğrencilerinin % 56,3'ü, 7. sınıf öğrencilerinin % 69,9'u ve 8. sınıf öğrencilerinin ise % 77,5'i dershaneye gitmektedir. İlköğretim 1. sınıfta % 9,5 olan dershaneye gönderilme oranı, 8. sınıfta % 77,5'e çıkmıştır. Ayrıca ilköğretimin ikinci kademe sınıflarına doğru yaklaştıkça dershaneye giden öğrencilerin oranı artmaktadır. İstatistiğe göre, her dört 8. sınıf öğrencisinden üç tanesi dershaneye gitmektedir. Dolayısıyla dershanelerin varlığı, eğitim sisteminde icat edilen sınavların varlığı ile doğru orantılıdır. Bundan dolayı sınavların sayısının artması demek, dershaneye sayısının artması demektir.

Tablo – 92: Öğrenci Sınıf Düzeyi X SBS’den Yüksek Puan Aldırmayı İlköğretimden Beklemek

			İlköğretimin SBS'den Yüksek Puan Aldırmasının Beklenmesi		Total
			EVET	HAYIR	
Öğrencinin Sınıf Düzeyi	1.sınıf	SAYI %	27 64.3%	15 35.7%	42 100.0%
	2.sınıf	SAYI %	45 60.0%	30 40.0%	75 100.0%
	3.sınıf	SAYI %	50 62.5%	30 37.5%	80 100.0%
	4.sınıf	SAYI %	49 64.5%	27 35.5%	76 100.0%
	5.sınıf	SAYI %	46 71.9%	18 28.1%	64 100.0%
	6.sınıf	SAYI %	88 73.9%	31 26.1%	119 100.0%
	7.sınıf	SAYI %	54 65.1%	29 34.9%	83 100.0%
	8.sınıf	SAYI %	94 68.1%	44 31.9%	138 100.0%
Total	SAYI %	453 66.9%	224 33.1%	677 100.0%	

SBS’den yüksek puan aldırmayı ilköğretimden bekleyen velilerin, sınıf düzeyinde çapraz analizi yapıldığında, 1. sınıf öğrenci velilerinin % 64,3’ü, 2 sınıf öğrenci velilerinin % 60’ı, 3. sınıf velilerinin % 62,5’i, 4. sınıf velilerinin 64,5’i, 5. sınıf velilerinin % 71,9’u, 6. sınıf velilerinin 73,9’u, 7. sınıf velilerinin % 65,1’i ve 8. sınıf velilerinin % 68,1’i çocuğuna SBS’den yüksek puan aldırmayı ilköğretimden beklemektedir.

İlköğretim velilerinin çoğunluğu, ilköğretimden SBS ile ilgili yüksek başarı beklentisi taşımaktadırlar. Bu beklentinin sınıf düzeyinde değerlendirilmesi yapıldığında, ilköğretim ikinci kademeye doğru bu beklentinin arttığı gözlenmektedir. Özellikle bu artış, 5. sınıflarda artmaya başlamaktadır. İlköğretim birinci kademenin son sınıfı olan 5. sınıf, bir yıl sonra sınava girecek olmanın

kaygısıyla beklenti seviyesini yukarı doğru çekmektedir. 1, 2, 3 ve 4. sınıf velilerinde, SBS'ye girme zamanı olarak çok yakın olmamasına rağmen beklenti düzeyi yüksektir. Sınavlarda test tekniği uygulamasının ve deneme sınavı yapmanın 1. sınıflara kadar indiği bir eğitim sisteminde, SBS'ye dair yüksek başarı beklentisinin olağan olduğu düşünülmektedir.

Tablo – 93: En çok tercih edilen birinci sıradaki liseler X İlköğretimden çocuğunu kaliteli bir liseyi kazandırmasını beklemek

			İlköğretimden Çocuğunu Kaliteli Eğitim Veren Bir Liseyi Kazandırmasını Beklemek		Total
			EVET	HAYIR	
BirinciTercih	Sağlık Meslek	SAYI	19	2	21
		%	3.5%	1.5%	3.1%
	Fen Lisesi	SAYI	428	89	517
		%	78.5%	67.4%	76.4%
	Anadolu Lisesi	SAYI	18	10	28
		%	3.3%	7.6%	4.1%
	Anadolu Öğretmen Lisesi	SAYI	27	8	35
		%	5.0%	6.1%	5.2%
	Sosyal Bilimler	SAYI	3	1	4
		%	.6%	.8%	.6%
	İmam Hatip Lisesi	SAYI	6	6	12
		%	1.1%	4.5%	1.8%
	Endüstri Lisesi	SAYI	1	2	3
		%	.2%	1.5%	.4%
	Normal (Düz) Lise	SAYI	1	1	2
		%	.2%	.8%	.3%
	Askeri Lise	SAYI	22	6	28
		%	4.0%	4.5%	4.1%
	Polis Koleji	SAYI	14	5	19
		%	2.6%	3.8%	2.8%
	Diğer Liseler	SAYI	6	2	8
		%	1.1%	1.5%	1.2%
Total		SAYI	545	132	677
		%	100.0%	100.0%	100.0%

Velilerin en çok tercih ettiği birinci sıradaki liseler ile ilköğretimden çocuğunun kaliteli eğitim veren bir liseyi kazandırma beklentisini çapraz analize aldığımızda, ilköğretimden kaliteli eğitim veren liseyi kazandırmasını bekleyen velilerin % 78,5'i fen lisesini, % 5'i anadolu öğretmen lisesini, % 4'ü askeri liseyi, % 3,5'i sağlık meslek lisesini, % 3,3'ü anadolu lisesini, % 2,6'sı polis kolejini ve % 1,1'i ise imam hatip lisesini birinci sırada tercih ettiklerini görülmüştür.

Tabloya göre, kaliteli lise olarak fen lisesi, baskın çoğunluğun tercihidir. Fen lisesini; anadolu öğretmen lisesi, askeri lise ve sağlık meslek lisesi takip etmektedir. Sağlık meslek lisesinin SBS puanlama sisteminde, anadolu lisesi, askeri lise ve sosyal bilimler lisesinden çok gerilerde olmasına rağmen, söz konusu liselerin önüne geçmesi, son yıllarda sağlık meslek lisesi mezunlarının kısa sürede iş bulabilme şansına bağlı olduğuyla ilgili olduğu düşünülmektedir.

Tablo – 94: En çok Tercih edilen Birinci Sıradaki Liseler X İyi bir meslek sahibi olmak için İlköğretimde İyi bir eğitim almak gerekir

			İyi bir meslek sahibi olmak için ilköğretimde iyi bir eğitim almak gerekir					Total
			Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	
En Çok İstenen Birinci Sıradaki Liseler	Sağlık Meslek	SAYI %	0 ,0%	3 15,8%	2 5,4%	2 1,5%	14 2,9%	21 3,1%
	Fen Lisesi	SAYI %	3 60,0%	10 52,6%	26 70,3%	101 75,4%	377 78,2%	517 76,4%
	Anadolu Lisesi	SAYI %	0 ,0%	2 10,5%	1 2,7%	5 3,7%	20 4,1%	28 4,1%
	Anadolu Öğretmen Lisesi	SAYI %	0 ,0%	2 10,5%	1 2,7%	11 8,2%	21 4,4%	35 5,2%
	Sosyal Bilimler	SAYI %	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	2 1,5%	2 ,4%	4 ,6%
	İmam Hatip Lisesi	SAYI %	0 ,0%	2 10,5%	2 5,4%	3 2,2%	5 1,0%	12 1,8%
	Endüstri Lisesi	SAYI %	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 ,7%	2 ,4%	3 ,4%
	Normal (Düz) Lise	SAYI %	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 ,7%	1 ,2%	2 ,3%
	Askeri Lise	SAYI %	1 20,0%	0 ,0%	2 5,4%	3 2,2%	22 4,6%	28 4,1%
	Polis Koleji	SAYI %	0 ,0%	0 ,0%	3 8,1%	4 3,0%	12 2,5%	19 2,8%
	Diğer Liseler	SAYI %	1 20,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 ,7%	6 1,2%	8 1,2%
	Total	SAYI %	5 100,0%	19 100,0%	37 100,0%	134 100,0%	482 100,0%	677 100,0%

“İyi bir meslek sahibi olmak için ilköğretimde iyi bir eğitim almak gerekir” düşüncesini birinci sıra lise tercihleri ile çapraz analize tabi tuttuğumuzda, bu düşünceye “katılıyorum” diyen velilerin % 75,4’ü fen lisesini, “tamamen katılıyorum” diyen velilerin ise % 78,2’si de yine fen lisesini tercih etmişlerdir. “Katılıyorum” diyen velilerin % 8,2’si ve “tamamen katılıyorum” diyen velilerin de % 4,4’ü de anadolu öğretmen lisesini tercih etmişlerdir.

Tablodan çıkarım yapıldığında, çocuğunun iyi bir meslek sahibi olması için ilköğretimde iyi bir eğitim alması gerektiğini düşünen veliler, lise eğitimi olarak fen lisesini daha çok tercih etmektedirler. Velilere göre, ilköğretimde iyi bir eğitim aldıktan sonra eğer iyi bir meslek sahibi olunacaksa bunu yolunun fen lisesinden geçtiği düşüncesi ağır basmaktadır.

Tablo – 95: SBS ile birlikte eğitim için harcanan para miktarının artması X Öğrencinin dershaneye gitme durumu

			Çocuğunuzu Dershaneye Gönderiyor musunuz?		Total
			Evet	Hayır	
SBS ile birlikte eğitim için harcadığım para miktarı arttı	hiç katılmıyorum	SAYI %	10 27,8%	26 72,2%	36 100,0%
	katılmıyorum	SAYI %	35 38,5%	56 61,5%	91 100,0%
	kararsızım	SAYI %	31 38,8%	49 61,3%	80 100,0%
	katılıyorum	SAYI %	68 41,5%	96 58,5%	164 100,0%
	tamamen katılıyorum	SAYI %	164 53,6%	142 46,4%	306 100,0%
Total	SAYI %	308 45,5%	369 54,5%	677 100,0%	

“SBS’nin getirilmesiyle birlikte eğitim için harcanan para miktarının artması” düşüncesi ile öğrencinin dershaneye gitme durumunun çapraz analizi alındığında; bu düşünceye “tamamen katılıyorum” diye cevaplayan velilerin % 53,6’sı,

“katılıyorum” diyen velilerin % 41,5’i, “kararsızım” diyen velilerin % 38,8’i, “katılmıyorum” diyen velilerin % 38,5’i ve “hiç katılmıyorum” diyen velilerin ise % 10’u çocuklarını dershaneye göndermektedirler.

Dershaneye göndermenin eğitim maliyetine etkisinin araştırıldığı bu analiz, eğitim maliyetinin artmasında sadece dershane faktörünün etkili olmadığını göstermektedir. SBS’nin getirilmesiyle eğitim maliyetinin artmasına “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” ifadesine sahip velilerin, çocuklarını dershaneye gönderme oranlarına bakıldığında, bu düşünceye sahip tüm velilerin çocuklarını dershaneye göndermedikleri görülmektedir. Dolayısıyla SBS’nin getirilmesiyle birlikte, eğitim maliyetinin artması dershane dışındaki eğitim harcamalarının da çok fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo – 96: Öğrenci Sınıf Düzeyi X Yoğun Ders çalışma temposu ve Sınavlardan dolayı bu dönemde öğrenci olmak istemezdim

			Yoğun ders çalışma temposu ve sınavların çok olmasından dolayı bu dönemde öğrenci olmak istemezdim					
			hiç katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	tamamen katılıyorum	Total
Öğrenci Sınıf Düzeyi	1.sınıf	SAYI	8	16	9	4	5	42
		%	19,0%	38,1%	21,4%	9,5%	11,9%	100,0%
	2.sınıf	SAYI	12	22	13	12	16	75
		%	16,0%	29,3%	17,3%	16,0%	21,3%	100,0%
	3.sınıf	SAYI	11	18	16	23	12	80
		%	13,8%	22,5%	20,0%	28,8%	15,0%	100,0%
	4.sınıf	SAYI	8	16	21	12	19	76
		%	10,5%	21,1%	27,6%	15,8%	25,0%	100,0%
	5.sınıf	SAYI	12	8	12	20	12	64
	%	18,8%	12,5%	18,8%	31,3%	18,8%	100,0%	
	6.sınıf	SAYI	19	31	24	31	14	119
	%	16,0%	26,1%	20,2%	26,1%	11,8%	100,0%	
	7.sınıf	SAYI	8	24	12	17	22	83
	%	9,6%	28,9%	14,5%	20,5%	26,5%	100,0%	
	8.sınıf	SAYI	22	26	21	37	32	138
	%	15,9%	18,8%	15,2%	26,8%	23,2%	100,0%	
Total	SAYI		100	161	128	156	132	677
	%		14,8%	23,8%	18,9%	23,0%	19,5%	100,0%

“Yoğun ders çalışma temposu ve sınavların çok olmasından dolayı bu dönemde öğrenci olmak istemezdim” düşüncesine sahip velilerin, velisi bulunduğu sınıf düzeyine göre ilişkilendirildiğinde, katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” görüşleri birlikte alındığında, 1. sınıf öğrenci velilerinin % 21,4’ü, 2. sınıf öğrenci velilerinin % 37,3’ü, 3. sınıf öğrenci velilerinin % 43,8’i, 4. sınıf velilerinin % 40,8’i, 5. sınıf velilerinin % 50,1’i, 6. sınıf velilerinin % 37,9’u, 7. sınıf velilerinin % 47’si ve 8. sınıf velilerinin ise % 50’si katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Tabloya bakıldığında; 1. sınıf öğrenci velileri, bu sınıfta bulunan çocuğunun yoğun ders çalışma temposu ve sınavların çok olmasından dolayı oluşabilecek herhangi bir rahatsızlık durumu olmadığı için, sadece % 21’4’ü bu düşünceye katılmaktadır. Fakat 2. sınıftan itibaren ders temposunun artması veliler de fikir değişimini beraberinde getirmektedir. 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrenci velilerinin, “öğrenci olmak istemezdim” düşüncesi SBS ve deneme sınavlarından kaynaklı ders çalışma temposunun artmış olmasının etkisi olarak düşünülmektedir.

Tablo – 97: Öğrenci Sınıf Düzeyi X SBS hakkında tam ve net olarak bilginiz var mı?

			SBS'ndan her şeyiyle tam ve net olarak bilginiz var mı?			Total
			Evet	Biraz Bilgim Var	Hayır,hiçbir bilginim yok	
Öğrenci Sınıf Düzeyi	1.sınıf	SAYI %	20 47,6%	19 45,2%	3 7,1%	42 100,0%
	2.sınıf	SAYI %	34 45,3%	36 48,0%	5 6,7%	75 100,0%
	3.sınıf	SAYI %	50 62,5%	26 32,5%	4 5,0%	80 100,0%
	4.sınıf	SAYI %	41 53,9%	33 43,4%	2 2,6%	76 100,0%
	5.sınıf	SAYI %	38 59,4%	25 39,1%	1 1,6%	64 100,0%
	6.sınıf	SAYI %	66 55,5%	47 39,5%	6 5,0%	119 100,0%
	7.sınıf	SAYI %	46 55,4%	36 43,4%	1 1,2%	83 100,0%
	8.sınıf	SAYI %	96 69,6%	40 29,0%	2 1,4%	138 100,0%
Total	SAYI %	391 57,8%	262 38,7%	24 3,5%	677 100,0%	

Anketten elde edilen verilerden hareketle, velisi olunan öğrencinin sınıf düzeyi ile velinin SBS hakkındaki bilgi düzeyinin çapraz analizi alındığında; 1. sınıf öğrenci velilerinin % 47,6'sının SBS'den "her şeyiyle tam ve net olarak", % 45,2'sinin ise "biraz bilgisi" olduğu ortaya çıkmaktadır. 2. sınıf öğrenci velilerinin % 45,3'ünün "her şeyiyle tam ve net olarak" bilgisi varken, % 48'inin ise "biraz bilgisi" bulunmaktadır. 3. sınıf öğrenci velilerinin % 62,5'inin "her şeyiyle tam ve net olarak" SBS hakkında bilgisi varken, % 32,5'inin ise "biraz bilgisi" vardır. 4. sınıf velilerinin % 53,9'unun "her şeyiyle tam ve net olarak", % 43,4'ünün ise "biraz bilgisi" bulunmaktadır. 5. sınıf öğrenci velilerinin % 59,4'ünün "her şeyiyle tam ve net olarak", % 39,1'inin ise "biraz bilgisi" vardır. İlköğretim ikinci kademedeki yer alan 6. sınıf öğrencilerinin velilerinin % 55,5'inin SBS hakkında "her şeyiyle tam ve net olarak", % 39,5'inin de "biraz bilgisi" bulunmaktadır. 7. sınıf velilerinin % 55,4'ünün "her şeyiyle tam ve net olarak" bilgisi mevcutken % 43,4'ünün "biraz bilgisi" vardır. İlköğretim son sınıf olan ve üçüncü defa SBS'ye girecek olan öğrencilerin velilerinin % 69,6'sı SBS hakkında "her şeyiyle tam ve net olarak" bilgi sahibi olmalarına rağmen % 29'unun "biraz bilgisi" vardır.

Velilerin SBS hakkındaki bilgi durumlarından hareketle, "her şeyiyle tam ve net olarak" ve "biraz bilgim var" diye cevaplayanları birlikte değerlendirdiğimizde; 1. sınıf öğrenci velilerinin % 92,8'inin "az ya da çok" bilgisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum 2. sınıf velilerinin % 93,3'ünde, 3. sınıf velilerinin % 95'inde, 4. sınıf velilerinin % 97,3'ünde, 5. sınıf velilerinin % 98,5'inde, 6. sınıf velilerinin % 95'inde, 7. sınıf velilerinin % 98,8'inde ve 8. sınıf velilerinin ise % 98,6'sında "az ya da çok" SBS hakkında bilgisi olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo incelendiğinde, SBS hakkında velilerin bilgi sahibi olmaları, velisi bulunduğu öğrencinin sınıf düzeyiyle doğru orantılıdır. Çocuklarının kaliteli eğitim veren bir ortaöğretim kurumuna yerleşmesini isteyen veliler, SBS sınav sistemini tanımaya ve çözümlenmeye çaba göstermektedir. 5. sınıf öğrenci velilerinin, çocuklarının nasıl bir sınav sistemiyle karşılaşacağını algılamaya çalışması, ilköğretim birinci kademesinde olmalarına rağmen onları SBS hakkında araştırma yapmaya sevk etmektedir.

Tablo – 98: Öğrenci Sınıf Düzeyi X Çocuğum yazılılarında/sınavlarında başarısız olursa moralim bozulur

			Çocuğum yazılılarında/sınavlarında başarısız olursa moralim bozulur					
			hiç katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	tamamen katılıyorum	Total
Öğrenci Sınıf Düzeyi	1. sınıf	SAYI %	1 2,4%	5 11,9%	3 7,1%	21 50,0%	12 28,6%	42 100,0%
	2. sınıf	SAYI %	2 2,7%	7 9,3%	10 13,3%	32 42,7%	24 32,0%	75 100,0%
	3. sınıf	SAYI %	6 7,5%	12 15,0%	9 11,3%	29 36,3%	24 30,0%	80 100,0%
	4. sınıf	SAYI %	1 1,3%	9 11,8%	9 11,8%	30 39,5%	27 35,5%	76 100,0%
	5. sınıf	SAYI %	1 1,6%	9 14,1%	9 14,1%	25 39,1%	20 31,3%	64 100,0%
	6. sınıf	SAYI %	3 2,5%	7 5,9%	9 7,6%	61 51,3%	39 32,8%	119 100,0%
	7. sınıf	SAYI %	0 ,0%	2 2,4%	9 10,8%	37 44,6%	35 42,2%	83 100,0%
	8. sınıf	SAYI %	2 1,4%	11 8,0%	14 10,1%	58 42,0%	53 38,4%	138 100,0%
Total	SAYI %	16 2,4%	62 9,2%	72 10,6%	293 43,3%	234 34,6%	677 100,0%	

Velisi olunan öğrencilerin sınıf düzeyi ile velilerin “çocuğum yazılılarında/sınavlarında başarısız olursa moralim bozulur” ifadesinin çapraz analizi alındığında; 1. sınıf öğrenci velilerinin % 50’si bu düşünceye “katılıyorum”, % 28,6’sı da “tamamen katılıyorum” yönünde kendilerini ifade etmişlerdir. 2. sınıf öğrenci velilerinin % 42,7’si “katılıyorum”, % 32’si de “tamamen katılıyorum” şeklinde görüş bildirmişlerdir. 3. sınıf öğrenci velilerinin % 36,3’ü “katılıyorum” ifadesini, % 30’u da “tamamen katılıyorum” ifadesini kullanmışlardır. 4. sınıf velilerinin % 39,5’i “katılıyorum”, % 35,5’i de “tamamen katılıyorum” ifadesini; 5. sınıf velilerinin % 39,1’i “katılıyorum” ifadesini, % 31,3’ü de “tamamen katılıyorum” ifadesini kullanmışlardır. İlköğretim ikinci kademe sınıflarından 6. sınıf öğrenci velilerinin % 51,3’ü “katılıyorum” görüşünü, % 32,8’i de “tamamen

katılıyorum” görüşünü dile getirmişlerdir. 7. sınıf öğrenci velilerinin % 44,6’sı “katılıyorum” ifadesini, % 42,2’si de “tamamen katılıyorum” ifadesini kullanmışlardır. 8. sınıf öğrenci velilerinin % 42’si “katılıyorum”, % 34,6’sı da “tamamen katılıyorum” ifadesini kullanmaktadırlar.

“Katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” ifadesini birlikte değerlendirdiğimiz zaman; çocuğunun yazılılarına/sınavlarında başarısız olduğunda morali bozulan velilerin oranlaması şu şekildedir: 1. sınıf öğrenci velilerinin % 78,6’sı, 2. sınıf öğrenci velilerinin % 74,7’si, 3. sınıf velilerinin % 66,3’ü, 4. sınıf velilerinin % 75’i, 5. sınıf velilerinin % 70,4’ü, 6. sınıf velilerinin % 84,1’i, 7. sınıf velilerinin % 86,8’i, 8. sınıf velilerinin % 76,6’sı bu düşünceye katıldıklarını ifade etmişlerdir.

İlköğretim velilerinin geneline baktığımızda, çocuğunun ders başarısızlığında üzülmekte ve bu durumdan kaygı duymaktadır. Tablodan anlaşıldığına göre, ortalama her dört veliden üç tanesi bu kaygıyı taşımaktadır. Genellikle öğrencilerde bulunduğu inanılan ders ve sınav kaygısı, öğrencilerin velilerinde de görüldüğü söylenebilir. Çünkü insan, kaygısını duyduğu şeyler hakkında üzüntü duyar ya da morali bozulur.

Tablo – 99: Öğrenci Sınıf Düzeyi X SBS ve deneme sınavları çocuğumda psikolojik sorunlara neden oldu

			SBS ve Deneme Sınavları çocuğumda psikolojik sorunlara neden oldu					Total
			hiç katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	tamamen katılıyorum	
Öğrenci Sınıf Düzeyi	1.sınıf	SAYI %	6 14,3%	18 42,9%	15 35,7%	1 2,4%	2 4,8%	42 100,0%
	2.sınıf	SAYI %	13 17,3%	37 49,3%	12 16,0%	9 12,0%	4 5,3%	75 100,0%
	3.sınıf	SAYI %	10 12,5%	29 36,3%	21 26,3%	16 20,0%	4 5,0%	80 100,0%
	4.sınıf	SAYI %	10 13,2%	20 26,3%	20 26,3%	15 19,7%	11 14,5%	76 100,0%
	5.sınıf	SAYI %	8 12,5%	20 31,3%	13 20,3%	13 20,3%	10 15,6%	64 100,0%
	6.sınıf	SAYI %	17 14,3%	35 29,4%	30 25,2%	26 21,8%	11 9,2%	119 100,0%
	7.sınıf	SAYI %	10 12,0%	29 34,9%	20 24,1%	15 18,1%	9 10,8%	83 100,0%
	8.sınıf	SAYI %	20 14,5%	37 26,8%	22 15,9%	37 26,8%	22 15,9%	138 100,0%
Total	SAYI %	94 13,9%	225 33,2%	153 22,6%	132 19,5%	73 10,8%	677 100,0%	

Öğrenci sınıf düzeyi ve “SBS ve deneme sınavları çocuğumda psikolojik sorunlara neden oldu” ifadesini çapraz analize aldığımızda; 1. sınıf velilerinin % 2,4’ü “katılıyorum”, % 4,8’i de “tamamen katılıyorum” ifadesini, 2. sınıf velilerinin % 12’si “katılıyorum”, % 5,3’ü “tamamen katılıyorum” ifadesini, 3. sınıf velilerinin % 20’si “katılıyorum” ifadesini, % 5’i “tamamen katılıyorum” ifadesini, 4. sınıf velilerinin % 19,7’si “katılıyorum” ifadesini, % 14,5’i de “tamamen katılıyorum” ifadesini, 5. sınıf velilerinin % 20,3’ü “katılıyorum” ifadesini, % 15,6’sı da “tamamen katılıyorum” ifadesini kullanmışlardır. İlköğretim ikinci kademenin ilk sınıfı olan 6. sınıfların velilerinin % 21,8’i “katılıyorum” ifadesini, % 9,2’si “tamamen katılıyorum” ifadesini, 7. sınıf velilerinin % 18’1’i “katılıyorum” ifadesini, % 10,8’i “tamamen katılıyorum” ifadesini ve 8. sınıf velilerinin % 26,8’i

“katılıyorum” ifadesini, % 15,9’u ise “tamamen katılıyorum” ifadesini kullanmışlardır.

“Katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” ifadesini birlikte kullandığımızda; 1. sınıf velilerinin % 7,2’si, 2. sınıf velilerinin % 17,3’ü, 3. sınıf velilerinin % 25’i, 4. sınıf velilerinin % 34,2’si, 5. sınıf velilerinin % 35,9’u, 6. sınıf velilerinin % 31’i, 7. sınıf velilerinin 28,9’u, 8. sınıf velilerinin ise, % 42,7’si bu düşünceye katılmaktadırlar.

1. sınıf velileri, çocukları SBS’ye henüz girmedikleri ve deneme sınavı yapmadıkları için çocuklarında herhangi bir psikolojik rahatsızlık görmezken, 2. sınıf velilerinde bu oran biraz yükselmektedir. Nedeninin ise, SBS olmamasına rağmen, deneme sınavı uygulamasının ilköğretim 2. sınıfta yavaş yavaş yapılmaya başlanmasıdır. 3. ve 4. sınıf velilerinde bu yargı, giderek artmaktadır. 5. sınıf öğrenci velilerinde bu yargı, ilköğretim birinci kademesindeki veliler içerisinde en yüksek orana sahiptir. Bu öğrencilerin ikinci kademeye başlayacak olmaları ve SBS’yle tanışacak olmaları, bu tür rahatsızlığı öğrencide arttırmaktadır. 6, 7 ve 8. sınıf veliler içerisinde bu oran 8. sınıf öğrenci velilerinde daha çok rastlanan bir durumdur. Çünkü 8. sınıftaki öğrenci 6. ve 7. sınıfta SBS’ye girmiş ve 8. sınıfta da SBS’ye girecektir. Dolayısıyla üç yıl ard arda yaşana kaygı ve stres, öğrencide psikolojik rahatsızlık oluşturabilmektedir.

Öğrenci velilerinin ifadelerinden hareketle, ilköğretim 4. sınıftan başlayarak ilköğretimin tüm sınıflarında öğrenim gören öğrencilerden her üç tanesinden biri, SBS ve deneme sınavlarından dolayı psikolojik sorunlar yaşamaktadır.

Tablo – 100: Ailenin Ortalama Aylık Geliri X Para Kazanabilmek için Eğitim Gereklidir

			Para Kazanabilmek için Eğitim Gereklidir					Total
			hiç katılmıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılıyorum	tamamen katılıyorum	
Ailenin Ortalama Aylık Geliri	0-500	SAYI	0	1	5	15	18	39
		%	,0%	2,6%	12,8%	38,5%	46,2%	100,0%
	501-1000	SAYI	3	3	14	34	42	96
		%	3,1%	3,1%	14,6%	35,4%	43,8%	100,0%
	1001-1500	SAYI	2	12	21	46	47	128
		%	1,6%	9,4%	16,4%	35,9%	36,7%	100,0%
	1501-2000	SAYI	7	13	23	45	33	121
		%	5,8%	10,7%	19,0%	37,2%	27,3%	100,0%
	2001-2500	SAYI	4	11	8	29	28	80
		%	5,0%	13,8%	10,0%	36,3%	35,0%	100,0%
	2501-3000	SAYI	1	7	14	25	16	63
		%	1,6%	11,1%	22,2%	39,7%	25,4%	100,0%
	3001-3500	SAYI	3	6	8	19	16	52
	%	5,8%	11,5%	15,4%	36,5%	30,8%	100,0%	
3501-4000	SAYI	1	5	5	13	11	35	
	%	2,9%	14,3%	14,3%	37,1%	31,4%	100,0%	
4001-4500	SAYI	0	1	5	6	2	14	
	%	,0%	7,1%	35,7%	42,9%	14,3%	100,0%	
4501-5000	SAYI	2	3	2	6	3	16	
	%	12,5%	18,8%	12,5%	37,5%	18,8%	100,0%	
5001 ve üzeri	SAYI	2	7	5	10	9	33	
	%	6,1%	21,2%	15,2%	30,3%	27,3%	100,0%	
Total	SAYI	25	69	110	248	225	677	
	%	3,7%	10,2%	16,2%	36,6%	33,2%	100,0%	

Velilerin ortalama aylık gelirleri ile “para kazanabilmek için eğitim gereklidir” ifadesinin çaprazlaması alındığında; 0 – 500 TL arasında gelire sahip velilerin % 38,5’i bu yargıya “katılıyorum” derken % 46,2’si “tamamen katılıyorum” ifadesini kullanmaktadır. 501 – 1000 TL arasında gelire sahip velilerin % 35,4’ü “katılıyorum”, % 43,8’i “tamamen katılıyorum” ifadesini kullanmışlardır. 1001 – 1500 TL arasında gelire sahip velilerin % 35,9’u “katılıyorum” ifadesini, % 36,7’si ise “tamamen katılıyorum” ifadesini kullanmaktadırlar. 1501 – 2000 TL arasında

gelire sahip velilerin % 37,2'si “katılıyorum”, % 27,3'ü “tamamen katılıyorum” ifadesini; 2001 – 2500 TL arasında geliri olanların % 36,3'ü “katılıyorum”, % 35'i ise “tamamen katılıyorum” ifadesini kullanmışlardır. 2501 – 3000 TL arasında geliri olanların % 39,7'si “katılıyorum”, % 25,4'ü ise “tamamen katılıyorum” ifadesini kullanmaktadırlar. 3001 – 3500 TL arasında geliri olanların % 36,5'i “katılıyorum” ifadesini, % 30,8'i ise “tamamen katılıyorum” ifadesini, 3501 – 4000 TL arasında geliri olanların % 37,1'i “katılıyorum” ifadesini, % 31,4'ü de “tamamen katılıyorum” ifadesini kullanmışlardır. 4001 – 4500 TL arasında geliri olanların % 42,9'u “katılıyorum” ifadesini, % 14,3'ü ise “tamamen katılıyorum” ifadesini kullanmaktadırlar. 4501 – 5000 TL arasında geliri olanların % 37,5'i “katılıyorum”, % 18,8'i de “tamamen katılıyorum” yönünde görüş bildirmişlerdir. 5000 TL ve üzerinde geliri olan velilerin % 30,3'ü “katılıyorum”, % 27,3'ü ise “tamamen katılıyorum” ifadesini kullanmaktadırlar.

“Katılıyorum” ile “tamamen katılıyorum” ifadesini birlikte değerlendirdiğimizde; bu yargıya 0 – 500 TL arasında geliri olanların % 84,7'si, 501 – 1000 TL arasındakilerin % 79,2'si, 1001 – 1500 TL arasında geliri olanların % 72,6'sı, 1501 – 2000 TL arasında geliri olanların % 64,5'i, 2001 – 2500 TL arasında geliri olanların % 71,3'ü, 2501 – 3000 TL arasında geliri olanların % 65,1'i, 3001 – 3500 TL arasında geliri olanların % 67,3'ü, 3501 – 4000 TL arasında geliri olanların % 68,5'i, 4001 – 4500 TL arasında geliri olanların % 57,2'si, 4501 – 5000 TL arasında geliri olanların % 56,3'ü, 5000 TL ve üzeri geliri olanların ise, % 57,6'sı para kazanabilmek için eğitimin gerekli olduğunu düşünmektedirler.

Tablodan çıkan sonuçları incelediğimizde, düşük gelir grubuna sahip velilerde, bu yargı daha yüksek oranlarda çıkmaktadır. Günümüzde eğer belirli bir sermaye birikiminiz yoksa meslek sahibi olmak için “eğitimli” olmanız gerekmektedir. İşsizlik sorununun olduğu söylenen Türkiye’de iş sayısı az fakat işsiz sayısı çok olunca daha nitelikli ve daha eğitimli insan tercih edilebilir hale gelmektedir. Düşük gelir grubuna sahip velilerin konumları gereği bu durumu gözlemlenmeleri çok zor olmaktadır. Türkiye’de yapılan KPSS’ler, Memurluk Sınavı, Polislik ve Uzman Çavuşluk Sınavı gibi sınavlar, eğitimi yüksek olan insanlara iş vermek amaçlı yapılan sınavlardır.

SONUÇ

Türkiye'deki eğitim sistemi, yıllardır bitmeyen sorunlarıyla sürekli gündemde kalmaktadır. Osmanlı'nın son döneminde, özellikle 19. yüzyılda başlayan Batılılaşma hareketleri, birçok alanda olmakla birlikte eğitim alanında da ciddi değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Avrupa'nın ulaştığı ekonomik ve teknolojik güce sahip olma çabası, bütün kurumların Batı tarzında yeniden dizayn edilmesini öngörmekle neticelenmiştir. Eğitim kurumu ise, bu dönüşümden kendi payına düşeni almıştır. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Osmanlı'nın neredeyse tüm kurumları batılı, laik ve seküler bir formata göre şekillenmiştir. Sosyal inkılabın yanı sıra toplumu derinden etkileyen "harf inkılabı"nın gerçekleştirilmesi eğitim sisteminin köklü değişimlere yaşamasını sağlamıştır. Toplumsal hafızada yer alan Osmanlı alfabesinin yerine, Avrupa'da kullanılan Latin alfabesine geçilmesi, eğitime dair her şeyin yeniden tayin edilmesini gerekli kılmıştır. Cumhuriyet devrimlerinin halk tarafından benimsenmesi çabasında en büyük desteği sağlayan eğitim kurumu, büyük problemlerin yaşandığı odak nokta haline gelmiştir. Eğitim alanındaki bu sorunların çözümünde de yine Batılı eğitimcilerden yardım alınmasının ve bu eğitimcilerin reçetelerinin uygulanmasının gerekliliğine inanılmıştır. Öğretim programı oluşturma, eğitim-öğretim tekniklerinin kararlaştırılması gibi konulardaki eksiklikler bu eğitimcilerle aşmaya çalışılırken, okullarda görev alacak nitelikli öğretmenlerin olmaması da, yeni cumhuriyetin en büyük problemlerinden birisini oluşturmuştur. Eğitim sistemindeki bu eğitici açığı, önceleri kısa dönem kurslarla ve daha sonra açılan öğretmen yetiştiren okullar tarafından kapatılmaya çalışılmıştır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitim alanında yaşanan personel, program vs. gibi problemler sonraki dönemlerde farklı türden problemlerin yaşanması şeklinde dönüşüme uğramıştır. Eğitim sistemindeki yapısal problemlerin yanı sıra, eğitimi ideolojilerin tebliğini gerçekleştirilmede bir araç olarak kullanma deneyimleri, eğitimin pusulasını şaşırmasına neden olmuştur. Özellikle çok partili döneme geçişten sonra her yeni hükümetin kendi misyonuna ve düşünce yapısının rengine göre makyaj yaptırılan eğitim kurumu, sağlam temeller üzerine bina edilemeyen, kısa süreli stratejik planlar yapılırsa bile bu planları gerçekleştirilemeyen kısacası dönemin

siyasal rüzgârına göre yelkeninin ayarlandığı bir sisteme evrilmiştir. Atatürk'ün açılmasını istediği ve cumhuriyet inkılâplarına gönülden bağlı, laik, aydınlanmacı bir halk yetiştirilmesi projesinin simgesi olan köy enstitüleriyle; milli, manevi değerlere bağlı, medreselerin kapatılmasıyla kaybedilen dini eğitimin tekrardan kazanılmasını savunanların sembolize ettiği imam-hatip okulları, eğitimin yön pusulasında kuzey ve güney olarak adlandırabileceğimiz iki zıt kutbun göstergesidirler. Bu iki metafor, siyasal bağlamdan bağımsız kalamayarak, siyasi düşüncelerin tartışmalarında sık sık kullanılan başvuru argümanlarını teşkil etmektedir. Cumhuriyet'in ilk dönemlerinden 2000'li yıllara kadar siyasal düzlemde eğitim, bu orijin üzerindeki beklentilerden ibaret görünmektedir. Cumhuriyet'in siyasi tarihinde yaşanan darbeler döneminde ise; gerekli görüldüğü durumlarda eğitim kurumuna “balans ayarı” yapılmıştır.

Devletin eğitim kurumundan birçok beklentisi bulunmaktadır. Devlet, siyasi rejimlerinin muhafazası için eğitim aygıtlarını kullanarak (öğretim programları, ders kitapları, eğitim müfredatı, resmi törenler vs.) resmi ideolojilerini halkın bilinçaltına yerleştirmektedirler. Ortak kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayarak, vatandaşa millet olma bilinci kazandırmayı ve aynı ülküler etrafında birleştirmeyi sağlamaktadır. Ayrıca devletin ekonomik gücünün artırılmasında önemli etkilere sahip olan, nitelikli insan gücü yetiştirme ve teknoloji alanındaki yenilikleri meydana getirme gibi durumlar, devletin eğitim kurumundan beklentilerini şekillendirmektedir. Dolayısıyla eğitim, devletin kurumlarını ayakta tutan ortak bileşen ya da adeta bir “yapı harcıdır”. Devletin eğitim kurumundan beklentileri, ilgili yasalarla belirtilmiş olmasına rağmen vatandaşın eğitimden ne gibi beklentileri olabilir? Eğitim programları ya da müfredatı belirlenirken devletin beklentisi mi yoksa halkın beklentisi mi belirleyici olmaktadır? Eğitim sistemi oluşturulurken devletin beklentileri ile halkın beklentileri bazı dönemlerde uyuşmamıştır. Örneğin ilköğretimde sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulaması kararı alındığında toplumun ciddi bir bölümü bu uygulamaya karşı çıkmış ve büyük kitleler tarafından eleştirilerek önemli protestolara maruz kalmıştır. Aynı durum yine sekiz yıllık kesintisiz eğitimin getirilmesiyle imam-hatip okullarının ortaokul kısmının kapatılması kararı ve imam-hatip okullarından mezun olan öğrencilerin üniversite giriş sınavında “katsayı adaletsizliği” yaşamaları, halkın ve devletin beklentilerinin

bağdaşmadığı durumlara misal gösterilebilir. Ancak ne sadece devletin beklentileri, ne de sadece halkın beklentileri baskın olabilir. Eğitim sisteminin fonksiyonel bir yapıda olması için halkın beklentilerini dikkate alan eğitim politikası, halk tabanından daha çok destek bulacaktır.

Türkiye’de tüm örgün eğitim kurumlarında yaklaşık yirmi milyon civarında öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin anne babasını da dikkate aldığımızda, Türk halkının 30 – 40 milyon arasındaki büyük çoğunluğu aynı zamanda öğrenci velisi konumundadır. Bu sayı Türkiye nüfusunun neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Dolayısıyla velilerin eğitimden beklentilerinin önemsenmesi gerekmektedir. Çünkü Türkiye’de eğitim son on beş yılda önceki dönemlere kıyasla daha fazla önemsenir hale gelmiştir. Velilerin çocuklarının eğitimi için daha çok finansal kaynak ayırdığı ve çocuklarının eğitim durumlarını yakından takip ettiği görülmektedir. Bu gelişmeler velilerin eğitim kurumlarından beklentilerini yeniden şekillendirmekte ve önceki dönemlerde görülen “pasif veli” algısının yerine “aktif veli” imajını yerleştirmektedir. Geçmiş dönemlerde velilerin eğitim kurumlarından beklentileri, kayda değer bir seviyede değildi. Çocuğuna okuma, yazma ve biraz matematik bilgisinin öğretilmesi veli açısından yeterli görülmele birlikte veli, çocuğunun mutlaka eğitim görmesi ve eğitim aracılığıyla herhangi bir meslek sahibi olması gerektiği görüşüne pek rağbet etmiyordu. Ancak Türkiye’de şehirleşmenin ve köyden kente göçlerin artmasıyla, hayat şartlarının bir gereği olarak meslek edinme ihtiyacı doğmuştur. Veli beklentilerinin dönüşümünde şehirleşmenin önemli ölçüde etkili olduğunu söyleyebiliriz. Böylece veliler, çocuklarını öğretmenlere teslim ederken “eti senin kemiği benim” söylemini çoktan geçmiş dönemlerde bırakarak hem daha ilgili bir veli olmayı hem de okulun eğitim hizmetlerini yakından takip etmeyi kendine ilke edinmişlerdir.

Ortaöğretime geçiş sisteminin yeniden tartışılmaya başlandığı bu günlerde ilköğretim okulları, tekrardan velilerin gündemlerini meşgul etmeye başlamıştır. İlköğretim okullarında uygulanan eğitim programları, sınavlar, okul başarıları, hükümetin eğitim politikası vs. gibi konular tartışmanın içeriğini oluşturan başlıca konulardır. Ayrıca ilköğretimde on yıldır uygulamada olan sekiz yıllık kesintisiz eğitimden kaynaklı sorunlar da devam etmektedir: Taşımali eğitim, uygulanan

bölgelerde hala bir sorun teşkil etmekle birlikte, öğretmen açığı, okul bina eksikliği gibi problemler ilköğretimin ciddi meseleleri arasında yerini almaktadır.

İlköğretim öğrencilerinin Ortaöğretime geçişte karşı karşıya kaldıkları ölçme ve değerlendirme durumları ilköğretimin son yıllarda maruz kaldığı en önemli sorunu teşkil etmektedir. 2007 yılında değiştirilen Ortaöğretime Geçiş Sistemi, daha önce sadece ilköğretim sekizinci sınıfta girilen OKS'nin yerine 6,7 ve 8. sınıfta girilen SBS'yi getirmiştir. M.E.B'in öğrencilerde oluşan aşırı sınav kaygısını azaltmayı ve dersanelere olan bağımlılığın kaldırılmasını amacıyla getirdiği SBS, beklentilerin aksine ilköğretim öğrencilerindeki sınav kaygısını daha çok arttırırken dersanelere olan bağımlılığın da kat kat artmasına neden olmuştur. Önceleri sadece 8. sınıfta yaşanan kaygı ve dershaneye gereksinim, şimdilerde ilköğretim 4. sınıftan itibaren öğrencileri derinden etkileyen bir sisteme dönüşmüştür. Ortaöğretime geçiş sistemi, sadece sınav kaygısını ve dershaneye bağımlılığın artmasını değil aynı zamanda sosyal hayatı ve öğrencilerin kişilik gelişimini de yakından etkiler hale gelmiştir. İlköğretim öğrencileri ve velileri, eğitim-öğretim sezonu boyunca yaşam planlarını okula ve dershaneye göre ayarlamak durumunda kalmakta, hafta içi okul ve akşamlarını okul ödevlerine ayırırken, hafta sonunu dershaneye ve dersane ödevlerine ayırmaktadır. Öğrenciler arasında korkunç bir yarışa dönüşen SBS, velileri de bu yarışın tarafları haline getirmiştir. Öyle ki eş, dost ziyaretini ya da eve misafir kabul etmeyi dahi çocuklarının ders çalışma veya özel ders saatlerine göre gerçekleştiren ya da erteleyen veli sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Öğrenciler ise yaşam alanlarını “test ile tost arasındaki gel-gitlerle” şekillendirmekte ve bu durum öğrencilerde davranış bozukluklarına, psikolojik sorunlara ya da bağımlılık oluşturan başka alanlara kaymaya neden olmaktadır. Son günlerde artan “internet ve bilgisayar bağımlılığı” özellikler ilköğretim öğrencilerinde görülen ve psikologların gündemlerine aldığı ciddi problemlerin arasında sayılabilir. SBS ile birlikte ilköğretim öğrencilerindeki intihar olayları da artış göstermektedir. Sadece Osmaniye ilinde SBS'den dolayı her yıl 2 – 3 öğrenci intihar etmekte ya da intihara teşebbüs etmektedir. SBS; yaşam alanına müdahalesiyle birlikte öğrencilerin sosyal hayatını monoton bir renge bürümesi, sosyal ilişkiler için yeterince zaman ayrılmaması, öğrencilerin biyolojik gelişimine aykırı doğasıyla, öğrencileri bencil,

sosyalleşemeyen, sadece başarı odaklı mutluluğu önceleyen, sıkılgan bir öğrenci tipi yetiştirmeye başlamıştır.

Velilerin ilköğretimden beklentileri, ne sadece çocuğunun sınavlardan yüksek puan alıp kaliteli bir lise kazanması ve sonucunda iyi bir meslek sahibi olması; ne de sadece kişiliğinin, karakterinin olumlu yönde gelişmesi ve sosyal bir birey olarak yetişmesinden ibarettir. Veliler ilköğretim okullarından çocuğu için her ikisini de talep etmektedirler. Yaptığımız saha çalışması velilerin beklentilerini şu şekilde ortaya koymaktadır: Veli çocuğunun özgüven ve sorumluluk sahibi, kişiliği ve karakteri olumlu yönde gelişmiş, kaliteli bir lise kazanması için gerekli bilgi donanımına sahip, insanlar arası iletişimde etkin ve sosyalleşmiş, gelecekte iyi bir meslek edinme potansiyelini taşıyan, dini, milli ve ahlaki duyguları kazanmış, zararlı alışkanlıkları olmayan vb. özelliklere sahip bir birey olarak yetişmesini beklemektedir. İlköğretim velilerinin genel olarak beklentileri bu şekilde yansımış olsa bile, bu niteliklerin öncelik sırası veliden veliye değişebilmektedir. Velilerin ilköğretim okulları hakkındaki görüş ve önerileri ise bir anlamda ilköğretimlerde olmayan ancak velilerin olmasını talep ettiği isteklerin belirlenmesi açısından önemlidir. Saygı, doğruluk, dürüstlük gibi ahlaki davranışların kazandırılması, verimli ders çalışma alışkanlığının öğrenciye aşılması, kitap okuma bilincinin öğrenciye verilemesi ve okulda deneme sınavları yapılması gibi öneriler, velilerin ilköğretim okullarında olmasını istediği maddeler içerisinde yer almaktadır. Bu beklentiler geniş çaplı düşünüldüğünde aslında başka kurumların işleyişindeki aksaklıkların eğitim kurumu aracılığıyla telafi edilmesine yönelik girişimler olduğu anlaşılmaktadır. Ahlaki davranışlar öncelikle aile içerisinde ve daha sonra kısmi olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde ya da bu ihtiyacı karşılamak için gönderilen İmam-hatip okullarında verilmesi düşünülürken, bu kurumlardaki dönüşümler ahlaki davranışların kazandırılmasında topu ilköğretim okullarına atmaya neden olmuştur. Türk aile sisteminde son on beş yılda yapısal dönüşümler yaşanmış, baskı ve otoriteyle yetişmiş şimdinin velileri kendi çocuklarını olumlu yönde yetiştirmek amacıyla serbest tutumlarıyla dikkat çekmektedir. Dolayısıyla ahlaki davranışları kazandırma konusunda, çocukları üzerinde yaptırım gücü olmayan anne babalar, bu davranışları ilköğretimlerden beklemektedirler.

İlköğretim okulları, sınavlar cennetinde ve yarışların bolluğunda rekabet etmek için kendi özünden ve kimliğinden de farkında olmadan uzaklaşmaya başlamıştır. METK'ya göre ilköğretim “her Türk çocuğunun iyi bir vatandaş olabilmesi için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını” amaçlamaktadır. Ancak günümüzde ilköğretim, bu temel bilgi ve becerileri kazandırma amacının yanı sıra, deneme sınavlarının yapıldığı, başarı derecesine göre seviye sınıflarının oluşturulduğu ve başarılı öğrencilerinin afişlerinin asıldığı adeta özel bir dersane formatına doğru kaymaya başlamıştır. Bu durum ise, istendik yönde davranış değiştirme etkinliği olarak tanımlanan eğitimin kalitesini, davranış değişikliğindeki artıştan ziyade sınavlardaki doğru sayılarının artışına göre değerlendirme eğilimini başlatmıştır.

Velilerin genelde eğitimden ve özelde ise ilköğretimden beklentileri, eğitim sistemindeki sınavların çokluğuyla ve sistemin eleme mekanizmasına dönüşmesiyle birlikte daha karmaşık bir hal almıştır. Ancak en önemlisi de eğitimin sadece eğitim ve öğretim alınması amacıyla olmayıp iyi bir meslek sahibi olmada kullanılan araç şekline dönüşmeye başlamasıdır.

KAYNAKÇA

- AÇIKALIN, Aytaç,(1989), “Özel ve Devlet Liselerinde Veli Beklentilerinin Örgütsel ve Yönetimsel Boyutları, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı: 4, s. 85 – 91, Ankara
- AKÇAY, Cengiz, (2006), Türk Eğitim Sistemi, Anı Yayıncılık, Ankara
- AKDENİZ, Sabri, (1990), Eğitim Sosyolojisi, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Yay., İstanbul
- AKHAN, Ayşe, (2009), Velilerin Özel İlköğretim Okullarından Beklentileri ve Beklentilerinin Karşılama Düzeyleri (İstanbul Avrupa Yakası Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- AKTAY, Yasin, (2006), “Türkiye’de Eğitim Bir Maxwell Cini Olacak mı?”, Kamu’da Sosyal Politika Dergisi, cilt:1, sayı:1, s. 30 – 42, Ankara
- AKTAY, Yasin, (2002), “Eğitimde Küresel İmkanlar – Küreselleşen Dünyada Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Özgürleşim Fırsatları Üzerine-, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, sayı: 1, s. 9 – 23, İstanbul
- AKTAY, Yasin, (2006), “Tercih Kurbanları ve Meslek Nefreti”, Yenişafak Gazetesi (07.08.2006), http://www.turkcebilgi.com/kose_yazisi_93049_yasin-aktay-tercih-kurbanlari-meslek-nefreti.html, erişim tarihi: 27.01.2010
- AKTAY, Yasin,(1997), “Türkiye’de Eğitim Sistemi, Siyaset ve Modernleşme Üzerine Bazı Mülahazalar, Eğitim Sempozyumu, Konya
- AKYÜZ, Yahya, (2008), Türk Eğitim Tarihi (M.Ö. 1000 – M.S. 2008), Pegem Akademi Yayınları, Ankara

- ALVER, Köksal,(2008), “Okumanın Halleri: Okumanın Sosyolojisi Üzerine”,
Eğitime Bakış Dergisi, sayı:11, s. 36 – 44, Ankara
- ASLAN, A. Kadir, (2001), “Eğitimin Toplumsal Temelleri”, Balıkesir Üniversitesi
Sosyal Bilimler Dergisi, sayı: 5, s. 16 – 31, Balıkesir
- AYDIN, Mustafa, (2000), Kurumlar Sosyolojisi, Vadi Yayınları, Ankara
- AYDIN, Mustafa, (2007),” Türkiye’de Bir Eğitim Kodunun Dönüşümü”, Yarınlar
için Düşünce Dergisi, sayı: 16, s. 25 – 30, Ankara
- BOLAY, S. Hayri, (1997), Felsefi Doktrinler ve Terimler Sözlüğü, Akçağ Yayınları,
Ankara
- BOZDAĞLIOĞLU, Yasemin, (2008), “Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle
Mücadele Politikaları”, Sosyal Bilimler Dergisi, sayı: 20, s. 45 – 66, Aydın
- CAN, İslam, (2006a), “Başarıya Götüren Aile”, Özgün Aile Dergisi sayı: 22, s. 20 –
22, İstanbul
- CAN, İslam,(2006b), “Hayatımızdaki Büyük Taşlar Hangileri”, Özgün Aile Dergisi,
sayı: 24, s. 20 – 22, İstanbul
- CEVİZCİ, Ahmet, (2002), Paradigma Felsefe Sözlüğü, Paradigma Yay., İstanbul
- CONNERTON, Paul, (1999), Toplumlar Nasıl Anımsar?, (çev: Alaaddin Şenel),
Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Cumhuriyet’e Devreden Düşünce Mirası, Tanzimat ve Meşrutiyet’in Birikimi,
(2001), “Islahat Fermanı”, (yayına haz: Muharrem Kaya), (Editör: Mehmet Ö.
Alkan), İletişim Yayınları, İstanbul, cilt: 1, s.451 – 454

- ÇAKMAK, Özlem, (2008), “Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi”, DÜ Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı: 11, s. 33 – 41, Kütahya
- ÇAĞLAYAN, Ahmet, (2002), Anne-Babalara ve Eğitimcilere Aspirin Öğütler, Bilge Yayınları, İstanbul
- ÇETİN, Filiz,(t,y),“Cumhuriyet Döneminde Kadın Eğitimi”,erişim tarihi: 01.02.2010 <http://www.webturkiyeportal.com/webforum/224394-cumhuriyet-donemindekadinegitimi.html>.Cumhuriyet Döneminde Kadın Eğitimi
- ÇEVİKASLAN, Ahmet, (2007), “Okulda Ruh Sağlığı”, Psikoeğitim Dergisi, sayı:1, s. 8 – 10, İstanbul
- ÇUBUKÇU, İbrahim Agah, (2002), İslam ve Çağdaşlaşma, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- DAĞLI, Süleyman, (2006), “Özel Dershanelere Öğrenci Gönderen Velilerin Özel Dershaneler Hakkındaki Görüş ve Beklentileri (Kahramanmaraş Örneği), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- DURKHEIM, Emile, (2003), Sosyolojik Yöntemin Kuralları, (çev: Cenk Saraçoğlu) Bordo Siyah Yayınları, İstanbul
- DÖNMEZ, Burhanettin, (2009), “Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Sistemine İlişkin Bir Değerlendirme”, Eğitime Bakış Dergisi, sayı: 15, s. 11 – 18, Ankara
- DRUCKER, Peter F., (1994), Kapitalist Ötesi Toplum, (çev: Belkıs Çorakçı), İnkılap Kitabevi, İstanbul
- EĞİTİŞİM DERGİSİ,(2007), “Türk Dünyasında ve Dünyada 21. Yüzyılda Nasıl Bir Eğitim” sayısı, sayı: 17, Malatya

EKİNCİ, Necdet, (1997), Sanayileşme ve Uluslaşma Sürecinde Toprak Reformundan Köy Enstitülerine, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara

ERDEM, Ali Rıza, (t,y), “İlköğretimimizin Gelişimi ve Bugün Geline Nokta,
<http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=240>, erişim tarihi: 19.04.2009

ERGUN, Doğan, (1990), 100 Soruda Sosyoloji El Kitabı, Gerçek Yayınevi, İstanbul

ERGÜN, Mustafa, (t,y), “Medreseler ve İmam hatip Liseleri”,
www.egitim.aku.edu.tr/medimam.doc, erişim tarihi: 23.12.2009

ERGÜN, Mustafa,(t,y), “Medreseden Mektebe Osmanlı Eğitim Sistemindeki Değişme” <http://www.egitim.aku.edu.tr/ergun3.htm>, erişim tarihi:14.04.2009

GANDER, Mary j.; GANDİNER Harry W., (2001), Çocuk ve Ergen Gelişimi,
(çev: Ali Dönmez, Nermin Çelen, Bekir Onur), İmge Kitabevi, Ankara

GIDDENS, Anthony, (1998) Modernliğin Sonuçları, (çev: Ersin Kuşdil), Ayrıntı Yayınları, İstanbul

GIDDENS, Anthony, (2000), Sosyoloji, (çev: Hüseyin Özel, Talip Kabadayı, Mine Turhan vd.), Ayraç Yayınevi, Ankara

GÜNGÖR, Erol, (2005), İslamın Bugünkü Meseleleri, Ötüken Yayınları, İstanbul

GÜR, Bekir; ÇELİK, Zafer, (2009), Türkiye’de Milli Eğitim Sistemi Yapısal Sorunlar ve Öneriler, www.seta.org, erişim tarihi: 25.11.2009

HABERMAS, Jurgen, (2002), Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akıbeti, (çev: Medeni Beyaztaş), Bakış Yayınları, İstanbul

ILLICH, Ivan, (2009), Okulsuz Toplum, (çev: Mehmet Özay), Şule Yay., İstanbul

İNCE, H. Esin, (2010), Velilerin Eğitimden Beklentilerinin Dönüşümü,

Hazırlayan: İslam CAN (Yayınlanmamış Mülakat)

KAPLAN, İsmail, (2005), Türkiye’de Milli Eğitim İdeolojisi, İletişim Yay., İstanbul

KARAKAŞ, Mehmet, (2000), Türk Ulusçuluğunun İnşası, Vadi Yayınları, Ankara

KIZILOLUK, Hakkı, (2007), “Ekonominin Eğitimin Amaçları ve İçeriği Üzerindeki

Etkisi, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, cilt: 8, sayı: 1, Adana

KOÇER, Hasan Ali, (1991), Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi,

M.E.B. Yayınları, İstanbul

KUTLU, Oğuz; TEMEL, Ali, (2005), Okul ve Sınav Başarısını Yükseltmek İçin

Taktikler, Nobel Kitabevi, Adana

KÜÇÜKOĞLU, Adnan, (2006), “Türk Öğretmen Yetiştirme Sisteminde Eğitim

Enstitüleri (Bir Model Olarak Kazım Karabekir Eğitim Enstitüsü), Kastamonu

Eğitim Dergisi, cilt: 14, No:2, s.377 – 392, Kastamonu

MARDİN, Şerif, (2006), Türk Modernleşmesi, İletişim Yayınları, İstanbul

MEB(Milli Eğitim Bakanlığı); Ç.Ü.(Çukurova Üniversitesi), (2009), III. Sosyal

Bilimler Eğitimi Kongresi Bildirileri, MEB-Devlet Kitapları Basımevi, Ankara

MEB, (2007), Eğitimde Stratejik Planlama, (haz: Ercan Türk, Nezir Ünsal), MEB

Yayınları, Ankara

MEB, (2009), Milli Eğitim Dergisi, sayı: 184, <http://yayim.meb.gov.tr>, erişim tarihi:

21.04.2009

MEB, (2009), Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2008 – 2009, www.

meb.gov.tr, erişim tarihi: 05.01.2010

- MEB, (2009), Milli Eğitim Bakanlığı 2010 – 2014 Stratejik Planı, www.meb.gov.tr,
erişim tarihi: 05.01.2010
- MEB, (2007), 2006 Yılı Faaliyet Raporu, MEB Yayınları, Ankara
- MEB, (2007), “64 soruda Ortaöğretime Geçiş Sistemi”, www.oges.meb.gov.tr erişim
tarihi: 28.05.2009
- MONTESQUIEU, (1998), Kanunların Ruhu Üzerine, (çev: Fehmi Baldaş),
Toplumsal Dönüşüm Yayınları, cilt:1, İstanbul
- MUMCU, Ahmet; SU, Mükerrerem, (2003), “T.C. İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük”
Ders Kitabı, MEB Yayınları, İstanbul
- NIETZSCHE, Friedrich, (2002), Gelecekteki Felsefe, (çev: Emel Tan), Yönelim
Yayıncılık, Ankara
- NIETZSCHE, Friedrich, (2003), Eğitimci Olarak Schopenhauer, (çev: Cemal Atila),
Say Yayınları, İstanbul
- NURİ, Celal, (2002), Türk Devrimi – İnsanlık Tarihinde Türk Devriminin Yeri,
(çev: Özer Ozankaya), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- OECD, (2007), “Ulusal Eğitim Politikaları İncelemesi, Türkiye’de Temel Eğitim,
http://digm.meb.gov.tr/uaorgutler/OECD/6.%20OECD%20Tr_egt_incelemesi.pdf,
erişim tarihi: 26.10. 2009
- OKÇABOL, Rıfat, (2005), Türkiye Eğitim Sistemi, Ütopya Yayınları, Ankara
- ÖZTÜRK, Hüseyin, (1993), Eğitim Sosyolojisi, Hatiboğlu Yayınları, Ankara
- OKUTAN, Mehmet, (2008), “Bir Öğrenme Mekanı Olarak Okul ve Sınıf”, Eğitime
Bakış Dergisi, sayı: 11, s. 29 35, Ankara

- ÖZYILMAZ; Ömer, (2002), Osmanlı Medreselerinin Eğitim Programı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- SAĞ, Vahap, (2003), “Toplumsal Değişim ve Eğitim Üzerine”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, cilt: 27, s. 11 – 25, Adana
- SAİT HALİM PAŞA, (2001), “Fikri Buhranımız”, Cumhuriyet’e Devreden Düşünce Mirası, Tanzimat ve Meşrutiyet’in Birikimi, (Editör: Mehmet Ö. Alkan), İletişim Yayınları, İstanbul, Cilt: 1, s. 462 – 465
- SAKAOĞLU, Necdet, (2003), Osmanlı’dan Günümüze eğitim Tarihi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- SAMİ, Zakir, (2003), “Eğitimin Bir İşlevinin Kalkınma Olduğu Unutuluyor mu?”, Milli Eğitim Dergisi, sayı: 159, Ankara
- SARI, Özgür; ÖNKAL, Güncel, (2007), “Eleştirel Düşüncede Entegrasyon Süreci olarak Eğitim, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı: 6, s.45 – 52, <http://sbe.gantep.edu.tr>, erişim tarihi: 04.01.2010
- SATI BEY, M., (2002), Eğitim ve Toplumsal Sorunlar Üzerine Konferanslar, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- SAYILI, Aydın, (2001), Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- SAYIM, Aynur, (2007), “Okul Başarısızlığı”, Psikoeğitim Dergisi, sayı:1, s. 6 – 8, İstanbul

- SEVİL, Muharrem, (1999), Türkiye’de Modernleşme ve Modernleştiriciler, Vadi Yayınları, Ankara
- SMITH, Anthony D., (1996), Toplumsal Değişme Anlayışı, (çev: Ülgen Oskay) Gündoğan Yayınları, Ankara
- SMITH, Anthony D., (1999), Milli Kimlik, (çev: Bahadır Sina Şener), İletişim Yayınları, İstanbul
- SÖNMEZ, Veysel, (1991), Eğitim Felsefesi, Adım Yayıncılık, Ankara
- SÖNMEZ, Veysel, (2001), Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı, Anı Yayıncılık, Ankara
- SWINGWOOD, Alan, (1991), Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi, (çev: Osman Akınhay), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara
- ŞANAL, Mustafa, (2003), “Osmanlı Devletinde Medreselere Ders Programları, Öğretim Metodu, Ölçme ve Değerlendirme, Öğretimde İhtisaslaşma Bakımından Genel Bir Bakış”, Sosyal Bilimler Dergisi, sayı: 14, s. 149 – 168, Kayseri
- ŞİŞMAN, Mehmet; TAŞDEMİR, İbrahim, (2008), Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Pegem Akademi Yay., Ankara
- TANİLLİ, Server, (2007), Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?, Alkım Yayınevi, İstanbul
- TEZCAN, Mahmut, (1997), Eğitim Sosyolojisi, Ankara Üniversitesi eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara
- TUIK, (2010), “Yıllara Göre İşsizlik Oranları”, www.tuik.gov.tr, erişim tarihi: 27.01.2010

- TUNA, Korkut, (2002), Yeniden Sosyoloji, Karakutu Yayınları, İstanbul
- TÜCCARZADE, İbrahim Hilmi, (2000), Maarifimiz ve Servet-i İlmiyemiz, (haz: Melek Dosay Gökdoğan), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- TOPÇUOĞLU, Abdullah, (t,y), “Girişimcilik ve Kalkınmadaki Rolü”,
www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/dergi/sayi1- 8/2/topcuoglu. pdf, erişim tarihi: 26. 10. 2009
- TOPRAK, Gül Nihan, (2008), “Cumhuriyetin İlk Döneminde Türk Eğitim Sistemi ve Köy Enstitüleri”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon
- TÜRER, Ali, (t,y), “Milli Eğitim Sistemi’nde Giderek Güçlenen Yeniden Yapılanma Arayışı Üzerine Bir Deneme”, erişim tarihi: 21.04.2009,
<http://public.cumhuriyet.edu.tr/~aturer/yenidenyapilanma.html>
- TÜRKDOĞAN, Orhan, (1998), İşçi Kültürünün Yükselişi –İş Ahlakı-, Timaş Yayınları, İstanbul
- TÜRKİYE ÖZEL OKULLAR BİRLİĞİ, (2005), Özel Okullar ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar, Neta Matbaacılık, İstanbul
- ÜSTEL, Füsün, (2001), “II. Meşrutiyet ve Vatandaşın ‘İcadı’”, Cumhuriyet’e Devreden Düşünce Mirası, Tanzimat ve Meşrutiyet’in Birikimi, (Editör: Mehmet Ö. Alkan), İletişim Yayınları, İstanbul, cilt: 1, s. 166 – 170
- YEŞİLYAPRAK, Binnur, (2003), Eğitimde Rehberlik Hizmetleri -Gelişimsel Yaklaşım-, Nobel Yayınları, Ankara
- YÖK, (2007), Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi, www.yok.gov.tr, erişim tarihi: 23.05.2009

WEBER, Max, (1993), Sosyoloji Yazıları, (çev: Taha Parla), Hürriyet Vakfı

Yayınları, İstanbul

WEBER, Max, (2002), Sosyoloji'nin Temel Kavramları, (çev: Medeni Beyaztaş),

Bakış Yayınları, İstanbul

EK – 1: ANKET FORMU**VELİLERİN İLKÖĞRETİMDEN BEKLENTİLERİ ANKETİ**

1. Yaşınız.....
2. Öğrenciye Yakınlığınız
 Annesi   Babası   Diğer (Lütfen Belirtiniz).....
3. Çocuğunuzun Cinsiyeti
 Kız   Erkek
4. Çocuğunuz Kaçınıcı Sınıfa Gidiyor?.....
5. Çocuğunuzu Anaokuluna Gönderdiniz mi?
a. Evet   b. Hayır
6. Eğitim Durumunuz Nedir?
 Okur-yazar değil   Okur-yazar   İlkokul
 Ortaokul   Lise   Yüksekokul/ Üniversite
 Yüksek Lisans/ Doktora
7. Eşinizin Eğitim Durumu Nedir?
 Okur-yazar değil   Okur-yazar   İlkokul
 Ortaokul   Lise   Yüksekokul/ Üniversite
 Yüksek Lisans/ Doktora
8. Mesleğiniz Nedir?
 İşçi   Esnaf-Tüccar   Öğretmen   Memur
 Emekli   İşsiz   Ev Hanımı   Diğer (Lütfen Belirtiniz).....
9. Eşinizin Mesleği Nedir?
 İşçi   Esnaf-Tüccar   Öğretmen   Memur
 Emekli   İşsiz   Ev Hanımı   Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

10. Ailenizin Ortalama Aylık Gelir Durumu Nedir?

- a. ( ) 0 – 500 TL Arası
- b. ( ) 501 – 1000 TL Arası
- c. ( ) 1001 – 1500 TL Arası
- d. ( ) 1501 – 2000 TL Arası
- e. ( ) 2001 – 2500 TL Arası
- f. ( ) 2501 – 3000 TL Arası
- g. ( ) 3001 – 3500 TL Arası
- h. ( ) 3501 – 4000 TL Arası
- i. ( ) 4001 – 4500 TL Arası
- j. ( ) 4501 – 5000 TL Arası
- k. ( ) 5001 TL ve Üzeri

11. Kaç Çocuğunuz Var?.....

12. Annenizin ve Babanızın Eğitim Durumları Nelerdir?

Anne

- a. ( ) Okur yazar değil
- b. ( ) Okur yazar
- c. ( ) İlkokul
- d. ( ) Ortaokul
- e. ( ) Lise
- f. ( ) Yüksekokul/Üniversite
- g. ( ) Yüksek lisans/Doktora

Baba

- a. ( ) Okur yazar değil
- b. ( ) Okur yazar
- c. ( ) İlkokul
- d. ( ) Ortaokul
- e. ( ) Lise
- f. ( ) Yüksekokul/Üniversite
- g. ( ) Yüksek lisans/Doktora

13. Çocuğunuzun Sadece Eğitimi İçin Aylık Ne Kadar Para Harcıyorsunuz?

- a. ( ) 0 – 100 TL
- b. ( ) 101 – 200 TL
- c. ( ) 201 – 400 TL
- d. ( ) 401 – 600 TL
- e. ( ) 601 – 800 TL
- f. ( ) 801 – 1000 TL
- g. ( ) 1001 – 1250 TL
- h. ( ) 1251 – 1500 TL
- i. ( ) 1501 TL ve Üzeri

14. Sadece bu çocuğunuzun eğitimi için yaptığımız harcama, aile bütçenize ne gibi etki ediyor?

- a. ( ) Bütçemizde ciddi tasarruflar yapmamızı gerektiriyor.
- b. ( ) Bütçemizi etkiliyor fakat ciddi anlamda tasarruflar yapmamızı gerektirmiyor.
- c. ( ) Bütçemizi etkilemiyor.
- d. ( ) Bütçemizi hiç etkilemiyor.

15. Çocuğunuzun Dershaneye Gönderiyor musunuz?

- a. ( ) Evet
- b. ( ) Hayır

16. Çocuğunuza Özel Ders Aldırıyor musunuz?

- a. ( ) Evet
- b. ( ) Hayır

17. Eğitim ile İlgili Etkinliklere (konferans, seminer, panel vb.) katılır mısınız?

- a. ( ) Evet b. ( ) Hayır

18. Eğitim ile İlgili Hükümet Politikalarını Takip Eder misiniz?

- a. ( ) Evet b. ( ) Hayır

19. Çocuğunuzun hangi liseye gitmesini istersiniz? (Gitmesini istediğiniz liseden, gitmesini daha az istediğiniz liseye göre 1'den başlayarak bütün seçenekleri sırasıyla numaralandırınız)

- a. ( ) Sağlık Meslek Lisesi b. ( ) Fen Lisesi c. ( ) Anadolu Lisesi
d. ( ) Anadolu Öğretmen Lisesi e. ( ) Sosyal Bilimler Lisesi
f. ( ) İmam- Hatip/ Anadolu İmam- Hatip Lisesi g. ( ) Endüstri / Ticaret Meslek Lisesi
h. ( ) Normal (Düz) Lisesi i. ( ) Açık öğretim Lisesi j. ( ) Askeri Lise
k. ( ) Polis Koleji l. ( ) Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

20. Çocuğunuzun hangi mesleğe sahip olmasını istersiniz? (Olmasını istediğiniz meslekten, olmasını daha az istediğiniz mesleğe göre 1'den başlayarak bütün seçenekleri sırasıyla numaralandırınız)

- a. ( ) Doktor b. ( ) Esnaf / Tüccar c. ( ) Askeri Personel (Rütbeli Asker)
d. ( ) Mühendis e. ( ) Öğretmen f. ( ) Eczacı g. ( ) İşçi
h. ( ) Devlet Memuru i. ( ) Diş Hekimi j. ( ) Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

21. Seviye Belirleme Sınavı'ndan (SBS) her seviyle, tam ve net olarak bilginiz var mı?

- a. ( ) Evet b. ( ) Biraz bilgim var c. ( ) Hayır, hiçbir bilgim yok

22. Veli toplantılarına siz ya da eşiniz hangi sıklıkla katılırsınız?

- a. ( ) Sürekli katılırız b. ( ) Çoğunlukla katılırız c. ( ) Bazen katılırız
d. ( ) Çok az katılırız e. ( ) Hiç katılmayız

23. Çocuğunuzun derslerinde / ödevlerinde ona yardımcı olur musunuz?

- a. ( ) Mutlaka yardımcı olurum b. ( ) Çoğu zaman yardımcı olurum c. ( ) Bazen yardımcı olurum
d. ( ) Çok az yardımcı olurum e. ( ) Hiç yardımcı olmam

24. Çocuğunuz için İlköğretim Okulundan beklentileriniz nelerdir? (Birden fazla maddeyi işaretleyebilirsiniz)

- a. ( ) Okuma-yazmayı ve hesap yapabilecek kadar basit matematik bilgisini öğretmesi
- b. ( ) Dini, milli ve ahlaki değerleri kazandırması
- c. ( ) Kaliteli eğitim veren iyi bir lise kazandırması
- d. ( ) Seviye Belirleme Sınavlarından (SBS) yüksek puan aldırması
- e. ( ) Çocuğu sokağın zararlı alışkanlıklarından uzak tutması
- f. ( ) Çocuğumu özgüven ve sorumluluk sahibi olarak yetiştirmesi
- g. ( ) Kişilik gelişimine olumlu etki ederek çocuğumu karakterli ve kendini gerçekleştiren birey olarak yetiştirmesi
- h. ( ) Çocuğumu hayata hazırlamalı
- i. ( ) Çocuğumun iyi bir meslek sahibi olması için temel eğitimi vermesi
- j. ( ) Çocuğumun insanlarla iyi bir iletişim kurmasını sağlamalı ve onu sosyalleştirmeli
- k. ( ) İlköğretim Okulundan hiçbir beklentim yok
- l. ( ) Diğer beklentiler (Lütfen Belirtiniz).....

25. İlköğretim Okulu hakkında görüş ve önerileriniz nelerdir? (Birden fazla maddeyi işaretleyebilirsiniz)

- a. ( ) Çocuğumun ders başarısının arttırılması için okul olarak daha çok çaba sarf edilmeli
- b. ( ) Veli ile iletişim kurmaya daha çok önem verilmeli
- c. ( ) Seviye Belirleme Sınavı hakkında öğrenciler ve velileri bilgilendirilmeli
- d. ( ) Kişilik gelişimi (ergenlik, psiko-motor gelişim vs.) konularında veliler bilgilendirilmeli
- e. ( ) Çocuğumu dini konularda bilgilendirmeli
- f. ( ) Seviye Belirleme Sınavlarına hazırlık için okulda deneme sınavları yapılmalı
- h. ( ) Çocuğumun devletine ve milletine bağlı bir insan olarak yetişmesini sağlamalı
- i. ( ) Çocuğuma kitap okuma alışkanlığı kazandırılmalı
- j. ( ) Çocuğuma verimli ders çalışma alışkanlığı kazandırılmalı
- k. ( ) Sosyal faaliyetlere (kültürel, sportif) önem verilerek etkinlikler arttırılmalı
- l. ( ) Rehberlik Servisi etkin ve etkili olmalı
- m. ( ) Çocuğuma saygı, doğruluk, dürüstlük vb. gibi ahlaki davranışları kazandırmalı
- n. ( ) Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

26. Sekiz yıllık zorunlu eğitim size göre ne ifade ediyor? (Birden fazla maddeyi işaretleyebilirsiniz)

- a. ( ) Önceki sistem (5 yıl ilkokul, 3 yıl ortaokul) eğitim kalitesi açısından daha etkiliydi
- b. ( ) Sekiz yıllık zorunlu eğitim, eğitim kalitesini arttırdığı için mutlaka uygulanmalı
- c. ( ) Sekiz yıllık zorunlu eğitim, halk tarafından talep edilen bir eğitim modeli değildir
- d. ( ) Sekiz Yıllık zorunlu eğitimin olumlu etkisinden dolayı zorunlu eğitim sekiz yıldan 12 yıla çıkartılmalıdır
- e. ( ) Sekiz yıllık zorunlu eğitim toplumun çağdaşlaşmasını sağladı
- f. ( ) Sekiz yıllık zorunlu eğitim, eğitimin sorunlarının artmasına neden oldu
- g. ( ) Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

27. İlköğretim sekiz yıl zorunlu olmasaydı, ilkokuldan sonra çocuğunuzun eğitim hayatına nasıl yön verirdiniz?

- a. ( ) İyi eğitim veren bir ortaokula gönderirdim
- b. ( ) Okula göndermeyi düşünmezdim
- c. ( ) İmam-Hatip Lisesi'nin ortaokul bölümüne gönderirdim.
- d. ( ) Meslek sahibi olması için Çıraklık Eğitim Merkezleri'ne gönderirdim.
- e. ( ) Kararsızım

28. Çocuğunuzun okuluna öğretmenleriyle görüşmek için hangi sıklıkla gidersiniz? (Sadece bir seçeneği işaretleyiniz)

- a. ( ) Her hafta en az bir defa giderim
- b. ( ) İki haftada bir defa giderim
- c. ( ) Ayda bir defa giderim
- d. ( ) İki ayda bir defa giderim
- e. ( ) Bir dönemde bir defa giderim
- f. ( ) Yılda bir defa giderim
- g. ( ) Hiç gitmem

29. Rehberlik Servisi ya da öğretmenlerle çocuğunuzun hangi problemini daha çok görüşürsünüz? (Çok sık görüştüğünüz konudan, daha az görüştüğünüz konuya göre 1'den başlayarak numaralandırınız)

- a. ( ) Okula uyum ve adaptasyon
- b. ( ) Arkadaş ilişkileri
- c. ( ) Ders başarı durumu, derslere ilgisi ve ders sorumluluğunu yerine getirme (verimli ders çalışma, ödev yapma vs.)
- d. ( ) Kişilik gelişiminden kaynaklı sorunlar (ergenlik, hiperaktiflik, dikkat dağınıklığı vb.)
- e. ( ) Ahlaki ve sosyal sorunlar (saygı, doğruluk, dürüstlük vb.)
- f. ( ) Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

30. Siz ilköğretim öğrencisiyken (ilkokul ve ortaokul) anne ya da babanız durumunuzu görüşmek için okula hangi sıklıkla gelirdi?

- a. ( ) Çok sık gelirdi
- b. ( ) Çoğunlukla gelirdi
- c. ( ) Bazen gelirdi
- d. ( ) Çok az gelirdi
- e. ( ) Hiç gelmedi

31. Anne ya da babanız okula geldiğinde öğretmenlerinizle sizin hangi probleminizi çözmeye çaba gösterirdi? (30. soruda e seçeneğini işaretleyenler bu soruya lütfen cevap vermesinler)

- a. ( ) Okula uyum ve adaptasyon
- b. ( ) Arkadaş ilişkileri
- c. ( ) Ders başarı durumu, derslere ilgisi ve ders sorumluluğunu yerine getirme (verimli ders çalışma, ödev yapma vs.)
- d. ( ) Kişilik gelişiminden kaynaklı sorunlar (ergenlik, hiperaktiflik, dikkat dağınıklığı vb.)
- e. ( ) Ahlaki ve sosyal sorunlar (saygı, doğruluk, dürüstlük vb.)
- f. ( ) Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

32. Kendinizi çocuğunuzun yerine koyduğunuzda; okul, ders çalışma ve öğrencilikle ilgili objektif (tarafsız) olarak görüşleriniz ne olurdu? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- a. ( ) Benim öğrencilik yıllarıma göre eğitim imkanları çok geniş olduğu için çocuğum çok şanslı
- b. ( ) Eğitim imkanları çok geniş fakat çocuğum bunun kıymetini bilmiyor.
- c. ( ) Yoğun ders çalışma temposu ve sınavlardan dolayı (S.B.S ve deneme sınavları) bu zamanda öğrenci olmak istemezdim
- d. ( ) Bu zamanda öğrenci olmak zor fakat iyi bir meslek sahibi olmak/ iyi bir lise kazanmak için ders çalışılması lazım
- e. ( ) Çocuğumun ders başarısını değil onun kişiliğini, karakterini önemsiyorum. Her şey ders demek değildir
- f. ( ) Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

33.Bu bölümdeki ifadelere yanıt verirken hiçbir soruyu atlamayınız; her soru için verilmiş beş seçenektan birini işaretleyiniz. Seçenekler şöyledir: (5) Tamamen Katılıyorum (4) Katılıyorum (3) Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum (Kararsızım) (2) Katılmıyorum (1) Hiç Katılmıyorum	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	190		Hiç Katılmıyorum
			Kararsızım	Katılmıyorum	
01. Seviye Belirleme Sınavının (SBS) getirilmesiyle birlikte çocuğumun eğitimi için harcadığım para miktarı arttı.	5	4	3	2	1
02. İyi bir eğitim almak için ekonomik durumunuzun iyi olması gerekir.	5	4	3	2	1
03. Okul eğitimi olmadan da hayatta başarılı olunabilir.	5	4	3	2	1
04. İlköğretim okulları öğrencileri Seviye Belirleme Sınavlarına (SBS) hazırlamalıdır.	5	4	3	2	1
05. İyi bir meslek sahibi olmak için ilköğretimde iyi bir eğitim almak gerekir.	5	4	3	2	1
06. Çocuğum iyi bir lise kazanamasa bile ahlaklı ve karakterli olması benim için daha önemlidir.	5	4	3	2	1
07. Her geçen gün eğitimin önemi artmaktadır.	5	4	3	2	1
08. Dershaneye göndermezsem çocuğum iyi bir lise kazanamaz.	5	4	3	2	1
09. Çocuğumun iyi bir meslek sahibi olması her şeyden önemlidir.	5	4	3	2	1
10. Okul eğitimi çocukların yaratıcılıklarını engellemektedir.	5	4	3	2	1
11. Çocuğuma okulda okuma yazma ve günlük hayatta kullanacağı kadarıyla matematik öğretilmesi benim için yeterlidir.	5	4	3	2	1
12. Sosyal bir insan olarak yetişmesi için, okulun çocuğuma kitap okuma alışkanlığını kazandırması gerekir.	5	4	3	2	1
13. Özel ders aldırılmazsam çocuğum derslerinde başarılı olamaz.	5	4	3	2	1
14. Okulda çocuğuma dini, milli ve ahlaki değerler mutlaka kazandırılmalıdır.	5	4	3	2	1
15. Şimdiki veliler bizim anne babalarımıza göre çocuğunun eğitimi konusunda çok daha ilgilidirler.	5	4	3	2	1
16. Katsayı problemi olmasaydı çocuğumu imam-hatip lisesine gönderirdim.	5	4	3	2	1
17. Yoğun ders çalışma temposu ve sınavların çok olmasından dolayı bu zamanda öğrenci olmak istemem.	5	4	3	2	1
18. Çocuğumun deneme sınavı sonuçlarını yakından takip etmek benim için çok önemlidir.	5	4	3	2	1
19. Çocuğum yazılılarında/sınavlarında başarısız olursa moralim bozulur.	5	4	3	2	1
20. Çocuğum derslerinde başarısız olduğunda moralim bozulur.	5	4	3	2	1
21. Okulda sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere derslerden daha çok önem verilmelidir.	5	4	3	2	1
22. Seviye Belirleme Sınavı (SBS) ve deneme sınavları çocuğumda psikolojik sorunlara neden oldu.	5	4	3	2	1
23. Çocuklar sürekli ders başarılarına göre değerlendirildiği için birer yarış atına dönüştüler.	5	4	3	2	1
24. Para kazanabilmek için eğitim gereklidir.	5	4	3	2	1
25. Eğitim, ahlaki davranışları kazandırmak için önemli bir etkidir.	5	4	3	2	1
26. Çocuğum iyi bir eğitim alırsa anne baba olarak görevimi yerine getirmiş olurum.	5	4	3	2	1
27. Seviye Belirleme Sınavlarında (SBS) öğrencilerine yüksek puan aldırarak okullar daha kalitelidir.	5	4	3	2	1
28. Çocuğumun bireysel becerilerinin gelişmesi için onu özel kurslara (müzik, resim, yabancı dil, bilgisayar) gönderirim.	5	4	3	2	1

**EK – 2: İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ANKET YAPILABİLMESİ İÇİN
OSMANIYE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ'NDEN ALINAN İZİN**

T.C.
OSMANIYE VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : **B.08.4.MEM.0.80.11.01-138/**
Konu : İslam CAN'ın Araştırma İzni

2944

25 02 2010

..../..../2010

Sayın İslam CAN

İlgi: 25/02/2010 tarih ve .....Sayılı dilekçeniz,

İlgili dilekçeniz ve ekleri incelenmiş olup izin talebiniz; "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi" hükümlerine istinaden uygun görülmüştür.
Bilgilerinize rica ederim.

Hasan UÇAR
Şube Müdürü

Ek: Dilekçe

Osmaniye İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Ayrıntı için irtibat: H. UÇAR Şube Müd
Adnan Menderes Mah. Yeni Vilayet Konağı
L-M Bloklar OSMANIYE
Tel: 0328 826 17 83 – 826 17 84 -826 17 86
Faks : 0 328 825 03 30
osmaniymem@meb.gov.tr

**EK – 3: ARAŞTIRMA İÇİN OSMANİYE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ'NE
SUNULAN DİLEKÇE**

T.C.
OSMANİYE VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilimdalı'nda yüksek lisans yapmaktayım. “Velilerin İlköğretimden Beklentileri (Osmaniye Örneği)” adlı tez çalışmamda gerekli olan veliye yönelik anketleri müdürlüğüne bağlı ilköğretim okullarında yapmak istiyorum.

Gereğinin yapılmasını arz ederim.

Adres:

Şirinevler mah. Alhanlı cad.
33. sok. Ev no: 5

OSMANİYE

25. 02. 2010
İslam CAN

Öğrenci No: 074205001004

EK – 4: ÖZGEÇMİŞ

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	İSLAM CAN			
Doğum Yeri:	KARAÇARLI/ DÜZİÇİ/ OSMANİYE			
Doğum Tarihi:	26.10.1981			
Medeni Durumu:	BEKÂR			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlkokul	Cumhuriyet İlkokulu		Osmaniye	1987- 1992
Ortaokul	İmam-Hatip Lisesi		Osmaniye	1992- 1995
Lise	İmam-Hatip Lisesi		Osmaniye	1995 – 1999
Lisans	Çukurova Üniversitesi	Felsefe Grubu Öğretmenliği	Adana	1999 – 2004
Yüksek Lisans	-			
Becerileri:	-			
İlgi Alanları:	-			
İş Deneyimi:	Özel Osmaniye Bilim İlköğretim Okulu'nda 2005 yılından bu yana Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı olarak çalışmaktayım.			
Aldığı Ödüller:	-			
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	-			
Tel:	0 506 514 75 55			
E-Posta:	islamcan@hotmail.com			
Adres	Şirinevler Mah. Alhanlı Cad. 33. Sokak Ev no: 5 OSMANİYE			